

**JULES AMÉDÉE
BARBEY
D'AUREVILLY**

**ÎNTÂMPLĂRI CIUDATE
RĂZBUNAREA UNEI
FEMEII**

**Editura HERA
București, 1991
ISBN 973 - 95514 - 0 - 8**

CUPRINS

PERDEAUA STACOJIE.....	3
RĂZBUNAREA UNEI FEMEI.....	61
ELIXIRUL DE VIAȚĂ LUNGĂ.....	107
MÂNA FERMECATĂ.....	131
MOARTA ÎNDRĂGOSTITĂ.....	171
IBRICUL DE CAFEĂ.....	203

PERDEAUA STACOJIE

*Really*¹

Au trecut de-atunci ani o droaie; mă duceam odată la vânătoare de păsări de baltă în mlaștinile din vestul Franței, și cum pe vremea aceea nu exista drum de fier în ținutul unde călătoream, luasem diligența de ***, care trecea pe la răscrucea castelului Rueil și care, la drumul cu pricina, nu transporta în cupeu decât o singură persoană.

O persoană cu totul remarcabilă și din toate punctele de vedere; o cunoșteam ca pe una ce-o întâlnisem deseori în societate: un bărbat pe care vă voi cere îngăduința să-l numesc viconte de Brassard. O prevedere probabil fără rost! Oricare dintre cele câteva sute de persoane alcătuind ceea ce la Paris se numește „societatea” este prea în stare să-i dezvăluie adevăratul nume... Era către seară, cam pe la orele cinci. Soarele lumina cu văpăile sale încetinite o șosea prăfuită, străjuită de ploi și pajiști, pe care ne avântam în galopul celor patru cai vâjnoși, căroră le vedeam crupele mușchiuloase săltând greoi la fiecare pocnet de bici al surugiului – surugiul, imaginea însăși a vieții, care întotdeauna pocnește prea mult din bici la plecare!

Viconte de Brassard se afla în acel moment al vieții când nu-i prea mai ardea a pocni dintr-al său... Numai că avea o fire din cele ce merită a se numi englezești (fusesse crescut în Anglia) și care, chiar rănite de moarte fiind, n-ar recunoaște-o odată cu capul și ar muri în picioare, susținând că mai trăiesc încă. În societate și chiar în viață se obișnuiește a fi luate în derâdere veleitățile de tinerețe ale celor ce-au depășit fericita vârstă a lipsei de experiență și a neroziei și, de altfel, pe bună dreptate, mai ales atunci când înfățișarea acestor pretenții este ridicolă; dar când nu este așa – când, dimpotrivă, ea apare impunătoare ca mândria ce o stimulează și nu se dă învinsă, faptul poate fi

¹ Cu adevărat (engl.) (n.t.)

nebunesc, nu zic, odată ce este zadarnic, dar este frumos, frumos ca atâtea alte fapte nebunești!... Dacă sentimentul Gărzii care, la Waterloo, piere, *dar nu se predă*, este un sentiment eroic, el nu se arată a fi mai prejos nici în fața bătrâneții nici măcar nu are, pentru a ne nimici, poezia baionetelor. Or, pentru unele spirite croite într-un anume sens milităresc, a nu se preda niciodată reprezintă, întotdeauna și în orice împrejurare, *problema cheie*, ca și la Waterloo!

Vicontele de Brassard, care nu s-a predat (trăiește încă, și voi spune mai departe și în ce fel, căci lucrul merită să fie știut), vicontele de Brassard era deci, în clipa când m-am urcat eu în diligența de ***, ceea ce societatea, necruțătoare ca o femeie tânără, numește cu rea-credință „o *fostă frumusețe de bărbat*”. Drept este că, în ochii cui nu se joacă cu vorbele sau cu cifrele în privința vârstei, căci nu avem altă vârstă decât cea pe care o arătăm, vicontele putea trece drept „o *frumusețe de bărbat*” și punct. Cel puțin marchiza de V... care se pricepea la bărbați tineri și ar fi fost în stare să tundă, precum Dalila pe Samson, cel puțin o duzină, frumoasa marchiză de V... purta, la vremea aceea, și încă cu multă ostentație, în medalionul cu fond albastru al unei brățări foarte late, cu model de tablă de șah pe aur și negru, un vârf din mustața vicontelui, pârlită desigur mai mult de satana decât de vreme... Oricum ar fi, „*fostă*” sau nu, v-aș ruga să nu puneți în spinarea acestei vorbe „o *frumusețe de bărbat*”, născocită de societate nimic din micimea, din frivolitatea, din îngustimea ce i-o atribuie societatea în cauză, căci nu veți avea imaginea exactă a vicontelui meu, în care spiritul, manierele, figura, într-un cuvânt totul, era larg, împlinit, opulent, măsurat cu lentoare aristocratică, precum se și cuvine celui mai splendid *dandy* ce am cunoscut vreodată, eu care i-am

văzut pe Brummel² ajuns nebun, și pe d'Orsay³ în ceasul lui din urmă.

Căci, într-adevăr, viconte de Brassard era un *dandy* în toată puterea cuvântului. Să fi fost ceva mai puțin *dandy*, ar fi ajuns cu siguranță mareșal al Franței. De foarte tânăr, fusese unul dintre cei mai străluciți ofițeri de la sfârșitul primului Imperiu. Am auzit adesea spunându-se de către camarazii lui de regiment, că se remarcă printr-o vitejie „à la Murat⁴” alături de complexitatea unui Marmont. Pe deasupra mai având – însă numai atunci când nu răpăiau tobele – și capul foarte pe umeri, iar sângele foarte rece, ar fi putut, într-un timp extrem de scurt, să se avânte până la cele dintâi ranguri ale ierarhiei militare; dar mai era dandysmul!... Dacă sunt combinate laolaltă *dandysmul* și calitățile ce se cer unui ofițer: sentimentul disciplinei, punctualitatea în serviciu etc. etc., veți vedea îndată cum ofițerul explodează ca o pulberărie și cum nu rămâne mai nimic din el! Ca viconte de Brassard să nu fi explodat în cel puțin douăzeci de împrejurări ale vieții lui ofițerești, se datorează faptului că, precum orice *dandy*, era fericit. Mazarin l-ar fi luat în slujba lui, la fel și nepoatele-i, însă pentru cu totul alt motiv: viconte de Brassard era superb.

Avusese acea frumusețe mai necesară ostașului decât oricui altcuiva, căci nu există tinerețe fără frumusețe, iar armata este tinerețea Franței! Această frumusețe, care, de altfel, nu cucerește numai femeile, ci chiar și împrejurările – ce mai poame și ele! nu fusese însă unica protecție ce-și întinsese aripa asupra căpitanului de Brassard. Era, mi se pare, normand de origine, din neamul lui Wilhelm Cuceritorul și cucerise, zice-se, mult și multe... După

² George Brummel (1773—1840) dandy englez, supranumit Regele Modei. (N. t.)

³ Conte d'Orsay (1801-1882), dandy francez, celebru în vremea Restaurației. (n.t.)

⁴ Murat, Marmont, mareșali ai Franței în timpul primului Imperiu. (n.tr.)

abdicarea împăratului, trecuse în mod firesc de partea Bourbonilor, dar în timpul celor 100 de zile⁵, le rămăsese, în mod cu totul nefiresc, credincios. Astfel încât atunci când Bourbonii s-au întors a doua oară, viconte a fost făcut cavaler al ordinului Sfântul Ludovic de chiar mâna lui Carol al X-lea (pe atunci, acesta nu era decât *Monsieur*⁶). De-a lungul întregii perioade a Restaurației odată nu s-a întâmplat ca frumosul de Brasard să fie de gardă la Tuileries fără ca ducesa de Angoulême să nu-i adreseze, în treacăt, câteva cuvinte amabile. Femeia aceasta, în care nefericirea ucisese drăgălășenia, izbutea totuși să și-o regăsească pentru el. Ministrul, văzând atâta favoare, ar fi făcut orice pentru avansarea celui pe care Madame⁷ îl remarcă astfel dar, chiar cu cea mai mare bunăvoință din lume, ce putea el face pentru un dandy îndrăcit care – într-o zi, la o inspecție – pe rândul de drapel al regimentului său fiind, scosese sabia la inspectorul general, din pricina unei simple observații de serviciu?... Destulă bătaie de cap a avut să-l scape de tribunalul de război. Acest nepăsător dispreț față de disciplină, viconte de Brassard îl purtase pretutindeni după sine. Cu excepția campaniilor, unde ofițerul din el se regăsea pe de-a-ntregul, nu se supusese niciodată obligațiilor militare. De nenumărate ori, de exemplu, fusese văzut, cu riscul chiar de-a se trezi vârat la arest pe timp nelimitat ștergând-o pe furiș din garnizoană și ducându-se să se distreze într-un oraș din vecinătate, de unde se întorcea numai în timpul inspecției sau a parăzii, înștiințat fiind de câte un soldat care-l iubea; căci, dacă superiorii lui n-aveau niciun chef să aibă în subordine un om

⁵ *Cele 100 de zile*, perioada de reîntoarcere a lui Napoleon la tronul Franței, cuprinsă între prima și a doua sa abdicare (20 martie-22 iunie 1815). (n.t.)

⁶ Titlu dat, sub vechiul regim, fratelui mai mic al regelui Franței. (n.tr.)

⁷ Titlu acordat, la curtea Franței, fiicelor regelui, ale Delfinului precum și soției lui *Monsieur*. (n.t.)

din fire răzvrătit împotriva oricărei discipline și rutine, în schimb soldații îl adora. Se purta minunat cu ei. Nu le cerea altceva decât să fie foarte viteji, foarte scrupuloși și foarte cocheti, într-un cuvânt, să realizeze tipul clasic al soldatului francez, despre care *Permisia de zece ceasuri* și alte trei-patru cântece bătrânești, adevărate capodopere, ne păstrează o imagine atât de exactă și de plină de farmec. Îi îndemna poate prea mult la duel, dar susținea că, după el, duelul este cel mai bun mijloc de a dezvolta în ei spiritul ostășesc. „Eu nu sunt un guvern, spunea, și nu dispun de decorații pe care să le împart când se bat vitejește între ei; însă decorațiile ce le dețin ca mare-maestru (avea o avere personală foarte însemnată) sunt mănușile, centiroanele cu diagonală de schimb și toate cele cu câte soldații se pot dichisi fără să contravină cu nimic regulamentului”. Astfel încât compania ce-o comanda punea în umbră prin frumusețea mândră a ținutei, toate celelalte companii de grenadierii din regimentul Gărzii, el însuși foarte strălucit. Și astfel Brassard exalta peste măsură personalitatea ostașului, întotdeauna gata, în Franța noastră, de înfumurare și cochetărie, aceste două permanente provocări, una datorată tonului ce-l adoptă cealaltă, invidiei ce-o stârnește. Este deci de la sine înțeles că celelalte companii erau geloase pe compania lui. Oamenii s-ar fi bătut să fie primiți într-însa, cum s-ar fi bătut și ca să nu fie scoși.

Aceasta fusese, în vremea Restaurației, poziția cu totul neobișnuită a căpitanului viconte de Brassard. Și cum în vremea aceea nu exista ca pe timpul Imperiului, resursa unei vitejii zilnic treze, astfel ca totul să-i fie iertat turbulentului căpitan, nimeni n-ar fi putut să ghicească sau să prevadă cât s-ar mai fi prelungit această loterie a nesupunerii care stârnea uimirea camarazilor lui, la care Brassard juca împotriva superiorilor săi cu aceeași îndrăzneală ce-ar fi dovedit-o jucându-și viața în bătaia

puștilor; până în ziua când revoluția din 1830 risipi – presupunând că cineva ar mai fi păstrat-o – îngrijorarea tuturor, iar pe el, imprudentul căpitan, îl scuti de umilința unei destituiri ce-l pândea în fiecare zi, tot mai de-aproape. Grav rănit în luptele din cursul celor Trei zile⁸, renunțase cu dispreț de a reîntra în serviciu sub noua dinastie de Orléans, pe care o desconsidera cu totul. Iar atunci când revoluția din Iulie făcu din aceștia stăpânii unei țări ce n-au putut-o păstra, luptele de stradă și aflară pe căpitan zăcând în pat de o rană la picior: și-o făcuse dansând – cu focul cu care ar fi deschis o șarjă – la ultimul bal al ducesei de Berry. Nu mai puțin însă, la primul răpăit de tobe s-a dat jos din pat să se întoarcă la companie, și cum îi fusese cu neputință, din pricina rănii, să-și tragă cizmele, se dusesse la revoluție cum s-ar fi dus la bal, în pantofi de lac și ciorapi de mătase; așa încălțat, luase comanda grenadierilor, în piața Bastiliei, având misiunea de-a curăța bulevardul pe toată lungimea lui. Baricadele nefiind încă înălțate, Parisul avea o înfățișare sinistră și de temut. Era complet pustiu. Soarele îl potopea, din vârful cerului, cu o ploaie de foc, căreia avea să-i urmeze o alta odată ce toate ferestrele aveau, în curând, să scuipe moarte de sub masca jaluzelor... Căpitanul de Brassard și-a rânduit soldații pe două șiruri de-a lungul și, pe cât s-a putut, mai aproape de case, astfel ca fiecare din șiruri să se afle în bătaia numai a puștilor de peste drum – iar el însuși, mai *dandy* ca niciodată, s-a așezat în mijlocul străzii. Țintit din două părți de mii de puști, de pistoale și de carabine, pe toată distanța dintre piața Bastiliei și strada Richelieu, nu-l atinsese totuși niciun glonte, cu toată lățimea pieptului de care era, de altfel, mult prea mândru, căci căpitanul de Brassard își

⁸ Cele Trei zile {Cele Trei glorioase}, zilele de 27, 28 și 29 iulie 1830, când a avut loc revoluția Parisului, împotriva abuzurilor monarhiei, și în urma cărora casa domnitoare de Bourbon a fost înlocuită cu ramura Orleans, promotoare a unui regim de tip constituțional. (n.tr.)

oferea pieptul în focul bătăliei, ca o femeie frumoasă la bal, când vrea să-și pună sâni în valoare; odată ajuns însă în dreptul cafenelei Frascati, la colțul străzii Richelieu, și în chiar clipa când dădea trupei comanda să se maseze în spatele lui pentru a lua cu asalt prima baricadă înălțată în cale, a primit un glonte în pieptul lui superb și de două ori provocator – și prin lățime, și prin găitanele de argint ce se resfirau scânteind de la un umăr la altul –, iar o piatră azvârlită i-a fracturat brațul, fapt care însă nu l-a împiedicat să cucerească baricada și să ajungă apoi până la biserica Madeleine, în fruntea soldaților aprinși de entuziasm. Aici, două femei ce se pregăteau să fugă din Parisul răsculat, văzând un ofițer din Gardă rănit plin de sânge și zăcând culcat pe mormanele de piatră grămădite în jurul bisericii la care, în acea vreme se mai lucra încă, i-au pus trăsura la dispoziție și l-au dus până la Gros-Caillou, unde se afla mareașalul de Ragusa; iar Brassard, ca un brav ostaș i-a spus acestuia: „Mareșale, mai am poate două ore de trăit; dar pentru aceste două ore, trimiteți-mă oriunde veți crede de cuviință!” Se înșela însă... Mai avea de trăit mai mult de două ore: glonte care străbătuse pieptul nu l-a ucis. Eu l-am cunoscut cincisprezece ani mai târziu, când susținea sus și tare că, în ciuda medicinei și a medicului, care-i interzisese cu desăvârșire să bea în *tot* timpul cât durase febra pricinuită de rană, nu scăpase de la o moarte sigură decât bând vin de Bordeaux.

Și încă bând așa cum numai el bea! căci, ca unul ce era *dandy* în toate, era și în felul de a bea... Brassard bea ca o sugativă. Își făcuse rost de un splendid pahar de cristal de Boemia care măsură – al naibii să fiu dacă mint! o sticlă întreagă de Bordeaux; și îl golea dintr-o sorbitură! mai adăuga, după ce-l bea, că pe toate le face la aceeași scară și zău dacă nu era adevărat! Dar în vremurile noastre, când forța, sub toate formele, slăbește și se împuținează pe zi ce trece, se poate spune că nu este în aceasta niciun motiv de

fală. Brassard era fălos în felul lui Bassompierre⁹ și ținea la băutură tot ca și el. L-am văzut deșertând de câte douăsprezece ori la șir paharul de Boemia, fără ca nici să-i pese! L-am mai văzut, de asemenea, la chefuri din acelea cărora oamenii decenti le zic *orgii*, și niciodată, nici chiar după ce secase la băutură în dreapta și în stânga, ca o văpaie nestinsă, nu depășea acea nuanțată grizerie pe care o numea, cu o grație puțin soldățească, „*a fi nițeluș făcut* și schițând în același timp gestul militarului care-și înclină capela pe-o ureche. Și de ce, din moment ce vreau să vă fac a înțelege bine ce soi de om era, în interesul povestirii care urmează, nu v-aș mai spune și că l-am știut având în același timp șapte amante numărate, acest brav *braguard*¹⁰ al veacului al nouăsprezecelea, precum i s-ar fi spus în pitoreasca limba al celui de-al șaisprezecelea. El și le denumea, în chip poetic, „cele șapte corzi ale lirei sale”, și fără îndoială că nu sunt de acord cu modul său muzical și ușuratic de a vorbi de propria imoralitate! Dar, ce vreți? Dacă vicontele de Brassard n-ar fi fost întru totul așa cum am avut cinstea să vi-l descriu, povestea mea ar fi mai puțin atrăgătoare și piperată, ba probabil nici nu m-aș fi gândit să v-o spun.

Sigur este că nu mă așteptam să dau peste el când, la răscrucea castelului Rueil, m-am urcat în diligenta de***. Nu ne mai văzusem de multă vreme și m-am bucurat să întâlnesc, cu perspectiva de a petrece câteva ore împreună, pe un om din zilele noastre dar atât de diferit de cei mai mulți oameni ai zilelor noastre. Vicontele de Brassard, ca unul ce ar fi încăput în armura lui Francisc I și ar fi putut-o purta cu tot atâta naturalețe cum își purta zveltul frac albastru de ofițer din Garda regală, nu semăna, nici la înfățișare, nici la proporții, cu vreunul dintre cei mai cu

⁹ François de Bassompierre (1579-1646), mareșal și diplomat francez, dușman al cardinalului de Richelieu și închis de acesta la Bastilia. (N.t.)

¹⁰ Bărbat fălos de succesele sale amoroase (arhaic). (N.t.)

faimă tineri de astăzi. Acest soare scăpătând, de-o eleganță grandioasă și atât de îndelung strălucitoare, i-ar fi făcut să apară tare prizăriți și gălbejiți pe mărunțeii crai-noi la modă, toți câți ne răsar astăzi la orizont! Era frumos, avea frumusețea împăratului Nicolae¹¹, al cărui bust îl amintea, dar cu un chip mai puțin serafic, cu un profil mai puțin grecesc; purta o barbă tunsă scurt și rămasă, în ciuda vârstei, neagră curată, de altfel ca și părul, printr-un mister oarecare și... de nepătruns al organismului sau al toaletei; barba asta îi năpădea până sus obrazul colorat viu, bărbătește. O frunte de cea mai înalta noblețe – o frunte bombata, fără o cută, albă ca un braț de femeie – și pe care căciula de blană purtată de grenadier, ce de obicei face, ca de altfel și coiful, să cadă părul, o lăsase puțin descoperită în partea de sus, vădind-o astfel mai înaltă și mai semeață; sub această frunte, vicontele de Brassard aproape că ascundea, într-atât erau de înfundați sub sprâncene, doi ochi scânteietori, de un albastru foarte închis, dar strălucind puternic în adâncitura lor, punctând-o parcă cu două ținte de safir! Ochi care nu-și dădeau osteneala de-a scruta, ci pătrundeau drept la țintă. Ne-am strâns mâinile și ne-am așternut pe vorbă. Căpitanul de Brassard vorbea rar, cu o voce vibranta, ce-o simțeai în stare să umple un întreg câmp al lui Marte cu comenzile ei. Crescut, cum v-am mai spus, de mic copil în Anglia, gândea probabil, în engleză, dar această lentoare, de altfel fără pic de poticneală, dădea o intonație foarte deosebită vorbei lui, și chiar glumei, căci căpitanului îi plăcea gluma, ba îi mai plăcea să fie puținel deochetă. Era ceea ce se numește slobod la gură. Căpitanul de Brassard mergea întotdeauna *prea departe*, spunea contesa de F... frumoasa văduvă care, de când cu văduvia, se poartă îmbrăcată doar în trei culori: negru, violet și alb. Trebuie că era un prea plăcut om de lume pentru a nu fi adesea socotit drept unul din cea mai

¹¹ Țarul Nicolae I (1796-1855). (n.tr.)

proastă. Când însă cineva este într-adevăr om de lume, știți și dumneavoastră că în societatea cartierului Saint-Germain i se iartă orice!

Unul dintre avantajele conversației în trăsură este acela că ea poate înceta atunci când nu mai este nimic de spus, și fără ca nimeni să se simtă stingherit. Într-un salon, nu ai această libertate. Politețea îți impune datoria de-a vorbi mai departe, și adesea suntem pedepsiți pentru această nevinovată fățarnicie prin golul și plictiseala unor conversații unde proștii, chiar tăcuți fiind din naștere (există și din aceștia!), se trudesesc, se canonesc să spună ceva și să se facă plăcuți. Într-o trăsură publică, toată lumea este în aceeași măsură la ea acasă ca și la alții în vizită – și poți foarte bine, fără a fi necuviincios față de nimeni, să te reîntorci după plac în tăcerea ta, să prelungești conversația în visare... Din păcate, întâmplările oferite de viață sunt îngrozitor de banale, iar odinioară (căci odinioară era), te suiai de câte douăzeci de ori la șir într-o trăsură publică – cum te sui astăzi de câte douăzeci de ori la șir într-un vagon de cale ferată – fără să dai peste un partener de conversație vii și interesant... Viconte de Brassard și cu mine am schimbat mai întâi câteva observații iscate de micile incidente ale drumului, de amănuntele peisajului și de unele amintiri despre lumea unde ne întâlneam altă dată; apoi amurgul a așternut între noi tăcerea serii coborâtoare. Noaptea» care la vreme de toamnă pare a pica drept din vârful cerului, într-atât se lasă de repede, ne-a cuprins cu răcoarea ei, și ne-am înfășurat în mantale, căutând cu tâmpile un ungher tare, pernă a celor ce călătoresc. Nu știu dacă tovarășul meu de drum a adormit în colțul lui; eu unul. Într-al meu, am rămas treaz. Mi-era atât de cunoscut drumul ce-l străbăteam, de atâtea ori îl bătusem, încât abia ce mai acordam vreo atenție peisajului, care dispărea în goana trăsurii și părea a alergeri prin noapte, în sens opus nouă. Am traversat mai multe târguri,

presărate ici și colo de-a lungul drumului pe care surugiii îl mai numesc și astăzi, în amintirea cozii lor de la perucă – deși demult și-au tăiat-o – o „panglică” bunișoară. Noaptea s-a îndesit, neagră ca o gură de cuptor stins – și, în acea întunecime, târgurile necunoscute prin care treceam aveau o înfățișare stranie, ne dădeau impresia de-a fi ajuns la capătul lumii... Acest soi de senzații ce le notez aici, drept amintire a celor din urmă impresii stârnite de o stare de lucruri dispărută, nu mai există astăzi și nu vor mai apărea niciodată pentru nimeni. Astăzi drumul de fier, cu gările la intrarea în orașe, nu mai dă călătorului puțința de-a cuprinde, dintr-o singură ochire, panorama străzilor lor, alergând înapoi în galopul cailor de la diligența ce se va opri, în clipele următoare, pentru a-i schimba și a porni apoi mai departe. În cele mai multe dintre târgurile străbătute, felinarele – lux recent – erau prea puține, în juru-le se zărea cu siguranță și mai puțin decât pe drumurile ce le lăsasem în urmă. Căci cel puțin la drum, cerul se desfășoară pe deasupra în toată amplexarea-i, iar întinderea spațiilor licăre o vagă lumină; pe când aici apropierea caselor ce par că se ating, sărutându-se, umbrele lor umplând străduțele înguste, frânturile de cer cu stele întrezărite între două rânduri de acoperișuri, totul se adăuga tainei orașului adormit; iar singurul om întâlnit era – în pragul vreunui han – câte un ajutor de grăjdar, cu felinarul în mână, care aducea de căpăstru caii de schimb și le încingea curelele de ham, fluierând ori înjurându-i când erau năvălași sau prea focoși... În afară de aceste amănunte și de neîncetata întrebare, mereu aceeași, a câte unui călător buimac de somn, care cobora geamul și striga în noaptea devenită și mai sonoră din pricina liniștii: „Unde suntem, surugiu?”, din interiorul trăsurii pline cu oameni adormiți nu se vedea, nu se auzea nimic viind sau mișcând în târgul toropit de somn, de-a lungul căruia câte-un visător ca mine căuta poate să distingă prin ferestruica cupeului, fațadele caselor,

estompate de întuneric, ori își țintuia privirea și gândul de câte-o fereastră încă luminată, în ciuda orei atât de târziu pentru aceste orașele cu obiceiuri tacticoase, simple, și pentru care noaptea e făcută mai cu seamă pentru somn. Veghea unei ființe omenești - fie ea și o simplă sentinelă - când toate celelalte ființe sunt cufundate în toropeala animalității trudite, are întotdeauna ceva impunător. Iar ignorarea a ceea ce prilejuiește veghea îndărătul unei ferestre cu perdelele lăsate, a cărei lumină semnalează viața și gândirea trează, adaugă poezia visării la poezia realității. Cel puțin eu unul n-am putut niciodată, trecând noaptea printr-un craș adâncit în somn, să văd o fereastră luminată, fără să clădesc în jurul cadrului ei strălucitor o lume întreagă de gânduri, fără să-mi închipui ce intimități, ce drame s-ar putea petrece îndărătul perdelelor... Mai am și acum, după atâția ani, câteva dintre aceste ferestre în minte unde mi-au rămas etern și melancolic luminoase și mă fac să-mi spun atunci când, cu gândul la ele, le văd răsărind din visare: „Ce s-o fi petrecut oare în spatele acelor perdele?”

Ei bine, una dintre cele ce mi-au rămas mai adânc în memorie (iar mai departe veți înțelege și de ce) este o fereastră de pe o stradă din orașul***, pe unde treceam în noaptea cu pricina. Era la trei case - vedeți dar cât de limpede mi-este amintirea - mai sus de hanul unde schimbasem caii; dar am avut răgazul s-o privesc, acea fereastră, mai îndelung decât timpul cât ar fi durat un simplu popas. Se întâmplase un bucluc la una din roțile diligenței și se trimisese după rotar, care trebuia trezit din somn. Or, a trezi un rotar într-un târg de provincie adormit, a-l scula ca să vină să strângă șuruburile unei diligențe care nu are *dublură* pe același traseu, nu era treabă ușoară, să dureze doar câteva minute... Căci dacă rotarul dormea tot atât de adânc în patul lui pe cât de adânc se dormea în trăsura noastră, cu siguranța că nu era prea lesne de

deșteptat... Din compartimentul meu auzeam, prin despărțitura cupeului, sforăielile celor de dincolo, și niciunul dintre călătorii din imperială, care, după cum se știe, au mania de-a se da jos ori de câte ori se oprește diligența, pesemne (căci vanitatea francezului își bagă coada peste tot, chiar și în imperiala diligențelor) pentru a-și dovedi îndemânarea la urcare, niciunul deci nu se dăduse jos... Drept este că hanul în fața căruia ne oprisem era închis. Nu aveam să cinăm aici, deoarece se cinase la popasul precedent. Hanul moțăia, ca și noi. Nimic nu tulbura liniștea adâncă a nopții afară de fâșâitul monoton și ostenit, iscat de cineva (bărbat sau femeie... nu-ți puteai da seama, era prea întuneric) care mătura curtea largă a hanului amuțit, a cărui poartă principală rămânea în mod obișnuit deschisă. Fâșâitul târșit al măturii pe pavaj părea și el pe jumătate adormit, sau, cel puțin, al naibii de doritor să doarmă! Fațada hanului era întunecată ca a tuturor celorlalte case de pe stradă, unde nu era lumină decât la o singură fereastră... la fereastra pe care am luat-o cu mine, sădită în memorie, și pe care o mai păstrez și astăzi aici, îndărătul frunții... Casa unde această lumină nu se poate spune că strălucea, căci era cernută printr-o perdea dublă, stacojie, a cărei grosime i-o străbătea ca pe o taină, era o casă mare, cu un singur etaj – însă un etaj foarte înalt...

— Curios lucru! făcu viconte de Brassard, ca și când și-ar fi vorbit sieși, s-ar zice că este aceeași perdea!

M-am întors către el, de parcă l-aș fi putut vedea în întunericul cupeului; dar tocmai atunci, lampasul, prins sub capra trăsorii și folosit pentru a lumina caii și drumul, s-a stins... Credeam că Brassard doarme, dar nu; fusese și el izbit de aspectul ferestrei, dar fiind mai în temă decât mine, știa pesemne foarte bine de ce arată astfel!

Or, tonul cu care a rostit aceste vorbe – un lucru atât de simplu! era atât de nepotrivit cu glasul sus-numitului meu viconte și m-a uimit într-atât încât am vrut pe loc să-mi

limpezesc curiozitatea ce m-a prins deodată de-ai vedea fața; am scăpărat un chibrit, ca și cum aș fi vrut să-mi aprind trabucul. Flăcăruia albastră a despicat întunericul.

Era palid, nu ca un mort... ci ca Moartea însăși.

De ce pălise?... Fereastra cu aspect atât de straniu, observația lui, paloarea, la un bărbat care nu prea pălea de obicei, căci era sangvin, iar la emoție trebuie să se fi împurpurat ca racul, până în creștet; apoi fiorul ce l-am simțit trecându-i prin mușchii trupului vânjos când, strânși cum stam în trăsură, l-am atins cu brațul, toate acestea mi-au dat a înțelege că ascunde ceva... ceva ce eu, ca vânător de povești ce mă aflu, puteam, procedând cu îndemânare și tact, să aflu.

— Va să zică și dumneata, căpitane, priveai fereastra asta, și chiar ai recunoscut-o? i-am spus eu cu acel ton indiferent ce pare că nu ține a primi vreun răspuns, dar ascunde cu fățarnicie curiozitatea.

— O cunosc, desigur, și încă prea bine! făcu el, de data asta cu glasul lui obișnuit, sonor și amplu, și apăsând asupra fiecărui cuvânt.

Își regăsise de îndată calmul, dandy-ul nostru, cel mai încăpățânat, cel mai majestuos dintre toți dandy-i care - după cum bine știți! socotesc orice emoție drept înjositoare. Și nu consideră, precum netotul de Goethe, că uimirea ar putea reprezenta, în vreo împrejurare, o stare onorabilă pentru spiritul omenesc.

— Nu trec prea des pe aici, urmă deci foarte liniștit vicontele de Brassard, ba chiar mă feresc să trec. Dar există lucruri care nu se pot uita. Câteva, nu prea multe. Eu unul cunosc trei din aceste lucruri: prima uniformă pe care ai îmbrăcat-o, prima bătălie la care ai luat parte și prima femeie pe care ai ținut-o în brațe. Ei bine, pentru mine, această fereastră este cel de-al patrulea lucru ce nu-l pot uita.

Se opri, coborî geamul din dreptul lui... Poate pentru a

vedea mai bine fereastra de care îmi vorbea... Vizitiul se dusesese să-l aducă pe rotar și nu se mai întorcea. Caii de schimb întârziaseră, nu sosiseră încă de la poștă. Cei care ne aduseseră până aici, înțepeniți de oboseală, frânți, încă nedeshămați, cu capul spânzurând între picioarele dinainte, nu mai aveau putere nici să lovească pavajul cu copita nerăbdării, în timp ce visau la grajdul lor.

Diligența cufundată în somn semăna cu o trăsură fermecată, împietrită în loc de bagheta magică a zânelor, în luminișul vreunei răscruci din pădurea Frumoasei adormite.

— Fapt este, am spus eu, că pentru un om cu imaginație, fereastra asta are un ce deosebit de expresiv.

— Nu știu ce anume are, pentru dumneata, a reluat vicontele de Brassard, în schimb știu ce are pentru mine. Este fereastra odăii mele din vremea primei garnizoane. Aici am locuit... Pe toți dracii! mai ieri s-au împlinit treizeci și cinci de ani de când... îndărătul acestei perdele... care parcă nu s-a schimbat de atâta timp, pe care o regăsesc luminată, luminată absolut la fel ca atunci când...

Se opri din nou, stăvilindu-și gândul și vorba; dar eu țineam morțiș să i le scot la iveală.

— Când studiai principiile tacticii, căpitane, în primele dumitale nopți de veghe că sublocotenent?

— Mă măgulești, domnule, a răspuns el. Eram într-adevăr sublocotenent la vremea aceea, dar pe atunci nopțile albe nu mi le petreceam aplecat asupra principiilor de tactică, iar dacă stăteam cu lampa aprinsă până la ore mici cum spun oamenii serioși, nu o făceam ca să-l citesc pe mareșalul de Saxa.

— Ci, făcui eu la iuțeală, întorcându-i mingea, poate totuși ca să-l imiți?

Îmi aruncă mingea înapoi.

— A, nu! spuse, nu tocmai în acele momente îl imitam pe mareșalul de Saxa, cel puțin nu așa cum înțelegei dumneata... Acest lucru l-am făcut mult mai târziu. Pe

atunci nu eram decât un puștan de sublocotenent, foarte spilcuit în uniforma lui, dar și foarte stângaci și sfios față de femei, cu toate că ele n-au vrut niciodată să mă creadă când le-o spuneam, probabil din pricina afurisitei mele de mutre... n-am avut niciodată, din parte-le, vreun câștig de pe urma timidității. De altminteri, în acele frumoase timpuri, aveam abia șaptesprezece ani. Terminasem proaspăt Școala Militară, de unde se ieșea la vârstă la care acum se intră, căci dacă împăratul, acest fioros consumator de oameni, ar mai fi dăinuit, ar fi sfârșit prin a avea soldați de doisprezece ani, precum au sultanii din Asia Mică odalisce de nouă.

„Dacă se pornește să vorbească despre împărat și despre odalisce, mi-am spus în sinea mea, apăi n-am să aflu nimic”.

— Și totuși, viconte, am reluat, aș putea să pun prinsoare că n-ai păstrat atât de prezentă în minte amintirea ferestrei care lucește acolo sus decât datorită faptului că, pentru dumneata, s-a aflat îndărătul perdelei o femeie.

— Ai câștiga într-adevăr prinsoarea, domnule, făcu el cu gravitate.

— Poftim, ca să vezi! i-am zis, eram absolut sigur! Pentru un bărbat ca dumneata, și într-un astfel de orășel de provincie, pe unde n-ai trecut poate mai mult decât de zece ori de la prima duminică garnizoană, numai faptul de a fi susținut un asediu sau de a fi cucerit o femeie prin escaladă ar fi fost în stare să consfințească, în proprii ochi, și încă cu atâta putere, fereastra unei case pe care astăzi o regăsești luminată într-un anume fel, în miezul nopții.

— Și totuși n-am susținut aici niciun fel de asediu... cel puțin din punct de vedere militar - răspunse el, cu aceeași gravitate, dar tocmai în gravitate sta adesea modul lui de-a glumi, iar, pe de altă parte, când cineva se predă atât de repede, se mai poate oare vorbi de un asediu?... Cât despre a cuceri o femeie prin escaladă sau altminteri, pe vremea

aceea eram perfect incapabil s-o fac, v-am mai spus... Astfel încât nu o femeie a fost cucerită aici: ci eu!

I-am adresat un gest de salut; nu știu dacă l-a observat, în întunericul din cupeu.

— Și Berg-op-Zoom¹² a fost cucerit, i-am spus...

— Iar sublocotenenții de șaptesprezece ani, a adăugat el, nu sunt, în mod obișnuit, niște invincibile fortărețe de cuminenție și cumpătare!

— Va să zică, i-am spus cu voioșie, încă o doamnă sau o domnișoară Putifar¹³...

— O domnișoară, întrerupe el cu o bonomie destul de caraghioasă.

— De adăugat la maldărul tuturor celorlalte, căpitane! Numai că, în cazul de față, Iosif era militar... adică un Iosif care nu va fi luat-o la fugă...

— Ba care, dimpotrivă, a luat-o în modul cel mai absolut la fugă, replică el cu deplin sânge rece, numai că prea târziu, și cu o frică!!! Cu o frică ce m-a făcut să înțeleg, fraza mareșalului Ney¹⁴, auzită cu urechile mele, o frază care, trebuie să recunosc, rostită de un asemenea om, mi-a adus, mie cel puțin, o oarecare ușurare: „Aș vrea să-l văd și eu pe c... (și slobozi cuvântul întreg) acela care pretinde că nu i-a fost niciodată frică!...”

— O poveste în care dumneata ai avut o asemenea senzație trebuie să fie a naibii de interesantă, căpitane!

— Ei hai! făcu el brusc, uite, pot foarte bine, dacă ești

¹² Oraș din Brabant, a cărui fortăreață, îndelung asediată de armatele Revoluției franceze, a cedat după o crâncenă opoziție. (n.tr.)

¹³ Aluzie la un episod biblic privitor la Iosif. Fiind, ca adolescent, slugă în casa lui Putifar, Iosif a fost silit să fugă pentru a scăpa de tentativele stăpânei lui de a-l seduce. Se spune că era atât de frumos, încât atunci când slujea la masă, femeile, neputându-și lua ochii de la el, își tăiau degetele cu cuțitul. (N.t.)

¹⁴ Ney, duce de Elchingen, prinț de Moscova (1769—1835), mareșal al primului Imperiu, supranumit Bravul bravilor. (N.t.)

curios să afli, să-ți istorisesc povestea asta, a unui eveniment care a ros din viața mea ca acidul dintr-un oțel și mi-a însemnat pentru totdeauna cu o pată neagră, plăcerile de pușlama... Ah! nu ești întotdeauna în câștig, ca pușlama! a adăugat cu o melancolie ce m-a frapat la un chefliu de proporțiile lui, pe care-l credeam căptușit cu bronz, ca un bric grecesc.

Și ridică la loc geamul coborât, fie pentru că se temea ca zvonul glasului să nu-i scape în afară și să se audă din stradă cele ce avea să povestească – deși nu se afla nici tipenie de Om prin preajma trăsorii neclintite, părăsite parcă; fie pentru că fâșâitul ritmat într-un regulat du-te-vino al măturii râcâind atât de insistent pavajul curții interioare a hanului i s-o fi părut un acompaniament prea sâcâitor pentru povestirea sa; și l-am ascultat – atent doar la glasul-i, la cele mai fine inflexiuni ale glasului, căci fața nu i-o puteam vedea în întunericul compartimentului închis –, iar cu ochii țintă, mai insistent ațintiți ca niciodată, la fereastra cu perdea stacojie care strălucea în aceeași fascinantă lumină și despre care căpitanul avea să-mi vorbească.

— Aveam, va să zică șaptesprezece ani și terminasem de curând Școala Militară, reluă el. Fusesem numit sublocotenent într-un regiment oarecare de infanterie de linie, care aștepta, cu nerăbdarea bine cunoscută acelor vremi, ordinul de a porni spre Germania, unde împăratul își purta campania numită de istorie campania din 1813; mi-am dat numai răgazul de a-l îmbrățișa pe bătrânul meu tată, în fundul de provincie unde locuia, înainte de a reintegra batalionul din care făceam parte; căci prizăritul acesta de oraș, cu cel mult câteva mii de locuitori, nu putea ține în garnizoană decât primele două batalioane ale regimentului... Celelalte două fuseseră repartizate în târgurile vecine. Dumneata, ca unul ce probabil treci pe aici doar în drum spre vest unde mergi să vânezi, nu poți avea idee de felul cum i se înfățișa acest orașel – sau, cel puțin,

cum i se înfățișa acum treizeci de ani - cuiva obligat de împrejurări, precum eram eu pe atunci, să locuiască în el. Era cu siguranță cea mai nenorocită garnizoană unde hazardul - adică, după credința mea, diavolul, care la vremea aceea era ministru de război - m-ar fi putut arunca pentru debutul meu în carieră. Doamne, Dumnezeule! ce plictiseală! Nu-mi aduc aminte să fi petrecut, de atunci, pe altundeva, o perioadă de timp mai urâcioasă și mai anostă. Atâta doar că, date fiind vârsta și beția primei uniforme - senzație care dumitale îți este necunoscută, dar pe care cei ce au purtat uniformă o cunosc prea bine - n-am suferit de fel ceea ce, mai târziu, mi s-ar fi părut de nesuportat.

În fond, ce-mi pasă mie de acest posomorât oraș de provincie?... Căci, de fapt, trăiam în el mai puțin decât îmi trăiam uniforma - o capodoperă, lucrată de Thomassin și Pied, un vis! Această uniformă după care eram ca nebun, îmi învăluia, îmi înfrumuseța totul dinaintea ochilor; și ea era - o să ți se pară exagerat, dar este curatul adevăr! această uniformă era, de fapt și literalmente, adevărata mea garnizoană! Când mă plictiseam din cale-afară în orașul încremenit, lipsit de interes și de viață, mă îmbrăcam în uniformă de mare ținută - cu toți eghileții la vedere - și plictisul mi se topea numai când îmi priveam grumăjerul! Eram ca o femeie care cu tot atâta *grijă* se gătește și când e singură și nu așteaptă pe nimeni. Mă găteam și eu... pentru mine. Mă bucuram de unul singur de epoleții și de dragona sabiei scânteind în soare, prin câte un colț al curții pustii unde luasem obiceiul să mă plimb pe la orele patru, de capul meu, fără să am nevoie de societatea nimănui pentru a fi fericit; și-mi creștea inima în piept de aceeași bucurie ca mai târziu când, pe bulevardul Gand, auzeam în spatele meu, pe când duceam la braț câte-o femeie: „Trebuie să recunoști că silueta ofițerului de colo e grozav de chipeșă!” De altfel, în acest orășel prea puțin avut, unde nu existau nici comerț, nici vreun alt fel >de activități,

trăiau numai familii vechi, aproape cu totul ruinate, bosumflate pe împărat din pricina faptului că, după cum și spuneau, nu-i silise a „scoate drace ce-ai furat” pe tâlharii Revoluției, motiv pentru care se uitau cam chiorâș și la ofițeri. Așa încât, nici tu sindrofii, nici tu baluri, sau serate sau alte petreceri. Cel mult duminicile, câte o amărâtă de raită pe Corso unde, când vremea era frumoasă, mamele mergeau să-și plimbe și să-și arate fetele, între slujba de la amiază și cea de vecernie de la ora două când prima bătaie de clopot aduna stol toate fustele și golea într-o clipită acel nefericit de bulevard. Slujba de amiază, unde, la început, nu ne duceam niciodată, a devenit, în vremea Restaurației – am văzut faptul cu ochii mei! – a slujbă militară la care statul-major al regimentelor era obligat să asiste; astfel apăruse măcar un eveniment în pustia de moarte a vieții de garnizoană! Pentru niște băieți aflați, ca noi, la vârsta când dragostea, patima după femeii, ocupă un loc atât de important în viață, slujba militară era o bună resursă. În afara acelor dintre noi care făceau parte din detașamentul de serviciu armat, tot corpul ofițeresc se risipea prin biserică și se posta, după plac, în diferite unghere ale navei principale. Mai întotdeauna ne plasam în spatele celor mai frumoase femei din câte veneau la această slujbă, unde se știau privite, și le distrăgeam atenția cât mai mult cu putință, discutând între noi, cu voce scăzută, dar oricum în așa fel încât să putem fi auziți, despre ceea ce aveau ele mai drăgălaș în figură sau în înfățișare. Ah, ce-a mai fost și cu slujba asta militară! Câte romane n-am urmărit înfiripându-se acolo! Câte bilețele de dragoste n-am văzut strecurându-se în manșoanele pe care fetele, în momentul când ingenuncheau alături de mame, le lăsau pe scaune, și câte răspunsuri la aceste bilețele nu veneau, pe aceeași cale, în duminica următoare! În vremea împăratului însă, nu exista încă niciun fel de slujbă militară. Nu era deci chip să te apropii de fetele „bine” din orașelul nostru; ele nu

existau pentru noi decât sub forma unor visuri mai mult sau mai puțin ascunse îndărătul unor văluri; și întrevăzute de la mare depărtare! Iar daunele acestei pierderi, pentru noi, a celei mai interesante părți din populația orașului nu se puteau nicicum obține... Acel soi de caravanseraieri pe care desigur le cunoști și despre care nu se cuvine să pomeniți în societate erau, în orașelul nostru, ceva îngrozitor. Cafenelele, unde atâtea nostalgii își caută uitarea, în lungile, cumplitele răgazuri ale vieții de garnizoană, arătau în așa hal încât, dacă îți respectai cât de cât epoletii, îți era cu neputință să le calci pragul... Nu se afla pe atunci, în orașelul unde, ca de altfel pretutindeni astăzi, luxul a sporit, nici măcar un singur restaurant-pensiune unde, ca ofițeri, să putem mânca cel puțin într-un mod acceptabil, fără să fim furați ca în codru; așa încât mulți dintre noi renunțaseră la viața în grup și se împrăștiaseră prin pensiunile particulare, ținute de burghezi mai săraci, care le închiriau câte o cameră – și cât mai scump cu putință! mai adăugând astfel câte un supliment la obișnuitele lor mese slăbănoage și la sărăcia veniturilor.

Făceam și eu parte dintre aceștia. Unul dintre camarazii mei locuia aici, la „Popasul cu cai”, unde închiriasse o cameră, căci „Popasul cu cai” se afla pe atunci pe această stradă – uite! câteva uși în spatele nostru, și poate dacă ar fi zi, ai putea să mai zărești, pe fațada clădirii, soarele de aur șters, pe jumătate desprins de pe fondul alb de ceruză unde închipuia un cadran, împrejmuit de literele firmei: „LA SOARELE-RASARE!” Deci unul dintre camarazii mei descoperise pentru mine o cameră în vecini – la fereastra pe care-o vezi, cocoțată sus-sus și care-mi pare în seara asta a fi tot fereastra mea, ca și cum totul s-ar fi petrecut ieri! M-am lăsat găzduit după voia lui. Era mai mare de vârstă decât mine, mai de mult în regiment și-i plăcea să îndrume, în primele momente ale vieții ofițerești, lipsa mea de experiență care era, în același timp, și lipsă de orice păs!

Ți-am mai spus eu, în afara senzației stârnite în mine de uniforma nouă – și insist asupra-i pentru că este o senzație despre care generația dumneavoastră de congrese pentru pace și de bufonerii filozofico-umanitare nu va mai avea în curând nici măcar idee; în afară deci de această senzație și de speranța de a auzi sforăind cât mai curând tunurile primei bătălii unde urma să-mi pierd (iartă-mi, te rog, expresia soldățească) fecioria militară, nu-mi păsa de nimic! Nu trăiam decât cu aceste gânduri – cu al doilea mai ales, pentru că întruchipa o nădejde, iar omul trăiește mai degrabă într-o viață pe care nu o are decât în cea pe care-o are. Mă iubeam pentru ziua de mâine, ca zgârcitul, și îi înțelegeam prea bine pe bisericoșii care-și rânduiesc treburile din această lume cum și-ar rânduî bagajele într-o strâmtoare primejdioasă unde nu au de petrecut decât o noapte. Nu e om să semene mai mult cu un călugăr decât ostașul, iar eu eram un adevărat ostaș! Astfel mi-am și rânduît viața în garnizoană. În afara meselor pe care le luam împreună cu persoanele ce-mi închiriaseră camera – îți voi vorbi îndată despre ele – și de orele afectate serviciului sau manevrelor zilnice, cea mai mare parte a timpului mi-o petreceam în odaia mea, lungit pe o canapea lată, de marochin albastru-închis – a dracului canapea! a cărei răcoare îmi dădea, după exerciții, senzația plăcută a unei băi reci; și nu mă ridicam decât pentru a mă duce să mă exersez la spadă sau să fac o partidă de cărți la prietenul meu de peste drum, Louis de Meung, care era mai puțin trândav decât mine, căci pescuise printre ucenicuțele modiste din oraș o fetișcană destul de drăguță; și-o luase de iubită și o folosea, zicea el, să-și mai treacă timpul... Dar puținele lucruri câte le știam despre femei nu-mi prea dădeau ghes să-mi imit prietenul. Știam ceea ce învățasem. În modul cel mai vulgar, acolo unde se duc toți elevii de la Saint-Cyr¹⁵, în zilele lor de „liber”...Apoi mai există și unele

¹⁵ Școala militară din vecinătatea Parisului. (N.t.)

temperamente care se trezesc târziu... Nu l-ai cunoscut cumva pe Saint-Remy, cea mai mare pușlama din orașul lui, el însuși renumit ca oraș de pușlamale? îl poreclisem „Minotaurul”, și nu din pricina coarnelor, cu toate că purta și coarne, ca unul ce-și ucisese amantul soției, ci din pricina consumului ce-l făcea de...?

— Da, l-am cunoscut, am răspuns, dar în vârstă fiind, deși tot incorigibil, tot mai destrăbălat cu fiecare an ce i se adăuga pe umeri. Cum naiba să nu-l fi cunoscut pe Saint-Remy, *starostele* a toate drăciile, precum se spune în scrierile lui Brantome¹⁶.

— Era într-adevăr un personaj din Brantome, reluă vicontele. Ei bine, Saint-Remy al nostru, la douăzeci și șapte de ani împliniți, nu se atinsese măcar de vreo fustă sau de vreun pahar de băutură! Poți să-l întrebi dacă nu crezi! La douăzeci și șapte de ani era, în materie de femei, nevinovat ca un prunc și, cu toate că nu mai suga la doică, nu băuse nimic altceva decât lapte și apă!

— Dar cum s-a mai răzbunat apoi pentru tot timpul pierdut! făcui eu.

— Într-adevăr, spuse vicontele, ca și mine de altfel! Numai că eu nu am avut atât de mult de răzbunat! Prima mea epocă de cumpătare n-a depășit timpul petrecut în orașelul *** și, deși nu mă puteam lăuda cu fecioria integrală de care vorbește Saint-Remy, totuși trăiam, pe legea mea! ca un adevărat cavaler de Malta, ce și eram, căci sunt cavaler de Malta *din leagăn*, ca să zic așa... Știi asta? Aș fi fost chiar succesorul unuia dintre unchii mei, în calitate de comandor al Ordinului, dacă Revoluția n-ar fi desființat acest Ordin; dar așa desființat cum era, tot mi-am îngăduit să port, în câteva rânduri, panglica cu pricina. Fudulie, ce mai!

Cât despre gazdele ce-mi fuseseră adjudecate prin

¹⁶ Pierre de Bourdeille senior de Brantôme (1540—1614), memorialist francez. (N.t.)

închirierea camerei, urmă vicontele de Brassard, erau cum nu se poate mai burgheze. Două persoane singure, bărbat și nevastă, amândoi în vârstă, deloc mitocani, ci dimpotrivă. În relațiile cu mine, arătau chiar o politețe ce nu se mai află astăzi, în special în clasa lor, parcă o mireasmă de vremuri apuse. Nu eram încă la vârstă când observi pentru simpla plăcere de-a observa, iar ei îmi trezeau prea puțin interes pentru ca să mă fi gândit a le pătrunde trecutul, trecutul a doi bătrâni, la viața cărora participam în modul cel mai superficial, timp de doar două ore pe zi – la amiază și seara – prânzind și cinând cu ei. Nimic din acest trecut nu transpărea în conversațiile lor de față cu mine, care conversații se purtau de obicei despre fapte și persoane din oraș; mi le aduceau la cunoștință și-mi vorbeau despre ele, bărbatul adăugându-le un dram de bârfă voioasă, iar nevasta, foarte cucernică fiind, cu mai multă rezervă, dar, fără îndoială, cu nu mai puțină plăcere. Mi se pare totuși că pe el l-am auzit spunând că, în tinerețe, călătorise pentru nu știu ce treburi ale nu știu cui și că se întorsese după aceea, mai târziu, să se însoare cu soția lui... care-l așteptase. Altminteri, oameni foarte de treabă, cu obiceiuri foarte tihnite și o soartă foarte liniștită. Nevasta își trecea zilele tricotându-i lui ciorapi în dungi, iar bărbatul, căpiat după muzică, scârțâind la vioară lucrări vechi de Viotti, într-o cămăruță din pod, deasupra odăii mele... Poate fuseseră cândva mai bogați. Poate niscai pagube de bani, pe care voiau să le țină ascunse, îi siliseră să mă ia în pensiune; oricum, în afara acestui fapt, lucrul nu părea vizibil în niciun alt amănunt al vieții lor. Totul în casă respira bunăstarea locuințelor de pe vremuri, îndestulate cu lenjerie mirosind plăcut, cu argintărie masivă, serioasă, cu mobile semănând mai mult a imobile, într-atât problema de-a le reînnoi nici nu se poate pune! Mă simțeam bine la ei. Se mânca din belșug, iar eu unul mă bucuram din plin de îngăduința de-a mă ridica de la masă de îndată ce aveam, precum spunea

bătrâna Olive care ne servea „bărbile *stoarse de sos*”, mare cinstire să fie numită „*barbă*” mustața cu trei tuleie de mătă a unui puști de sublocotenent ce n-a isprăvit încă de crescut!

Mă aflam așadar la ei cam de șase luni, la fel de liniștit ca și gazdele mele, pe care nu le-am auzit o dată rostind o vorbă despre existența ființei ce aveam s-o întâlnesc în casa lor; când, într-o zi, coborând eu la cină la ora obișnuită, am zărit într-un colț al sufrageriei o persoană înaltă care, ridicată pe vârful picioarelor, își atârna în cuier pălăria cu panglicile înnodate, ca o femeie întoarsă tocmai din oraș acasă. Arcuită din cale-afară de mijloc, cum se înălța să-și atârne pălăria în cuierul așezat foarte sus, desfășura o talie splendidă de dansatoare aplecată mult pe spate, iar această talie îi era prinsă (și prinsă e cuvântul potrivit, într-atât era de strâns încinsă) în platoșa lucioasă a unui spențer de mătase verde cu franjurile risipite pe rochia albă, o rochie așa cum se purtau pe vremea aceea, strânse pe șolduri și care nu se sfiau să le scoată în evidență când se afla ceva de scos... S-a întors când m-a auzit intrând cu brațele tot ridicate deasupra capului, și-a răsucit gâtul cu o mișcare ce mi-a dezvăluit obrazu-i; apoi însă și-a isprăvit gestul ca și cum eu nici n-aș fi fost acolo, s-a uitat atent să vadă dacă nu cumva boțise panglicile pălăriei, atârându-o în cuier; și numai după ce toate acestea au fost îndeplinite cu încetineală, cu atenție, aproape cu neobrăzare, căci în definitiv, eu eram acolo, în picioare, așteptând – pentru a putea s-o salut – ca ea să mă bage în seamă, mi-a făcut cinstea să mă privească cu ochii ei negri, foarte reci, căroro părul, tuns „à la Titus” și adunat în bucle deasupra frunții, le dădeau adâncimea întotdeauna subliniată în privire de acel soi de pieptănătură... Habar n-aveam cine putea fi, mai ales la acea oră și în acel loc. Niciodată nimeni nu era invitat la cină la gazdele mele... Totuși ea venise probabil la cină. Masa era pusă cu patru tacâmuri... Dar uimirea mea

de-a o vedea acolo a fost cu mult depășită de uimirea de-a afla cine este... când gazdele mele, intrând în sufragerie, mi-au prezentat-o ca fiind fiica lor, ieșită de la pension și care avea, de-aici înainte, să locuiască cu ei.

Fiica lor! Cu neputință ca cineva să arate mai puțin a fiica acelor oameni ca fata asta! Nu doară că cele mai frumoase fete nu se pot naște din tot soiul de oameni. Am mai cunoscut și eu vreo câteva... cred că și dumneata, nu? Din punct de vedere fiziologic, ființa cea mai urâtă este desigur în stare să procreeze ființa cea mai frumoasă. Da, dar ea! Între ei și ea era o prăpastie de-o rasă... De altfel, tot din punct de vedere fiziologic vorbind – pentru că mi-am permis să mai folosesc odată acest cuvânt pedant din vremea dumatăle, nu din a mea! –, rasa nu se putea observa decât în înfățișarea ei, cu totul stranie la o fată atât de tânără, un soi de aer de nepăsare, foarte greu de definit. De n-ar fi avut acel aer, s-ar fi putut spune: „lată o fată frumoasă!” și punct, nimeni nu s-ar fi gândit mai departe decât te gândești la orice fată frumoasă întâlnită în cale: spui asta, apoi uiți cu totul de ea. Dar aerul ei... care o deosebea nu numai de părinți, ci de toți ceilalți oamenii ale căror patimi și sentimente ea nu părea a le împărtăși întru nimic, întreaga ei înfățișare te țintuia locului... de uimire. *Infanta cu prepelicarul* de Velásquez ar putea, dacă o știi, să-ți dea o idee despre această înfățișare ce nu era nici mândră nici disprețuitoare, nici scârbită, nu, cătuși de puțin! ci pur și simplu nepăsătoare, căci înfățișarea mândră, disprețuitoare sau scârbită le spune totuși oamenilor din jur că ei există, din moment ce există și efortul de a-i disprețui sau de a-i respinge; în vreme ce înfățișarea acelei fete spunea liniștit: „Pentru mine, nici nu existați”. Mărturisesc că tocmai această înfățișare m-a făcut să-mi pun, în ziua cu pricina și în altele multe, întrebarea care, pentru mine, a rămas până astăzi, fără răspuns: cum de leșise o asemenea fata din burtă-verdele de tătic rotofei, cu redingota lui galben-

verzuie și vesta albă, cu obrazul de culoarea dulcețurilor consoartei, cu un neg uriaș la ceafă, ce i se vedea de sub cravata de muselină-brodată, ba încă pe deasupra și bâlbâit?... Iar dacă bărbatul mă punea mai puțin în încurcătură, căci el contează prea puțin în asemenea împrejurări, mama nu-mi părea nici ea mai în stare a-mi oferi o explicație. Domnișoara Albertine (era numele acestei arhiducese a înălțimilor, picată din cer în cuibul unor burghezi, de parcă cerul ar fi vrut să-și rădă de ei), domnișoara Albertine, pe care părinții o chemau Alberte ca să scutească din lungimea numelui, de altfel cu mult mai potrivit figurii și întregii ei persoane, nu părea să fie fiica nici a unuia, nici a celuilalt... La această primă cină, ca și la cele ce-au urmat, mi-a făcut impresia unei fete bine crescute și fără fasoane, tăcută în mod obișnuit, iar când vorbea, spunând cu vorbe măsurate strict cele ce avea de spus, fără însă a depăși niciodată aceste limite... În rest, chiar de va fi fost deșteaptă pe cât habar n-aveam dacă este, n-ar fi găsit niciun fel de prilej să o dovedească în timpul cinelor noastre. Prezența fetei a modificat în mod obligatoriu bârfele celor doi bătrâni. Au dat de-o parte micile scandaluri ale orașului. La masă nu se mai vorbea decât, literalmente, despre lucruri deosebit de interesante precum ploaia și vremea bună. Așa încât domnișoara Albertine sau Alberte, care prima dată mă uimise atât de tare cu aerul ei nepăsător, nemaiavând absolut nimic altceva să-mi ofere, m-a făcut foarte curând să mă blazez asupra acestui aer... Dacă ar fi fost s-o întâlnesc în societatea pentru care eram făcut și pe care s-ar fi convenit s-o frecventez, nepăsarea ei m-ar fi ațâțat, fără îndoială... Pentru mine însă, în situația în care mă aflam nu era o fată căreia să-i pot face curte... nici măcar din ochi. Poziția mea față de ea, fiind eu în pensiune în casa părinților ei, era delicată și dintr-un nimic putea deveni falsă... Viața nu o așezase de-ajuns de aproape sau de-ajuns de departe ca să

reprezintă ceva pentru mine... și foarte curând, am răspuns nepăsării ei, în mod firesc și fără intenții de niciun fel, prin cea mai completă nepăsare.

Ceea ce nu s-a dezmințit defel, nici dinspre partea ei, nici dinspre a mea. N-a încăput între noi decât politețea cea mai rece, cea mai cumpătată la vorbă. Ea era pentru mine o imagine, pe care abia dacă o vedeam; iar eu eram pentru ea, nici nu știu ce anume eram... La masă – căci nu ne întâlneam decât la masă – privea mai atent la dopul sticlei sau la zaharniță decât la mine... Ceea ce spunea, întotdeauna foarte corect, foarte bine spus, dar cu totul neinteresant, nu-mi oferea nicio urmă de cheie pentru firea ce-ar fi putut avea. Și-apoi, ce-mi păsa mie?... Aș fi putut, să trăiesc o viață întreagă, fără măcar să mă gândesc o clipă să arunc o privire înăuntrul acestei fete calme și arogante, cu atât de nepotrivita-i înfățișare de Infanta... Ca să ajung s-o fac, a trebuit să se petreacă faptul pe care ți-l voi povesti și care m-a lovit ca un trăsnet, un trăsnet căzut din cer senin!

Într-o seară, cam la o lună după ce domnișoara Alberte se întorsese acasă, trebuia tocmai să ne așezăm la cină. Ea era așezată lângă mine și într-atât de puțin o băgăm în seamă, încât nici nu observasem un amănunt domestic ce ar fi trebuit să-mi sară în ochi: stătea lângă mine în loc să stea între mama și tatăl ei, când, deodată, în clipa când îmi despătureau șervetul pe genunchi... nu, n-o să-ți pot da nici cea mai vagă idee de senzația „de uluirea mea! am simțit o mână care-mi apuca cu îndrăzneală mâna pe sub masă. Am crezut că aiurez... sau, mai degrabă, n-am crezut nimic... Am avut doar senzația năucitoare a îndrăzneței mâinii căutându-mi mâna pe sub șervet. Pe cât de neașteptat, pe atât de uluitor! Tot sângele, aprins de strânsoare, mi-a năvălit din inimă în mână, ca supt, apoi mi s-a suit involburat, ca împins de-o pompă, înapoi la inimă. Am văzut albastru... urechile îmi țiuiau, cred că m-am făcut

însăimântător de alb, ca peretele. Am crezut că sunt cât pe-acî să leșin... că mă topesc în voluptatea de nedescris, stîrnită în trupu-mi de mîna, cam mare și puternică, parcă de băiat, care-o prinsese pe-a mea. Și întrucât, cum prea bine știi și dumneata, la această vîrstă dintîi a vieții, – voluptatea îsi are spaima ei, am făcut un gest să-mi retrag mîna din mîna smintită care-o apucase, dar care, strîngându-mi-o prompt cu autoritatea plăcerii ce era conștientă a dezlănțui în mine, a reținut-o cu forța, învinsă precum îmi fusese și voința, a păstrat-o în învăluirea ei caldă, îmbătător de tainică... Sunt de atunci treizeci și cinci de ani și-mi vei face, vreau să sper, cîntea să crezi că mîna mi s-a mai blazat în ce privește strînsorea unei mîini de femeie; și totuși mai simt încă, acum cînd mă gîndesc la ea, senzația acelei mîini strîngînd-o pe a mea cu un despotism de patimă nebună! Pradă florilor cu care mîna lacomă a Albertinei îmi săgeta înmiit tot trupul tremuram de teamă să nu trădez cumva cele ce simțeam față de tatăl, de mama, a căror fiică, sub chiar ochii lor, îndrăzne... Mi-a fost însă rușine să mă arăt mai puțin bărbat decît curajoasa fata care risca să se compromită și a cărei rătăcire pătimașă era învăluită într-un uimitor sînge rece; mi-am mușcat buzele pînă la sînge, într-un efort supraomenesc de a stăvili tremurul de dorință ce ar fi putut, într-o clipă, să dezvăluie totul bieților oameni, curați de orice bănuială. Și atunci privirea mea a căutat cealaltă mîna – acele mîini cărora nu le dădusem niciodată atenție – care însă, în chiar clipa cea mai primejdioasă, răsucea cu un calm perfect cheia unei lămpi ce fusese așezată pe masă, căci începea a se însera... Am privit-o... Era, va să zică geamăna celei ce-o simțeam pătrunzându-mi în carne ca un miez de văpaie de unde radiau, răsfirîndu-mi-se prin vine, nesfârșite sulite de foc! Mîna aceasta, puțin cam lată, însă cu degete lungi și frumos modelate, în vârful cărora lumina lămpii, bătînd de sus, aprindea licăriri de

transparență trandafirie, nu tremura defel, își urma gestul ei, potrivit fitilul din lampă cu o siguranță în mișcări, o ușurință și o grație potolită de-a dreptul nemaipomenite! Totuși, nu puteam rămâne așa... Aveam nevoie de mâini ca să mâncăm... Așa încât mâna domnișoarei Alberte m-a eliberat din strânsoarea-i; dar în aceeași clipă, piciorul ei, tot atât de grăitor ca și mâna, s-a sprijinit, la fel de hotărât, de pătimăș, de suveran, pe piciorul meu; a rămas astfel tot timpul cât a durat cina aceea prea scurtă, și care mi-a lăsat impresia unei băi din acelea insuportabil de fierbinți la început, însă unde te obișnuiești și te simți până la sfârșit atât de bine, încât ai fi dispus să crezi că osândiții de pe lumea cealaltă s-ar putea într-o zi simți ca scăldați în răcoare și gingășie pe jăratecul din iadul lor, precum peștii în apă... Cred că-ți închipui cam cât am mâncat eu în seara aceea, cât m-am amestecat în conversația mărunță a nevinovatelor mele gazde, care habar n-aveau, în burgheza lor tihnă, de cumplita și trainica dramă ce se juca în tot răstimpul, pe sub masă. N-au băgat de seamă nimic, dar puteau s-o facă și eu eram chiar îngrijorat pentru ei... pentru ei încă mai mult decât pentru mine și pentru ea. Eram cinstit și generos cum încă mai ești la șaptesprezece ani... îmi spuneam „O fi nerușinată? O fi nebună?”

Și o priveam cu coada ochiului pe nebuna care nu și-a lepădat o singură dată, cât a durat masa, aerul ei de principesă asistând la o festivitate; figura i-a rămas la fel de calmă, ca și cum piciorul ei n-ar fi spus și făcut toate nebuniile ce le poate spune și face un picior – ba încă pe pielea mea! Eram, ți-o mărturisesc, mult mai surprins de sângele rece decât de sminteala ei. Citisem o serie de cărți, din cele ușoare, unde femeia nu e prea cruțată. Fusesem crescut în școala militară. În imaginație cel puțin, eram un adevărat Lovelace¹⁷ de înfumurare, precum mai mult sau

¹⁷ Personaj din romanul *Clarise Harlowe* de S. Richardson (1747), tipul seducător cinic și fără scrupule. (N.t.)

mai puțin sunt toți puștanii care se cred băieți frumoși și care au păscut sărutări cu stogul de pe buzele cameristei din casa părintească, în dosul ușii sau prin cotloanele scării. Povestea asta însă zdruncina aroganta mea siguranță de Lovelace de șaptesprezece ani. Mi se părea mai tare decât tot ce citisem, decât tot ce auzisem despre firescul cu care se spune că mint femeile, despre trăinicia măștii sub care-și pot ascunde cele mai violente sau cele mai adânci emoții. Gândește-te numai puțin – Albertine avea optsprezece ani! Poate chiar neîmpliniți. Ieșise proaspăt dintr-un pension pe care nu aveam motiv să-l suspectez, date fiind moralitatea și pioșenia mamei ce-l alesese pentru copila ei. Lipsa oricărei fâstâceli sau, ca să-i spun pe nume, lipsa totală de pudoare, atât de fireasca stăpânire de sine în timp ce făcea gesturile cele mai nesocotite, cele mai cutezătoare la o fată care niciodată, până atunci, nu-l prevenise, printr-un gest ori o privire, pe bărbatul căruia i se preda astfel, prin propuneri atât de monstruoase, toate acestea mi se urcau odată cu sângele în creier și-mi apăreau, cu deplină limpezime, în ciuda simțurilor răscolite... Dar nu m-am oprit nici în clipele acelea, nici mai târziu, să meditez asupra lor. N-am ținut, și nu țin, să-mi atribui o falsă oroare față de purtarea unei fete atât de precoce în păcat. De altminteri, nu eram – și încă multă vreme nu am fost! – la vârsta când socotești depravată pe o femeie ce, dintr-o singură privire, ți se aruncă în brațe.

Dimpotrivă, orice bărbat este aproape înclinat să socotească faptul drept foarte firesc, iar dacă îți spui: „Biata de ea!” se cheamă că există totuși multă modestie în această compătimire! Iar dacă, în sfârșit, eram timid, nu voiam să fiu și nărod! Motiv capital pentru francezi să se simtă autorizați a face, fără remușcări, lucrurile cele mai păcătoase. Desigur, știam prea bine și fără nicio umbră de îndoială că ceea ce fata simțea pentru mine nu era dragoste. Dragostea nu acționează atât de impudic și de

nerușinat; și mai știam tot atât de bine că nici ceea ce mă făcea ea pe mine să simt nu era dragoste. Numai că, dragoste ori nedragoste... ce-o fi fost! voiam și eu același lucru!... Când m-am ridicat de la masă, eram hotărât... Mâna acestei Alberte, la care nu mă gândisem nicio clipă înainte ca ea s-o cuprindă pe-a mea, sădise adânc în străfundurile ființei mele dorința de-ai cuprinde întreg trupul, precum mâna ei îmi cuprinsese mâna!

Am urcat în cameră ca scos din minți, iar după ce tot reflectând la întreaga poveste, mintea mi s-a mai limpezit puțin, mi-am pus întrebarea ce să fac pentru a *lega* de-a binelea o *intrigă*, cum se spune în provincie, cu o față atât de diabolic de provocatoare. Știam destul de vag – ca unul ce nu căutasem să aflu mai în amănunțime – că-și însoțea pretutindeni mama; că, de obicei, lucra alături de ea, în fața aceluiași coș de cusut, în dreptul ferestrei din sufrageria ce le slujea de salon; că n-avea nicio prietenă în oraș, care să vină s-o vadă, și că nu ieșea din casă decât duminica, la slujba de amiază și la vecernie, împreună cu părinții. Ce părere ai? Cele ce știam nu erau prea încurajatoare...

Începeam să mă căiesc de-a nu fi trăit mai aproape de acești doi oameni de treabă, față de care mă purtasem, e drept, fără aroganță, dar cu politețea indiferentă și uneori distrată arătată celor ce nu prezintă decât un interes cu totul secundar pentru viața noastră; mi-am spus însă că nu-mi puteam modifica atitudinea față de ei fără să risc a le dezvălui sau a-i face să bănuiască ceea ce voiam să le ascund... Pentru a-i vorbi domnișoarei Alberte, nu puteam folosi decât întâlnirile pe scară, când urcam în cameră sau când coboram; or, pe scară, puteam fi văzuți sau auziți... Singurul mijloc la îndemână, în casa atât de rânduie și de strâmtă, unde stăteam cu toții înghesuiți unul în coasta altuia, era să-i Scriu, și odată ce mâna cutezătoarei fete se pricepea atât de bine să o caute pe-a mea sub masă, aceeași mână nu ar fi făcut probabil prea multe fasoane să

ia scrisorica ce i-o voi fi strecurat. Așa încât i-am scris. Scrisoare potrivită împrejurărilor, rugătoare, poruncitoare, îmbătată, scrisă de un om care a băut prima gură de fericire și care cere să i se mai dea... Numai că, pentru a i-o strecura, a trebuit să aștept prânzul de a doua zi, și timpul mi s-a părut nespus de lung; în sfârșit a sosit și faimosul prânz. Mâna ațâțătoare, a cărei atingere o simțeam de douăzeci și patru de ore pe mâna mea, n-a întârziat să vină, ca în ajun, să-mi caute mâna pe sub masă. Domnișoara Alberte a simțit bilețelul strecurat și l-a luat într-un chip foarte firesc, așa cum și prevăzusem. Ceea ce însă nu prevăzusem a fost faptul că, păstrând același aer de Infanta sfidând totul din înălțimea nepăsării ei, l-a strecurat în despicătura decolteului, schițând, dintr-o mișcare scurtă, gestul de a-și îndrepta o dantelă boțită, totul cu atâta naturalețe și iuțeală, încât maică-sa, care servea supa, cu privirea aplecată asupra trebii ce-o făcea, nu a băgat de seamă absolut nimic; cât despre netotul de taică-său, care era întotdeauna cu gândul „zburat” la vioara lui, atunci când nu cânta din ea, faptul s-a petrecut ca și cum n-ar fi văzut, de asemenea, nimic.

— Cu toții pățim la fel, căpitane: ca și cum n-am fi văzut nimic, îl întrerupsei eu cu voioșie, căci povestea lui mi se părea a înclina cam prea repede spre o aventură deocheată de soldat în garnizoană; dar nu bănuiam nimic din ce avea să urmeze! Uite! nu mai demult decât acum câteva zile, se afla la Operă, într-o lojă vecină cu a mea, o femeie cam de soiul domnișoarei dumitale. Nu-i vorbă, avea mult peste optsprezece ani; îți dau cuvântul meu de onoare, rar am văzut o femeie de-o mai impunătoare decență. Tot timpul spectacolului a stat pe scaun neclintită, ca pe soclu de granit. O dată nu s-a întors, nici la dreapta nici la stânga; fără îndoială însă că vedea cu umerii, ce-i avea dezgoliți și foarte frumoși, căci în loja mea, deci în spatele și al ei și al meu, se mai afla un tânăr care părea la fel de indiferent ca

și ea la tot ce nu se petrecea pe scenă. Sunt gata să jur că tânărul n-a făcut niciuna din obișnuitele zimbre pe care bărbații le fac femeilor în localurile publice, și care se pot numi declarații de la distanță. Când însă spectacolul s-a terminat, iar în tumultul general al lojilor ce se golesc, doamna s-a ridicat în picioare în loja ei să-și încheie mantoul, am auzit-o spunându-i bărbatului cu cel mai conjugal, mai autoritar și mai limpede glas din lume: „Henri! ridică-mi gluga de pe jos!”; iar în clipa următoare, peste spinarea încovoiată a lui Henri, care se repezise cu capul în jos, a întins brațul și a luat din mâna tânărului un bilețel, la fel de simplu și de firesc cum și-ar fi luat, din mâna bărbatului, evantaiul sau buchetul de flori. El, sărmanul, s-a ridicat de jos, ținând gluga în mână – o glugă de mătase roșie ca focul, mai puțin roșie însă decât obrazul ei, și pe care, cu riscul unei apoplexii, o pescuise pe sub scaune... Pe legea mea! după ce am asistat la asemenea scenă, am plecat gândindu-mă că, în loc să i-o dea înapoi nevestei, ar fi putut, să păstreze gluga pentru el, să-și ascundă sub ea capul și podoaba ce-i crescuse, într-o clipă, pe creștet!

— E bună povestea dumată, spuse vicontele cu oarecare răceală; în orice alt moment, aș fi gustat-o poate mai mult; te rog, însă, lasă-mă s-o termin pe-a mea. Mărturisesc că, având de-a face cu o asemenea fată, nu m-am neliniștit nicio clipă pentru soarta bilețelului meu. Oricât ar fi fost ea cusută de fustele maică-si, avea cu siguranță să găsească un mijloc de a-l citi și de a-mi răspunde. Mă bizuiam chiar, pentru o viitoare și prelungită conversație în scris, pe discreta poștă pe sub masă ce-o inaugurasem; când, a doua zi, intrând eu în sufragerie cu certitudinea, mângâiata în taină, că voi căpăta pe loc un răspuns foarte categoric la bilețelul din ajun, am căzut ca din pod văzând că tacâmul fusese schimbat și că domnișoara Alberte era așezată acolo unde ar fi trebuit să stea mereu, între maică-

sa și taică-su... De ce această schimbare?... Se petrece oare ceva ce eu nu știam?...

Să fi bănuir ceva vreunul dintre părinți? Domnișoara Alberte sta în fața mea și o priveam ținută, cu intenția omului care vrea să se facă înțeles. Aveam douăzeci și cinci de semne de întrebare în priviri; a ei era la fel de calmă, de mută, de nepăsătoare ca de obicei. Mă privea ca și cum nu m-ar fi văzut. N-am pomenit vreodată priviri să te scoată mai tare din sărite decât lungile ei priviri neclintite, care picau asupra celor din jur ca asupra unor obiecte. Fierbeam de curiozitate, de nemulțumire, de neliniște, de toate soiurile de sentimente, învârtite și dezamăgite... și nu înțelegeam cum de această femeie, atât de stăpână pe sine încât s-ar fi putut crede că sub pielea-i delicată în loc de nervi are tot atâția mușchi ca și mine, nu îndrăznește să-mi facă nici măcar un semn prin care să-mi dea de știre, să mă facă să pricep, să-mi spună, oricât de pe fugă, că suntem înțeleși, că suntem de conivență și complici întru același mister, fie el de dragoste sau nici măcar de dragoste!... Într-adevăr, să nu-ți vină a crede că era vorba de aceeași femeie cu mâna cutezătoare, cu gestul piciorului pe sub masă, cu bilețelul primit în ajun și strecurat cu atâta naturalețe în decolteu, sub privirea părinților, de parcă ar fi fost o floare! După toate câte le făcuse, nu cred să-i fi fost prea greu a-mi arunca o privire. Și totuși, nu! N-am primit nimic. Prânzul s-a desfășurat, de la un capăt la altul, Fără această privire pe care o pândeam, o așteptam, pe care voiam s-o aprind la privirea mea și care nu s-a aprins nici măcar o secundă! „O fi găsit vreun alt mijloc să-mi răspundă!” mi-am zis ridicându-mă de la masă și întorcându-mă în odaia mea; nu puteam concepe ca o asemenea ființă să dea înapoi după ce s-a avântat atât de departe: nu admiteam că s-ar fi temut de ceva, că ar fi voit să cruțe ceva sau pe cineva, fiind la mijloc o toană a ei și, să fiu al naibii! sincer îți spun, nu puteam crede că nu

reprezintă pentru ea cel puțin o toană!

„Dacă părinții nu au nicio bănuială, îmi mai spuneam, dacă tacâmurile au fost schimbate astăzi dintr-o simplă întâmplare, mâine am să fiu din nou așezat lângă ea... Dar nici a doua zi, nici în următoarele, n-am mai fost așezat lângă domnișoara Alberte, care și-a păstrat mai departe aceeași expresie indescifrabilă și același ton nemaipomenit de degajat pe când rostea nimicurile și mărunțișurile obișnuite ce se spuneau în fiecare zi la masa lor de mici burghezi. Îți poți închipui cam cum o studiam, fiind interesat în măsura în care eram de toată povestea! Părea cum nu se poate mai mulțumită, în vreme ce eu eram cumplit de nemulțumit – până la furie! o furie care mă rodea pe dinăuntru și pe care mai trebuia s-o și ascund! Iar expresia ei, ce n-o părăsea nicio clipă, mă arunca la o distanță și mai mare decât latul mesei dintre noi! Eram atât de scos din fire, încât, de la o vreme, nu mă mai temeam că o compromit privind-o, și-i țintuiam ochii mari, de nepătruns, care rămâneau de gheață, sub greutatea amenințătoare și învăpăiața a privirilor mele! Să fi fost oare purtarea ei o manevră? O cochetărie? Ori poate o nouă toană, urmând celelalte... sau pur și simplu prostie? Am avut de-a face, de atunci, cu unele femei de soiul acesta, mai întâi cu totul răvășite de răscola simțurilor, apoi însă, de-a dreptul proaste! „Dacă am ști exact clipa!” spunea Ninon¹⁸! Să fi trecut oare, clipa aceea a lui Ninon? Totuși, mai așteptam încă... Ce anume? Un fleac de nimica, un semn, o vorbă strecurată cu voce scăzută pe când ne ridicam de la masă, în zgomotul scaunelor împinse; cum însă nu se ivea nimic, m-am repezit asupra gândurilor nebune. Știi, asupra celor mai mari absurdități de pe lume. Mi-am vârât în cap că, din pricina tuturor stavilelor ce ne înconjurau în casă, are să-mi scrie prin poștă; că va fi destul de șmecheră ca, ieșind

¹⁸ Ninon de Lenclos (1620—1705), scriitoare mondenă franceză ; salonul ei era frecventat de toate spiritele luminate ale vremii, (n.tr.).

odată împreună cu mama ei, să strecoare un plic în cutia de scrisori; și, stăpânit de acest gând, îmi schingiuiam cu regularitate sufletul, de două ori pe zi, câte un ceas înainte de sosirea poștaşului... De câte zece ori în decursul aceluia ceas îi spuneam cu glasul sugrumat bătrânei Olive: „Este vreo scrisoare pentru mine, Olive?”, iar ea îmi răspundea de fiecare dată cu un calm imperturbabil: „Nu, domnule, nu este nimic!” Ah! până la sfârșit enervarea a ajuns să mă doară. Am început s-o urăsc pe Alberte și, din această ură a dorinței înșelate, să-mi explic purtarea ei față de mine prin motive de natură a mă face s-o disprețuiesc cât mai mult cu putință, căci ura e setoasă de dispreț. Disprețul este pentru ea, pentru ură, un adevărat nectar! „Ticăloasă și lașă ce este, se teme de o scrisoare!” îmi ziceam. Vezi deci că ajunsesem s-o înjur. O insultam în gând și nu credeam că, insultând-o, o defăimez. Ba m-am străduit chiar să nu mă mai gândesc la ea, o copleșeam cu epitetele cele mai grosolane și mai soldățești, vorbindu-i despre ea lui Louis de Meung; căci, până la urmă, i-am vorbit despre ea, da! exasperarea la care mă adusese ștersese în mine orice urmă de purtare cavalierească, și i-am povestit toată aventura mea prietenului Louis, care m-a ascultat înfășurându-și pe deget mustața lui lungă și bălaie, iar apoi mi-a spus, pe șleau și fără pic de sfială, că în regimentul 27 oamenii nu erau câtuși de puțin moraliști: „Fă ca mine! Cui pe cui se scoate! Ia-ți o iubită dintre *ucenicuțele* din oraș și nu te mai gândi la îndrăcita asta de fată!”

N-am urmat însă sfatul lui Louis. Eram prea prins de toată povestea. Dacă ea ar fi putut afla cumva că mi-am luat o iubită, aș fi făcut-o numai ca să-i biciui inima sau vanitatea cu șfichiul geloziei. Dar n-avea cum să afle... A aduce o femeie la mine în cameră, cum făcea Louis, care locuia la „Hanul Poștei”, ar fi însemnat să stric relațiile cu oamenii cumsecade la care locuiam, iar ei mi-ar fi cerut de îndată să-mi caut aiurea altă locuință; și nu voiam să

renunț, în schimbul numai al unei aventuri, la posibilitatea de-a regăsi într-o zi piciorul sau mâna acestei» diavolițe ispititoare de Alberte care, după toate câte îndrăznise să le facă, rămânea mai departe preaînalta Domnișoară Impasibilă.

„Zi-i mai bine imposibilă!” spunea Louis de Meung bătându-și joc de mine.

O lună încheiată a trecut astfel și, în ciuda hotărârilor mele de-a mă arăta la fel de indiferent și de lipsit de memorie ca Alberte, de-a opune răceala răcelii și stanei de piatră, o stană de piatră, viața mea nu mai era decât o lungă și tensionată pândă – și urăsc pânda chiar când e vorba de vânătoare! Da, domnule, zilele nu-mi mai erau, de la un capăt la altul, decât o nesfârșită pândă! Pândă când coboram la masă și speram s-o găsesc singură în sufragerie, ca prima dată. Pândă la Masă» când privirea-mi o țintea pe-a ei, drept în față, sau dintr-o parte, și când i-o întâlneam, mereu clară, infernal de calmă, nici ocolindu-mi privirea, dar nici răspunzându-i! Până după masă, când mai rămâneam câteva clipe să le privesc pe doamne reluându-și lucrul în dreptul ferestrei, pândind dacă ea nu lasă cumva să-i cadă degetarul, foarfecele, vreo petică, ceva ce să pot aduna de pe jos și să i-l dau înapoi, ca să-i ating mâna – mâna aceea care-mi sta acum înfiptă parcă de-a curmezișul creierului! Pândă când urcam înapoi, de la masă în odaia mea, unde credeam întruna că aud pășind de-a lungul coridorului piciorul cu care mă călcasem atât de voluntar și atotstăpânitor! Pândă până și pe scară, unde speram s-o pot întâlni, și unde bătrâna Olive m-a surprins într-o zi, spre marea mea rușine, stând de strajă! Pândă la fereastră – la fereastra asta pe care-o vezi de aici /unde mă postam ori de câte ori ea trebuia să iasă în oraș cu maică-sa, și de unde nu mă clinteam până nu se întorcea, iar totul era la fel de zadarnic. Când ieșea în oraș, înfășurată în șalul ei tineresc – un șal cu dungi roșii și albe (precum vezi, n-am

uitat nimic!) presărat cu flori negre și galbene pe fiecare din dungi –, o dată nu-și întorcea bustul trufaș, iar când se întorcea acasă, tot alături de maică-sa, o dată nu ridica capul, nici privirea, către fereastra unde stam în așteptare! Ca să vezi la ce josnice manevre mă condamnase! Desigur, știu prea bine că femeile ne fac pe toți, mai mult sau mai puțin, să le slugărim, dar chiar până într-atât! Bătrânul crai înfumurat din mine – care ar trebui să fie mort hăt de când! se mai revoltă și astăzi! Ah! de mult nu-mi mai sta gândul la bucuria uniformei! După ce-mi terminam serviciul de zi – manevre sau trecere în revistă – mă întorceam fuga acasă, dar nu ca să citesc teancurile de memorii sau de romane, singurele mele lecturi din acea vreme. La Louis de Meung nu mă mai duceam. De floretă nu mă mai atingeam. Și n-aveam nici resursa fumatului, care amortește agitația când ea devine mistuitoare, și pe care voi, ceilalți, urmașii mei în viață, o aveți din plin! Nu se fuma pe atunci în regimentul 27; doar soldații fumau, între ei, în camera corpului de gardă la câte-o partidă de barbut pe dosul tobei... Din punct de vedere fizic deci, eram cu totul inactiv, și-mi rodeam... nu știu ce, poate inima, lungit pe canapeaua care nu-mi mai dădea senzația de răcoare, altădată atât de plăcută, ori plimbându-mă între patru pereți și în cei doisprezece metri pătrați ai camerei, ca un leu în cușcă, atunci când îi miroase a carne fragedă în apropiere.

Toate acestea se petreceau ziua, dar și o bună parte din noapte. Mă culcam târziu. Nu mai puteam adormi. Mă ținea treaz îndrăcita de Alberte, îmi aprinsese focul gheenei în vine, apoi se îndepărtase, ca incendiatorul care nu întoarce nici măcar capul pentru a privi cum arde focul aprins în urma lui! Lăsam perdeaua, aceeași perdeă stacojie pe care o vezi lăsată în seara asta – cu aceste vorbe, vicontele își trecu mănua peste geamul lângă care sta așezat în trăsură, ca să șteargă aburul ce începuse să se aștearnă asupra-i – peste aceeași fereastră unde nici atunci, cum nici

acum, nu erau jaluzele, pentru ca vecinii, mai curioși în provincie decât oriunde altundeva, să nu poată cotrobăi cu privirea în adâncul odăii. Era o odaie ca de pe vremea aceea, în stilul Imperiului, cu parchet model unguresc, fără covoare, cu ornamente de bronz placate pretutindeni pe mobila din lemn de mălin, câte un cap de sfinx în cele patru colțuri și labe de leu în locul celor patru picioare ale patului; apoi, pe fiecare din sertarele scrinului și ale biroului, câte o camee tot cu cap de leu, ținând în botul înverzit un inel de aramă de care trăgeai când voiai să le deschizi. O masă pătrată, de asemenea din lemn de mălin, dar mai trandafiriu, ceva mai deschis decât restul mobilierului, cu tabla de marmură cenușie și picioarele unite printr-o împletitură de aramă, sta la perete, în fața patului, între fereastră și ușa unui cabinet mare de toaletă; iar față în față cu căminul, vasta canapea de marochin albastru, despre care ți-am vorbit până acum destul... în fiecare din unghiurile acestei camere, foarte înaltă și spațioasă, se aflau colțare din imitație de lac chinezesc, iar pe unul dintre ele se putea vedea, albind tainic în întunecimea ungherului, un vechi bust al Niobei, o copie după originalul antic, lucru de mirare în casa/ unor burghezi de rând. Dar oare Alberte cea întru totul de neînțeleasă nu era un lucru și mai de mirare? Pe pereții acoperiți până la jumătate cu lambriuri și vopsiți în ulei de-un alb-gălbui, nici tablouri, nici gravuri. Îmi atârnasem doar armele, culcate pe niște scoale lungi de aramă aurită. Când închiriasem scorbura asta mare de odaie – precum îi spunea locotenentul Louis de Meung, ca unul ce nu poetiza deloc lucrurile așezasem în mijloc o masă mare, rotundă, pe care-o acoperisem cu hărți militare, cărți și hârtoage: acesta îmi era biroul. Aici scriam când aveam câte ceva de scris... Ei bine! într-o seară, sau mai degrabă într-o noapte, împinsesem canapeaua lângă masă și desenam, la lumina lămpii, nu ca să scap de unicul gând ce mă obseda de o lună în șir, ci ca să mă las mai

adânc absorbit de el, căci desenam tocmai capul enigmaticei Alberte, figura acestei șerpoaice de femeie de care eram posedat, precum spun popii că ești posedat de diavol. Era târziu. Strada – pe unde în fiecare noapte treceau, ca și astăzi, două diligențe în cele două sensuri, una la unu fără un sfert, cealaltă la două și jumătate, amândouă oprindu-se la „Hanul Poștei” ca să schimbe caii – strada, deci, era tăcută ca un fund de puț. S-ar fi putut auzi musca; dar, în caz că s-ar fi aflat vreuna în odaia mea probabil că dormea prin vreun colț de geam sau în canelurile cutate ale perdelei din mătase groasă, țesută în patru ițe, pe care o desfăcusem din agățătoarea ei, și care cădea în dreptul ferestrei în falduri grele, neclintite. Singurul zgomot ce se auzea în preajmă, în liniștea adâncă și desăvârșită, îl făceam eu, cu creionul și estompa.

— Da, domnule, pe ea o desenam, și numai Dumnezeu știe cu ce mână mângâioasă, cu ce arzătoare atenție lucram! Deodată, fără ca niciun zgomot de cheie în broască să mă fi prevenit, ușa de la cameră s-a deschis scrâșnind cu acel sunet al ușilor ale căror țâțâni sunt neunse, și a rămas întredeschisă, ca și cum s-ar fi temut de sunetul produs! Am ridicat ochii, crezând că am închis-o prost și că s-a deschis de la sine, fără veste, scoțând acel suneit jalnic în stare să-i facă a tresări în noapte pe Cei ce veghează și a-i trezi pe cei cufundați în somn. M-am ridicat de la masă s-o închid; dar ușa întredeschisă s-a deschis mai mult, și tot foarte încet... însă reîncepând să scârțâie cu același zgomot scrâșnit, care s-a risipit ca o tânguire prin casa cufundată în liniște: și am văzut apărând în pragul ei, în clipa când s-a deschis de tot, pe Alberte! pe Alberte care, în ciuda precauțiilor dictate de o spaimă ce trebuie să fi fost cumplită nu putuse împiedica nenorocita de ușa să scârțâie!

Ah! mii și mii de draci! când te gândești că superstițioșii vorbesc de vedenii; mie însă vedenia cea mai supranaturală

nu mi-ar fi produs uimirea, surprinderea, acel pumn în inimă, pe care l-am simțit apoi repercutat într-o dezlănțuire de palpații nebunești, când am văzut-o înaintând spre mine, din ușa deschisă, pe Alberte, înspăimântată de zgomotul ușii, de zgomotul care avea să reînceapă când să o închidă! Adu-ți, te rog, din nou aminte că aveam optsprezece ani neîmpliniți! Alberte mi-a măsurat probabil groaza după groaza ei; a oprit pe loc, cu un gest energic, strigătul de uimire ce era gata să-mi scape – și mi-ar fi scăpat cu siguranță dacă ea n-ar fi făcut acest gest – și a închis ușa, dar de data asta nu încet, căci încetineala o făcuse să scârțâie, ci repede, ca să evite scrâșnetul tâtânilor, pe care însă n-a izbutit să-l evite, și care a reînceput, și mai limpede, și mai plin, prelung, și din caleafară de ascuțit; iar odată ușa închisă, a stat îndelung cu urechea lipită de ea, ascultând dacă un alt zgomot, ce-ar fi fost mai îngrijorător, mai cumplit, nu răspunde cumva zgomotului ușii... Mi s-a părut că o văd clătinându-se pe picioare... M-am repezit și am primit-o în brațe.

— Dar știi că nu se încurcă, Alberte a dumitale, i-am spus căpitanului.

— Crezi poate, a continuat el, ca și cum n-ar fi luat în seamă ironica mea observație, că mi s-a prăbușit în brațe de spaimă, de pasiune, sau pentru că-și pierduse capul, ca una ce era, sau putea fi, urmărită, ca una care nu mai știe ce face când săvârșește nebunia de pe urmă, când se lasă pradă demonului ce zace, spune-se, în toate femeile și care demon ar avea întotdeauna câștig de cauză, dacă în ele n-ar mai sălășlui doi Lașitatea și Rușinea – în stare să i se împotrivescă? Ei bine, nu! nu mi s-a prăbușit în brațe! Te-ai înșela amarnic dacă ai crede asta!... Alberte nu cunoștea niciuna dintre aceste temeri, deopotrivă vulgare și prea îndrăznețe... Mai degrabă m-a cuprins ea pe mine în brațe decât eu pe ea... Primul ei gest a fost să mi se arunce, cu capul plecat, la piept, dar și-a ridicat fruntea și m-a privit în

ochi, cu ochii ei larg deschiși – nesfârșiți! ca și cum ar fi vrut să se asigure că eu eram acela pe care-l ținea îmbrățișat! Era înfiorător de palidă, cum n-o mai văzusem niciodată; dar trăsăturile princiare nu i se clintiseră, rămăseseră la fel de ferme, de imobile ca cele ale unei medalii. Atâta doar că asupra gurii cu buze ușor bombate rătăcea freamătul parcă al unui delir, dar nu al delirului patimii împlinite sau care își va găsi împlinirea în clipa următoare! Iar acest freamăt, într-un moment ca acela ce-l trăiam, avea ceva atât de întunecat, de amenințător, încât, ca să nu-l mai văd, i-am strivit frumoasele buze roșii și ațâțătoare sub sărutul fulgerător și brutal al dorinței învingătoare, atotstăpână! Buzele i s-au întredeschis... dar ochii negri, cu adâncă lor întunecime, și ale căror gene prelungi îmi atingeau aproape pleoapele, nu s-au închis – nici n-au clipit măcar; ci în depărtarea lor adâncă am zărit, ca și asupra buzelor, palpitând nebunia. Am purtat-o în brațe, așa lipită de mine, prinsă în sărutul de foc, ca sorbită, ca smulsă de la pământ de buzele ce-i pătrundeau gura aspirată de răsuflarea mea, am purtat-o până la canapeaua de marochin albastru – care era pentru mine un soi de grătar al sfântului Laurențiu, de o lună și mai bine de când mă zvârcoleam între pernele-i, tot gândindu-mă la ea; iar marochinul a prins să trosnească de voluptate ațâțată sub spinarea ei goală, căci Alberte era pe jumătate goală. Venise de-a dreptul din pat și... n-ai să mă crezi! ca să ajungă la mine, fusese silită să străbată camera unde dormeau mama și tatăl ei! O străbătuse orbecăind prin întuneric, pipăind cu mâinile întinse, să nu se izbească de vreo mobilă care ar fi făcut zgomot și i-ar fi trezit.

— Ei da! făcui eu, nici în tranșee nu se poate dovedi mai mult curaj. Era demnă de-a fi amanta unui ostaș!

— Și a și devenit amanta mea, încă din noaptea aceea, reluă viconte. S-a arătat la fel de pățimașă, de dezlănțuită ca și mine, și îți jur că eram pățimaș, nu glumă! Da, numai că a existat și o revanșă! Nici Alberte, nici eu n-am putut

uita o singură clipă, în toiul celor mai nebunești îmbrățișări, înspăimântătoarea situație în care ea ne pusese pe amândoi. Pe cea mai înaltă culme a fericirii ce venise deopotrivă să afle și să-mi dăruiască, se arăta ca năucită de ceea ce săvârșea, de altfel cu o voință atât de neclintită, cu o îndârjire atât de crâncenă. Nu-mi era nici mie de mirare. Parcă eu nu eram năucit? Nu i-am spus, nu i-am arătat nimic, dar ce cumplită groază purtam în piept, pe când ea mă strângea să mă înăbușe! Pândeam, printre suspinele, printre sărutările ei, în liniștea de groază ce apăsa asupra casei adormite în tihna-i încrezătoare, să nu cumva să se petreacă acel lucru îngrozitor: să se trezească maică-sa, să se scoale taică-su! Și mă uitam pe deasupra trupului ei, în spatele canapelei, ca nu cumva ușa, a cărei cheie o lăsase în broască de teama zgomotului ce l-ar fi putut face, să se deschidă din nou, iar în prag să mi se arate, livizi de indignare, ca două capete gemene ale Meduzei¹⁹, cei doi bătrâni, pe care-i batjocoream cu o lașitate atât de cutezătoare, răsăriți deodată din întunericul nopții precum chipurile înseși ale ospitalității violate și Judecății! Până ce și scârțâitul voluptuos al marochinului albastru, care mai adineaori îmi sunase ca trâmbița deșteptării zeului Amor, mă făcea să tresar de spaimă!... Inimile noastre băteau strivite una de cealaltă, și-și răspundeau ca într-un ecou... Primejdia ne îmbăta și ne dezbăta totodată, însă cât era de cumplit! Mai târziu m-am obișnuit cu toate acestea. Tot înfăptuind, și nepedepsit, această imprudență fără margini, m-am liniștit și m-am împăcat cu ea. Tot trăind în primejdia de-a fi surprins, m-am blazat asupra ei. Nu m-am gândit la ea, ci numai să fiu fericit. Încă din acea primă noapte de groază, care ar fi trebuit s-o înspăimânte pentru toate cele ce aveau să urmeze, Alberte a hotărât să vină o noapte din două la mine, din moment ce eu nu mă puteam duce la ea,

¹⁹ Monstru mitologic ucis de Perseu (fiul lui Zeus), întemeietorul legendar al orașului Micene. (n.t.)

dormitorul ei de fată neavând altă ieșire decât prin camera părinților; și a venit cu sfințenie odată la două nopți. Dar niciun moment nu s-a obișnuit cu senzația – nu și-a pierdut groaza năucită a primei dintre ele! Timpul n-a avut asupra ei efectul ce l-a avut asupra mea. Nu s-a călit la primejdia înfruntată noapte după noapte. Rămânea mereu, până și în brațele-mi, tăcută, abia rostind câte o vorbă, căci, altminteri, îți închipui prea bine cât era de grăitoare; și când, mai târziu, eu mi-am găsit în sfârșit calmul, tot înfruntând primejdia și tot mereu izbândind „când îi vorbeam, precum vorbești unei iubite, despre ceea ce pentru noi doi însemna deja un trecut, despre răceala ei inexplicabilă, acum dezmințită, acum când o țineam în brațe, și care urmase primelor gesturi cutezătoare din parte-i; în sfârșit, când o copleșeam cu acele de ce-uri neostoite ale iubirii (căci, în fond, iubirea nu este poate decât o adâncă curiozitate), ea nu-mi răspundea niciodată decât prin prelungi îmbrățișări. Gura ei îndurerată rămânea mută în toate... afară de sărutări! Există femei care-ți spun: „Mă compromit pentru tine”; altele: „Ai să mă disprețuiești”; sunt feluri și feluri de-a exprima fatalitatea iubirii. Ea însă nu spunea nimic! nu scotea o vorbă... Straniu lucru! Și încă mai stranie ființă! îmi lăsa senzația unei lespezi dure și grele de marmură, arzând încinsă într-o văpaie de dincolo de ea... Nădăjduiam să vină un moment când marmura să plesnească, în sfârșit, de puterea dogoarei, dar marmura nu și-a pierdut nicio clipă rigida-i densitate. În nopțile când a venit la mine „nu a fost nici mai încrezătoare, nici mai deschisă, nici mai vorbăreață, și, mi-aș îngădui să folosesc termenul bisericesc, a fost la fel de *greu de spovedit* ca și în prima noapte. N-am putut să scot nimic în plus de la ea... Cel mult câte o monosilabă, smulsă cu de-a sila buzelor ei splendide de care eram atât de înnebunit cu cât le văzusem mai reci și mai nepăsătoare în timpul zilei; câte o monosilabă și încă din cele ce nu puteau

face lumină asupra firii acestei fete care-mi părea a fi un sfinx mai enigmatic decât laolaltă toți sfincșii ale căror imagini roiau în jurul meu, în camera mobilată în stilul Imperiului.

— Totuși, căpitane, îl întrerupsei eu din nou, toate acestea au avut și ele un sfârșit, nu? Doar ești bărbat în toată puterea cuvântului, în vreme ce sfincșii sunt niște lighioane imaginare. În viață nu se află așa ceva, încât sigur că, până la urmă, ți-ai dat seama, ce dracu'! de ce avea drăcoaica noastră, în gușă!

— Un sfârșit, da! Într-adevăr a existat și un sfârșit, făcu vicontele de Brassard, coborând brusc geamul cupeului, ca și cum i s-ar fi gătit răsuflarea în pieptul uriaș și ar fi simțit nevoia de aer pentru a isprăvi ceea ce mai avea de povestit. Numai că cele ce ascundea în gușă, precum spui, fata asta stranie, nu mi s-au dezvăluit nici măcar atunci. Iubirea noastră, sau legătura, sau intriga – cum vrei s-o numești – ne-a dat, sau mai bine zis, *mi-a dat* mie senzații cum cred că n-am mai încercat de-atunci cu nicio altă femeie, fie ea mai pătimăș iubită decât această Alberte care poate nici nu mă iubea, pe care poate n-o iubeam nici eu! N-am izbutit să înțeleg ce simțeam de fapt pentru ea, nici ce simțea ea pentru mine, și totuși povestea a durat mai bine de șase luni de zile! De-a lungul acestor șase luni, am înțeles doar atât – că trăiam un soi de fericire pe care nu o poți cunoaște la tinerețe. Am înțeles fericirea celor ce se ascund. Am înțeles desfătarea ce ți-o poate da misterul complicității, o fericire atât de puternică încât, chiar în lipsa oricărei nădejdi de a izbuti, e în stare să nască năravul fără de leac al conspirației. Alberte, la masă cu părinții săi ca și pretutindeni, era aceeași Preaînaltă Infantă care mă uimise atât de tare prima dată când o văzusem. Fruntea ei de statuie antică, cu părul bătând în albastru de negru ce era, răsucit în cârlionți aspri ce-i coborau până la sprâncene, nu lăsa să se ghicească o roșeață. Iar eu, care mă străduiam

să rămân la fel de nepătruns ca și ea, dar care, sunt ferm convins, m-aș fi dat de gol de nenumărate ori dacă aș fi avut de-a face cu oameni pricepuți să observe, mă desfătam în schimb cu mândrie, într-un mod aproape senzual, în adâncul ființei mele, la gândul că toată această superbă nepăsare a ei îmi aparține de fapt mie, și că pentru mine se coborâse până la tot ceea ce se coboară pasiunea, admitând că pasiunea s-ar putea vreodată cobori! Afară de noi, nimeni pe lume nu mai știa acest lucru... și un asemenea gând era de-a dreptul îmbătător! Nimeni, nici măcar Louis de Meung, prietenul meu, față de care, de când eram fericit, devenisem discret! El ghicise desigur totul, căci era la fel de discret ca și mine. Nu-mi puneă întrebări. Îmi reluasem cu el, fără pic de efort, obiceiurile comune și intime, plimbările pe Corso, în ținută de gală sau obișnuită, partidele de cărți, de scrimă și de punci! Cum dracu' să nu fie așa? când știi sigur că fericirea, sub înfățișarea unei fete frumoase pe care dorești o *mănâncă* pe inimă, vine să te viziteze nesmintit o dată la două nopți și la aceeași oră, cred și eu că viața în timpul zilei devine simplă și firească!

— Bine, bine, dar, ce Dumnezeu, dormeau ca cei șapte Adormiți²⁰ părinții Albertei dumitale? spusei eu batjocoritor, retezând scurt cu această glumă cugetările fostului *dandy*, și pentru a nu părea prea captivat de povestea lui, care mă captiva cu adevărat; căci atunci când e vorba de un *dandy*, nu ai alt mijloc decât gluma pentru a-l face să te respecte cât de cât.

— Crezi poate că nascocesc vrute și nevrute ca să scot efecte de povestitor în afara realității? spuse vicontele. Uită că eu unul nu sunt romancier! Uneori, Alberte nu venea. Ușa, ale cărei țâțâni unse erau acum mute, ca învelite în

²⁰ Legendă orientală despre șapte copii creștini zidiți, drept pedeapsă, într-o peșteră, dar care nu au murit, ci au dormit o sută de ani, până în ziua când au fost găsiți și eliberați. (n.t.)

Vată, nu se deschidea noaptea întreagă, ceea ce însemna că maică-sa o auzise și o strigase, ori că taică-su o zărise strecurându-se sau orbecăind prin cameră. Numai că Alberte, cu sângele ei rece și mintea limpede ca oțelul, scornea de fiecare dată câte un pretext. Ba se simțea rău... ba căuta zaharnița pe întuneric, pentru a nu trezi pe nimeni...

— Astfel de sânge rece și de minte clară nu sunt chiar atât de rare pe cât pari a crede, căpitane! îl întrerupsei eu din nou. (Eram într-adevăr sâcâitor!) La urma-urmei, Alberte a duminale n-a fost cu nimic mai vajnică decât acea fată care își primea iubitul pe fereastră, în fiecare noapte, chiar în odaia bunică-sii adormite după perdelele patului, și care, în lipsa canapelei de marochin albastru, se instala cum da Dumnezeu, pe covor... Știi și dumneata povestea. Într-o noapte, un suspin mai puternic decât celelalte, scăpat, pare-se, din pieptul fetei fericite, a deșteptat-o pe bătrână, care a strigat de după perdele un „Ce-i cu tine, fetițo?” de s-o facă să leșine în brațele iubitului ei: fata însă a răspuns pe loc, fără să-și piardă nicio clipă cumpătul, fără să se miște: „M-a sugrumat corsetul când m-am aplecat să caut acul pe covor, bunico, a căzut pe jos și nu-l mai găsesc!”

— Da, cunosc povestea, reluă vicontele de Brassard, pe care crezusem a-l umili, în persoana Albertei sale, prin această comparație. Fata de care vorbești făcea parte dacă-mi amintesc eu bine, din familia de Guise²¹. S-a arătat, în împrejurarea cu pricina, demnă de numele ce-l purta; însă ai uitat să spui că, începând din acea noapte, nu i-a mai deschis fereastra amantului său, care era, mi se pare, domnul de Noirmoutier, în vreme ce Alberte revenea a doua zi chiar după o asemenea spaimă strașnică și se expunea

²¹ Familie nobilă franceză, care a jucat un rol important în politica Franței veacului al XVI-lea, în special în perioada războaielor religioase, ca apărătoare a intereselor catolicismului. (n.t.)

cu și mai multă cutezanță aceleiași primejdii, de parcă în ajun nu s-ar fi întâmplat nimic. Pe vremea aceea eram, fără doar și poate, un sublocotenent destul de neștiutor într-ale matematicii și fără dorința de-a ști câte ceva dintr-însele; dar oricum era limpede pentru oricine e cât de cât în stare A face un calcul al probabilităților că într-o zi... ori într-o noapte. Va exista totuși un deznodământ:

— A, da! exclamai eu, amintindu-mi de cuvintele sale, rostite înainte de a-și începe povestea, deznodământul care avea să te facă să afli ce e frica, nu, căpitane?

— Întocmai, spuse el cu un glas deosebit de grav, izbitor de contrastant cu tonul meu ușuratic. Ți-ai dat fără îndoială seama de faptul că, din clipa când îmi apucase mâna pe sub masă, până în clipa când îmi apăruse în plină noapte, ca o nălucă, în pragul ușii deschise, Alberte nu mă scutise de emoții. Îmi strecurase și până atunci în suflet tot soiul de fiori, tot soiul de spaime; dar toate acestea n-au fost decât sentimentul ce ți-l dau gloanțele şuierând în preajmă-ți, sau suflul ghiulelelor: te înfiori, dar mergi mai departe. Ei bine, atunci însă n-a mai fost numai asta. A fost frică adevărată, absolută, frică în toată puterea cuvântului, și nu frică pentru Alberte, ci pentru mine și numai pentru mine! Ceea ce am simțit atunci a fost într-adevăr acea senzație care parcă îți face inima la fel de palidă ca și fața; acea panică ce pune pe goană regimente întregi. Eu am văzut, cum mă vezi și cum te văd, <tot regimentul Chamboran luând-o la fugă, o fugă dintr-acelea cu frâiele smulse, abia mai atingând pământul, am văzut eroicul regiment Chamboran târându-și colonelul și toți ofițerii în tălăzuirea-i înspăimântată! Dar la vremea când se petrece povestea mea, nu văzusem încă acest lucru: am aflat atunci... ceea ce credeam că nu este cu putință.

Iată cum a fost... Era într-o noapte. Cu viața pe care-o duceam noi nu putea fi, desigur, decât într-o noapte... o noapte lungă de iarnă. N-aș spune că una dintre cele mai

liniștite. Pentru că toate nopțile noastre erau acum liniștite. Le liniștise fericirea. Dormeam culcați pe un tun încărcat, gata să tragă. Nu mai aveam acum nicio teamă făcând dragoste pe un tăiș de sabie așezat de-a curmezișul unei prăpăstii, precum podul infernului la turci! Alberte venise, în noaptea cu pricina, mai devreme decât de obicei, pentru a putea rămâne mai mult cu mine. Cum sosea, primul meu gest de iubire, prima mea mângâiere era să-i încălzesc picioarele; nu-și mai punea papucii verzi sau violeți – cochetărie care mă înnebunea –, ci ajungea la mine desculță, ca să nu facă zgomot, cu picioarele înghețate de drumul străbătut pe carelajul de piatră al coridorului dintre camera părinților și camera mea, situată în partea opusă a casei. Înghețate din cauza mea, pentru mine, iar eu mă străduiam să i le încălzesc, căci așa cum venea ea, de-a dreptul din căldura patului s-ar fi putut alege cu cine știe ce cumplită boală de piept... Știam bine ce trebuie să fac pentru a readuce căldura și înviora în trandafiriu picioarele ei reci și palide; dar în noaptea cu pricina, toate mijloacele mele au dat greș... Buzele-mi n-au izbutit să reînvie pe minunata gleznă mlădioasă rozeta sângerie care îmi plăcea s-o văd împodobindu-i-o... în noaptea aceea, Alberte a fost, în toiul elanurilor ei de dragoste, mai tăcută ca niciodată. Îmbrățișările ei erau lăncede și totodată puternice de parcă prin ele mi-ar fi vorbit, și încă într-un chip atât de grăitor, încât, dacă eu îi vorbeam întruna, spunându-i toată nebunia, toată beția de care eram cuprins, ei nici nu-i mai ceream să-mi răspundă cu vorbe. O simțeam, o înțelegeam după felul cum mă îmbrățișa. Deodată însă n-am mai simțit-o. Brațele au încetat să mă mai strângă la pieptu-i, și am crezut că e vorba de o sincopă, cum i se întâmpla adesea să aibă, cu toate că, de obicei, în aceste sincope, păstra toată forța încordată a îmbrățișării... Nu suntem, niciunul, nici altul niște mironosițe. Suntem doi bărbați în toată puterea cuvântului și putem vorbi între noi ca atare ... Eram

obișnuit cu spasmele de voluptate ale Albertei și când o cuprindeau nu-mi încetam mângâierile. Rămâneam strâns lipit de ea, așteptând să se trezească din paroxismu-i, și cu orgolioasa certitudine că-și va reveni în simțiri datorită îmbrățișărilor mele, că trăsnetul ce-o doborâse avea s-o reînvie repetându-se... Dar așteptarea mi-a fost de data aceea înșelată. O priveam cum era culcată pe canapeaua albastră strâns înlănțuită în brațele mele, și pândeam clipa când ochii, acoperiți de pleoapele imense, aveau să mi se arate din nou în minunata lor strălucire de catifea neagră și vâpaie; clipa când dinții, care se încleștau și scrâșneau să le crape smalțul la fiecare sărut strivit pe gât și prelungit îndelung până pe umeri, aveau să se întredeschidă și să-i descătușeze răsuflarea. Dar nici ochii nu i s-au deschis, nici dinții nu i s-au descleștat... Frigul de gheață i se suise până la buze, până pe buzele mele... Când am simțit acel frig cumplit, m-am ridicat pe jumătate și am privit-o mai atent; m-am smuls brusc din brațele ei, dintre care unul i-a recăzut pe piept, iar celălalt a rămas spânzurând în jos, pe marginea canapelei unde era culcată. Însălmântat, dar păstrându-mi luciditatea, i-am pus mâna pe inimă... Nimic! nu se simțea nimic, nici pulsul, nici tâmplele, nici carotidele, nu aveau nici cea mai slabă zvâcnire, nimic... decât moartea ce cuprinsese deja totul cu înfricoșătoarea ei înțepenire.

„Eram sigur de moarte... dar nu voiam cu niciun chip să cred în ea! Minte omenească e în stare de încăpățănări din acestea stupide împotriva chiar a absolutului evidenței și sorții. Alberte era moartă. Din ce cauză?... Habar nu aveam. Nu eram medic. Era totuși moartă; și deși mi-era clar ca lumina zilei la amiază că orice aș fi făcut era zadarnic, am încercat tot ceea ce mi se părea atât de cumplit de zadarnic. Lipsit cum eram de orice mijloace, de cunoștințe, de instrumente, de resurse, mai întâi i-am deșertat pe frunte toate sticlutele cu parfum de pe masa mea de

toaletă. Am bătut-o zdravăn pe mâini, chiar cu riscul de-a stârni zgomot în casa aceea unde cel mai mic zvon ne făcea altă dată să ne cutremurăm de spaimă. Auzisem pe unul din unchii mei, șef de escadron în regimentul patru dragoni, că scăpase într-o zi de la moarte prin apoplexie pe unul din prietenii lui: îl sângerase pe loc cu un *jungher* din acelea folosite la cai pentru a le lăsa sânge. Aveam în cameră arme cu duiumul. Am luat un pumnal și i-am crestat Albertei brațul la îndoitura cotului. I-am sfârtecat brațul splendid, și nici măcar n-a curs sânge. Câteva picături doar, care s-au coagulat. Se închegase de tot. Nici sărutări, nici mușcături, nici supturi n-au putut însufleți trupul țeapăn, devenit cadavru sub mângâierile buzelor mele. Nici nu mai știam bine ce fac; în cele din urmă, m-am culcat peste trupul ei, după metoda folosită – se spune în poveștile vechi – de taumaturgii²² reînvietori, fără să mai nădăjduiesc a trezi în el viața, dar acționând ca și cum aș mai fi nădăjduit! Cum stam culcat peste trupul de gheață, un gând, abia desprins din haosul în care mă azvârlise moartea cutremurătoare a Albertei, un gând mi s-a ivit cu limpezime... și atunci mi s-a făcut frică!

Doamne!... dar ce frică... o frică cumplită! Alberte murise la mine în odaie, iar moartea ei dezvăluia totul. Ce avea să se aleagă de mine? Ce trebuia să fac?... La gândul acesta, am simțit mâna, într-adevăr mâna fizică a fricii hidoase, cum mi se strecoară prin părul care mi s-a făcut măciucă pe cap! Șira spinării mi s-a muiat ca un sloi de tină, și am vrut, am vrut să lupt împotriva acestei senzații înjositoare – dar a fost zadarnic... Mi-am spus că trebuie să-mi păstrez sângele-rece... că sunt bărbat, nu cârpă... că sunt ostaș. Mi-am prins capul în mâini și, în vreme ce-mi simțeam creierul vâjâind, mă trudeam să reflectez la îngrozitoarea situație în care mă aflam... să opresc în loc, pentru a le întoarce pe

²² Taumaturgi, vraci ai populațiilor primitive, care, conform tradiției, posedau știința de-a reînvia morții. (N.t.)

toate fețele, gândurile ce-mi biciuiau învârteluite mințile, ca o vârtelniță nebună și care, la fiecare rotire, veneau toate să se izbească de cadavrul din odaia mea, de trupul neînsuflețit al acelei Alberte care nu mai putea să se întoarcă în dormitorul ei, pe care mama ei avea să o găsească a doua zi în *camera ofițerului* moartă și pângărită! Gândul la mama, căreia îi ucisese poate fiica necinstind-o, îmi atârna mai greu pe inimă decât chiar cadavrul Albertei... Moartea nu putea fi ascunsă; dar oare necinstirea, care ar fi fost de îndată dovedită prin prezența cadavrului în odaia mea, nu putea să fie cumva tănuțită?... Asta mă tot întrebam, era ținta către care căutam să-mi îndrept gândul. Pe măsură ce încercam să o cântăresc, dificultatea creștea până la proporțiile unei absolute imposibilități. Ce halucinații înspăimântătoare! Erau momente când mi se părea că văd cadavrul Albertei crescând, umplând toată camera de unde nu mai puteam ieși. Ah! dacă dormitorul ei n-ar fi fost de cealaltă parte a camerei părinților, aș fi cărat-o, cu orice risc, și aș fi dus-o la loc în patul ei! Dar puteam eu să mă aventurez, și încă purtând în brațe un trup mort, să străbat o cameră pe care n-o știam, în care nu intrasem niciodată, și unde dormeau, cu somnul lor ușor de oameni bătrâni, tatăl și mama nenorocitei Alberte?!... Și totuși, starea minții mele era într-un asemenea hal, frica de ce avea să se întâmple a doua zi, de acel cadavru găsit la mine, mă călărea cu atâta sălbăticie, încât tocmai gândul acesta, smintit, nebunesc, de-a o duce pe Alberte înapoi în camera ei să o înstăpânită asupra-mi; mi se părea unicul mijloc de-a salva reputația biete fete și de-a mă scăpa pe mine de rușinea reproșurilor ce mi-ar fi adus părinții, într-un cuvânt, de-a ieși din toată acea grozăvie. Nu știu dacă ai să mă crezi! Și mie îmi vine greu să cred acum, când îmi aduc aminte! Am avut totuși puterea să ridic cadavrul Albertei și, săltându-l în brațe, să mi-l pun în spinare. Înspăimântător veșmânt, mai greu,

crede-mă! decât al osândiților din infernul lui Dante! Numai cel ce a purtat, cum am purtat eu pe umeri, acest veșmânt de trup omenesc, care, doar, cu o oră mai devreme, făcea să mi se învolute sângele de dorință și care acum mă împietrea de spaimă, numai acela poate pricepe!... Am deschis ușa, cu încărcătura în spinare și, desculț ca și Alberte, pentru a face cât mai puțin zgomot, am pornit-o pe coridorul ce ducea spre camera părinților, a cărei ușă se afla în celălalt capăt; mă opream la fiecare pas, clătinându-mă pe picioare, ca să ascult liniștea din casa cufundată în somn, dar n-o mai auzeam din pricina bățăilor bezmetice ale inimii! Drumul a fost lung. Nu s-auzea nicio mișcare... Un pas și încă unul... Numai că, odată ajuns în dreptul groazniciei uși de la camera părinților – pe care trebuia s-o străbat și la care Alberte, când venise, nu închisese de tot ușa, pentru a o putea găsi la întoarcere întredeschisă –, când am auzit respirațiile gemene, prelungi, ale celor doi bieți bătrâni dormind în tihna lor încrezătoare, n-am îndrăznit!... N-am mai îndrăznit să trec pragul căscat spre întunecimea camerei... Am dat înapoi; am luat-o aproape la fugă, cu povara mea cu tot! M-am întors în odaie; eram din ce în ce mai îngrozit. Am culcat la loc trupul Albertei pe canapea și chircit pe genunchi lângă ea, am reînceput să-mi pun aceleași întrebări imploratoare: „Ce să fac? Ce-o să se întâmple?...” În toată prăbușirea ce se produsese în mine, gândul dement și sălbatic de-a arunca trupul frumoasei fete – iubita mea de șase luni! – pe fereastră mi-a tășnit ca fulgerul în minte. Mă disprețuiești, nu-i așa? Am deschis fereastra... am dat de-o parte perdeaua pe care-o vezi... și am privit în hăul de întuneric, în fundul căruia se afla strada, căci era o noapte foarte întunecoasă. Pavajul nu se zărea. „Se va crede că a fost o sinucidere”, m-am gândit; și am ridicat din nou trupul Albertei, l-am luat în brațe... Dar deodată o străfulgerare de rațiune a săgetat nebunia! „De unde să se fi sinucis? De unde să se fi aruncat, dacă va fi

găsită mâine sub fereastra mea?...” m-am întrebat. Din nou m-a pălmuit în obraz imposibilitatea de-a face ceea ce voiam! Am închis la loc fereastra, căreia i-a scârțâit cremona. Am tras perdeaua: eram mai mult mort decât viu de frica tuturor zgomotelor ce le făceam. De altminteri, oriunde aş fi vrut să las sau să arunc cadavrul, pe stradă, pe scară, în coridor – profanarea acestui nedezmințit acuzator ar fi fost oricum zadarnică. Cercetarea cadavrului ar fi dezvăluit totul, iar privirea mamei, atât de cumplit de ageră, ar fi descoperit ceea ce medicul sau judecătorul ar fi voit să tănuiască... Cele ce simțeam deveniseră de nesuportat și în starea de lașă prăbușire a cugetului demoralizat (o vorbă de-a împăratului pe care numai târziu am priceput-o!), gândul de-a pune capăt la toate cu un singur foc de pistol mi-a străbătut mintea în fugă, pe când priveam armele strălucitoare de pe pereții camerei. Da, dar ce vrei?... Uite, am să-ți spun deschis: aveam șaptesprezece ani și iubeam... spada. M-am făcut ofițer din vocație și din tradiție de familie. Nu văzusem niciodată o bătălie și voiam cu tot dinadinsul să văd una. Aveam năravul armatei. La regiment, glumeam pe socoteala lui Werther²³ un erou al vremii aceleia, care ne stârnea milă, nouă ofițerilor! Gândul care m-a împiedicat să scap, prin sinucidere, de abjecta frică ce mă stăpânea în continuare, m-a purtat către un altul; mi s-a părut că aflu adevărata mântuire din impasul unde mă zvârcoleam! „Și dacă m-aș duce să-l caut pe colonel?” mi-am spus. La armată, colonelul este ca și părintele nostru; m-am îmbrăcat într-un suflet, ca atunci când se sună adunarea generală, la o alarmă... Mi – am luat și pistoalele, precauție de ostaș! Cine știe ce mi se mai putea întâmpla?... Am mai sărutat o dată, cu acel sentiment ce-l ai la șaptesprezece ani – când tot

²³ Personajul principal al romanului *Suferințele tânărului Werther* de Goethe (1774), tipul eroului romantic; s-a sinucis din pricina iubirii sale nefericite pentru Charlotte. (n.t.)

omul e sentimental – gura mută, dintotdeauna mută, a frumoasei mele Alberte moartă, care mă copleşise timp de şase luni cu îmbătătoarele daruri ale trupului ei... Am coborât în vârful picioarelor scara casei, lăsând în urma mea moartea... Gâfâind ca un om care evadează; mi-a trebuit o oră (mi s-a părut că mi-a trebuit o oră!) să desfac zăvoarele uşii de la stradă şi să învârtesc cheia grea în enorma broască, apoi, după ce am închis uşa la loc, cu precauţii de adevărat hoţ, am alergat ca un dezertor până la colonel.

Am sunat la uşă ca la incendiu. Am făcut o zarvă ca de trâmbiţă, de parcă duşmanul era pe cale să captureze drapelul regimentului! Am îmbrâncit pe toată lumea, până şi pe ordonanţa care a vrut să mă împiedice să intru la o asemenea oră în camera stăpânului său; iar odată colonelul trezit din pricina gălăgiei de uragan ce-o făcusem, i-am spus tot. M-am spovedit dintr-o suflare, până în străfundul sufletului, şi cum timpul mă zorea, l-am implorat cu tot curajul meu să mă salveze...

Ce om şi colonelul! A văzut dintr-o ochire în ce prăpastie groaznică mă aruncasem... l-a fost milă de cel mai tânăr dintre copiii lui, cum m-a numit, şi cred că în acel moment eram cu adevărat într-o stare demnă de mila oricui! Mi-a spus, după ce a slobozit cea mai curat franţuzească dintre înjurături, că, pentru început, trebuie s-o şterg imediat din oraş şi că el se va ocupa de tot restul... că se va duce să-i vadă pe părinţii fetei de îndată ce eu voi fi plecat, dar că neapărat să plec urgent, să iau diligenţa care avea să se oprească peste zece minute pentru a schimba caii la „Hanul Poştei”, să ajung într-un oraş – pe care mi l-a indicat el – şi acolo îmi va scrie... Mi-a dat bani, căci uitasem să iau de acasă, mi-a ştampilat cordial obrajii cu Mustăţile lui bătrâne şi cenuşii; iar la zece minute după această întrevedere, eu mă cocoţam (alt loc nu mai era) pe imperiala diligenţei care mergea pe acelaşi traseu ca şi asta în care călătorim acum,

și am trecut în galopul cailor pe sub fereastra (nu-ți mai spun ce priviri am aruncat într-acolo) camerei funebre, unde o lăsasem pe Alberte moarta; și fereastra era luminată la fel...

Vicontele de Brassard se opri; vocea lui puternică se frânsese parcă. Nu-mi ardea să glumesc. Tăcerea dintre noi n-a durat însă prea mult.

— Și pe urmă? l-am întrebat.

— Ei, asta-i! răspunse el, nu există niciun pe urmă. Tocmai acest lucru a zgândărit multă vreme curiozitatea mea ațâțată. Am urmat orbește instrucțiunile colonelului. Am așteptat cu nerăbdare o veste despre ceea ce făcuse el, despre ce se întâmplase după plecarea mea. Am așteptat cam o lună; dar după această lună, am primit, nu o scrisoare de la colonel, care nici nu prea scria de felul lui decât cu sabia și pe obrazul dușmanului, ci ordinul de mutare într-un alt corp. Mi se ordona să integrez regimentul 35, care avea să pornească în campanie, și trebuia ca în termen de douăzeci și patru de ore să mă aflu la cartierul general al corpului căruia îi aparțineam acum. Nenumăratele preocupări ale unei campanii – și încă prima din viața mea! bătăliile la care am participat, oboseala și, de asemenea, aventurile de dragoste ce le-am așezat vraf peste prima, m-au făcut să neglijez a-i scrie colonelului și mi-au întors gândul de la amintirea cruntă a poveștii cu Alberte, fără însă a putea să mi-o șteargă din minte. Am păstrat-o ca pe un glonte care s-a înfipt în carne și nu mai poate fi scos... îmi tot spuneam că într-o bună zi am să-l întâlnesc pe colonel, că el mă va pune la curent cu cele ce doream să aflu, dar colonelul a fost ucis în fruntea regimentului lui, la Lipsea... Și Louis de Meung fusese ucis, cu o lună înainte... E un lucru rușinos, adăugă căpitanul, dar toate sfârșesc prin a se îngropa, chiar în cugetul cel mai viguros, și poate tocmai pentru că este viguros... Curiozitatea arzătoare de-a afla ce s-a petrecut după

plecare m-a lăsat până la urmă în pace. Aș fi putut, după trecerea atâtor ani, și așa schimbat cum sunt, să mă întorc în acest orașel fără ca nimeni să mă recunoască și să mă informeze despre ceea ce se știe, despre ceea ce a putut transpira din tragica mea poveste. Ceva însă, un nu știu ce, desigur nu respectul față de opinia publică, de care puțin mi-a păsat toată viața, ceva ce seamănă cu frica ce n-am vrut cu niciun chip s-o mai simt a doua oară, m-a împiedicat întotdeauna.

Și a tăcut din nou, dandy-ul nostru, cel ce-mi povestise fără pic de fasoane de *dandy* o poveste atât de zguduitor de reală. Am căzut pe gânduri sub înrâurirea poveștii și am înțeles atunci că strălucitorul viconte de Brassard, floare a florii celui mai mândru dandysm, grandiosul băutor de claret²⁴ pe tipicul englezesc! este ca mulți alții, un om mai profund decât pare. Îmi revenea în minte vorba ce mi-o spusese, începându-și povestea, despre *pata neagră* care îi umbrise, de-a lungul întregii vieți, plăcerile de pușlama... când, deodată, pesemne ca să rămân și mai nedumerit decât eram, mă prinse brusc de braț:

— Uită-te! îmi spuse, privește perdeaua!

Umbra zveltă a unei siluete de femei se desenă o clipă, trecând prin dreptul ferestrei!

— Umbra Albertei! rosti căpitanul. Hazardul își cam bate joc de mine în seara aceasta, adăugă cu amărăciune.

Perdeaua rămăsese din nou încadrată în pătratul ei gol» roșu și luminos. Dar rotarul, care în timp ce vicontele povestea, lucrase de zor la piulița lui, își terminase tocmai treaba. Caii de schimb erau puși la ham și tropăiau, scăpărând scânteii cu copita. Conducătorul diligenței, cu căciula de astrahan trasă peste urechi, cu registrul călătorilor în dinți, apucă frâiele în mână și se săltă pe capră; apoi, cocoțat pe locul lui strigă, cu glas limpede în noapte, comanda de plecare:

²⁴ Vin de Bordeaux. (engl.) (n.t.)

— Dă-i drumul!

Și i-am dat drumul, iar curând am trecut de misterioasa fereastră pe care o văd mereu apărând în visările mele, înveșmântată în perdeaua ei stacojie.

Traducere de IRINA BĂDESCU

RĂZBUNAREA UNEI FEMEII

*Fortiter*¹

Aud mereu vorbindu-se despre îndrăzneala literaturii moderne; personal, însă, n-am dat niciodată crezare faptului. Acuzația nu este decât o paradă... de moralitate. Literatura, socotită atâta amar de vreme ca o expresie a societății, nu o prezintă de fapt deloc – ba chiar dimpotrivă; iar când un autor, mai înfipt ca ceilalți, încearcă să fie mai îndrăzneț, Dumnezeu! ce țipete dezlănțuie! Într-adevăr, dacă privim lucrurile cu atenție, literatura nu redă nici jumătate din crimele pe care societatea le săvârșește în taină, și neprimejdută, în fiecare zi, cu o frecvență și o ușurință de-a dreptul fermecătoare. Întrebați-i pe toți duhovnicii – care ar fi cei mai mari romancieri ai lumii dacă ar povesti toate câte li se picură în ureche la spovedanie. Întrebați-i (de pildă) câte incesturi rămân îngropate în familiile cele mai mândre și mai de vază, și veți vedea dacă literatura, cât este ea de acuzată de cutezanță imorală, a îndrăznit vreodată să le povestească, fie și numai de dragul de-a speria lumea! Dincolo de ușoara adiere – dar numai o adiere – abia strecurată – ca și o adiere – în *Renne*² al lui Chateaubriand – ai drept-credinciosului Chateaubriand – nu știu să existe vreo carte unde incestul, atât de obișnuit în societatea noastră – înaltă sau de jos, și poate chiar mai mult în cea înaltă decât în cea de jos – să fi alcătuit subiectul, abordat deschis, al unei povestiri care ar putea scoate din el *efecte* de morală cu adevărat tragică. A îndrăznit oare vreodată literatura noastră modernă, a cărei mironoseală morală nu face decât să dea cu pietre, să

¹ Cu putere (lat.). (n.t.)

² Nuvelă cu caracter autobiografic de Chateaubriand (1802). (n.t.)

abordeze povestea Mitrei³, a Agripinei⁴ și a lui Oedip⁵, povești, vă rog să mă credeți! veșnic și perfect reale, căci n-am trăit niciodată – cel puțin până acum – în alt infern decât în infernul social, unde am întâlnit, întrucât mă privește, destule Mitre și Agripine și destui Oedipi; sub camuflajul vieții personale și al prevederilor, al temerilor și al ipocriziei, lucrurile nu se petrec niciodată în realitate ca la teatru sau ca într-o povestire. Dar prin transparența suprafetelor sociale, a prevederii, a temerilor și ipocriziei, se pot totuși întrezări... Cunoasc eu bine – și tot Parisul cunoaște – o oarecare doamnă Henric al III-lea⁶, care poartă la cingătoare, pe rochiile-i de catifea albastră, șiraguri de hârci mititele, montate în aur, și care se flagelează, adăugând astfel voluptății penitențelor sale voluptățile plăcerilor de alt soi ale lui Henric al III-lea. Or, cine s-ar încumeta să scrie povestea acestei femei, scriitoare de cărți pioase, și despre care preoții iezuiți cred că este (drăguț amănunt, și de tot hazul!) un bărbat, ba chiar un sfânt?!... Nu sunt mulți ani de când întreg Parisul a cunoscut-o pe o altă femeie din societatea cartierului Saint-Germain, aceasta luându-i maică-sii amantul și, turbată de a-l vedea că se întoarce la maică-sa, care, deși bătrână, știa mai bine decât ea a se face iubită, furând scrisorile pătimișe ale acestuia către bărbatul preaiubit, dându-le la multiplicat și împrăștiindu-le apoi cu miile peste spectatorii de la galeria numită *paradis* – și foarte potrivit numită pentru un

³ Mitra, personaj din tragedia cu același nume de Alfieri. (n.t.)

⁴ Împărăteasă romană (16-59), mama lui Nero; s-a căsătorit a treia oară cu unchiul ei Claudius, pentru a-i asigura fiului ei moștenirea tronului. (n.t.)

⁵ Nerecunoscându-și părinții, Oedip s-a căsătorit cu mama sa Jocasta, după ce și a ucis tatăl, pe Laios, rege al Tebei. (n.t.)

⁶ O doamnă Henric al III-lea, titlul uneia dintre *Diabolicele* proiectate, dar nerealizate. Este vorba probabil de o contemporană a autorului. (n.t.)

asemenea gest - a sălii Operei, într-o zi de premieră⁷. A scris cineva povestea acestei femei?... Biata literatură nici n-ar ști măcar de unde să apuce asemenea fapte, darămite să le povestească.

Iată, așa ceva ar trebui să facem dacă am avea într-adevăr îndrăzneală. Istoria își are ici un Tacit, colo un Suetoniu⁸. Romanul n-are pe nimeni - cel puțin dacă ne menținem în sfera elevată și morală a adevăratului talent și a adevăratei literaturi. E drept și că limba latină sfidează buna cuviință, ca una ce este cu adevărat păgână, în vreme ce limba noastră a fost botezată împreună cu Clovis în cristelnița sfântului Remy, de unde i s-a tras o indestructibilă pudoare, căci această bătrână hardughită mai roșește încă și acum! Totuși, dacă *am îndrăzni să îndrăznim*, ar putea exista și un Tacit sau un Suetoniu romancieri, căci Romanul este cu deosebire istoria moravurilor, redată sub formă de povestire sau dramă, precum este adesea istoria însăși. Și nicio altă diferență nu există între ele în afara acestora: anume că unul (Romanul) redă moravurile societății punându-le sub pavăza unor personaje inventate, pe când cealaltă (Istoria) dă nume și adrese exacte. Atâta doar că Romanul scormonește mai adânc decât Istoria. Romanul țintește către un ideal, Istoria nu are ideal; ci este ținută în frâu de realitate. Romanul rămâne și mai îndelungă vreme în scenă. Lovelace, din opera lui Richardson, dăinuie mai mult decât Tiberiu⁹ din opera lui Tacit, iar dacă Tiberiu, la Tacit, ar fi zugrăvit la fel de amănunțit ca Lovelace la Richardson, credeți cumva că

⁷ Probabil un episod contemporan autorului. Motivul este identic cu cel din două dintre *Diabolice* (*Cea mai frumoasă iubire a lui Don Juan - Dedesubtul cărților unei partide de vist*), și reluat în romanul *Ceea ce nu moare*. (n.t.)

⁸ Suetoniu (69-125), istoric latin, autor al Vieților celor doisprezece Cezari. (n.t.)

⁹ *Tiberiu* (42 î.Hr.-37 d.Hr.), împărat roman, tiran sângeros și impopular. (n.t.)

Istoria ar avea ceva de pierdut, și oare Tacit n-ar apărea mai înfricoșător?... Nu-i vorbă, nu mi-e teamă să afirm aici că Tacit – ca pictor – nu se află la înălțimea modelului Tiberiu, și că, în ciuda geniului său, modelul îl strivește.

Iar asta încă nu este tot. La această slăbiciune a literaturii, inexplicabilă, dar izbitoare, în comparația dintre ceea ce este în realitate și reputația ce o are, mai adăugați și înfățișarea pe care a căpătat-o crima în epoca noastră de inefabile și încântătoare progrese! Civilizația dusă la extrem răpește crimei înfricoșătoarea ei poezie și nu-i îngăduie scriitorului să i-o redea. Ar fi prea oribil, spun ființele doritoare să înfrumusețeze totul, chiar și oroarea. Cine câștigă? filantropia: niște criminaliști imbecili micșorează penalitatea, iar alți moraliști nesărați micșorează crima, ba încă n-o micșorează decât pentru a da câștig de cauză penalității. Și totuși, crimele civilizației extreme sunt cu siguranță mai cumplite decât ale extremei barbarii, prin rafinamentul și corupția ce le presupun, prin gradul lor superior de intelectualizare. Inchiziția era conștientă de acest lucru. Într-o vreme când credința și instituțiile publice erau puternice, Inchiziția, acest tribunal care judeca gândirea, această înaltă instituție a cărei simplă idee zgândărește nervii noștri slăbănogi și ne face chisăliță creierele de păsărică, Inchiziția știa prea bine că cele mai mari crime sunt cele spirituale, deci le pedepsea ca atare... Și fapt este că aceste crime, adresându-se mai puțin simțurilor, se adresează cu atât mai mult gândirii; iar gândirea este, până la sfârșit, ceea ce avem mai profund în noi. Există, deci, pentru romancier, o întreagă categorie de tragic necunoscut ce se poate extrage din aceste crime mai mult intelectuale decât fizice, care, pentru superficialitatea vechilor societăți materialiste, par a fi mai puțin criminale, deoarece se înfăptuiesc fără vărsare de sânge, iar măcelul nu se săvârșește decât în domeniul sentimentelor și al moravurilor... Tocmai din această categorie de tragic am

voit să dăm aici o mostră, relatând povestea unei răzbunări de cea mai înspăimântătoare originalitate, răzbunare unde nu s-a vărsat sânge, nu s-a folosit nicio armă, nici otrava; într-un cuvânt, o crimă *civilizată*, în care niciun amănunt nu aparține închipuirii celui ce povestește, afară doar de felul de-a o povesti.

Către sfârșitul domniei lui Ludovic-Filip, un tânăr bătea într-o seară strada Bassedu-Rempart¹⁰, la vremea aceea cu drept cuvânt numită Joasă, căci se afla mai jos decât nivelul bulevardului și se înfățișa ca o ăxcavație întotdeauna prost luminată și întunecoasă, către care se cobora, din bulevard, pe două scări așezate spate-n spate, dacă se poate spune așa ceva despre două scări. Această excavație, care astăzi nu mai există și care se întindea între străzile Chaussée d'Antin și Caumartin iar în dreptul celei din urmă revenea la nivelul normal „acest soi de râpă întunecoasă, unde abia îndrăzneai să treci ziua, era, la căderea nopții, bântuită de figuri foarte dubioase. Diavolul este Principele întunecimilor. Aici își avea el unul dintre principate. Cam prin mijlocul excavației, mărginită de-o parte de terasa închipuită de bulevard, de alta de case mari, tăcute, cu porți înalte, și de câteva magazine cu obiecte vechi, se afla un pasaj îngust, descoperit, unde vântul, cât de puțin să fi bătut, răsună ca într-un flaut, și care ducea, de-a lungul unui zid și al unor case în construcție, până la strada Neuve-des-Mathurins. Tânărul nostru de altfel foarte bine îmbrăcat, apucase pe acest drum, care pentru el trebuie că nu era tocmai drumul neabătut al virtuții, pentru simplul motiv că urmărea o femeie ce se scufundase, fără șovăială și fără stânjenire în întunecimea suspectă a pasajului. Era, tânărul nostru, un elegant, un *gant-jaune*¹¹ –, cum se spunea pe vremea aceea despre eleganți. Cinase îndelung

¹⁰ În traducere, strada din josul zidurilor. A fost demolată în timpul lucrărilor de sistematizare a Parisului, sub prefectul Haussmann. (N.t.)

¹¹ Mănușă galbenă. (n.t.)

și tihnit la Café de Paris și venise apoi, cu scobitoarea între buze, să se rezeme de balustrada joasă, desființată astăzi, de la Tortoni, și să tragă cu ochiul la femeile ce treceau pe bulevard. Femeia cu pricina trecuse de câteva ori prin fața lui; și cu toate că acest fapt, cum și ținuta ei prea țipătoare, și mersul legănat din șolduri, puneau asupra-i o etichetă suficient de clară, cu toate că tânărul, care se numea Robert de Tressignies, era cumplit de blazat și se întorsese tocmai din Orient – unde cunoscuse toate soiurile de rase și specii ale animalului femeie –, la a cincea trecere a plimbăreței nocturne, se luase după ea... *câinește*, cum singur spunea, bătându-și joc de el însuși – căci avea darul de a se privi acționând și de a se judeca pe sine pe măsură ce acționa, fără ca judecata, foarte adesea opusă acțiunii, să o împiedice, sau ca acțiunea să dăuneze judecății cumplită asimptota omenească! Tressignies avea ceva peste treizeci de ani. Își trăise acea primă tinerețe năroadă, care face din om jucăria propriilor senzații și pentru care prima venită este un adevărat magnet. Trecuse de această fază. Devenise un desfrânat rece și foarte întortocheat al epocii noastre pozitivistice, un desfrânat super-intelectual, meditase îndeajuns asupra senzațiilor sale pentru a nu se mai putea lăsa înșelat de ele, cum nici teamă sau scârbă nu avea de niciuna. Ceea ce văzuse sau crezuse a vedea îi insuflase doar curiozitatea de-a merge până în străfundul unei senzații noi. Așadar își părăsise balustrada și pornise în urmărire... foarte hotărât să meargă până la capătul foarte vulgarei aventuri ce-o întrevedea. Într-adevăr, pentru el femeia care mergea înainte, revărsându-se legănat ca o undă, nu era decât una de cea mai joasă speță; dar era de o asemenea splendoare, încât te putea prinde mirarea cum de frumusețea n-o clasase mai sus, cum de nu găsisese un amator s-o salveze de josnicia trotuarului, căci la Paris, când Dumnezeu răsădește câte o femeie drăguță, Diavolul, drept replică, răsădește numaidecât și el un nătărău s-o

întrețină.

Și apoi mai avea, acest Robert de Tressignies, și un alt motiv să se țină după ea, altul decât regeasca frumusețe de care poate parizienii nici nu-și dădeau seama, fiind ei atât de puțin cunoscători în materie de adevărată frumusețe și având un simț estetic democratizat ca și toate celelalte, lipsit cu deosebire de elevație. Femeia era pentru el o asemănare. Era pasărea ironica ce face pe privighetoarea și despre care cu atâta melancolie vorbește Byron în *Memoriile* sale. Îi amintea de-o altă femeie, văzută altundeva... Era sigur, absolut sigur că nu era ea, dar îi semăna până la confuzie, dacă într-adevăr confuzia nu ar fi fost cu neputință. Și, de altfel, asemănarea îl atrăgea mai mult decât îl surprindea, căci avea destulă experiență, ca un observator ce se afla, pentru a ști că există de fapt mult mai puțină varietate, decât s-ar crede printre chipurile omenești, ale căror trăsături sunt supuse unei geometrii restrânse și statornice și care se pot reduce la câteva tipuri generale. Frumusețea este una. Singură urâtenia este multiplă, și chiar și multiplicitatea ei este repede epuizată. Dumnezeu a vrut ca infinită să fie numai expresia, căci expresia este o țâșnire a sufletului ce se străvede printre liniile regulate sau asimetrice, pure sau chinuite, ale chipului. Toate acestea le spunea Tressignies către sine, destul de încâlcit în gândurile-i, în vreme ce-și potrivea pasul după cel al femeii care mergea de-a lungul bulevardului „șerpuind, tăindu-l ca o seceră, mai semeață decât regina din Saba a lui însuși Tintoretto¹² în rochia ei de mătase șofranie cu ape aurii – culoarea preferată a tinerelor romane – căreia, mergând, făcea să-i sticlească și să-i foșnească cutele rigide și lucitoare, ca o chemare la luptă! Din cale-afară de cambrată în talie, așa cum rar sunt femeile în Franța, părea îmbrățișată strâns de un minunat

¹² Jacopo Robusti Tintoretto (1518-1594), celebru pictor venețian, autor de lucrări pe teme istorice sau religioase. (n.t.)

șal turcesc cu ciungi late, albe, roșu-aprins și aurii; iar pana roșie de pe pălăria albă – splendidă în lipsa ei de gust! îi atârna fremătând până la umăr. Îmi amintesc că, pe vremea aceea, femeile purtau, înclinate peste borul pălăriilor, pene numite *ram de salcie plângătoare*. Dar în înfățișarea acestei femei nu plângea nimic; iar pana exprima cu totul altceva decât melancolia. Tressignies credea că ea o va lua pe strada Chaussée d'Antin, scânteind din miile-i de felinare; dar văzu cu surprindere cum tot luxul ei zgomotos de curtezană, toată semeția sfruntată de prostituată îmbătată de trupu-i și de mătăsurile ce le târa după ea, se afundă pe strada Bassedu. Rempart, rușinea bulevardului în acele timpuri! Iar elegantul cu cizme de lac, mai puțin viteaz decât femeia, a șovăit o clipă înainte de a se băga» și el *înăuntru...* Dar numai o clipă... Rochia de aur, pierdută o secundă din ochi în întunecimile fundăturii negre, după ce trecu de unicul felinar care parcă o tatua cu un punct luminos, sclipi din nou undeva mai departe, iar el se repezi s-o ajungă din urmă. Nu i-a fost prea greu; căci ea îl aștepta, sigură că va veni; și atunci chiar, în clipa când o ajunsese, ea îi proiectă chipul în plină față, pentru ca el să-l poată evalua, și-și împlântă ochii în ochii lui, cu toată nerușinarea ce i-o dase meseria. Tressignies fu literalmente orbit de splendoarea obrazului împăstat de fard, dar pârguit-auriu ca aripile unor insecte, și pe care lumina lividă, prelingându-i-se asupra ca un firioș anemic din felinar, nu izbutea să-l decoloreze.

— Ești spaniolă? făcu Tressignies, recunoscând dintr-o ochire unul dintre cele mai frumoase exemplare ale acestui popor.

— *Sî*, răspunse ea.

Pe vremea aceea, era mare lucru să fii spaniolă! Calitate cu deosebită căutare. Romanele epocii, teatrul Clarei

Gazul¹³, poeziile lui Alfred de Musset¹⁴, dansurile cuplului Mariano Camprubi și Dolores Serral¹⁵ făceau ca la cel mai mare preț să fie femeile bronzate portocaliu, cu obraji de rodie – iar cele care se lăudau a fi spaniole nu prea erau întotdeauna, dar cu acest lucru te puteai într-adevăr lăuda. Numai că femeia din fața lui nu părea a ține la calitatea ei de spaniolă mai mult decât la oricare altă podoabă pe care ar fi făcut-o să sclipească în ochii bărbatului; și apoi, în franțuzește:

— Hai, vii? Îi zise, fără ocolișuri, tutuindu-l precum cea din urmă prostituată din strada Poulies, care mai exista încă și ea pe atunci. Vă amintiți? O adevărată cloacă!

Intonația, vocea deja răgușită, familiaritatea încă nelalocul ei, tutuirea atât de sublimă – paradisul însuși! pe buzele unei femei iubite, devenită însă cea mai cruntă batjocură în gura unei ființe pentru care nu ești decât un trecător, ar fi fost suficient să-l dezmeticească cu scârbă pe Tressignies, dar diavolul apucase să-l prindă în gheară. Curiozitatea, ațâțată de poftă, care-l mușcase văzând această prostituată ce reprezenta pentru el mai mult decât o splendidă carne înghesuită în mătăsurii, îl adusese în stare de a înghiți orice, nu numai mărunțelul Evei, dar și toate broaștele râioase dintr-o broscărie¹⁶!

„Pe toți dracii! zise el, auzi, dacă viu! Ca și cum s-ar mai putea îndoi! Am să mă despăduchez mâine și gata”, se gândi.

Erau în capătul pasajului pe unde se trece spre strada Mathurins; pe acolo au și luat-o. Printre blocuri enorme de

¹³ Ciclu de piese de Prosper Mérimée (1825), publicate ca fiind opera unei autoare spaniole. (N. t.)

¹⁴ Este vorba de volumul intitulat Povestiri din Spania și Italia (1830). (n.t.)

¹⁵ Dansatori spanioli care au lansat în Franța contemporană lui Barbey dansul de caracter. (n.t.)

¹⁶ În franceză *avalor des crapauds* are sensul de-a face concesii, a înghiți gălușca. (n.t.)

piatră ce zăceau aruncate, printre clădiri în construcție, o singură casă mai rămăsese în picioare, fără vecine, o casă îngustă, urâtă, strâmbă, cocoșată care, părea să fi fost martoră, pe toate etajele zidăriei ei delabrate, la multe vicii, la multe crime, și poate fusese lăsată acolo să mai vadă altele; se profila în sus, mai întunecată pe cerul înnoptat. O prăjină lungă de casă oarbă – căci niciuna din ferestre (și ferestrele sunt ochii caselor!) nu era luminată – ce părea că te agață pe pipăite prin întuneric! Această casă groaznică avea caracteristica ușă întredeschisă a localurilor dubioase, iar în capătul unui gang dezgustător, scara tot atât de caracteristică, din care se văd câteva trepte, luminate de sus de o licărire meschină și murdară... Femeia apucă pe gangul strâmt, umplându-l cu lățimea umerilor și cu faldurile fremătătoare, învoalte, ale rochiei; și cu un pas ce vădea obișnuința unor asemenea ascensiuni, urcă încet scara în spirală – imaginea este aici foarte potrivită, căci scara era murdară și vâscoasă ca melcul... Lucru neobișnuit însă în astfel de maghernițe, oribila scară, pe măsură ce urca, se lumina: nu mai era licărirea păstoasă a lămpii puțin a gaz, ce se târa pe pereții primului etaj, ci o lumină adevărată, care, la etajul al doilea, se desfășura și înflorea până la strălucire. Două gheare de bronz, încărcate cu lumânări și prinse în perete, luminau ciudat de sărbătorește o ușă cu aspect obișnuit, pe care era lipită, ca să știi la cine mergi, cartea de vizită cu numele prostituatei; aceasta pentru ca, dacă cumva femeia avea ceva renume sau oarecare frumusețe, firma să ascundă marfa. Surprins de luxul atât de nepotrivit cu un temenea loc, Tressignies acordă mai multă atenție candelabrelor, de un stil aproape măreț, modelate de mâna viguroasă a unui adevărat artist, decât cărții de vizită cu numele femeii, pe care n-avea nevoie să-l citească, din moment ce-o însoțea. Privind candelabrele – în vreme ce ea învârtea cheia în broasca ușii atât de bizar ornamentate și potopite de lumină – i-au

revenit în minte acele *surprize*¹⁷ ale caselor de întâlniri amoroase din vremea lui Ludovic al XV-lea. „Femeia asta trebuie că a citit, gândi el, ceva romane sau memorii din vremea respectivă și o fi avut fantezia să aranjeze un apartament drăguț, plin de voluptuoase cochetării, acolo tocmai unde n-ai putea niciodată bănuî. Dar ceea ce a văzut în apartament, odată ușa deschisă, i-a mărit pe semne mirarea – numai că de data aceasta, în sens invers.

Într-adevăr, nu era nimic altceva decât caracteristicul apartament trivial și dezordonat al tuturor prostituatelor... Rochii aruncate ici și colo la nimereală, peste mobile, și un pat lat – câmpul de manevre – cu nerușinatele oglinzi în fundul și tavanul alcovului; toate arătau limpede în casa cui te afli... Pe placa șemineului, sticlutele cărora uitase să le pună dopul înainte de a pleca din nou în campania de seară își amestecau parfumurile în atmosfera călduță a camerei unde vigoarea bărbătească trebuie să se fi topit încă de la primele respirații... Două candelabre aprinse, de același stil cu cele de la ușă, ardeau în laturile căminului. Pretutindeni blănuri de animale întinse pe jos formau un al doilea covor, pe deasupra covorului. Totul fusese prevăzut. În sfârșit, o ușă deschisă lăsa să se vadă, dincolo de draperii, un tainic budoar, sacristia acestui soi aparte de preotese.

Dar toate amănuntele camerei, Tressignies nu le-a văzut decât mai târziu. Mai întâi n-a văzut-o decât pe prostituata la care venise. Știind unde se află, n-a avut nici cea mai mică reținere. S-a trântit *sans fangons*¹⁸ pe canapea, atrăgând-o între genunchi pe femeia care-și scosese pălăria și șalul și le aruncase pe un fotoliu. A cuprins-o de talie, ca și cum ar fi cetluit-o cu amândouă mâinile împreunate și a privit-o astfel de jos și până sus, ca un degustător care-și ridică în lumină, înainte de a-l bea, paharul ce-l va da de

¹⁷ În vremea lui Ludovic al XV-lea, nobilimea de Curte organiza orgii secrete în diferite case particulare din Paris. (n.t.)

¹⁸ Neprotocolar, fără mofturi. (n.t.)

dușcă! Impresia sa de pe bulevard nu fusese mincinoasă. Pentru un degustător de femei, pentru un bărbat blazat, dar vânjos, era cu adevărat splendidă. Femeia învedera, în continuare, sub lumina constantă, asemănarea atât de izbitor de puternică remarcată la licăririle fugare și întretăiate de umbră ale bulevardului. Numai că *cea la care* îl făcea să se gândească nu vădea, pe figura cu trăsături atât de asemănătoare încât păreau identice, expresia de mândrie hotărâtă, aproape încrâncenată, pe care Diavolul, părinte șugubăț al tuturor anarhiilor, refuzând-o unei ducese, o dăruise în schimb – nu se știe pentru ce anume – unei femei de stradă. Cu capul acum descoperit, cu părul ei-negru, cu rochia galbenă și cu umerii lați, depășiți încă în lățime de șolduri, ea amintea de Judita lui Vernet (un tablou al vremii), dar trupul îi era cu deosebire făcut pentru dragoste, iar chipul mai sălbatic. Aerul de sumbră sălbăcie provenea poate dintr-o cută adâncă între sprâncenele frumoase, prelungi până spre tâmpile, cum văzuse Tressignies la unele asiatice din Turcia, iar ea și le apropia întruna, ca dintr-o preocupare atât de constantă, încât ai fi zis că le are îmbinate. Uluiitor contrast! Prostituata aceasta avea trupul făcut pentru meseria ei; nu însă și chipul. Trupul de curtezană chemând atât de elocvent: la-mă! cupă de iubire cu pântecul rotunjit ce ispitește mâna și buzele – era dominat de o figură care, prin trufia expresiei, ar fi fost în stare să stăvilească orice dorință, să împietrească în respect voluptatea cea mai arzătoare... Din fericire, surâsul voit mlădiat al curtezanei, cu care știa să pângărească arcuirea sublimă de dispreț a buzelor, îi readucea de îndată înapoi în brațele-i pe toți cei pe care cruzimea mândră a chipului i-ar fi înspăimântat. Pe bulevard, femeia își plimbase acest surâs ațățător etalat cu nerușinare pe buzele roșii; acum însă, când Tressignies o ținea în picioare între genunchi, surâsul dispăruse, era gravă, iar figura îi vădea o expresie stranie atât de necruțătoare, încât nu-i

mai lipsea decât sabia încovoiată în mână pentru ca filfizonul de Tressignies să se poată crede, fără îngâmfare, un Holofern¹⁹.

I-a luat atunci mâinile, mâini însă neînarmate, confirmându-și sieși frumusețea lor regească. Ea îl lăsa să-i facă acest lung examen al ființei ei în tăcere, privindu-l la rându-i, dar nu cu acea curiozitate superficială sau meschin interesată a femeilor de teapa ei, care te cântăresc cu privirea ca pe un ban calp... în mod vădit, se gândea la altceva decât la câștigul ce avea să-l obțină sau la plăcerea ce avea s-o ofere. În nările-i dilatate, la fel de grăitoare ca și ochii, și prin care pasiunea, ca și prin ochi de altfel, trebuie să fi aruncat văpăi, se vădea o hotărâre supremă, ca a unei crime de înfăptuit. „Dacă acest chip necruțător înseamnă, întâmplător, o dragoste și niște simțuri la fel de necruțătoare, ce plească pentru ea și pentru mine, în vremurile noastre vlăguite!” gândi Tressignies care, înainte de a-și face cheful, o cerceta cu de-amănuntul, ca pe un cal de rasă... El, experimentatul, exigentul critic în materie de femeie, care se tocmise pentru cele mai frumoase fete de pe piața din Adrianopole și știa cât valorează un trup de femeie cu o asemenea culoare și carnație, azvârli, prețul a două ore cât avea să guste din el, un pumn de ludovici într-o cupă de cristal albastru, așezată la îndemână pe o consolă, și unde probabil nu se adunase niciodată atâta bănet.

— A, va să zică îți plac?... exclamă ea cu îndrăzneală și gata de orice, sub înrâurirea gestului lui Tressignies; ori poate nerăbdătoare de examenul în care curiozitatea părea mai puternică decât dorința, ceea ce pentru ea însemna o pierdere de timp sau o obrăznicie. Lasă-mă să-mi scot toate astea, a adăugat, ca și cum rochia ar fi apăsător, și își desfăcu primii doi nasturi ai corsajului...

¹⁹ General al lui Nabucodonosor, ucis de ludita în timp ce asedia orașul natal al acesteia. (n.t.)

Se smulse dintre genunchii lui pentru a se duce în budoarul de alături... Prozaic amănunt! voia pesemne să-și *cruțe* rochia? Rochia este unealta de lucru a acestor muncitoare... Tressignies, care prinsese a visa dinaintea chipului ei la nesațul Mesalinei, recăzu deodată în cea mai anostă banalitate. Simți din nou că se află în camera unei prostituate – o prostituată ca toate celelalte ale Parisului, în ciuda frumuseții sublime a figurii ce contrasta brutal cu destinul posesoarei. „De! gândi el, ce să-i faci, poezia n-o afli la aceste târfe decât în piele și nu trebuie s-o cauți decât acolo unde există”.

Astfel încât și-a promis s-o caute unde spunea, însă a mai aflat-o și altundeva – undeva unde cu siguranță nu se aștepta să se afle poezie! Până acum, urmărind femeia, nu dăduse ascultare decât unei neînfrânate curiozități și unui capriciu lipsit de noblețe; când însă cea care i le stârnise cu atâta ușurință a ieșit din budoarul unde se dusesse să se dezbrace de toate catrafusele de seară și a venit din nou către el, în ținuta – care numai ținută nu era! a gladiatoarei pregătite de luptă, Tressignies rămase literalmente trăsnit în fața unei frumuseți pe care ochiul său expert, ochi de sculptor, dăruit cu deosebire *bărbatului tuturor femeilor*, nu o știuse ghici în întregime pe bulevard, dincolo de unduirile revelatoare ale rochiei și ale mersului. Dacă în locul ei ar fi intrat deodată pe ușa aceea însuși trăsnetul cerului, Tressignies n-ar fi rămas mai trăsnit... Nu era complet goală; era mai rău! Era cu mult mai nerușinată – cu mult mai revoltător de *nerușinată* decât dacă ar fi fost goală de-a binelea. Statuile de marmoră sunt goale, și goliciunea lor e castă. Mai mult încă, goliciunea reprezintă curajul castității. Dar această prostituată, ticălos de nerușinată, care s-ar fi aprins pe sine, asemenea uneia dintre torțele vii ale grădinilor lui Nero, ca să ațâțe și mai tare văpaia simțurilor bărbătești, pe care fără îndoială meseria o învățase cele mai josnice precepte ale corupției, această

femeie combinate, cu talentul și prostul gust al unei cumplite desfrânări, transparența insinuantă a vălurilor cu îndrăzneala goliciunii – căci, cine nu știe acest lucru? În desfrâu, prostul gust se înfățișează ca o forță...

Amănuntele ținutei, monstruos de provocantă, îi aminteau lui Tressignies de o statueta, cu neputință de descris, în fața căreia se oprise de câteva ori, cum se afla expusă în vitrinele tuturor negustorilor de bronzuri din Parisul de altă dată, și pe soclul căreia se puteau citi aceste cuvinte tainice: „Doamna Husson”. Un vis obscen, și cât de primejdios! Visul devenise aici realitate. Dinaintea acestei realități ațâțătoare, a acestei frumuseți absolute, lipsită însă de răceala cel mai adesea dată în parte frumuseții absolute. Tressignies, *proaspăt întors din Turcia*, chiar de-ar fi fost cel mai blazat dintre pașalele cu trei tuiuri, și-ar fi recăpătat pe loc poftele de creștin, ba chiar de pustnic. Așa încât, în clipa când, foarte sigură de tulburarea ce era obișnuită a stârni, se apropie năvalnic de el și-i întinse către buze, ca pe tavă, splendorile savuroase ale bustului, refăcând gestul curtezanei ce-l ispitește pe sfântul din tabloul lui Paolo Veronese²⁰, pe Robert de Tressignies, care nu era un sfânt, îl apucă pofta după... ceea ce i se oferea și cuprinse în brațe pe sălbatica ispititoare, cu o înflăcărare împărtășită desigur și de ea, căci i se aruncase la piept. Oare se va fi fost aruncat astfel în toate brațele ce-o cuprindeau? Cât ar fi fost de meșteră în meseria sau în arta ei de curtezană, ea a vădit în seara aceea atâta violență în ardoare și gemetele ei aprige de iapă sălbătică, încât nici chiar pornirea dezlănțuită a unui temperament deosebit sau bolnav nu ar fi fost de ajuns pentru a o justifica. Să se fi aflat oare numai la începutul cumplitei vieți de prostituată, de-o trăia cu asemenea furie? Pentru că, într-adevăr, avea ceva atât de sălbatic și de înverșunat, încât s-ar fi spus că

²⁰ *Paolo Caliari Veronese* (1528-1588), pictor din școala venețiană. Tabloul la care se face aluzie se intitulează *Ispita sfântului Anton*. (n.t.)

în fiecare din îmbrățișările ei vrea să-și lepede întreaga viață sau s-o soarbă pe-a celuiilalt. La vremea aceea, femeile de teapa ei din Paris, găsind că numele, drăguț de altfel, de „lorete”, pe care li-l dăduse literatura și-l nemurise Gavarni²¹, nu este suficient de serios, își ziceau, după moda orientală, „pantere”. Ei bine, niciuna n-ar fi fost mai îndreptățită ca ea să poarte acest nume... În seara cu pricina, a fost într-un totul în suplețea, încolăcirea, țâșnirile, zgârieturile și mușcăturile ei, o adevărată panteră. Tressignies și-a putut confirma sieși că niciuna din femeile care-i trecuseră până atunci prin brațe nu-i dăduse nemaipomenitele senzații ce i le dădu această creatură, nebună de desfrâu și în stare să molipsească pe oricine cu nebunia ei; și doar Tressignies iubise destul în viața lui! Vedeti însă, și nu știu dacă trebuie s-o spunem spre cinstea sau spre rușinea firii omenești, există în ceea ce se numește, poate cu mult dispreț, plăcere trupească, abisuri la fel de necuprinse ca și în iubire. Poate în astfel de abisuri să-l fi târât ea, precum târăște marea pe un înotător încercat? Depășea, și încă de la mare distanță, amintirile sale de crai cele mai vinovate, până și plăsmuirea unei imagini ca a lui, totodată violentă și pervertită. Tressignies uită de tot – și ceea ce era ea, și pentru ce venise aici, și casă, și apartamentul de care, când intrase, i se făcuse aproape greață. Pur și simplu femeia i-a sorbit sufletul în trupul ei... I-a îmbătat până la delir simțurile ce cu greu se mai lăsau amețite – în sfârșit, l-a copleșit cu asemenea voluptăți încât a venit o clipă când acestui ateu în dragoste, acestui sceptic în toate, i-a trecut prin minte gândul nebunesc, al unui capriciu încolțit în femeia ce-și vindea trupul. Da, Robert de Tressignies, călit cum era până aproape la răceala de oțel a sfântului lui protector Robert Lovelace, a crezut totuși că stârnise cel puțin un capriciu în

²¹ Desenator și caricaturist care a publicat în 1841, în jurnalul Charivari, o suită de schițe intitulată Lorete. (N. t.)

splendida prostituată; căci era cu neputință ca ea să se comporte în același fel cu toți ceilalți bărbați, ar fi murit în curând, mistuită ca de foc! Și de-a lungul a câteva minute, a crezut astfel, bărbatul nostru cel tare, a crezut ca un imbecil! Dar tocmai vanitatea ce o stârnise în el cu văpaia unor plăceri usturătoare ca iubirea, a simțit deodată, între două îmbrățișări, fiorul ușor al unei bruște îndoieli... Un glas i-a strigat din străfundul ființei: „În tine, ea nu pe tine te iubește!”, căci tocmai o surprinse într-un moment când era cu desăvârșire panteră, cu totul mlădiată, încolăcită pe trupul lui nedându-i însă nicio atenție, furată de contemplarea captivantă a unei brățări ce-o purta la mână și pe medalionul căreia Tressignies zări un portret de bărbat. Câteva cuvinte în limba spaniolă, pe care el, necunoscând-o, nu le înțelese, învălmășite printre strigătele ei de bacantă, îi păruseră a fi adresate portretului respectiv. În acea clipă, gândul că *trece drept un altul* – că se află aici în locul altuia –, faptul acesta, din nenorocire atât de obișnuit în moravurile noastre păcătoase, din pricina stării de supraexcitare și desfrâu al imaginațiilor, despăgubire pentru acel imposibil din sufletele aprinse de patimă, care nu pot ajunge să stăpânească obiectul dorinței și se aruncă asupra aparenței lui, gândul acesta i se înstăpâni brutal în minte și i-o îngheță de turbare. Într-unul din acele accese de gelozie absurdă și de orgoliu sălbatic asupra cărora omul nu mai este stăpân, îi smuci cu violență brațul și-i ceru să vadă brățara pe care ea o privea cu o ardoare dăruită, e limpede! altcuiva decât lui, deși în asemenea momente, totul în această femeie se cuvenea să-i fie dăruit lui.

— Arată-mi portretul! îi spuse pe un ton mai brutal încă decât îi fusese gestul.

Ea a înțeles; dar apoi, fără pic de orgoliu:

— Nu poți fi gelos pe o târfă ca mine, i-a spus. Ba nu, spre stupoarea lui Tressignies, și-a dat ea însăși numele cu rimă în *vă* ca un hamal care ar fi înjurat-o. Vrei să-l vezi! a

adăugat. Foarte bine, privește!

Și își mlădie în dreptul ochilor lui brațul sculptural, aburind încă de sudoarea îmbătătoare a plăcerii căreia i se lăsaseră amândoi pradă.

Era portretul unui bărbat urât, slăbănog, cu obrazul măsliniu, cu ochi negri și vii, foarte sumbru, dar nu lipsit de noblețe; un chip de bandit sau de *grande*²² de Spania. Și trebuie să fi fost într-adevăr un grande de Spania, căci avea la gât colanul Lânei de Aur²³

— De unde l-ai luat? făcu Tressignies, care în același moment se gândi: „O să-mi scornească vreo poveste. O să-mi trântească istoria binecunoscută a seducerii, romanul *primului*... istoria clasică înșirată de toate la momentul potrivit...”

— Luat? replică ea, revoltată. Por *Dios!* chiar el mi l-a dat!

— Care el? Amantul tău, desigur! spuse Tressignies. Pesemne l-ai înșelat, el te-a gonit, iar apoi ai decăzut până ai ajuns aici.

— Nu e amantul meu, făcu ea rece, nepăsătoare ca bronzul în fața presupunerii insultătoare.

— Poate acum să nu mai fie, zise Tressignies. Tu însă îl mai iubești încă: te-am văzut adineaori, după ochi.

Femeia a început să râdă cu amărăciune.

— Ah, habar n-ai nici de dragoste, nici de ură, a exclamat. Cum să-l iubesc pe acest om? îl urăsc din suflet! E soțul meu.

— Soțul tău!

— Da, soțul meu, spuse ea, cel mai de seamă senior al tuturor Spaniilor, de trei ori duce, de patru ori marchiz, de

²² Membru al celei mai înalte nobilimi spaniole; granzii erau socotiți egali ca noblețe cu regele. (n.t.)

²³ Ordin întemeiat în 1421 în amintirea Lânei de aur, cucerită de Argonauții din mitologie; de la Carol Quintul se acordă doar marilor nobili. (n.t.)

cinci ori conte, grande de Spania cu mai multe ranguri, purtător al Lânei de Aur. Eu sunt ducesa de Arcos de Sierra-Leone.

Tressignies, doborât la pământ de aceste cuvinte de necrezut, nu avu nici cea mai mică îndoială asupra adevărului uluitoarei afirmații. Era sigur că prostituata nu mințea. O recunoscuse. Asemănarea care-l izbise atât de puternic pe bulevard se dovedea îndreptățită.

O întâlnise odată, și nici măcar cu prea multă vreme în urmă! O întâlnise la Saint-Jean-de-Luz, într-un an când se dusesse să-și petreacă vara la băi. Tocmai în anul acela, cea mai înaltă societate spaniolă își dăduse întâlnire pe coasta franceză, în micul orășel ce se află atât de aproape de Spania, încât ți-ai putea închipui că te găsești chiar acolo, iar spaniolii cei mai îndrăgostiți de peninsulă pot veni aici în vilegiatură fără a se socoti necredincioși față de țara lor. Ducesa de Sierra-Leone locuise o vară întreagă în acest târgușor, atât de profund spaniol prin moravurile, caracterul, înfățișarea și vestigiile sale istorice; căci, să nu uităm, aici s-a sărbătorit căsătoria lui Ludovic al XIV-lea, singurul rege al Franței care, în paranteză fie spus, s-a asemănat cu regii Spaniei, și tot aici a eșuat, după naufragiu, și cu catargul frânt, mărețul destin al principesei des Ursins²⁴. Ducesa de Sierra-Leone era pe atunci, după câte se spuneau, în luna de miere a căsătoriei ei cu cel mai mare și mai bogat senior al Spaniei. Când Tressignies, la rândul lui, a sosit în cuibul de pescari ce a dat lumii pe cei mai cumpliți corsari, ducesa desfășura un fast cum nu se mai văzuse pe acolo din vremea lui Ludovic al XIV-lea și, printre femeile basce care în materie de frumusețe, nu se tem a fi întrecute de nimeni – cu talia lor de canefore antice și ochii de acvamarin, de-un atât de stins albastru-verzui –

²⁴ Principesa des Ursins (1642-1722), principesă franceză* doamnă de onoare a reginei Spaniei ; din pricina unor intrigi politice, a căzut în dizgrație și a fost exilată la Saint-Jean-de-Luz. (N. t.)

făcea să triumfe o frumusețe care o puneă totuși pe a lor în umbră. Atras tocmai de această frumusețe, și având de altfel o origine și o avere ce-i îngăduiau să pătrundă în orice, societate, Robert de Tressignies se străduise să ajungă până la ea, dar cercul spaniolilor, a cărui suverană era ducesa, închis cu strictețe în anul acela, nu se deschisese pentru niciunul dintre francezii ce-și petreceau vara la Saint-Jean-de-Luz. Ducesa, întrezărită din depărtare, fie printre dunele de pe malul mării, fie la biserică, plecă înapoi în Spania fără ca Tressignies să fi ajuns s-o cunoască, și, din această pricină, îi rămăsese în amintire ca unul dintre acei meteori ce ni se păstrează cu atât mai scânteietori în memorie cu cât duși au fost și nu-i vom mai revedea niciodată! Tânărul călătorise mult după aceea: cutreierase întreaga Grecie și o parte din Asia; niciuna însă dintre cele mai splendide ființe ale acestor ținuturi, unde frumusețea ocupă un loc atât de însemnat încă paradisul nu poate fi conceput în afara ei, nu i-a putut șterge din minte stăruitoarea și învăpăiața imagine a ducesei.

Și iată că acum, printr-o întâmplare stranie și de neînțeles, această ducasă, admirată o clipă și apoi dispărută.

Se reîntorcea în viața lui pe drumul cel mai incredibil cu putință! Făcea o meserie înjositoare; iar el o cumpăraseră. Fusesse a lui. Nu mai era acum decât o prostituată, și încă din prostituția cea mai de jos, căci există o ierarhie până și în lucrurile josnice... Trufașa ducasă de Sierra-Leone, la care visase, pe care o iubise poate – căci visul stă, în sufletele noastre, atât de aproape alături cu dragostea! nu era decât... să fie oare cu putință? decât o târfă de pe trotuarele Parisului!!! Ea era aceea care se tăvălise în brațele lui acum doar câteva clipe, după cum probabil se tăvălise în ajun în brațele altuia – primul-venit, ca și el – și după cum se va tăvăli în brațele unui al treilea, mâine, sau, cine știe? poate numai peste o oră! Ah, Doamne,

descoperirea cumplită îl izbise în creștet și în piept cu o măciucă de gheață. Bărbatul din el, care, acum numai un minut, ardea în vâlvătai – iar în toiul delirului credea că zărește limbi de foc alergând până și pe cornișa tavanului, incendiat de văpaia senzațiilor lui, rămăsese amorțit pe loc, trezit brutal din beție, strivit. Gândul, certitudinea că această femeie e într-adevăr ducesa de Sierra-Leone nu-i reînsuflețise dorința, stinsă la fel de scurt ca o lumânare în care suflă, și nu-l îndemna să-și îndrepte din nou buzele, cu și mai nestinsă sete decât prima dată, spre izvorul de foc pârjolitor de unde sorbise cu atâta nesaț. Dezvăluindu-se, ducesa o alungase până și pe curtezană! Rămăsese, în fața lui și pentru el, numai ducesa; dar în ce hal era! Terfelită, prăbușită, pierdută, o femeie care se duce la fund, prăvălindu-se mai de sus încă decât de pe stânca Leucadei²⁵ într-o mare de noroi, scârnăvă și dezgustătoare, să-ți fie silă s-o salvezi. O țintea cu o privire îndobitocită cum sta așezată, dreaptă și sumbră, preschimbată cu totul, devenită de-a dreptul tragică; transformată brusc din Mesalina într-un soi de tainică Agripină, acolo, la marginea canapelei pe care se zvârcoliseră amândoi; și îi pierise orice dorință s-o atingă, fie și numai cu vârful degetului, pe această ființă căreia, acum câteva clipe, îi frământase cu mâinile-i pângăritoare formele puternice, s-o atingă fie și numai pentru a se încredința că este același trup care-l făcuse să clocotească spumegând – că nu e o iluzie, că nu visează, că nu e nebun! Ducesa, răsărind deodată din prostituată, îl doborâse la pământ.

— Da, îi spuse el cu o voce ce și-o smulse parcă din gâtlee, unde-i era ca împietrită într-atât cele ce auzise îl sugrumaseră! vă cred (și deja n-o mai tutuia!), căci vă recunosc. V-am văzut la Saint-Jean-de-Luz acum trei ani.

La auzul numelui pomenit, o licărire se strecură pe

²⁵ *Leucada*, una dintre insulele mării Ionice; de pe piscurile ei erau aruncați trădătorii. (N.t.)

fruntea potopită, odată cu incredibila mărturisire, de o întunecime atât de nemaipomenită pentru mintea lui.

— Ah! zise ea, înfiorată de licărul amintirii, trăiam atunci în vârtoarea tuturor bețiilor vieții, iar acum...

Deja pâlparea se stinsese, însă ea nu-și plecă fruntea îndărătnică

— Iar acum? spuse Tressignies, ca un ecou.

— Acum, răspuse ea, nu mai trăiesc decât beția răzbunării... Dar o voi face să fie atât de adâncă, adăugă cu o violență stăpânită, încât să mor înăuntrul răzbunării, scufundată în ea, ca acei *mosquitos*²⁶ din țara mea, care mor, ghiftuiți de sânge, în rana ce au pricinuit-o.

Și apoi, citind pe figura lui Tressignies:

— Dumneata nu înțelegi, îi spuse. Dar am să-ți explic. Știi cine sunt, dar nu știi tot despre ceea ce sunt. Vrei să știi? Vrei să-mi afli povestea? Vrei? reluă ea cu insistență exaltare. Eu aș vrea s-o spun tuturor celor care vin aici! Aș vrea s-o spun lumii întregi! Ca astfel să fiu și mai josnică, dar și mai adânc răzbunată!

— Spuneți-o! făcu Tressignies, sfredelit de curiozitate și de interes, într-o asemenea măsură cum nu mai simțise niciodată, nici în viață, nici la teatru, nici în romane. Îi era limpede că această femeie avea să-i povestească niște lucruri cum nu mai auzise până acum. Nu se mai gândea la frumusețea ei. O privea ca și cum ar fi dorit să asiste la autopsia propriului ei cadavru. Oare avea să i-l reînvie dinaintea ochilor?...

— Da, reluă ea, am vrut până acum de nenumărate ori s-o povestesc celor care urcă până aici; dar ei nu vin, precum și recunosc, ca să asculte povești. Când începeam să le-o spun, mă întrerupeau sau plecau de îndată, ca niște brute ce sunt, sătule de ceea ce veniseră să-mi ceară! Indiferenți, batjocoritori, insultători, mă numeau mincinoasă sau nebună. Nu mă credeau, pe când dumneata trebuie să mă

²⁶ Țânțari (sp.) (n.t.)

crezi. Dumneata m-ai văzut la Saint-Jean-de-Luz, în toată gloria mea de femeie fericită, pe cea mai înaltă culme a vieții, purtând ca pe o diademă numele de Sierra Leone, pe care acum îl târăsc de coada rochiilor prin toate noroaiele, cum se târa altă dată prin praf, legat de coada unui cal, blazonul unui cavaler dezonorat. Numele acesta, pe care-l urăsc, cu care mă împodobesc numai pentru a-l terfeli, mai este încă purtat de primul dintre seniorii tuturor Spaniilor, și cel mai orgolios dintre toți cei ce posedă privilegiul de-a nu se descoperi dinaintea maiestății sale regele, căci el se crede de zece ori mai nobil decât regele. Într-adevăr, ce sunt pentru ducele de Arcos de Sierra Leone toate casele cele mai strălucite câte au domnit asupra Spaniilor: Castilia, Aragon, Transtamare, casa de Austria și de Bourbon?... El este, precum se spune, de viță mai veche decât toate. El se trage din vechii regi goți, iar prin Brunhilda, se înrudește cu Merovingienii²⁷ Franței. Se laudă că în vinele lui nu curg decât acel *sangre azul*²⁸ din care cele mai vechi neamuri, degradate de atâtea mezialianțe, nu mai păstrează astăzi decât câteva picături... Cât despre *don* Cristobal de Arcos, duce de Sierra-Leone, *i otros ducados*²⁹ el unul n-a făcut o mezialianță căsătorindu-se cu mine. Eu sunt născută Turre-Cremata, din vechea familie Turre-Cremata italiană, ultimă odraslă a unui neam ce se va stinge odată cu mine, de altfel demnă purtătoare a acestui nume ce înseamnă turn ars, căci arsă sunt acum de toate văpăile infernului. Marele inchizitor Torquemada, care, la origine, se trăgea și el din neamul Turre-Cremata, a aplicat mai puține torturi, în toată lunga lui viață, decât cele ce sfâșie sânul meu blestemat. Trebuie să știi că cei din neamul Turre-Cremata nu sunt mai puțin mândri decât cei din neamul Sierra-Leone. Împărțiți în

²⁷ Prima dinastie de regi franci care au domnit asupra Franței (sec. V-VIII). (n.t.)

²⁸ Sânge albastru. (sp.) (n.t.)

²⁹ Și alte ducate. (sp.) (n.t.)

două ramuri, la fel de ilustre, au fost, veacuri de-a rândul, atotputernici în Italia și în Spania. În veacul al XV-lea, sub pontificatul lui Alexandru al VI-lea, cei din familia Borgia, care voiau, îmbătați de măreața soartă a demnității papale a acestuia, să se dovedească rude cu toate casele regale din Europa, s-au proclamat neam și cu noi; dar familia Turre-Cremata a respins cu dispreț pretenția lor, iar doi dintre membrii ei au plătit cu viața îndrăzneța noastră semeție. Au fost, pe cât se spune, otrăviți de Cesare Borgia. Căsătoria mea cu ducele de Sierra-Leone a fost o afacere pusă la cale de cele două neamuri. Nici din partea lui, nici din a mea n-a încăput vreun sentiment în aceasta unire, era cât se poate de firesc ca o Turre-Cremata să se căsătorească cu un Sierra-Leone. Era cât se poate de firesc, chiar și pentru mine, care fusesem crescută în crâncena etichetă a vechilor case spaniole, etichetă ce o reeditează pe cea a Excorialului³⁰ dură și nepăsătoare, în stare să împiedice și inimile să bată, dacă inimile n-ar fi mai puternice decât acest corset de fier. O asemenea inimă am avut și eu... L-am iubit pe *don* Esteban. Înainte să-l întâlnesc, căsnicia mea, lipsită de fericire sufletească (nici nu știam măcar că există așa ceva pe lume), era un lucru de adâncă gravitate, precum a fost odinioară pretutindeni în (Ceremonioasa și catolică Spanie și cum astăzi nu mai este decât, în mod excepțional, în câteva familii foarte nobile, păstrătoare ale vechilor datini. Ducele de Sierra-Leone era prea spaniol până în măduva oaselor pentru a nu păstra obiceiurile trecutului. Toate câte le-ai auzit spunându-se în Franța despre gravitatea spaniolă, despre această țară trufașă, tăcută și sumbră, se regăseau în firea ducelui, și încă însutit... Prea mândru pentru a trăi în vreo societate și altundeva decât pe domeniile lui, locuia într-un castel feudal, aproape de granița portugheză, și se înfățișa,

³⁰ *Escorial*, palat și mănăstire la nord de Madrid, construite în secolul al XVI-lea. Reședință a regilor Spaniei. (N. t.)

în toate clipele și obiceiurile vieții, mai feudal încă decât însuși castelul. Trăiam alături de el, între duhovnic de-o parte și cameriste de alta, o viață fastuoasă, monotonă și apăsătoare, în care s-ar fi fărâmițat de plictis orice suflet mai slab ca al meu. Fusesem însă crescută pentru a fi ceea ce eram, soția unui înalt senior spaniol. De altfel, nutream un cult pentru rangul meu, eram aproape tot atât de nepăsătoare și rece ca Sierra-Leone; le puteai vedea acolo zugrăvite, cu figurile lor prelungi și severe, în ținuta rigidă a infantelor cu corset de oțel. Eu nu reprezentam decât o generație adăugată tuturor acelor generații de femei maiestuoase și fără pată, cărora mândria le stătuse de strajă virtuții, precum stă un leu strajă fântânii miraculoase. Singurătatea în care trăiam nu-mi apăsa asupra sufletului împăcat, liniștit ca și rocile de marmură roșie ce înconjoară castelul. Nu bănuiam că în sânul marmurei zace adormit un vulcan. Trăiam în neființa dinainte de naștere, dar aveam să mă nasc curând și să primesc, dintr-o singură privire bărbătească, botezul focului. *Don Esteban*, marchiz de Vasconcellos, portughez de origine și văr cu ducele, veni într-o zi la castel; și dragostea, despre care abia dacă aveam idee, și încă doar din cărțile mistice, se năpusti asupra-mi ca un uliu ce se năpustește săgeată asupra unui copil și-l ridică în gheare, iar copilul țipă... Am țipat și eu. Nu degeaba sunt o spaniolă de viță veche. Mândria mi se răzvrătea împotriva a ceea ce simțeam în prezența primejdiosului Esteban și se înstăpânea asupra-mi cu o forță de nesuportat. I-am spus ducelui să-l gonească sub un motiv sau altul, să-l facă să părăsească în cel mai scurt timp castelul... că am observat că-mi poartă o dragoste care mă jignește ca o neobrăzare. *Don Cristobâl* însă mi-a răspuns precum ducele de Guise când i s-a spus că Henric al III-lea vrea să-l asasineze: „N-ar îndrăzni!” Dispreț sfidător azvârlit Destinului, care s-a răzbunat împlinindu-și hotărârea. Aceste vorbe m-au aruncat în brațele lui

Esteban...

Se opri o clipă; iar Tressignies îi asculta vorbirea aleasă, care ar fi fost de ajuns, dacă ar mai fi încăput vreo îndoială, să mărturisească faptul că femeia era într-adevăr ceea ce spunea că este: ducesa de Sierra-Leone. Ah! târfa de bulevard dispăruse acum cu totul. Dispăruse ca o mască lepădată, iar în locu-i se ivise figura adevărată, adevărata persoană. Atitudinea trupului, adineaori dezlănțuit, devenise castă. În timp ce vorbea, întinsese mâna la spate, către un șal uitat pe marginea canapelei, și se înfășurase în el... își acoperise cu cutele-i moi sânul *blestemat*, cum îl numise – căruia prostituția nu izbutise să-i răpească rotunjimea perfectă și feciorelnică. Până și vocea își pierduse din răgușeala ce-o avea pe stradă... Să fi fost doar o iluzie produsă de cele ce spunea? Lui Tressignies i se părea că avea chiar un timbru mai pur – că își recăpătase noblețea.

— Eu nu știu, urmă ea, dacă celelalte femei sunt ca mine. Dar trufașa neîncredere a lui *don* Cristobal, calmul și disprețul lui răspuns: „N-ar îndrăzni!” în legătură cu bărbatul pe care-l iubeam mi-au fost o insultă pentru el, pentru cel ce, în străfundul ființei mele, se înstăpânise asupra-mi ca un Dumnezeu. „Dovedește-i că vei îndrăzni!” i-am spus chiar în acea seară, mărturisindu-i că-l iubesc. Nici n-aș fi avut nevoie s-o fac. Esteban mă adorase de cum mă văzuse. Iubirea noastră a fost simultană, ca două focuri de armă trase în același timp, și ucigătoare amândouă... Datoria de femeie spaniolă mi-o făcusem, prevenindu-l pe don Cristobal. Lui nu-i eram datoare decât cu viața, ca una ce-i eram soție, căci inima nu iubește decât ce îi este sortit; iar viața mi-ar fi luat-o, fără îndoială, dacă l-ar fi gonit pe Esteban de la castel, așa cum îi cerusem. În nebunia inimii dezlănțuite, aș fi murit să nu-l mai văd, și totuși mă expusesem cumplitului risc. Odată însă ce ducele, soțul meu, nu mă înțelesese, crezându-se mult deasupra lui

Vasconcellos, părându-i-se cu neputință ca acesta să îndrăznească a-ridică ochii până la mine și a-mi închina iubirea-i, n-am împins mai departe eroismul conjugal în lupta împotriva unei iubiri care mă supunea... N-am să încerc să-ți zugrăvesc imaginea exactă a acestei iubiri. Poate că nu m-ai crede, chiar și dumneata ai ajunge să nu mă crezi... Dar, de fapt, ce-mi pasă ce-ai să gândești! Poți să mă crezi, poți să nu mă crezi, a fost o iubire deopotrivă castă și arzătoare, o iubire ca de roman, cavaleriească, aproape ideală, aproape mistică. Drept este că aveam abia douăzeci de ani împliniți și că ne trăgeam amândoi din colțul de lume care i-a născut pe Bivar³¹, pe Ignațiu de Loyola³² și pe sfânta Tereza³³. Ignațiu, cavaler al Fecioarei, n-a iubit-o pe Regina cerurilor mai neprihănit decât m-a iubit pe mine Vasconcellos; iar eu, la rândul meu, nutream pentru el o dragoste întrucâtva asemănătoare iubirii extatice a sfintei Tereza pentru Mirele ceresc. De adulter nici nu putea fi vorba! Cum să ne fi trecut prin minte urma măcar a gândului că am putea săvârși un adulter? Inima bătea atât de înalt în piepturile noastre, trăiam într-o atmosferă de simțăminte transcendente atât de curate, încât nu simțeam în noi niciuna din dorințele josnice, din senzualitățile iubirilor de jind. Trăiam pe culmile azurului ceresc; atâta doar că cerul ne era ca de Ecuator, iar azurul de văpaie. Cum să dureze o asemenea stare de suflete? Cum ar fi putut să dureze? Oare nu ne jucam amândoi, fără să știm, fără măcar să bănuim, de-a cel mai primejdios joc pentru ființele omenești, și nu se cuvenea să fim prăbușiți, când ceasul avea să sosească, de pe acele piscuri ale

³¹ *Rodrigo Díaz de Bivar (zis Cidul Campeador)* (1043-1099), cavaler spaniol vestit pentru izbânzile împotriva maurilor. Este personajul principal al unei serii de opere literare, printre ele. *Cidul* lui Corneille. (N. t.)

³² *Ignațiu de Loyola (1491-1556)*, călugăr spaniol, întemeietor al ordinului iezuiților. (n. t.)

³³ Călugăriță spaniolă reformatoare (sec. XVI). (N. t.)

neprihănirii?... Esteban era cucernic ca un preot, ca un cavaler portughez din vremea lui Albuquerque³⁴; eu eram, desigur, mai prejos, dar credeam în el și în curăția iubirii lui cu o tărie care-mi înflăcăra propria iubire. Mă păstra în inimă ca pe o madonă în firida ei de aur – și cu o candelă arzându-i la picioare, o candelă nestinsă. Îmi iubea sufletul de dragul sufletului. Era dintre rarii îndrăgostiți care-și vor iubita preamărită. Mă voia demnă, devotată, eroică, o mare femeie a acelor timpuri când Spania era mare. Ar fi preferat mai degrabă să mă vadă făcând un gest nobil decât să valseze cu mine strânsă la pieptu-i. Dacă îngerii s-ar putea iubi dinaintea tronului lui Dumnezeu, ar trebui să se iubească precum ne iubeam noi... Eram atât de topiți unul în celălalt încât petreceam ceasuri în șir împreună, singuri, mână în mână, ochi în ochi, putând să fi făcut orice, odată ce eram singuri, însă atât de fericiți încât nu ne doream nimic mai mult. Uneori, această fericire imensă, care ne covârșea cu totul, ne durea de cât era de intensă, și am fi dorit atunci să murim, dar unul lângă celălalt, sau unul pentru celălalt; și astfel ajungeam să pătrundem vorbele sfintei Tereză: *Mor de-a nu-mi fi dat să mor!* dorință a ființei mărginite și doborâte de o iubire fără margini, care crede că moartea și năruirea cărnii pot deschide în ea mai mult loc torentului iubirii nemărginite. Eu am ajuns acum cea din urmă dintre ființele tăvălite în noroi; dar crede-mă că, la acea vreme niciodată buzele lui Esteban nu mi-au atins buzele, iar o sărutare strecurată de el între petalele unui trandafir și culeasă de gura mea dintre ele mă făcea să leșin! Din străfundul prăpastiei de josnicie unde m-am aruncat cu bună știință, îmi readuc în fiecare clipă în minte, ca să-mi sporesc chinul, dumnezeieștile bucurii ale iubirii neprihănite pe care le trăiam amândoi, pierduți, rătăciți, și probabil atât de transparenți în nevinovăția acestei pasiuni

³⁴ *Alfonso Albuquerque* (1453-1515), navigator portughez; a întemeiat coloniile portugheze din India. (n.t.)

sublime, încât lui *don Cristobal* nu i-a fost prea greu să-și dea seama că ne adorăm. Trăiam cu capul în cer. Cum dar să fi băgat de seamă că ducele e gelos, și încă ce soi de gelozie! Unicul soi de gelozie de care era în stare: gelozia din orgoliu. Nu ne-a surprins. Nu poți surprinde decât pe cineva care se ascunde. Iar noi nu ne ascundeam. De ce am fi făcut-o? Eram fără vină și limpezi ca o flacără în plină zi, care strălucește în chiar miezul zilei, și, pe de altă parte, fericirea se revărsa din noi cu prea multă putere ca să nu fie văzută; iar ducele a văzut-o, într-adevăr! Această strălucire de pasiune i-a sărit în sfârșit în ochii orbiți de orgoliu, și l-a lovit! Aha! deci *Esteban îndrăznise*! Iar eu la fel! Într-o seară, stam ca de obicei, singuri unul cu celălalt, cum ne petreceam viața de când începusem a ne iubi, alături, uniți numai în priviri; el; așezat la picioarele mele, ca dinaintea sfintei Fecioare, pierdut într-o contemplare atât de adâncă, încât nu aveam nevoie de mângâieri. Deodată a intrat ducele, însoțit de doi negri aduși de el din coloniile spaniole, al căror guvernator fusese mulți ani în șir. Nici nu i-am observat, răpiți cum eram de contemplarea divină ce ne înălța sufletele, contopindu-le, când, deodată, capul lui *Esteban* mi s-a lăsat greu în poală. Sugrumat! Negrii i-au aruncat în jurul gâtului acel cumplit lasou cu care sunt sugrumați în Mexic taurii sălbatici. A fost un fulger! Pe mine însă fulgerul nu m-a ucis. N-am leșinat, n-am strigat. Nicio lacrimă nu mi-a țâșnit din ochi. Am rămas mută, stană de piatră, pironită de o groază fără nume, din care m-a smuls o sfâșiere a întregii mele ființe. Am simțit că mi-a fost sfârtecat pieptul și că mi se scoate inima afară. Dar, vai, Dumnezeuule! nu mie mi-au scos-o: ci lui *Esteban*, cadavrului lui *Esteban*, care-mi zăcea la picioare, sugrumat, cu pieptul despicat, scotocit ca un sac, de mâinile monștrilor! Simțeam, într-atât devenisem în iubire una cu el, ceea ce ar fi simțit *Esteban* dacă ar mai fi fost viu. Simțeam durerea ce n-o mai simțea cadavrul lui, durerea ce

mă smulsese groazei în care împietrisem în clipa când mi l-au ucis. M-am aruncat asupra lor: „E rândul meu!” am urlat. Voiam să mor de aceeași moarte, mi-am oferit capul lațului înspăimântător. Erau cât pe ce să mi-l petreacă după-gât. „Nimeni *să nu se atingă* de regină a spus ducele, ducele cu orgoliul lui de-a se crede mai presus decât regele, și i-a gonit la distanță cu o plesnitură a biciului de vânătoare. „Nu, doamnă, veți trăi, mi-a spus, dar numai ca *să vă gândiți neîncetat* la cele ce veți vedea...” Și a fluierat. Doi câini sălbatici, uriași, s-au năpustit în odaie. „Dați-le câinilor, a spus el, să mănânce inima mișelului!” Ah! la auzul acestor vorbe, ceva, nu știu ce, s-a răzvrătit în mine: „A, nu-i de ajuns! Hai, răzbună-te mai bine! i-am spus. Mie trebuie să mi-o dai s-o mănânc!”

A rămas ca trăsnet de grozăvia gândului meu...

„Îl iubești chiar cu atâta furie?” a întrebat. Ah, da! îl iubeam, iar ducele îmi ațâțase iubirea până la exasperare. Îl iubeam într-atât încât nu mi-era nici teamă, nici scârbă de inima sângerândă, plină de mine, caldă încă de mine; aș fi vrut s-o ascund, inima asta, în inima inimii mele... I-am cerut-o în genunchi, cu mâinile împreunate, l-am implorat! Voiam să cruț această inimă nobilă, adorată, de pângărirea nelegiuită, de sacrilegiu... M-aș fi cuminecat cu ea ca și cu o ostie. Oare nu-mi era el Dumnezeu?...

Amintirea Gabrielei de Vergy³⁵, a cărei poveste o citisem de atâtea ori împreună, Esteban și cu mine, mi se trezise acum în minte. O invidiam [... O socoteam fericită de-a fi făcut din sânul ei un mormânt viu bărbatului iubit. Dar o asemenea iubire a înrâncenat fioroasa necruțare a ducelui. Câinii lui au sfâșiat inima lui Esteban în fața mea. M-am aruncat între ei, să le-o smulg; m-am luptat cu câinii. N-am izbutit să le-o iau. M-au mușcat toată, cu sălbăticie, și-au tăvălit, și-au șters de rochia mea boturile șiroind de sânge.

³⁵ Personaj din tragedia cu același nume de Belloy (1777); subiectul este preluat dintr-o povestire medievală. (N. t.)

Se întrerupse. Devenise lividă de amintirea scenei... găfâia... se ridică deodată, cutremurându-se, ca scoasă din minți, trase de mânerul de bronz al unui sertar de la scriu și-i arată lui Tressignies o rochie sfâșiată bucăți, pătată pe alocuri de sânge:

— Uite, îi spuse, e sânge din inima bărbatului pe care-l iubeam; și n-am putut-o smulge câinilor! Când rămân o clipă singură cu viața mârșavă pe care-o duc, când mă cuprinde sila de ea, când noroiul mi se suie în gât și mă sufocă și când duhul răzbunării din mine slăbește când fosta ducesă iese din nou la suprafață și prostituata mă înspăimântă, mă înfășor în rochia aceasta, îmi tăvălesc trupul înjosit în cutele ei pătate, care îmi ard carnea, și răzbunarea se aprinde la loc. Zdrențele acestea însângerate îmi sunt un talisman! Când le simt pe mine, turbarea răzbunării mă cuprinde până în măruntaie, și-mi pare că recapăt putere pentru o veșnicie!

Tressignies se înfiorase tot în fața cumplitei femei. De gesturile, de vorbele, de figura ei, preschimbată parcă într-o figură de Gorgonă³⁶; i se părea că vede jucându-i în jurul capului șerpilor ce-i avea încuibați în suflet, și începea să înțeleagă – se ridică vâlul enigmei! sensul cuvântului *răzbunare* pe care ea îl rostea întruna – care-i ardea întruna pe buze!

— Răzbunarea, da! reluă ea, acum înțelegi ce înseamnă răzbunarea mea! Ah! am ales-o între toate, cum alegi între toate felurile de pumnale pe cel făcut să aducă suferința cea mai mare, cricul zimțat cel mai bine făcut să sfârtece ființa urâtă pe care vrei s-o ucizi. N-am vrut să-lucid pur și simplu și dintr-o singură lovitură pe acest om, o, nu! Ce, el l-a ucis pe Vasconcellos cu spada, ca pe un gentilom? Nu! Și-a pus slugile să-lucidă. A pus să-i fie aruncată inima la câini, iar trupul în groapa comună, pesemne! Asta nu mai

³⁶ Numele generic al celor trei monștri, cu șerpi în loc de plete, dintre care unul, Medusa, a fost ucis de Perseu. (n.t.)

știu. Niciodată n-am putut afla. Iar eu să-l ucid, pentru toate acestea? Nu! ar fi fost prea ușor, prea repede! Trebuia ceva mai lent, mai sălbatic... De altfel, ducele e viteaz. Nu se teme de moarte. Cei din neamul Sierra-Leone au înfruntat-o generație după generație. Orgoliul lui însă, imensul lui orgoliu, e laș când e vorba de dezonoare. Trebuia deci lovit și răstignit în orgoliul lui. Trebuia să-i fie dezonorat numele, de care e atât de mândru. Ei bine, mi-am jurat ca acest nume să-l mânjesc cu cel mai scârnăv noroi, să-l schimb în rușine, în putregai, în excremente! și pentru asta m-am făcut ceea ce sunt, o femeie de stradă – prostituata Sierra Leone care te-a agățat astăzi pe bulevard!...

Rosti aceste din urmă vorbe, pe când ochii începeau să-i sclipească de bucuria loviturii bine țintite.

— Dar, spuse Tressignies, el, ducele, știe ce-ați ajuns?...

— Dacă n-a aflat încă, într-o zi tot va afla, răspunse ea, cu deplina siguranță a cuiva care s-a gândit la toate, a cumpănit fiecare lucru, care este liniștit dinspre partea viitorului. Zvonul despre ceea ce fac îl poate ajunge de pe o zi pe alta, să-l împrăște cu rușine! Oricare dintre cei ce vin aici poate să-i scuipe în obraz dezonoarea soției lui, un scuipat care nu se mai șterge în veci; dar aceasta nu ar fi decât o simplă, întâmplare, și pentru nimic în lume nu mi-aș încredința răzbunarea întâmplării! Am hotărât să mor din răzbunare, ca s-o fac mai sigură; încheind-o, moartea mea o va statornici.

Tressignies se simțea cu totul străin de înțelesul nedeslușit al ultimelor ei cuvinte; dar ea, mai departe, i-l luminează cu o străfulgerare grozavă:

— Vreau să mor acolo unde se duc să moară toate prostituatele ca mine, reluă. Adu-ți aminte!... A existat un om, în vremea lui Francisc I, care s-a dus să ia de la una ca mine o groaznică și scârnăvă boală, i-a dat-o apoi soției lui, pentru a-l otrăvi pe rege, căruia aceasta îi era amantă; și s-a răzbunat astfel pe amândoi... N-am să mă las mai prejos

decât omul din poveste. Cu viața mea mârșavă de fiecare noapte, cu siguranță că, de la o vreme, putregaiul dezmațului va cuprinde și va măcina până la sfârșit trupul prostituatei, care se va duce să și-l lepede bucăți bucăți, și să se sfârșească în cine știe ce spital de rușine! Ah! atunci da, viața îmi va fi răscumpărată! adăugă ea, cu elanul celei mai cutremurătoare nădejdi; atunci va sosi timpul ca ducele de Sierra-Leone să afle Cum soția lui, ducesa de Sierra-Leone, va fi trăit și va fi murit!

Tressignies nu putuse coborî cu mintea până în asemenea abisuri ale unei răzbunări ce depășea tot ceea ce istoria îl învățase. Memoria lui nu afla nici în Italia veacului al XVI-lea, nici în Corsica tuturor timpurilor, țări vestite pentru cruzimea neiertătoare a răzbunărilor, vreun exemplu de combinație mai adânc cugetată, mai cumplită, decât acela al femeii care făcea din sine, din trupul, din sufletul, din toată ființa ei o răzbunare! Era înspăimântat de acest sublim al ororii, căci intensitatea sentimentelor, împinsă la o asemenea culme, este cu adevărat sublimă. Sublimă, da, dar, sublimul infernului.

— Și chiar dacă el nu va ști, reluă ea, luminându-și tot mai în adâncime sufletul, parcă de fulgere repetate, voi ști eu! Voi ști ce fac în fiecare seară – că beau tot acest noroi, și că nu e noroi, ci nectar curat, pentru că astfel mă aflu răzbunată!... Oare nu mă desfăt în fiecare clipă de bucuria gândului că sunt ceea ce sunt?... Oare în clipele când îl dezonorez pe trufașul duce, nu păstrez în străfundul cugetului meu gândul îmbătător că îl dezonorez? Nu văd oare limpede în mintea mea cât și cum ar suferi dacă ar ști? ... Ah! simțăminte ca ale mele sunt gemene cu nebunia, dar tocmai nebunia le bucură! Când am fugit de la castel, am luat cu mine portretul ducelui, ca să-i pun în fața ochilor, cum i le-aș fi pus omului însuși, rușinea și mârșăvia vieții mele! De câte ori i-am spus, ca și cum m-ar fi putut vedea și auzi: „Uită-te! Uită-te bine!” Și când mă apucă groaza în

brațele voastre, ale tuturor a – căci mă apucă întotdeauna: nu mă pot obișnui cu gustul de scârnă! mă ajut cu brățara – și-și înalță splendidul braț într-un gest tragic; cu cercul acesta de jar, care mă arde până în măduvă, dar pe care-l păstrez mai departe la mână, cu tot chinul de a-l purta, pentru ca niciodată să nu-l uit pe călăul lui Esteban, iar chipul lui să-mi ațâțe pornirile, porniri de ură răzbunătoare pe care bărbații sunt de ajuns de proști și de înfumurați încât să le creadă stârnite de voluptatea ce sunt în stare a dăru! Nu știu cine și ce ești dumneata, dar, cu siguranță, nu ești un oarecine printre toți ceilalți; și totuși ai crezut, acum numai câteva clipe, că mai sunt încă o ființă omenească și că mai există în mine o coardă care să vibreze; iar în mine nu mai există decât gândul de a-l răzbuna pe Esteban împotriva monstrului al cărui chip, iată-! Ah! chipul lui este pentru mine ca pintenul de-un lat de spadă pe care călărețul arab îl înfige în burta calului pentru a-l sili să străbată deșertul. Eu, una, aveam mai întinse spații de rușine să străbat, să înghit, și-mi înfingeam chipul acesta odios în ochi, în inimă, ca să tresalt mai avântat sub povara trupului dumat, adineaori, când mă țineai în brațe... Portretul e ca și ducele însuși! ca și cum ne-ar vedea cu ochii lui pictați!... *Cât* de bine înțeleg acum vrăjile din vremurile când se făcea vrăjitorie! *Cât* de bine înțeleg bucuria nebună de-a înfige cuțitul în inima chipului zugrăvit al celui ce voiai să-l ucizi! Pe vremea când eram credincioasă, înainte să-l iubesc pe acest Esteban care mi l-a înlocuit pe Dumnezeu, aveam nevoie să privesc un crucifix ca să mă pot gândi cu mai multă tărie la Cel Răstignit; iar dacă, în loc de a-l iubi, l-aș fi urât, dacă aș fi fost o nelegiuită, tot aș fi avut nevoie de crucifix ca să-l pot mai bine huli și insulta! Vai, însă! urmă ea, schimbând tonul și trecând de la violența celor mai sălbatice sentimente la dulceața sfâșietoare a unei melancolii de nedescris, nu am portretul lui Esteban. Nu mi-l pot privi decât în suflet... și

poate că este spre bine, adăugă. Dacă l-aș avea în fața ochilor, mi-ar înălța nenorocita de inimă, m-ar face să roșesc de nedemnele mârșăvii ale vieții ce-o duc. M-aș căi, și nu l-aș mai putea răzbuna!...

Gorgona devenise înduioșătoare, dar nicio lacrimă nu-i umezea ochii. Tressignies, cuprins de-o emoție de cu totul alt soi decât cele prin care ea îl purtase până acum, luă mâna femeii pe care avea tot dreptul s-o disprețuiască și i-o sărută cu respect și totodată cu compătimire. Atâta nefericire și atâta tărie o înălțaseră în ochii lui: „Ce femeie! gândea. Dacă, în loc de-a fi ducesă de Sierra Leone, ar fi fost marchiză de Vasconcellos, ar fi putut, cu puritatea și înflăcărarea iubirii ei pentru Esteban, să ofere admirației neamului omenesc o imagine comparabilă și egală ca măreție cu cea a vestitei marchize de Pescaire³⁷. Numai că, adăugă în sinea-i, nu ar fi vădit, și nimeni n-ar fi aflat vreodată, ce prăpăstii de profunzime și de voință zac în ea”. În ciuda scepticismului – care era al epocii –, a obiceiului lui de-a se privi săvârșind fiecare gest și de a-și bate joc de ceea ce săvârșește, Robert de Tressignies nu se simți cu nimic ridicol pe când săruta mâna femeii pierdute; mai departe însă nu mai știa ce să-i spună. Poziția lui față de ea era ciudată și neclară. Aruncându-și povestea între ei doi, ea retezase, cu securea parcă, legăturile de-o clipă ce abia se înfiripaseră. Tressignies nutrea în sinea lui un amestec de admirație, groază și dispreț; dar s-ar fi socotit pe sine cu totul lipsit de gust dacă s-ar fi arătat sentimental sau moralist față de această femeie. Își bătuse adesea joc de moralității fără mandat și autoritate, care mișunau în acele vremi când, sub înrâurirea unor drame și a unor romane, unii și alții își dădeau aere, vrând să ridice din noroi, ca pe niște ghivece de flori răsturnate, femeile decăzute. Așa sceptic cum era, avea totuși destul bun-simț ca să-și dea

³⁷ Vittoria Colonna, soția unuia dintre căpitaniii lui Carol Quintul, citată ca model de iubire conjugală și înălțime morală. (n.t.)

seama că singur preotul – preotul Dumnezeului răscumpărării – poate înălța o ființă dintr-o asemenea decădere... și încă, pe cât socotea, preotul însuși, izbindu-se de sufletul acestei femei, s-ar fi sfărâmat, chiar și el. Gânduri dureroase se adunau ghem în el și tăcerea apăsa mai mult asupra lui însuși decât asupra femeii. Pe când ea, prinsă cu totul de vârtejul sălbatic al gândurilor și amintirilor, urma să povestească:

— Ideea de a-l dezonora în loc de a-l ucide, pe omul pentru care onoarea, așa cum o înțelege lumea, e mai presus decât viața, nu mi-a venit de îndată în minte... Ci numai după vreme îndelungată. După moartea lui Vasconcellos, despre care poate nici nu s-a aflat la castel, căci corpul i-a fost probabil aruncat în vreo groapă zidită, odată cu cele ale negrilor ucigași, ducele nu mi-a mai adresat cuvântul, de altfel scurt și ceremonios, decât de față cu slugile, căci soția Cezarului nu se cuvine să fie niciodată pusă sub bănuială, iar eu trebuia să rămân în ochii tuturor ireproșabila ducesă de Arcos de Sierra-Leone. Dar când ne aflam amândoi singuri, odată n-a rostit un singur cuvânt, n-a făcut cea mai mică aluzie la cele petrecute; – doar tăcerea, tăcerea urii ce se hrănește din propria-i substanță și n-are nevoie de vorbe. *Don* Cristobal și cu mine ne întreceam în a ne ține tari și mândri. Îmi striveam lacrimile, îmi înghițeam plânsul. Sunt o Turre-Cremata. Am în fire tăria prefăcătoriei moștenite din neamul meu de origine italiană, și mă împietream până în priviri, ca el să nu poată bănuși toate câte dospeau dincolo de roca frunții, unde începuse a colcăi gândul răzbunării. La adăpostul prefăcătoriei, ce-a zidit pe rând toate ieșirile pe unde taina mea ar fi putut răzbate, mi-am pregătit fuga din castelul ale cărui ziduri mă striveau și unde răzbunarea nu mi s-ar fi putut înfăptui în apropierea mâinii ducelui – care, cu siguranță, s-ar fi ridicat de îndată asupra-mi. Nu m-am destăinuit nimănui. Cum ar fi îndrăznit doamnele de

companie sau cameristele mele să ridice ochii asupra ochilor mei ca să afle ce gândesc? Am plănuit mai întâi să mă duc la Madrid; dar în Madrid/ducele era atotputernic, și m-aș fi prins în capcana spionilor lui la numai un semn din parte-i. M-ar fi găsit cu mare ușurință și, odată prizonieră, m-ar fi azvârlit în *in-pace*³⁸-le vreunei mănăstiri, să mă sufoc acolo, sugrumată între două uși, ruptă de lume, de această lume de care aveam nevoie spre a mă răzbuna!... Parisul îmi părea mai sigur. Am ales Parisul. Era o tarabă mai potrivită pentru a-mi afișa înjosirea și răzbunarea; și cum țineam ca, într-o bună zi, totul să iasă bubuind la lumină, ca trăsnetul, ce loc putea fi mai nimerit decât acest oraș, centru al tuturor veștilor, pe unde se perindă toate națiunile pământului? M-am hotărât să-mi trăiesc aici viața de prostituată – care nu mă înspăimânta –, aici să mă cobor până la a mă număra printre cele din urmă femei pierdute ce se vând, pentru câțiva bani, chiar și țopârlanilor! Credincioasă cum eram înainte să-l cunosc pe Esteban, care mi-l smulsese pe Dumnezeu din inimă pentru a i se așeza în loc, se întâmpla adesea să mă scol noaptea și să merg singură, fără a mai chema cameristele, să mă rog Fecioarei negre din capela castelului. De aici am fugit, într-o noapte, și am răzbit vitejește până în defileul Sierrelor. Am luat cu mine cât am putut din bijuterii, din averea mea personală. Câtva timp, am stat ascunsă la niște țărani, care m-au condus apoi până la graniță. Am sosit la Paris. Și aici m-am înhămat, fără șovăire, la această răzbunare care este toată viața mea. Sunt atât de turbată de setea răzbunării, încât în câteva rânduri m-am gândit să-i succesc capul vreunui tânăr curajos și să-l împing apoi să se ducă la duce, pentru a-l încunoștința de degradarea mea; dar am sfârșit de fiecare dată prin a înlătura acest gând, pentru că nu vreau, asupra numelui *lui* și memoriei mele, să adun numai câțiva metri de gunoi, ci o piramidă, o adevărată piramidă

³⁸ În pace (lat.) Temniță subterană din castelele feudale.(n.t.)

de scârnă. Cu cât voi fi răzbunată mai târziu, cu atât voi fi mai adânc, mai bine răzbunată...

Se opri. Din lividă, se făcuse purpurie. Sudoarea îi şiroia pe tâmpile. Glasul îi răguşise. Poate gătit de ruşine?... Apucă cu un gest nervos o carafă de pe scrin şi-şi umplu un pahar uriaş cu apă, pe care-l dădu pe gât.

— Greu se dumerică ruşinea! spuse ea; dar până la urmă, trebuie înghiţită. Câtă am dumericat eu de trei luni încoace, ca să ajung s-o pot înghiţi!

— Sunt, va să zică, trei luni de când durează? (nu îndrăznea să spună ce anume) făcu Tressignies, al cărui fel de-a vorbi neprecis era mai sinistru decât orice precizare.

— Da, răspunse ea, trei luni. Dar ce sunt *trei* luni? adăugă. Va trebui să treacă timp până să se coacă şi răscoacă această mâncare a răzbunării pe care i-o pregătesc şi care va răscumpăra refuzul lui de a-mi da inima lui Esteban s-o mănânc...

Rosti ultimele vorbe cu o patimă încrâncenată şi, în acelaşi timp, cu o sălbatică melancolie. Tressignies nu-şi închipuise vreodată că poate zace într-un suflet de femeie un asemenea amestec de adoraţie şi cruzime. Niciodată nimeni n-a privit o operă de artă cu o atenţie mai concentrată decât privea el la strania şi atotputernica artistă a răzbunării ce i se înfăţişa dinaintea ochilor. Ceva însă ce el însuşi se mira a resimţi, se afla amestecat în contemplarea lui de estet. El, care credea a fi isprăvit odată pentru totdeauna cu sentimentele spontane şi a cărui judecată lucidă, cu rânjetul ei crunt, îi muşca fiecare senzaţie, precum am văzut pe unii căruţaşi muşcându-şi caii de ureche pentru a-i face ascultători şi docili, simţea că respiră, în preajma acestei femei, un duh primejdios. Camera, saturată de atâta amar de patimă fizică şi haină, îl asfixia pe civilizatului nostru. Avea/îveioie de o gură de aer curat, şi se gândi că Trebuie să plece/chit că mai pe urmă se va întoarce.

Femeia văzu că el vrea să se ducă. Dar mai avea să-i arate și alte laturi ale capodoperei ei.

— Și asta ce e? făcu, recăpătându-și trufia, gestul de ducesă și arătând către cupa de sticlă albastră, umplută de el cu monezi de aur. Ia-ți banii înapoi, îi spuse. Ce poți să știi? Poate sunt mai bogată decât dumneata. Aurul nu are ce căuta aici. Nu primesc aur de la nimeni. Și cu mândria înjosirii, care era întreaga-i răzbunare, adăugă: Sunt numai o târfă de cinci franci.

Vorba fu spusă așa cum fusese și gândită. O ultimă trăsătură a sublimului răsturnat, a sublimului de infern, al cărui spectacol i-l desfășurase dinainte și despre care cu siguranță marele Corneille, în străfundul cugetului său tragic, nici habar nu avea! Dezgustul acestor din urmă vorbe îi dădu lui Tressignies puterea de a se ridica să plece. Adună din mers monezile de aur, lăsând în cupă doar cât îi ceruse ea. „Dacă așa vrea! își spuse, am să apăs asupra pumnalului ca să se afunde și mai adânc, și am să adaug și stropitura mea de noroi, odată ce de noroi e însetată”. Ieși din apartament, pradă unei stări de nervi ajunse la limită. Candelabrele inundau în continuare într-un torent de lumină ușa, - atât de obișnuită ca aspect, pe unde intrase. Și înțelese de ce erau puse aici numai când privi cartea de vizită, firma acestei dughene de carne femeiască. Sta scris pe cartonaș cu litere mari:

DUCESA DE ARCOS DE SIERRA-LEONE

Iar dedesubt, un cuvânt trivial pentru meseria ce-o făcea.

În acea seară, Tressignies se întoarse acasă după incredibila lui aventură într-o stare de tulburare atât de adâncă, încât îi era aproape rușine de el. Proștii - adică aproape toată lumea - cred că întinerirea ar fi o minunată descoperire a naturii omenești; însă cei ce cunosc viața știu mai bine ce câștig ar reprezenta ea. Tressignies își spuse cu

spaimă că s-ar putea descoperi pe sine cu mult prea tânăr... și iată de ce își făgădui să nu mai calce pe la ducesă, în ciuda interesului, sau mai degrabă din pricina interesului pe care nemaipomenita femeie îl răscolea în el. „De ce, își spuse, m-aș întoarce în acest loc îmbolnăvit de putreziciune, în miasmele căruia o ființă născută nobilă s-a azvârlit cu bună știință? Mi-a povestit toată viața ei și-mi pot închipui, fără nicio greutate, amănuntele care nu au cum să fie altele, ale cumplitiei ei existențe de fiecare zi”. Aceasta a fost deci hotărârea lui Tressignies, luată cu toată energia, în singurătatea camerei, la gura sobei. Un timp a stat închis în casă, ferindu-se de întâmplările dinafară și de tot ceea ce-l putea distra, singur cu impresiile și amintirile unei serii pe care mintea-i nu se putea împiedica să le deguste ca pe un poem straniu și atotcuprinzător, fără pereche nici în opera lui Byron, nici în cea a lui Shakespeare, cei doi poeți favoriți ai» săi. Astfel își petrecu el ceasuri de-a șirul, rezemat de brațul fotoliului, cufundat în visare, frunzărind paginile mereu deschise în el ale acestui poem de o cumplită vigoare. Și care i-a fost ca o floare de lotus ce l-a făcut să uite de saloanele Parisului – patria lui. Ba chiar a trebuit să-și dea piteni voinței ca să reînceapă a le frecventa. Ireproșabilele ducese regăsite în societate i-au părut cam lipsite de sare... Și cu toate că Tressignies al nostru nu era un mironos, cum nici prietenii săi nu erau, nu le-a suflat totuși nicio vorbă despre aventura cu pricina, dintr-o pornire de delicatețe, pe care-o socotea, de altfel, absurdă, căci oare nu ducea însăși îi ceruse să spună unuia și altuia povestea ei și s-o răspândească cât de departe se putea?... El, dimpotrivă, a păstrat-o pentru sine. A strâns-o și a pecetluit-o în ungherul cel mai tainic al ființei lui, cum ar fi astupat cu grijă o sticlă cu parfum foarte rar, din care s-ar putea irosi ceva dacă ar fi dat să-l miroase și alții. Lucru curios, pentru un om cu firea lui! La Café de Paris, la club, în toate locurile

unde bărbații se adună și-și spun câte toate, odată nu și-a întâlnit unul sau altul dintre prieteni fără să nu-l încerce teama de a-l auzi povestind, ca pe un fapt lui întâmplat, aventura pe care el însuși o trăise; și acest lucru, ce se putea petrece în fiecare clipă, trezea în el niște perspective care, în primele zece minute ale unei conversații, îi dădeau un ușor tremur interior. Totuși, s-a ținut de cuvânt și nu s-a mai dus, nu numai pe strada Bassedu-Rempart, dar nici pe bulevard. N-a mai adăstat, rezemat ca toți ceilalți *gants jaunes*, *dandy*-i ai vremii, de balustrada de la Tortoni. „Dacă cumva i-aș vedea fluturând blestemăția de rochie galbenă”, își spunea, „s-ar putea să mai fiu încă destul de prost să mă iau după ea”. Toate rochiile galbene zărite în cale îl lăsau visător... Acum îi plăceau rochiile galbene, când altă dată nu le putea suferi. „Mi-a pervertit gustul”, își zicea: și astfel *dandy*-ul batjocorea în el omul. Ceea ce însă doamna de Staël³⁹ ca una ce le cunoștea prea bine, numește undeva *gândurile Diavolului*, erau încă mai puternice decât omul și chiar decât *dandy*-ul din el. Tressignies deveni sumbru. În lume se arătase altă dată sprinten la minte, de o veselie plăcută și în același timp de temut – așa cum și trebuie să fie veselia în această lume a noastră, care ar disprețui pe cel ce, distrând-o, nu o face puținel și să tremure. Vorba-i își pierdu din vervă... „Să fie cu „m-am îndrăgostit?” ziceau țatele aristocrației. Bătrâna marchiză de Clérambault, care credea că este ceva între Tressignies și nepoata ei, proaspăt ieșită de la pensionul Sacré-Coeur și romanțioasă pe cât putea fi atunci o fată, îi spunea cu necaz: „Nu pot să te sufăr când faci mutra asta à *la Hanrilet*. Din posomoreală, Tressignies dădu într-un fel de boală. Obrazul i se veșteji ca cenușa. „Ce-o fi având oare domnul de Tressignies?” se tot întreba lumea; și era probabil pe cale

³⁹ *Germaine Necker, baroană de Staël* (1766-1827), scriitoare franceză, autoare de romane și studii care au contribuit la răspândirea romantismului în Franța. (n.t.)

de a-i diagnostica, precum lui Bonaparte la stomac, un cancer în piept, când, într-o bună zi, Tresignies retează scurt toate presupunerile și anchetele asupra persoanei sale, strângându-și calabalâcul, ca un ofițer, în doi timpi și trei mișcări, și dispărând ca în gaură de șarpe.

Încotro? Cine să se sinchisească? A stat plecat mai bine de un an, apoi s-a întors la Paris și a intrat din nou la hamalâcul vieții mondene. Se afla într-o seară la ambasadorul Spaniei unde, între paranteze fie spus, era adunată grămadă lumea cea mai strălucită din Paris... Era târziu. Tocmai se anunțase supeul. Îmbulzeala de la bufet golise saloanele. Dar în salonul de joc, câțiva bărbați mai întârziu încă la o partidă încăpățânată de vist. Deodată, partenerul lui Tressignies, frunzărind un carnețel cu coperti de baga unde scrisese miza fiecărui robber, dădu peste ceva ce-l făcu să exclame: „Aha!”, ca atunci când regăsești un lucru uitat...

— Domnule ambasador, spuse el amfitrionului, care sta privind jocul, cu mâinile încrucișate la spate, mai există oare vreun membru din familia de Sierra-Leone la Madrid?

— Sigur, cum să nu? făcu ambasadorul. În primul rând, există ducele, neam și egal cu cei mai mari dintre Granzi.

— Cine este dar această ducesă de Sierra-Leone moartă de foarte curând la Paris, și ce rudă este cu ducele? reluă interlocutorul.

— Nu i-ar putea fi decât soție, răspunse liniștit ambasadorul, dar ducesa este ca și moartă de aproape doi ani. A dispărut, fără să se poată afla nici de ce, nici cum: adevărul este o taină adâncă! Căci nu trebuie pierdut din vedere faptul că maiestuoasa ducesă de Sierra-Leone nu era o femeie a timpurilor noastre, o femeie din acelea cu hachițe, care să se lase răpită cu una cu două de vreun amant. Era o femeie pe puțin la fel de trufașă ca și ducele, soțul ei, de departe cel mai orgolios dintre toți *Ricos*

*hombres*⁴⁰ ai întregii Spânii. Pe deasupra, era și credincioasă, de o cucernicie aproape monahală. A trăit tot timpul la castelul Sierra-Leone, o pustie de marmură roșie, unde vulturii, dacă cumva sunt vulturi pe acolo, se prăbușesc, cred, de pe piscuri la pământ, asfixiați de plictis! Într-o bună zi, ducesa a dispărut și nu i s-a mai putut da niciodată de urmă. Începând din acel moment, ducele, un om ca de pe vremea lui Carol Quintul, căruia nimeni pe lume nu a îndrăznit vreodată să-i pună o întrebare, s-a așezat cu locuința la Madrid și n-a mai suflat o vorbă despre soția lui, despre dispariția ei, ca și cum nici n-ar fi existat vreodată. Ea era, de neam o Turre-Cremata, ultima din familie, din ramura ei italiană.

— Deci chiar aceasta este, întrerupse jucătorul. Și privi atent la ce scrisese pe una din foile carnețelului de бага. Ei bine, adăugă el solemn, domnule ambasador al Spaniei, am onoarea să aduc la cunoștința excelenței-voastre că ducesa de Sierra-Leone a fost înmormântată azi-dimineață și, lucru pe care cu siguranță nu-l veți putea bănuî nicio clipă, a fost înmormântată în cimitirul Salpetriere⁴¹, ca una ce a murit internată în azilul stabilimentului respectiv!

La auzul acestor cuvinte, jucătorii își întoarseră cărțile pe față și le trântiră pe masă dinainte, privind, rând pe rând, buimăciți, către cel care-i vorbea ambasadorului.

— Da, - da! spuse jucătorul, cizelând *senzația stârnită*, acest lucru atât de plăcut francezilor! Treceam azi-dimineață pe acolo și, pe când mergeam de-a lungul zidurilor, am auzit un bubuit prelung de muzică bisericească, atât de maiestuos, încât am intrat în lăcașul prea puțin obișnuit cu asemenea sărbătoare... și am căzut ca din pod când, trecând de portalul drapat în negru și acoperit cu blazoane, am dat, în cor, peste catafalcul cel

⁴⁰ Oameni bogați (sp.); nume dat granzilor. (n.t.)

⁴¹ În vremea lui Barbey, spital și azil, ținut de călugărițe pentru cei săraci și pentru femeile de stradă. (n. tr.)

mai strălucitor cu puțință. Biserica era aproape goală. Se mai aflau, pe banca săracilor, câțiva cerșetori, iar ici și colo, câteva femei, dintre oribilele leproase ale spitalului de alături, cel puțin dintre acelea care nu sunt încă de tot nebune și se mai pot ține pe picioare. Surprins de-a vedea un asemenea public alături de un asemenea catafalc, m-am apropiat și am citit pe căpătâi, scrisă cu litere mari de argint pe fond negru, această inscripție pe care am copiat-o, pe legea mea! de uimire și de teamă să n-o uit:

AICI ODIHNEȘTE
SANZIA-FLORINDA-CONCEPCION
DE TURRE-CHEMATA
DUCESA DE ARCOS DE ȘIERHA-LEONE
PROSTITUATA POCĂITĂ RĂPOSATA
LA SALPETRIERE, LA...
REQUIESCAT IN PACE!⁴²

Jucătorii nu se mai gândeau la partida lor. Cât despre ambasador, cu toate că un diplomat n-are dreptul să se mire de nimic „cum niciun ofițer să se teamă, simți că uimirea-i îl putea compromite:

— Și n-ați cerut informații? făcu el, ca și cum ar fi vorbit unui subaltern.

— Nu, nimănui, excelență, răspunse jucătorul. Nu erau acolo decât săraci iar preoții, care poate m-ar fi putut informa, oficiau slujba. De altfel, mi-am amintit că voi avea cinstea să vă întâlnesc pe dumneavoastră în seara aceasta.

— Voi avea mâine toate datele, făcu ambasadorul. Și partida urmă până la sfârșit, dar întretăiată de exclamații, și fiecare jucător fiind atât de absorbit de propriile gânduri, încât toți acești *ași ai vistului* făcură greșeli una după alta, și nimeni nu băgă în seamă paloarea lui Tressignies care-și puse pălăria și plecă, fără a-și lua rămas bun de la nimeni.

⁴² Odihnească-se în pace! (lat.) (n., tr.)

A doua zi, în zori, era la Salpêtrière. Întrebă de capelan – un moșneag de preot foarte cumsecade – iar acesta îi dădu toate informațiile solicitate despre „numărul 119” în care se transformase ducesa de Arcos de Sierra-Leone. Nefericita se sfârșise acolo unde și prevăzuse că avea să se prăbușească... Din cumplitul joc pe care-l jucase, se molipsise de cea mai îngrozitoare boală. În numai câteva luni, spuse bătrânul preot, se găunoșise până la măduvă... Unul dintre ochi îi zbucnise într-o zi din orbită și-i picase la picioare, ca un bănuț... Celălalt i se topise, se scursese pe obraz... Murise – însă cu stoicism – în chinuri înspăimântătoare... Averea ce mai păstra încă, bani și bijuterii, o lăsase în întregime bolnavilor printre care se număraseră și ea, din spitalul unde fusese primită; ceruse, de asemenea, să i se facă o înmormântare fastuoasă. „Atâta doar ca, spre a se pedepsi pentru desfrâul ei, spuse bătrânul preot, care nu pricepuse o iotă din această femeie, spre căință și penitență, a cerut să se scrie pe sicriu și pe mormânt, în urma titlurilor ei de nobleță, că este o PROSTITUATA... POCĂITĂ. Ba chiar, adăugă capelanul, ca unul ce luase drept cu Totul altceva spovedania ducesei, din umilință creștinească, nu voia să punem nici măcar «pocăită».

Tressignies prinse să zâmbească amar în fața preotului atât de cumsecade, dar respectă iluziile sufletului său naiv.

Căci el unul știa prea bine: ducesa nu se căise nicio clipă, iar această umilință înduioșătoare nu era de fapt decât, până și dincolo de moarte, tot răzbunare!

Traducere de IRINA BADESCU

HONORÉ DE BALZAC

ELIXIRUL DE VIAȚĂ LUNGĂ

Într-un somptuos palat din Ferrara, într-o seară de iarnă, don Juan Belvidéro ospăta pe un prinț al casei Este. În vremurile acelea o asemenea petrecere era un spectacol minunat, pe care numai averile regești sau puterea nobiliară puteau să-l rânduiască. Așezate în jurul mesei luminate de lumânări înmiresmate, șapte femei vesele schimbau între ele cuvinte agreabile, înconjurate de admirabile capodopere, a căror marmură albă ieșea mai bine în evidență pe pereții lucrați în stuc roșu, în contrast cu bogatele covoare turcești îmbrăcate în atlas și în aur strălucitor și împodobite cu pietre nestemate ce scăpărau parcă mai puțin decât ochii lor, stăteau de vorbă istorisindu-și pasiunile mistuitoare, dar care nu semănau una cu alta» așa cum nu semăna nici frumusețea lor. Vorbeau aceeași limbă și aveau aceleași gânduri; înfățișarea, o privire, un gest, pronunția, împrumutau cuvintelor interpretări libertine; lascive, melancolice sau ironice.

Una părea să spună; „Frumusețea mea e în stare să încălzească inima înghețată a moșnegilor”...

Alta: „Îmi place să stau tolănită pe Perne și să mă gândesc cu încântare la cei ce mă adoră”.

O a treia, neobișnuită cu asemenea petreceri, părea gata să roșească: „Simt remușcarea împungându-mi inima! spunea ea. Sunt catolică și mi-e teamă de iad. Dar vă iubesc atât de mult, oh; atât, atât de mult, încât sunt gata să vă sacrific eternitatea”.

A patra, golind o cupă de vin de Chlo, exclamă: „Trăiască veselia! Cu fiecare răsărit de soare încep o altă viață. Uitând trecutul, amețită încă de asalturile din ajun, în

fiecare seară sfârșesc o viață de fericire, o viață plină de „dragoste!”

Femeia așezată alături de Belvidéro îl privea cu ochi arzători. Era tăcută. „Nu mă voi lăsa pe mâna *asasinilor plătiți* ca să-mi ucidă iubitul dacă m-ar părăsi!” Apoi izbucni în râs, dar mâna să nervoasă sfărâmă o bombonieră minunat încrustată cu aur.

— Când vei fi mare duce? îl întrebă a șasea pe prinț cu o expresie de bucurie ucigătoare, cu dinții încleștați și delir bahic în priviri.

— Și ție, când o să-ți moară odată tatăl? zise” a șaptea râzând, aruncându-i lui don Juan buchetul cu un gest care întrecea zburdălnicia.

Era o tânără inocentă, obișnuită să-și bată joc de toate lucrurile socotite sfinte.

— Ah! Nu-mi mai vorbiți de asta, strigă tânărul și frumosul don Juan Belvidéro, nu există decât un singur tată veșnic pe lume, și din nenorocire acesta e tatăl meu!

Cele șapte curtezane din Ferrara, prietenii lui don Juan și chiar prințul scoaseră un strigăt de groază. Două sute de ani mai-târziu, și sub Ludovic al XV-lea, oamenii de bun gust ar fi râs de această glumă. Dar poate că/la începutul orgiei, spiritele își păstrau încă luciditatea din cauza luminii lumânărilor, a strigătului pasiunii, a înfățișării vazelor de aur și de argint și aburului de vin. În ciuda contemplării acestor femei încântătoare, mai rămăsese oare în fundul inimilor o picătură de rușine pentru lucrurile omenești și divine, un strop din rușinea care luptă cu deznădejde până în clipa când orgia o îneacă în ultimele valuri ale vinului sclipitor? Cu toate astea, florile fuseseră strivite, ochii priveau buimaci, iar beția ajunsese, după” expresia lui Rabelais, până-n sandale. În acest moment de liniște, o ușă se deschise; și, așa cum la festinul lui Balthazar Dumnezeu își făcu apariția, el se ivi sub aspectul unui bătrân servitor cu părul alb, cu mersul șovăitor, cu sprâncenele încruntate;

intră cu o înfățișare tristă, veșteji cu o privire coroanele, cupele de argint aurit, piramidele de fructe, strălucirea petrecerii, purpura chipurilor mirate-și culorile tari ale pernelor pe care se odihneau brațele albe ale femeilor; în sfârșit „așternu un zăbranic de doliu peste dezlănțuita nebunie, rostind cu glas dogit aceste sumbre cuvinte: „Domnule, tatăl dumneavoastră e pe moarte”.

Don Juan se ridică, făcând către musafirii săi un gest care s-ar putea traduce prin Vorbele: „Scuzați-mă, asta nu se întâmplă în fiecare zi”.

Oare moartea tatălui nu surprinde adesea pe tineri în mijlocul splendorilor vieții, în mijlocul gândurilor bune ale orgiei? Moartea vine când te aștepți mai puțin și e tot atât de capricioasă ca o curtezană plină de toane; dar, mai fidelă, ea n-a înșelat niciodată pe nimeni.

Don Juan închise ușa odăii și porni printr-un culoar pe cât de lung și rece tot pe-atât de întunecos, silindu-se să-și ia o înfățișare teatrală, căci, gândindu-se la rolul lui de-fiu iubitor, părăsise buna dispoziție odată cu șervetul aruncat pe masă. Noaptea era întunecoasă. Servitorul, prea puțin vorbăreț, care îl conducea pe tânăr către camera mortuară, lumina „atât de neîndemânatic drumul stăpânului său, încât moartea, ajutată de frig, de liniște, de obscuritate și poate de reacția beției, putu să strecoare unele reflecțiuni în sufletul acestui risipitor, își examina viața și deveni gânditor, ca un om dat în judecată în drum spre tribunal.

Bartholomeo Belvidéro, tatăl lui don Juan, era un bătrân în vârstă de nouăzeci de ani, care își petrecuse cea mai mare parte a vieții făcând diverse combinații comerciale. Dat fiind că străbătuse nu odată ținuturile talismanice ale Orientului, dobândise imense bogății și unele cunoștințe mai prețioase, după spusele lui, decât aurul și diamantele, de care, de altfel, nu-i prea păsa.

„Decât un rubin, mai bine un dinte și puterea științei”, obișnuia el să zică, zâmbind. Acestui tată bun și blând îi

plăcea să-l asculte pe don Juan povestindu-i aiurelile lui tinerești și rostea pe-un ton ironic, dându-i banii de aur: „Dragul meu copil, să nu faci decât prostiile care te vor înveseli”. Era singurul bătrân căruia îi făcea plăcere să vadă un om tânăr, dragostea părintească înșelându-i bătrânețea prin contemplarea unei atât de strălucitoare vieți. La vârsta de șaiszeci de ani, Belvidéro se îndrăgostise de un înger al liniștii și frumuseții. Don Juan fusese unicul fruct al acestei iubiri târzii și de scurtă durată. De cincisprezece ani moșneagul deplânga pierderea iubitei sale Juana. Numeroșii săi servitori și fiul său atribuiau acestei dureri bătrânești obiceiurile ciudate pe care le luase. Retras în aripa cea mai incomodă a palatului său, Bartholomeo, nu ieșea decât foarte rar, și chiar don Juan nu putea să pătrundă în apartamentul tatălui său fără permisiunea acestuia. Acest anahoret de bunăvoie umbla de colo-colo prin palat și rătăcea pe străzile Ferrarei, ca și cum ar fi căutat ceva ce-i lipsea; mergea visător, nehotărât, preocupat, ca un om chinuit de-un gând sau de-o amintire. În timp ce tânărul lui fecior dădea petreceri somptuoase, iar palatul răsună de hohotele lui de râs, în timp ce caii tropăiau în curți și pajii se certau jucând zaruri pe trepte, Bartholomeo, mânca șapte grame de pâine pe zi și bea numai apă. Și dacă cerea puțină carne de pasăre, o făcea doar ca să-i poată da oasele câinelui sârmos, negru, tovarăș credincios. Nu se plânga niciodată de zgomot. În timpul bolii sale, dacă sunetul cornului și lătrăturile câinilor îl surprindeau în timpul somnului, se mulțumea să spună: „Ah! se întoarce don Juan!” Nu se pomenise pe pământ un tată mai cumsecade și mai înțeleghător; astfel, tânărul Belvidéro, obișnuit să-l trateze fără ceremonie, avea toate defectele copiilor alintați; trăia cu Bartholomeo așa cum trăiește o curtezană capricioasă cu un amant bătrân, răsplătind o impertinență cu un surâs, vânzându-și buna dispoziție și lăsându-se iubită. Refăcând în gând tabloul

anilor tinereții sale, don Juan își dădu seama că i-ar fi greu să găsească în bunătatea tatălui său vreo lipsă. Simțind în fundul inimii sale o undă de remușcare, în momentul în care străbătea culoarul, fu gata să-i ierte lui Belvidéro că trăise atâta amar de ani. Se întorcea la sentimentele de pietate filială așa cum un hoț devine om cinstit atunci când nu are putința să se bucure de milionul pe care l-a furat. În scurt timp, tânărul străbătu sălile înalte și reci din care se compunea apartamentul tatălui său. Respira acum aerul umed și dens, mirosul ranced, care se degaja din vechile tapiserii și din armoariile acoperite cu praf, din camera, antică a bătrânului. Dădu cu ochii de patul răvășit și de focul care abia mai pâlpâia în cămin. O lampă așezată pe-o masă de formă gotică arunca peste așternut, din când în când, fâșii de lumină pâlpâitoare, când mai tari, când mai slabe, așa încât chipul bătrânului căpăta mereu altă înfățișare. Frigul pătrundea prin ferestrele care nu se închideau prea bine și zăpada izbea în geamuri cu zgomot surd. Acest tablou se potrivea atât de puțin cu tabloul pe care don Juan abia îl părăsise, încât acesta nu-și putu opri o tresărire. Apoi îl prinse frigul, când, apropiindu-se de pat, o puternică rafală de lumină împinsă de-o pală de vânt, lumină chipul tatălui său: trăsăturile îi erau descompuse, pielea strâns lipită de oase bătea în verde-coclit, și albeața pernei, pe care bătrânul sta culcat, scotea în evidență această teribilă culoare, schimonosita de durere, gura întredeschisă și cu desăvârșire știrbă scotea gemete și suspine al căror sunet lugubru era însoțit de vaietul furtunii. Cu toate aceste semne ale neființei, se puteau desluși pe chipul acesta trăsăturile unui caracter de-o forță de necrezut. Un spirit superior se lupta cu moartea. Ochii adânciți în orbite din pricina bolii păstrau o fixitate ciudată. Se părea că Bartholomeo căuta să ucidă cu privirea lui de muribund un dușman care se afla acolo, la capătul patului său. Această privire fixă și înghețată era cu atât mai

însălmântătoare cu cât capul rămănea într-o imobilitate asemănătoare aceleia a craniilor. De pe masa de disecție, trupul, în întregime conturat de cearșafurile patului, lăsa sa se vadă că membrele bătrânului înțepeniseră și ele. Moartea pusese stăpânire pe trup, dar ochii trăiau încă. Sunetele ce-i ieșeau din gură aveau ceva nefiresc, de mașinărie. Don Juan se rușină oarecum la gândul că stătea la căpătâiul tatălui său pe moarte, având la butonieră floarea pe ca Re i-o înfipsea acolo mâna unei femei ușoare, că adusese odată cu el, aici, izul petrecerii și mirosul vinului.

— Petreceai! murmură bătrânul zărintu-și fiul.

În aceeași clipă, vocea limpede și ușoară a unei cântărețe care-i înveselea pe comeseni, însoțită de acordurile unei viori, răbufni în camera funebră, întrecând vâjâitul uraganului. Don Juan rămase nepăsător la această nouă dovadă a dezmațului său.

— Nu sunt supărat pe tine, copilul meu, rosti Bartholomeo.

Cuvintele pline de blândețe îi făcură rău lui don Juan, care nu-i putea ierta tatălui său această cumplită bunătate.

— Ce rău îmi pare, tată! rosti el cu ipocrizie.

— Bietul meu Juanino, zise muribundul cu glas surd, am fost oare atât de bun cu tine încât nu ești în stare să-mi dorești moartea?

— Oh! strigă don Juan, dacă aș putea să-ți redau viața, mi-aș da cu bucurie o Parte din viața mea! (Asta poți s-o spui oricând, gândea risipitorul, e ca și cum i-aș oferi amantei mele lumea întreagă!) Nu-și sfârși bine gândul, că bătrânul câine începu să urle, don Juan începu să tremure, închipuindu-și pesemne că inteligentul animal îi ghicise gândul!

— Nu m-am îndoit o clipă, - fiul meu, că mă pot-bizui pe tine, murmură muribundul. Voi trăi. Ai să vezi, vei fi mulțumit. Voi trăi, dar fără să-mi dăruiești o singură zi din

cele care ți-au fost hărăzite.

„Aiurează”, își spuse don Juan. Apoi adăugă cu glas tare:

— Da, iubitul meu tată, vei trăi, vei trai cât voi trăi și eu, căci amintirea ta va rămâne vie în inima mea.

— Nula o astfel de viață mă gândesc, zise bătrânul nobil adunându-și puterile pentru a se așeza în capul oaselor, căci fu tulburat de una din acele bănuieli ce nu se pot ivi decât în clipa morții. Ascultă, fiul meu, continuă el cu glasul slăbit de efortul pe care-l făcuse, am tot poftă să mor cât ai tu să te lași de amante, de vin, cai, șoimi, câini de vânătoare și bani de aur.

„Cred și eu”, gândi fiul înngenunchind la capul patului și sărutând mâna cadaverică a lui Bartholomeo.

— Dar, reluă el cu glas tare, tată, dragă tată, trebuie să ne supunem voinței Celui-de-Sus.

— Cel-de-Sus sunt eu, mormăi bătrânul.

— Nu huli, exclamă tânărul, luând seama că chipul tatălui său căpătase un aer amenințător. Nu huli, căci ai primit împărtășania din urmă și aș fi nemângâiat dac-ai părăsi viața păcătuiind.

— Ascultă-mă! exclamă muribundul schimonosindu-și buzele.

Don Juan tăcu. O tăcere cumplită se așternu. Printre şuierăturile grele ale viscolului, glasul dulce și acordurile violei care-l acompania abia se mai auzeau, slabe ca lumina în revărsatul zilei. Muribundul zâmbi.

— Ți mulțumesc că ai invitat cântărețe, că ai adus muzicanți! O, petreceri, femei tinere și frumoase, albe cu plete negre! Am să mă bucur de toate plăcerile vieții, căci voi trăi!

— Aiurezi! Ai întrecut orice margine, spuse don Juan.

— Am descoperit mijlocul de a renaște la viață. Iată! Caută în sertarul mesei. Deschide-l! Apasă pe butonul din spatele grifonului!

— L-am deschis, tată.

— Se află acolo un flacon din cristal de stâncă.

— Iată-l.

— Mi-au trebuit douăzeci de ani pentru... în clipa aceea bătrânul simți că i se apropie sfârșitul și, adunându-și toate puterile zise: După ce-mi voi da duhul, să-mi ungi fără întârziere trupul cu această apă. Voi renaște.

— Cam puțină, replică tânărul.

Bartholomeo își pierduse graiul, dar mai avea încă puterea să audă și să vadă; auzind aceste cuvinte, își suci capul spre don Juan cu o mișcare de-o repeziciune uluitoare, grumazul îi rămase întors ca al unei statui de marmură pe care sculptorul a condamnat-o s-o lase să privească într-o parte, ochii săi holbați căpătară o fixitate nefirească. Murise, murise pierzându-și singura, ultima iluzie. Căutându-și un refugiu în inima fiului său, găsi în ea o groapă mai adâncă decât cea săpată de obicei de oameni pentru morții lor. I se zburlise părul de spaimă, iar privirea lui crispată și imobilă continua să vorbească. Acest tată parcă se scula mânios din groapă spre a-i cere Domnului răzbunare!

— Ei! s-a sfârșit cu bătrânul, exclamă don Juan.

Nerăbdător să cerceteze misteriosul flacon la lumina lămpii, așa cum un băutor își cercetează clondirul la sfârșitul mesei, luă seama că ochii tatălui său păliseră. Câinele se uita uluit, când la stăpânul său, care zăcea fără suflare, când la flaconul cu elixir, imitându-l pe don Juan, care, și el, privea rând pe rând, Când la tatăl său, când la fiolă. Lampa arunca lumini schimbătoare. Se așternuse liniștea, viola amuțise. Belvidéro tresări: i se păru că tatăl său mișcă brațul. Speriat de expresia aspră a ochilor săi acuzatori, îi închise, așa cum a-i prinde la loc o perdea bătută de vânt într-o noapte de toamnă. Rămase în picioare, pierdut, singur cu gândurile lui. Deodată, un zgomot strident/ ca atunci când se deschide un resort ruginit, rupse tăcerea. Don Juan, surprins, fu gata să scape

flaconul. O sudoare, mai rece ca oțelul unui pumnal, îi invadă porii. Un cocoș din lemn vopsit apăru dintr-un ceasornic de perete, strigând de trei ori cucurigu. Era una dintre acele ingenioase mașinării cu ajutorul cărora savanții din acea epocă conveneau să fie treziți din somn la ora pe care și-o fixau pentru a-și continua lucrul. Lumina zorilor însângera ferestrele. Trecuseră zece ore de când don Juan sta dus pe gânduri. Bătrânul ceasornic părea să fie mai plin de credință decât el întru îndeplinirea îndatoririlor sale față de Bartholoméo. Această mașinărie era alcătuită din pârghii de lemn, din rotițe, șuruburi și arcuri, pe câtă vreme el posedea acel mecanism hărăzit omului care se cheamă inimă... De teamă să nu rățăcească pe undeva sticluța cu misteriosul lichid, scepticul don Juan o puse la loc în sertarul măsuței gotice. În acest moment solemn auzi venind dinspre coridoare un zgomot nedeslușit: frânturi de glasuri, râsete înăbușite, pași ușori, foșnetul mătăsii – zarva stârnită de-o ceată veselă care încearcă să se stăpânească. Ușa se deschise, și prințul, prietenii lui don Juan, cele șapte curtezane, cântărețele, în bizara dezordine în care se găsesc dansatorii surprinși de lumina dimineții, atunci când soarele se luptă cu flăcările palide ale lumânărilor, pătrunseseră în încăpere pentru a-i prezenta tânărului moștenitor obișnuitele condoleanțe.

— Oh! Oh! bietul don-Juan! Te pomenești că a luat în seamă moartea tatălui său, șopti prințul la urechea Brambillei.

— Dar tatăl lui era un om cu inimă de aur, răspunse ea.

Totuși, meditațiile nocturne ale lui don Juan îi întipăriseră pe chip o expresie atât de izbitoare încât întreaga ceată amuți dintr-odată. Bărbații rămaseră nemișcați. Femeile, cu buzele umede de vin și obrajii palizi de atâtea sărutări îngenuncheară și începură să se roage. Don Juan nu se putu opri să nu tresară când văzu splendoarea, veselia, râsetele, cântecele, tinerețea, frumusețea, puterea, însăși

întruchiparea vieții prosternându-se astfel în fața morții. Dar în această încântătoare Italie, desfrâul și religia se împleteau pe acea vreme atât de perfect încât religia devenise desfrâu, iar desfrâul religie. Prințul strânse cu duioșie mâna lui don Juan, apoi, după ce chipurile împrumutară pe-rând și laolaltă aceeași grimasă, pe jumătate tristă, pe jumătate indiferență, această vedenie pieri, lăsând în urmă camera goală. Era în adevăr o întruchipare a vieții! Coborând scările, prințul îi spuse Rivarbarelei:

— Hei! cine ar fi crezut că don Juan este un fanfaron al impietății? Își iubește tatăl!

— Ați observat câinele acela negru? Întrebă Brambilla.

— O să aibă bani cu nemiluita, rosti suspinând Bianca Cavatolino.

— Puțin îmi pasă! exclamă mândra Veronese, cea care spărsese bomboniera.

— Cum puțin îți pasă! exclamă ducele. Cu averea lui e mai puțin decât mine.

Mai întâi, don Juan, hărțuit de gânduri, nu se putu hotărî să întreprindă ceva. După ce luă cunoștință de comoara strânsă de tatăl său, se înapoie, către seară, în camera mortuară, cu inima plină de-un cumplit egoism. În încăpere se aflau toți oamenii casei sale ocupați să aranjeze ornamentele catafalcului pe care răposatul monsenior urma să fie expus a doua zi, în mijlocul unei superbe camere luminate, curios Spectacol, pe care toată Ferrara trebuia să vină să-l admire. Don Juan făcu un semn, și oamenii săi se opriră buimăciți-și înfricoșați.

— Lăsați-mă singur, zise el cu un glas care nu mai semăna cu al lui, și să intrați în cameră decât atunci când voi ieși eu.

Când pașii bătrânului servitor, care plecase ultimul, abia se mai auziră sunând pe lespezi, don Juan închise grăbit ușa și, fiind sigur că nu mai e nimeni de față, strigă: „Să

încercăm!”

Trupul lui Bartholomeo zăcea întins pe-o masă lungă. Spre a ascunde tuturor privirilor hidosul spectacol al unui cadavru pe care decrepitudinea și slăbiciunea îl făcuseră să semene cu un schelet, îmbălsămătorii întinseseră peste trup un cearșaf, lăsându-i numai capul afară. Nefericita mumie zăcea în mijlocul camerei; iar cearșaful, subțire și suplu, îi scotea în evidență formele, accentuând înțepeneala trupului.

Obrazul îi era acoperit cu pete mari, violete, care arătau că Trebuie cât mai grabnic îmbălsămat. În ciuda scepticismului cu care se înarmase, don Juan tremură deschizând magica sticlură de cristal. Mai înainte de-a sfârși operația, fu obligat să se oprească o clipă, într-atât de Tare îi tremurau mâinile. Dar acest tânăr fusese corupt de la început în mod savant de năravurile unui anturaj desfrânat; un gând, demn de ducele de Urbino, îi dădu curaj și, îmboldit și de-un viu sentiment de curiozitate, ai fi crezut că Diavolul îi sufla la ureche aceste cuvinte ce răsunară în inima lui: „Unge un ochi!” Luă o rufă, și, după ce-o muie cu zgârcenie în prețiosul lichid, o trecu ușor peste pleoapa ochiului drept al cadavrului. Ochiul se deschise.

— Ah! Ah! rosti don Juan, strângând în Mână flaconul așa cum strângem, în vis, craca de care ne ținem când stăm agățați deasupra unei prăpăstii.

„Ochiul se umplu de viață, părea un ochi de copil înfipt în craniul unui mort. Lumina tremura înăuntrul lui, înconjurată de-un fluid proaspăt! Protejat de frumoasele perle negre, scânteia asemeni acelor luciri unice pe care călătorul le zărește pâlând pe-o câmpie pustie, în nopțile de iarnă. Acest ochi arzător părea că vrea să năvălească asupra lui don Juan și parcă gândea, acuza, condamna, amenința, judeca, vorbea, striga, mușca. Toate patimile omenești se agitau înăuntrul său. Rugămintile cele mai tandre, o mânie regească, apoi dragostea unei tinere cerând grație călăilor

ei; în fine, privirea adâncă pe care o aruncă asupra mulțimii de oameni cel care urcă ultima treaptă a eșafodului. Izbucnea atâta viață din acest crâmpoi de viață încât don Juan, îngrozit, dădu înapoi, și începu să se plimbe prin cameră, nemaîndrăznind să privească ochiul acesta pe care-l revedea răsărind pe podea, pe tapiserii. Camera eră presărată cu puncte de foc, de viață, de inteligență. Pește tot luceau ochi care parcă lătrau la el!

— Ar fi trăit încă o sută de ani, exclamă el fără să vrea în momentul când, împins de-o curiozitate diabolică, se opri. Pentru a contempla mai bine această scânteie luminoasă.

Deodată, pleoapa inteligentă se închise și se redeschise brusc, ca pleoapa unei femei care consimte. Dacă acum ar fi strigat: „Da!”, don Juan n-ar fi fost mai puțin îngrozit.

„Ce-i de făcut?” gândi el. Avu curajul să încerce să-încidă această pleoapă albă. Dar încercările lui dădură greș.

„Să-l crăp? Nu cumva aș făptui un paricid?” se întrebă el.

— Ba da, spuse ochiul clipind ironic.

— Ha! Ha! exclamă don Juan, asta e vrăjitorie curată, și se apropie, pregătindu-se să strivească ochiul.

O lacrimă mare se rostogoli pe obrajii scofâlciți ai cadavrului și căzu pe mâna lui Belvidéro.

— Arde! strigă el așezându-se.

Această luptă îl obosise, ca și cum s-ar fi bătut, ca Iacob cu îngerul.

În sfârșit, se ridică spunând: „Numai de n-ar țâșni sânge!” Apoi, adunându-și tot curajul care-ți trebuie ca să fii laș, strivi ochiul, apăsându-l cu o rufă, dar fără să-l privească. Un geamăt neașteptat, dar teribil, se auzi. Sărmanul câine își dădea sufletul urlând.

„O fi făcând parte din vrăjitorie?” se întrebă don Juan privind credinciosul animal.

Don Juan Belvidéro fu socotit de toată lumea un fiu pios. El ridică un monument de marmură albă pe mormântul

tatălui său și încredință execuția sculpturilor celor mai celebri artiști ai timpului. Nu se liniști de-a binelea decât în ziua când statuia paternelă, îngenuncheată în fața Religiei, apăsă cu enorma-i greutate mormântul în fundul căruia îngropă ultima remușcare care-i atinsese inima într-un moment de istovire. Când ajunsese în stăpânirea imensei averi strânsă de bătrânul orientalist, don Juan deveni avar. Nu avea, oare, de întreținut două vieți omenești cu banii lui? Privirea lui cercetătoare pătrunse în principiul vieții sociale și îmbrățișă cu atât mai bine lumea cu cât acum o vedea printr-un mormânt. Analiză oamenii-și lucrurile dorind să termine cu Trecutul, reprezentat prin Istorie; cu Prezentul, configurat prin Lege; Cu Viitorul dezvăluit de Religii. Luă spiritul și materia, le aruncă într-un creuzet și, negăsind nimic, deveni don Juan!

Stăpân al iluziilor existenței, se aruncă tânăr și frumos, în clocotul vieții, disprețuind lumea, dar punând stăpânire pe ea. Fericirea lui nu se mulțumea a fi fericirea burgheză care se hrănește cu rasolul periodic, cu așternutul încălzit iarna, cu lampa de noapte și cu papucii cumpărați la trei luni o dată. Nu, el se agăța de existență ca o maimuță care apucă o nucă și, fără să stea mult pe gânduri, îndepărtează cu dibăcie vulgarele învelișuri ale fructului, ca să cerceteze cu atenție miezul gustos. Poezia și sublimele emoții ale pasiunii omenești nu mai puneau în calea lui nicio stavilă. El nu comise greșeala acelor oameni puternici care, închipuindu-și, din când în când, că sufletele mici cred în cele mari, acceptă să schimbe gândurile înalte ale viitorului cu ideile mărunte ale existenței noastre pământești. Putea, ca și ei, să meargă cu picioarele pe pământ și cu capul în nori; dar prefera să se așeze și să strivească, sub sărutul lui, nu o singură gură de femeie, moale, fragedă și parfumată; căci, asemenea Morții, pe oriunde trecea, devora totul fără rușine, râvnind o dragoste a posesiunii, o dragoste Orientală, cu desfătări prelungi și ușoare.

Neiubind în femei decât *femeia*, își făcu din ironie o a doua natură. Când amantele lui se serveau de un pat ca să urce la ceruri, pierzându-se într-un extaz îmbătător, don Juan le urma, grav, expansiv, sincer atât cât poate fi un student german. Dar el spunea *Eu*, când amanta lui, nebună, pierdută, spunea *Noi!* Știa că nimeni altul să se lase sedus „de-o femeie. Era întotdeauna destul de puternic ca să facă să creadă că tremură ca un tânăr licean când, la primul său bal, îi șoptește feței pe care o invită la dans: „Vă place dansul?” Dar știa să și roșească, să-și tragă puternica-i sabie, zdrobindu-i pe comandori. Era zeflemea în simplitatea lui și râset în lacrimile lui, căci știa întotdeauna să plângă ca o femeie care-i spune soțului ei: „Dă-mi un echipaj, sau dacă nu, voi muri de oftică! Pentru negustori lumea este un balot sau o grămadă de bilete aflate în circulație, pentru cea mai mare parte dintre tineri, ea este o femeie, pentru unele femei, este un bărbat; pentru unele spirite, este un salon, o gașcă, un cartier, un oraș; pentru don Juan, universul era el! Model de grație și de noblețe, spiritual și seducător, își priponea barca la toate malurile; dar, lăsându-se condus, nu mergea decât până unde voia să meargă. Cu cât treceau anii, cu atât se îndoia mai mult. Cercetând oamenii, ghicea adesea că vitejia era, de fapt, o mare îndrăzneală; prudența, poltronerie; generozitatea, finețe; dreptatea, o crimă, delicatețea, negliobia, probitatea, ceva organizat, și, printr-o ciudată fatalitate, observă că oamenii cu adevărat cinstiți, delicți, drepti, generoși, prudenți și îndrăzneți nu se bucurau de niciun fel de Considerație din partea semenilor. „Ce glumă fioroasă! își zicea el. O glumă pe care nu Dumnezeu a născocit-o”,. Atunci, renunțând la o lume mai bună, nu se dădu de gol niciodată când auzea rostindu-se un nume și îi consideră pe sfinți pietre, în biserici, asemeni operelor de artă. Astfel, înțelegând mecanismul societății omenești, nu ofensa niciodată prea tare prejudecățile, pentru că nu era

chiar puternic ca un călău; dar se juca cu legile sociale, cu grația și spiritul atât de bine redat în scena cu domnul Duminică. Fu așadar tipul lui Don Juan de Molière, al lui Faust de Goethe, al lui Manfred de Byron, și al lui Melmoth de Maturin. Imagini grandioase făurite de cele mai mari genii ale Europei, cărora li se vor adăuga fără îndoială acordurile lui Mozart și poate chiar lira lui Rossini! Imagini teribile pe care principiul răului ce există în om le eternizează, și ale căror copii trec dintr-un secol într-altul: fie că acest tip intră în tratative cu oamenii, încarnându-se în Mirabeau; fie că se mulțumește să acționeze în tăcere, ca Bonaparte; sau să inunde universul cu ironia lui, ca divinul Rabelais; sau, mai mult, să râdă de oameni, în loc să-i blesteme, ca mareșalul Richelieu; sau, poate și mai bine să-și bată joc în același timp și de oameni, și de lucruri, așa cum face cel mai celebru dintre ambasadorii noștri. Dar geniul profund al lui don Juan Belvidéro rezumă, cu anticipație, toate aceste genii. Își bătea joc de tot și de toate. Viața lui era o batjocură care cuprindea oamenii, lucrurile, instituțiile, ideile. În ce privește veșnicia, discutase, între patru ochi, timp de-o jumătate de oră cu papa Iulius al II-lea și, la sfârșitul conversației, îi spusese râzând:

— Dacă ar trebui să aleg cu orice preț, mi-ar plăcea mai mult să cred în Dumnezeu decât în Diavol; puterea unită cu bunătatea oferă întotdeauna mai multe resurse decât cele de care dispune Geniul Răului.

— Da, dar vrerea Domnului e să faci penitență în lumea asta...

— Vă gândiți deci mereu la indulgențele dumneavoastră? răspunse Belvidéro. Ei bine! eu am, ca să mă pocăiesc de greșelile primei mele vieți, o existență de rezervă.

— Ah! dacă astfel înțelegeți bătrânețea, exclamă papa, riști să fii trecut în rândul sfinților.

— După urcarea dumneavoastră în scaunul papal, puteți

crede orice.

Și merseră să-i vadă pe muncitorii ocupați cu construirea imensei bazilici consacrate sfântului Petru.

— Sfântul Petru este omul genial care ne-a dăruit îndoita noastră putere, îi spuse Lui don Juan papa. Merită cu prisosință monumentul acesta. Dar uneori, noaptea, mă gândesc că un potop ar putea să-l șteargă de pe suprafața pământului și va trebui s-o luăm de la capăt...

Don Juan și papa începură deodată să râdă; se înțeleseseră. Un prost s-ar fi dus a doua zi să se distreze cu Iulius al II-lea la Rafael său în plăcuta Villa-Madama; însă Belvidéro se feri să-l vadă oficiind în calitate de pontif, spre a se convinge că într-adevăr se îndoiește. Destrăbălându-se la Rovere, ar fi putut să se dezmintă și să înceapă a comenta Apocalipsul.

Această legendă n-a fost, totuși înserată aici pentru a furniza materiale celor ce și-au pus în gând să scrie memorii asupra vieții lui don Juan; ci a fost amintită pentru a dovedi oamenilor cinstiți că Belvidéro n-a murit în duelul său cu o piatră, așa cum unele litografii ar vrea să ne facă să credem. Când don Juan atinse vârsta de șaiszeci de ani, veni să se stabilească în Spania. Acolo, cu toată vârsta înaintată, se căsătorii cu o tânără și fermecătoare andaluză. Dar, din prea multă socoteală, nu fu nici soț, nici tată bun. El își dăduse seama că nu suntem iubiți cu adevărată duioșie decât de femeile la care nu ne gândim niciodată. Dona Elvira, crescută în pioșenie de-o mătușă bătrână, undeva în fundul Andaluziei, într-un castel, la câteva leghe de San-Lucar, era numai devotament și grație. Don Juan ghici îndată că această tânără femeie este una dintre ființele care luptă îndelung cu pasiunea înainte de a ceda; spera deci s-o păstreze virtuoasă până la moarte. Fu o glumă luată în serios, o partidă de șah pe care vru s-o joace la bătrânețe. Ținând seama de toate greșelile comise de către tatăl său Bantholomeo, don Juan decise să folosească

cele mai neînsemnate acțiuni ale bătrâneții lui pentru ca drama care trebuia să se întâmple pe patul său de moarte să izbândească. Astfel, o parte din bogățiile pe care le stăpânea rămaseră ascunse în pivnițele palatului său din Ferrara, unde se ducea foarte rar. Cam jumătate din averea sa fu transferată într-o rentă viageră, pentru a interesa atât pe soție cât și pe copil să trăiască cât mai mult, un fel de șiretenie, pe care și tatăl lui ar fi trebuit s-o folosească, dar această viclenie machiavelică nu-i prea fu de folos. Tânărul Philippe Belvidero, fiul său, deveni un spaniol tot atât de evlavios pe cât era tatăl său de nelegiuit, poate în virtutea proverbului: *copilul risipitor se potrivește cu un tată zgârcit*.

Don Juan îl alesese pe abatele din San-Lucar pentru a dirija conștiința ducesei de Belvidero și a lui Philippe. Acest preot era un om sfânt, înalt, admirabil de bine proporționat, cu ochi negri, frumoși, cu un cap asemeni lui Tiberiu, sleit de posturi, palid de abținere și supus zilnic tentației, așa cum sunt toți singuraticii. Bătrânul nobil spera să mai poată ucide un preot înainte de a-și încheia primul contract cu viața. Dar fie că abatele era <tot atât de tare cât și don Juan, fie că dona Elvira avu mai multă prudență și virtute decât putea Spania să le dăruiască femeilor, don Juan fu constrâns să-și petreacă ultimele zile ca un popă de țară, în deplină liniște, la el acasă. Câteodată își făcea o plăcere din a surprinde fie pe fiul său, fie pe nevastă-sa încălcându-și obligațiile religioase, căci ținea cu strășnicie ca ei să-și îndeplinească toate îndatoririle impuse credincioșilor de biserica romană. În fine, se arată din cale-afară de fericit atunci când îi-auzea pe galantul abate din San-Lucar, pe dona Elvira și Philippe dezbătând un caz de conștiință. Totuși, cu toată grija prodigioasă pe care nobilul don Juan Belvidéro o acorda persoanei sale, zilele decreșterii sosiră; și, odată cu vârsta suferinței, sosiră și vaietele de neputință, vaiete cu atât mai sfâșietoare pe cât era mai vie amintirea clocotitoare sale tinereți și voluptuoasei sale

maturități. Acest om, care ajunsese cu batjocura până acolo încât îi silea pe ceilalți să creadă în legile și principiile de care el însuși își bătea joc, adormea seara cu un *poate* pe buze! Acest model al bonton-ului, acest duce puternic al orgiei, curtean superb, acest om care, exercitându-și farmecul, storsese inimile femeilor așa cum o spălătoreasă stoarce o rufă, acest om de geniu se înăbușea în fiecare clipă, chinuit de sciatică și torturat de gută. Dinții îl părăseau unul după altul, așa cum, la sfârșitul unei petreceri, doamnele cele mai chipeșe și mai frumos gătite pleacă, una câte una, lăsând salonul pustiu și fără mobile. În fine, mâinile sale îndrăznețe tremurau ca varga, picioarele zvelte i se împleticeau și, într-o seară, apoplexia îl înșfăca de gâtlee cu degetele-i lacome și necruțătoare. Ajunsese să creadă că șubrezenia trupului său se datora lipsei de devotament a fiului și soției și că îngrijirile lor duioase și pline de delicatețe nu izvorau din dragoste, ci îi erau administrate numai pentru că-și plasase toată averea în rente viagere. Când auzeau asemenea reproșuri nedrepte, Elvira și Philippe vărsau lacrimi amare și se arătau de două ori mai grijulii față de bănuitorul moșneag, a cărui voce spartă se îmblânzea rostind: „Prietenii mei, draga mea nevastă, mă iertați, nu-i așa? Vă chinuiesc, nu? Vai, Doamne! cum te folosești de mine ca să pui la încercare aceste două ființe cerești? Eu, care ar fi trebuit să le fiu bucuria, le sunt azi nenorocirea”. Astfel îi țintuia la căpătâiul patului său, făcându-i să uite luni întregi de nerăbdare și de cruzime într-un singur ceas în care desfășura în fața lor nesecatele comori ale grației și falsei lui iubiri. În calitate de tata, acest sistem îi aduse mult mai multe izbânzi decât sistemul pe care-l folosisese odinioară tatăl său. În fine, boala lui se înrăutăți într-atât încât, ca să-l așeze în pat, trebuia să-l manevreze ca pe-o felucă atunci când pătrundea într-un canal plin de primejdii. Apoi sosi și ziua morții. Acest ins strălucitor și sceptic, a cărui judecată

supraviețuia celei mai teribile dintre toate distrugerile, se văzu între un medic și un duhovnic, două personaje pe care le ura din tot sufletul. Dar își stăpâni furia. Nu exista oare, pentru el, o Lumină strălucitoare dincolo de pânza viitorului? Pe aceasta pânză, de plumb pentru alții și diafană pentru el, uşoarele, fermecătoarele delicii ale tinereții dansau asemeni unor umbre.

Într-o frumoasă seară de vară, don Juan simți apropierea morții. Cerul Spaniei era de-o admirabilă limpezime, portocalii îmbălsămau aerul, stelele răspândeau lumini vii și proaspete, natura întreagă părea să-l asigure că *în* curând va reveni la viață, feciorul lui pios și supus îl privea cu dragoste și respect. Către ora unsprezece vru să rămână singur cu această făptură candidă.

— Philippe, îi spuse el cu o voce atât de duioasă și de caldă încât tânărul tresări și lăcrimă de fericire; niciodată acest tată neînduplecat nu vorbise astfel: Philippe! Ascultă-mă, fiul meu, vorbi mai departe muribundul. Sunt un păcătos fără seamăn. Toată viața m-am gândit la clipa morții mele. Am fost, pe vremuri, prietenul marelui papă Iuliu al II-lea. Acest ilustru pontif se temea că excesiva iritare a simțurilor mele mă va face să comit vreun păcat ucigător în clipele care despart împărțășania de moarte; mi-a dăruit o sticlură plină cu apă sfințită ce izvorăște din stâncile deșertului. Am păstrat taina acestui elixir oferit din mărinimia pontifului Bisericii, dar azi sunt dator să dezvălui această taină fiului meu, *în articula mortis*. Vei găsi această sticlură în sertarul măsuței gotice care a stat tot timpul la capătul patului meu... Prețiosul cristal ți-ar mai putea fi de folos, iubitul meu Philippe. Jură-mi, pe veșnica ta mântuire, că vei îndeplini întocmai porunca mea.

Philippe își privi tatăl. Don Juan știa să citească destul de bine expresia sentimentelor pe un chip omenesc pentru a muri liniștit văzând această privire, așa cum tatăl său murise deznădăjduit atunci când îi zărise privirea.

— Meritai un alt fel de tată, continuă don Juan. Îndrăznesc să-ți mărturisesc, copilul meu, că în momentul în care respectabilul abate din San-Lucar îmi dădea împărtășania pe patul morții, mă gândeam la incompatibilitatea celor două puteri atotputernice: puterea Diavolului și puterea lui Dumnezeu.

— Oh! tată!

— Și îmi spuneam că, în momentul când Satan va ajunge la împăcare, va trebui, sub amenințarea, de a fi socotit un mare ticălos, să prevadă iertarea pentru adepții lui. Acest gând mă urmărește. Mă voi duce deci în iad, fiule, dacă nu vei îndeplini întocmai porunca mea.

— Oh! tată! Rostește-o neîntârziat!

— Îndată ce voi fi închis ochii, continuă don Juan, poate după câteva minute, vei lua trupul meu, cald încă, și-l vei întinde pe masa din mijlocul camerei. Apoi vei stinge lampa; lumina stelelor îți va fi de ajuns. Îmi vei scoate veșmintele de pe trup; rostind *Tatăl Nostru* și *Ave*, cu tot sufletul îndreptat spre Dumnezeu, (te vei îngriji să umezești cu această apă sfântă ochii mei, buzele, capul și obrazul, apoi, rând pe rând, mâinile, picioarele și restul trupului; dar, scumpul meu fiu, puterea lui Dumnezeu este atât de mare încât ce se va întâmpla să nu te tulbure întru nimic!

Simțind că moartea pune stăpânire pe el, don Juan adăugă cu glas poruncitor: „la seama să nu spargi sticluța!” Apoi își dădu sufletul în brațele fiului său, care îi udă din belșug obrazul ironic și palid cu lacrimi.

Era aproape de miezul nopții când don Philippe Belvidéro așează cadavrul tatălui său pe masă. După ce îi sărută fruntea încruntată și părul alb, stinse lampa. Lumina slabă a lunii, ale cărei raze ciudate iluminau camera, abia îi îngădui piosului don Philippe să zărească trupul tatălui său nedeslușit, ca o pată albă în mijlocul întunericului. Tânărul îmbibă cu lichid o bucățică de pânză și, adâncit în rugăciune, unse cu luare-aminte acest cap sfânt, înconjurat

de liniștea adâncă. Auzea parcă șoapte și freamăte, dar își zicea că e vântul care clatină coroanele pomilor. Cum sfârși de uns brațul drept, se simți strâns de gât cu putere de un braț tânăr și viguros – brațul tatălui său! Scoase un țipăt sfâșietor și scăpă sticluța, care se sparse. Lichidul se evaporă. Oamenii din castel alergară, aducând cu ei făclii. Strigătul neomenesc îi înspăimântase și îi uimise, de parcă trâmbița Judecății de apoi ar fi cutremurat universul. Într-o clipă, camera se umplu de oameni. Cutremurați de spaimă, îl zăriră pe don Philippe leșinat, dar ținut de brațul puternic al tatălui său, care i se încleștase în jurul grumazului. Apoi văzură, fără să le vină a crede ochilor, capul lui don Juan, tot atât de tânăr și de frumos ca acela al lui Antinous, un cap cu păr negru, cu ochi strălucitori, cu buze roșii, și care se agita fioros, neputând să clinească leșul de care era legat. Un servitor bătrân strigă: „Minune”! Și toată lumea strigă după el: „Minune!” Evlavioasa dona Elvira, nepunând temei pe minunile magiei, trimise îndată după abatele din San-Lucar. Când acesta sosi și văzu cu ochii săi nemaipomenita întâmplare, ca orice preot cu mintea ageră care nu se gândește decât cum să-și sporească veniturile, hotărî pe loc să nu piardă prilejul. Așadar, fără a sta pe gânduri, aduse la cunoștința celor de față că nobilul don Juan va fi trecut în rândul sfinților și că slujba apoteozei va avea loc în biserica sa, care se va numi din acea zi *San-Juan de Luccar*. La aceste cuvinte, capul făcu o strâmbătură batjocoritoare. Ținând seama că spaniolii se dau în vânt după asemenea solemnități, se prea poate ca slujba religioasă prin care parohia din San-Lucar consfințea strămutarea *fericitului don Juan Belvidéro* în rândul sfinților să fi avut loc. Câteva zile după moartea acestui ilustru nobil, vestea miracolului reînvierii sale neizbutite pe deplin făcuse ocolul satelor din jurul localității San Lucar, pe-o rază de mai mult de cincizeci de leghe, și merita să-i vezi pe oameni cum se îmbulzeau, șoptind pe la

răscrucile drumurilor; veneau din toate părțile, ademeniți de un *Te Deum* îngânat la lumina făcliilor. Antica moschee a mănăstirii din San-Lucar, splendid edificiu construit de mauri, sub bolțile căreia răsuna de trei secole numele lui Iisus Hristos, care înlocuise numele lui Allah, se dovedi neîncăpătoare pentru mulțimea de oameni care alergaseră să vadă ceremonia. Înghesuiți ca furnicile, hidalgo în mantii de catifea și săbiile pe șold stăteau în picioare în jurul stâlpilor, fără să poată afla un locșor pentru a-și îndoi genunchii, pe care numai în sfântul sălaș îi îndoiau. Țărânci chipeșe, sub ale căror fuste înzorzonate se ghiceau formele adorabile, țineau de braț moșnegi cu părul alb. Flăcăi cu ochi focosi stăteau alături de femei bătrâne îmbrăcate de sărbătoare. Erau apoi perechi ce tremurau de fericire, logodnice curioase aduse acolo, de drăguții lor, fete de curând măritate, copii ținându-se fricoși de mână. O mulțime pestriță purtând veșminte violent colorate, care-ți zăpăceau privirea, podoabe ieftine, încărcate cu flori, vorbind în șoaptă, stârnind un murmur în tăcerea nopții. Ușile mari ale bisericii se dădură în lături. Cei care veniți prea târziu, rămaseră afară, vedeau de departe, prin cele trei portaluri deschise, o scenă pe care vapoazele decorațiuni ale Operei noastre moderne n-ar fi capabile s-o redea nici pe departe. Cucernici și păcătoși, grăbiți să câștige bunăvoința noului sfânt, aprinseră întru slăvirea sa mii de luminări în această imensă biserică, lumini captivante, care împrumutau aspecte magice monumentului. Arcadele negre, coloanele și capitellurile, capelele adânci și strălucitoare, suflate în aur și argint, galeriile, sculpturile sarazine, amănuntele cele mai delicate ale acestei fine sculpturi, ieșeau mai bine în evidență sub belșugul de lumină, ca ciudatele și capricioasele figuri care prind chip în spuza aprinsă. Părea o mare de foc, dominată, în fundul bisericii, de strana aurită de lângă altarul principal, al cărui nimb de raze nu era mai prejos ca nimbul

soarelui răsare. Dar splendoarea lămpilor de aur, a candelabrelor de argint, a drapelurilor, a odăjdiiilor, a sfinților și *ex-voto*, păleau în fața raclei unde odihnea don Juan. Trupul nelegiuitului scăpăra de pietre prețioase, de flori, cristaluri, diamante, aur, pene tot atât de albe ca și aripile serafimilor, și înlocuia pe altar o icoană a lui Crist. În jurul lui străluceau numeroase lumânări, care aruncau în aer unde luminoase. Bunul abate din San-Lucar, gătit în veșminte pontificale, purtând mitra împodobită cu pietre scumpe, haina sa albă și cârja sa episcopală turnată în aur, trona, rege al corului, pe-un jilț împărătesc, în mijlocul întregului său cler, compus din bătrâni nemișcați, cu părul argintat, îmbrăcați în ușoare veșminte albe, care îl înconjurau asemeni sfinților duhovnici pe care pictorii îi grupează în jurul Celui Etern. Marele dascăl și demnitarul Consiliului canonic, decorați cu insignele strălucitoare ale rangului lor bisericesc, se duceau și veneau prin norii fumului de tămâie, asemeni astrelor ce se învârtesc pe firmament. Când ora triumfului sosi, clopotele treziră ecourile câmpiei, și această imensă adunare înălță spre Tatăl ceresc primul strigăt de laudă al lui Deum-ului. Sublim strigăt! Se împleteau. Glasuri pure și ușoare, glasuri de femei în extaz, amestecate cu glasurile grave și hotărâte ale bărbaților, mii de glasuri atât de puternice încât orga, cu tot mugetul tuburilor sale, nu mai izbutea să le domine. Doar notele pătrunzătoare ale glasurilor copiilor din cor și accentele adânci ale Vocii de bas trezeau gânduri gingașe, căci ele înfățișau copilăria și forța, în acest concert fermecător de voci omenești contopite într-o slăvire dragostei.

— *Te Deum laudamus!*

Din mijlocul catedralei negre, plină de femei și de bărbați îngenuncheați, cântecul porni asemenea unei dăre de lumină fulgerând în nopți, iar liniștea fu spartă de o bubuitură de tunet. Vocile suiră dimpreună cu norii fumului

de tămâie, care aruncau văluri diafane și albăstrui asupra fantasticelor minuni de arhitectură. Nu era decât bogăție, mireasmă, lumină și cântec. În momentul în care imnul de Dragoste și recunoștință se avântă către altar, don Juan, prea politicos ca să tacă, prea spiritual ca să nu înțeleagă batjocura, răspunse printr-un răs fioros și se întinse în racla sa. Dar Diavolul, făcându-l să se gândească la riscul de a fi luat drept un om obișnuit, drept un sfânt, un Boniface, un Pantaleon, tulbură imnul de dragoste, scoțând un urlet sporit de miile de voci ale Infernului. Pământul preamărea, cerul blestema. Biserica se cutremură din vechile ei temelii.

— *Te Deum laudamus!* rosti adunarea.

— Duceți-vă la toți dracii, netoților! Dumnezeu, Dumnezeu! *Carajos demonios*, vite, sunteți tot atât de Stupizi ca bătrânul vostru „Dumnezeu!

Și un torent de înjurături se dezlănțui, ca erupția râului de lavă fierbinte a Vezuviului.

— *Deus sabaoth! Sabaoth* ! strigară credincioșii.

— Batjocoriți pe maiestatea Infernului! răspunse don Juan scrâșnind din dinți.

Brațul viu țâșni din raclă și amenință adunarea, făcând gesturi pline de disperare și batjocură.

— Sfântul ne binecuvântează, ziseră femeile bătrâne, copiii și logodnicii, oamenii creduli.

Iată cum suntem adesea înșelați în ceea ce adorăm. Omul superior își bate joc de cei care-i aduc laude, și aduce Laude uneori celor de care își bate joc în adâncul inimii.

În clipa când abatele, prosternat în fața altarului, cânta: *Sancte Johannes, ora pro nobis!* auzi foarte clar: *O coglione*
/

— Ce se petrece acolo sus? strigă starețul văzând racla mișcându-se.

— Sfântul se preface a fi diavol, răspunse abatele.

Atunci, țeasta vie se smuci și se desprinse cu violență de trupul fără viață, prăbușindu-se pe craniul oficiantului.

— Amintește-ți de dona Elvira! urlă capul, zdrobind capul abatelui.

Acesta scoase un strigăt înfiorător, care tulbură ceremonia. Toți preoții alergară și își înconjurară stăpânul.

— Imbecilule, mai spune că există un Dumnezeu! strigă glasul în clipa în care abatele, cu țeasta zdrobită, își dădea duhul.

Traducere de VIRGIL TEODORESCU

GÉRARD DE NERVAL

MÂNA FERMECATĂ

I. PIAȚA DAUPHINE

Nimic nu-i mai frumos decât casele acelea din veacul al șaptesprezecelea care, în Piața Regală, alcătuiesc un atât de majestuos ansamblu, Când fațadele lor de cărămidă, întretăiate și încadrate cu brâie de colțare de piatră, și când ferestrele lor înalte sunt cuprinse de flăcările splendidelor raze ale asfințitului, te simți, văzându-le, pătruns de aceeași venerație ca în fața unui tribunal suprem, cu judecători în robe roșii căptușite cu hermină; și dacă n-ar fi prea copilărească această comparație, s-ar putea spune că lungă masă verde, în jurul căreia sunt așezați acești înfricoșători magistrați, în careu, e închipuită oarecum de șirurile de tei ce mărginesc cele patru laturi ale Pieții Regale completând solemna-i armonie.

Se mai află și o altă piață în Paris, care oferă nu mai puțină satisfacție prin regularitatea și forma sa, fiind în triunghi cam ceea ce este cealaltă în pătrat. Ea a fost clădită sub domnia lui Henric cel Mare, care a numit-o *piața Dauphine*, și pe vremea aceea s-a socotit cu admirație cât de puțin timp le-a trebuit caselor ce-6-mprejuiesc, ca să acopere locul viran al insulei Gourdain. Invadarea acestui teren a fost o crudă neplăcere pentru slujbașii din cancelariile notarilor care veneau aici să se zbenguie cu mare zarvă, ca și pentru avocații ce, tot aici, își gândeau pledoariile: o promenadă verde și înflorită la ieșirea din infecta curte a Palatului.

Abia se ridicară aceste trei rânduri de case pe porticurile lor greoaie, încărcate și brăzdate de bosaje și ziduri

despărțitoare; abia fură îmbrăcate în cărămidă „străpunse de ferestrele lor cu balustre și li se terminară acoperișurile masive, că tagma oamenilor justiției invada întreaga piață, fiecare ins după rangul și mijloacele sale adică în ordine inversă cu înălțimea etajelor. Deveni astfel un sol de curte a miracolelor¹ pe picior mare, locul de strânsură al pungașilor privilegiați, bârlog al ginții chițibușarilor, precum cealaltă era a ginții cerșetorilor; aceasta din cărămidă și piatră, cealaltă din chirpici și lemn.

Într-una din aceste case ce alcătuiesc piața Dauphine locuia, pe vremea ultimilor ani ai domniei lui Henric cel Mare, un personaj destul de important, care se numea Godinot Chevassut, și avea titulatura de locotenent civil al șefului jandarmeriei din Paris; funcție bine plătită și grea totodată în secolul acela în care hoții erau mult mai numeroși decât astăzi, căci cinstea s-a rărit în Franța noastră; iar numărul femeilor destrăbălate era mult mai mare într-atât se depravaseră moravurile. Omenirea neschimbându-se deloc, s-ar putea spune, precum zicea un vechi autor, că dacă sunt mai puțini tâlhari pe galere, rămân mai mulți pe-afară.

Trebuie, de asemenea, spus că pungașii din vremea aceea erau mult mai puțin mârșavi decât cei de astăzi și ca această nenorocită meserie era atunci un fel de artă pe care nici unii tineri de familie bună nu se dădeau în lături să o practice. Multe capacități, respinse în afară sau în rândul cel mai de jos al unei societăți – cu nenumărate opreliști și privilegii, se dezvoltau viguros în acest sens; dușmani mult mai primejdioși pentru particulari decât pentru stat, a cărui mașină poate ar fi explodat fără această gură de aerisire. De aceea, fără îndoială, justiția de atunci proceda cu menajamente când era vorba de tâlhari cu renume, și nimeni nu practica mai zelos această toleranță, decât locotenentul civil din piața Dauphine, din motive pe care le

¹ Cartierul cerșetorilor din Paris. (n.t.)

veți afla. În schimb nimeni nu era mai sever cu cei nevolnici: aceștia plăteau pentru ceilalți și împodobeau spânzurătorile de care Parisul era umbrit, după cum spunea d'Aubigne, spre marea satisfacție a burghezilor, care din această pricină nu erau mai puțin jefuiți, și spre marea desăvârșire a artei *tâlhăriei*.

Godinot Chevassut era un om scund și rotofei care începea să încărunțească, și spre deosebire de bătrâni, îndeobște, el se bucura de acest lucru, fiindcă albindu-i părul, urma, firește, să piardă tonul puțin cam aprins ce-l avea din naștere, și care-i atrăsese porecla neplăcută de *Roșcovanul*, prin care cunoștințele îi înlocuiseră numele, ca fiind mai lesne de pronunțat și de ținut minte. Avea apoi ochii sașii foarte vioi, deși totdeauna erau pe jumătate închși sub sprâncenele lor stufoase, o gură destul de mare, ca a oamenilor cărora le place să râdă. Și cu toate acestea, deși trăsăturile lui aveau mai tot timpul un aer malițios, nu-l vedea niciodată râzând în hohote sau *să crape de râs*, cum spuneau bătrânii noștri, atât doar că, de fiecare dată când spunea ceva hazliu, își puncta vorbele la sfârșit cu un *ha!* sau cu un *ho!* ce-i ieșea din adâncul plămânilor, dar nemaipomenit, și cu un efect ciudat; ceea ce se întâmpla destul de des, căci magistratului nostru îi plăcea să-și presare vorbirea cu glume, calambururi și cuvinte fără perdea, pe care nu și le stăpânea nici măcar la tribunal. De altminteri, acesta era felul obișnuit de a vorbi al tuturor magistraților din vremea aceea și pe care astăzi și l-au însușit aproape exclusiv cei din provincie.

Pentru a termina descrierea lui, ar trebui să-i înfigem, la locul său firesc, un nas lung și pătrat în vârf, și apoi niște urechi destul de mici, dar atât de agere încât erau în stare să audă cum sună un sfert de scud de la un sfert de leghe distanță, iar un pistol de aur de la o distanță mult mai mare. Așa că tocmai de acestea ținând cont, când un avocat oarecare a întrebat dacă domnul locotenent civil nu

are cumva anumiți prieteni care ar putea fi solicitați și folosiți să intervină pentru el, i s-a răspuns că într-adevăr, existau prieteni pe care Roșcovanul îi prețuia foarte mult; că între alții era vorba de monseniorul Dublon, de jupânul Ducat și chiar de domnul Scud; că trebuia astfel făcut încât să acționeze mai mulți deodată, și-atunci putea fi sigur că va fi servit cu mult sârg.

II. DESPRE O IDEE FIXĂ

Sunt oameni care apreciază mai mult cutare sau cutare calitate, cutare sau cutare virtute. Unul pune mare preț pe mărinimia și curajul războinicului, și nu-i plac decât poveștile despre frumoase fapte de arme; altul pune mai presus de orice geniul și plăsmuirile artelor, literelor sau științei; alții sunt mai impresionați de generozitatea și de faptele virtuozitate ale celor ce vin în ajutorul semenilor și se consacră mântuirii lor, fiecare urmându-și astfel o înclinație firească. Dar părerea caracteristică pentru Godinot Chavussut era aceeași ca și a înțeleptului Charles al nouălea, adică, după el, nicio calitate nu putea sta deasupra minții și deșteptăciunii, iar oamenii înzestrați cu aceste haruri sunt singurii demni, în această lume, să fie admirați și onorați; și nicăieri el nu găsea aceste calități mai strălucit și mai bine dezvoltate decât la marea nație de manglitori, șarlatani, hoți de buzunare și saltimbanci a căror *viață generoasă* și nemaipomenite renghiuri se desfășurau zi de zi în fața ochilor lui cu o nemărginită varietate.

Eroul lui favorit era meșterul François Villon, parizian, vestit în arta poetică la fel ca și în arta ciorditului și a măsluitului; de aceea *Iliada* împreună cu *Eneida* și cu romanul nu mai puțin minunat al lui Huon din Bordeaux le-ar fi dat pe poema *Ghifuielii pe săturate* ba chiar și pentru *Legenda jupânului Faifeu*, care sunt epopeile versificate ale tagmei borfașilor! Cărți ca *închipuirile lui Dubellay*,

Aristoteles peripoliton și *Cymbalum mundi* îi păreau foarte slabe în comparație cu *Jargonul*, *urmat de Statele generale ale Regatului Cerșetorilor* și cu *Gâlceava găinarului cu cerșetorul prefăcut*, tipărită cu încuviințarea regelui din Thumes; legată la Fiacre; Tours 1603. Și cum, firește, cei care fac caz de o anume virtute au cel mai mare dispreț față de defectul contrar, nu existau oameni care să-i piară mai odioși decât prostănacii, persoanele grele de cap și cei săraci cu duhul. Și asta până într-atât încât ar fi vrut să schimbe rânduielile după care se împărțea dreptatea astfel că atunci când s-ar fi descoperit o mare tâlhărie spânzurat să fie nu hoțul, ci păgubașul. Era, mă rog, o părere; părerea lui. Socotea că acesta ar fi singurul mijloc de a grăbi emanciparea intelectuală a prostimii și de a face ca oamenii veacului să ajungă la progresul suprem al inteligenței, deșteptăciunii și inventivității, despre care el spunea că alcătuiesc adevărata coroană a omenirii și desăvârșirea cea mai plăcută Domnului.

Asta în privința moralei. Cât despre latura politică, pentru el era dovedit că hoția organizată la scară mare ajuta mai mult ca orice la împărțirea marilor averi și la risipirea celor mai mici, și era știut că numai dintr-asta putea să rezulte pentru clasele de jos bunăstarea și dezrobirea.

Vă dați seama că așa stând lucrurile, nu-l minunau decât matrapazlâcurile bine ticluite, sforăriile și vicleniile Șarlatanilor de soi, vechile farse ale jupânului Gonin care și-au păstrat proaspăt duhul vreme de două sute de ani; și că Villon, mucalitul, era cârdașul lui și nicidecum oameni de teapa ostașilor fără căpătâi, care prădau pe unde se nimerea, precum Guilleris, sau căpitanul Gamefour. Firește că nelegiuitorul care pândind la drumul mare, jefuiește fără cruțare un drumeț neînarmat îl scârbea nespus de mult, ca pe orice om drept; la fel și cei care, fără să-și forțeze închipuirea, pătrund prin spargere în cine știe ce casă singuratică, o prada, ba adesea îi mai și căsăpesc pe

proprietari. Dar dacă ar fi aflat despre un tâlhar mai deosebit, care, străpungând un zid ca să pătrundă într-o locuință, ar fi avut grijă să facă spărtura în forma de treflă gotica, pentru că a doua zi, descoperindu-se furtul, să se vadă că l-a săvârșit un om de bun gust și de artă, este sigur că jupân Godinot Chevassut l-ar fi stimat pe acela mult mai mult decât pe Bertrand de Clasquin sau pe împăratul Cezar; și cu asta încă n-am spus tot.

III PANTALONII MAGISTRATULUI

Acestea fiind zise, cred că a sosit momentul să ridicăm cortina și, așa precum se obișnuiește în vechile noastre comedii, să-i tragem un picior în dos Prologului care devine peste măsură de vorbăreț, dovadă că de când și-a început exordiul a trebuit să mucărim de trei ori luminările. Să se grăbească așadar a termina, precum Buscambille, rugându-i pe spectatori „să curețe stângăciile spuselor sale cu periile omeniei lor, și să primească un clistir de iertăciuni în mațul nerăbdării lor”; ceea ce a și fost spus, iar acțiunea poate începe.

Suntem într-o încăpere destul de mare, întunecoasă și căptușită cu lemn. Bătrânul magistrat, așezat într-un uriaș fotoliu sculptat, care are picioarele răsucite și speteaza îmbrăcată într-o husă de damasc cu franjuri, probează o pereche de pantaloni bufanți noi-nouți, pe care tocmai i-i adusese Eustache Bouteroue, ucenic la meșterul Goubard, postăvar și croitor. Încopciindu-și eghileții, jupânul Chevassut ba se ridică, ba se așază la loc, spunându-i din când în când câte o vorbă tânărului, care, încremenit ca o statuie de piatră, se așezase, după ce fusese poftit, pe colțul unui scaun fără spetează, și-l privea cu oarecare neîncredere și sfială.

— Ei! ăștia și-au trăit traiul! spuse el împingând cu piciorul pantalonii vechi pe care și-i scosese; urzeala le era

atât de rarită că vedeai prin ea ca prin juvățul unei spânzurători; și, de altminteri, toate părțile din care erau alcătuiți își spuneau adio, un... adio sfâșietor.

Glumețul magistrat ridica totuși vechii pantaloni ca să-și scoată din ei punga, din care scutură în palmă câteva monezi.

— E clar că pentru noi, oamenii legii, hainele sunt mult mai durabile din cauza robei, sub care le putem purta atâta vreme cât țesătura și cusăturile rămân în fire; de aceea, și pentru că toți trebuie să trăiască, chiar și hoții, deci și postăvarii și croitorii, n-o să scad nimic din cei șase scuzi pe care meșterul Goubard mi i-a cerut; ba chiar le adaug cu dărnicie încă un scud tocit, pentru ucenic, cu condiția să nu-l schimbe cu rabat, ci să-l strecoare ca ban bun unui netrebnic de burghez folosindu-se în acest scop de toată agerimea minții sale; că altfel păstrez scudul de care vorbeam ca să-l dau mâine, la cheta de duminică la Notre-dame.

Eustache Bouteroue luă cei șase scuzi și scudul tocit, salutând cu adâncă plecăciune.

— Și ia zi, băiete, ai început să *muști* din meseria de postăvar? Ai învățat cum să câștigi din măsurat și din tăiat, și cum să-i vâri pe gât clientului vechiturile la preț de marfă nouă, sau postavul prost, zicând că-i a-ntâia?... Adică, mă rog, ai învățat să duci mai departe vechea faimă a negustorilor din Hale?

Eustache ridica ochii spre magistrat oarecum îngrozit; apoi, bănuind că glumește, începu să râdă; dar magistratul nu glumea.

— Nu-mi plac deloc pungășiile negustorilor, adăugă el: tâlharul fură dar nu înșală; negustorul fură și înșală. Vine un cumătru bun de gură și uns cu toate alifiile să cumpere o pereche de pantaloni; se tocmește la preț de te-apucă amețeala și până la urmă dă pe ei șase scuzi. Vine apoi un creștin cumsecade, dintr-ăia cărora unii le spun *fraieri*, iar

alții *clienți ca lumea*; dacă ia cumva o pereche de pantaloni la fel că ai celuiilalt și, încrezându-se în postăvar care se jură pe Maica Precista și pe toți sfinții că-i cinstit, plătește opt scuzi, eu unul plâng, pentru că-i iun prost. Numai că în timp ce negustorul, numărând cele două sume pe care le-a încasat, și cântărește satisfăcut în mână cei doi scuzi care sunt diferența față de primul preț, pe dinaintea prăvăliei trece un amărât pe care-l duc la galere pentru că a șterpelit din buzunarul unuia o batistă ruptă și murdară: la te uită un mare ticălos, strigă negustorul; dacă justiția ar fi dreaptă, nemernicul ar fi tras pe roată, iar eu aş merge cu dragă inimă să-l văd, continuă el, ținând în mână cei doi scuzi... Eustache, ce crezi tu că s-ar întâmpla dacă justiția ar fi dreaptă după cum dorește negustorul?

Eustache Bouteroue nu mai râse; paradoxul era prea nemaiauzit ca să-i mai treacă prin minte vreun răspuns; iar gura care-l rostise îl făcea să pară oarecum îngrijorător. Jupân Chevassut, văzându-l pe tânăr că rămâne năuc precum un lup prins în capcana, începu să râdă cu râsul lui caracteristic, îi dădu o palmă ușoară pe obraz și-l trimise la plimbare. Eustache coborî scările cu balustradă de piatră dus pe gânduri, deși auzea de departe, în curtea Palatului, trompeta lui Galinette la Galine, bufon în vestita trupă a lui Geronimo, care-i chema pe cei ce căscau gura pe-acolo să-i vadă comicările și să cumpere din leacurile stăpânului său; rămase surd de data asta și-și văzu de treabă, traversând Podul Nou spre a ajunge în cartierul Halelor.

IV. PODUL NOU

Podul Nou, terminat sub Henric al IV-lea, este principalul monument al acestei domnii. Nimic nu se poate asemui cu entuziasmul stârnit la sfârșitul marilor lucrări când lumea l-a văzut trecând peste Sena cu arcadele sale în număr de douăsprezece și legând strâns cele trei mari cartiere din

inima oraşului.

De aceea şi deveni în curând locul de întâlnire al tuturor trândavilor parizieni, al căror număr era mare şi, prin urmare, al saltimbancilor, al vânzătorilor de alifii şi al găinarilor, al căror meşteşuguri sunt puse în mişcare de mulţime aşa cum roata morii e învârtită de apă.

Când Eustache ieşi din triumghiul Pieţii Dauphine, soarele se revărsa din înaltul amiezii colbuite peste podul înţesat de lume, locurile de plimbare cele mai căutate din tot Parisul fiind, de obicei, cele pe care înfloreau numai tarabele, pe care le acopereau doar pietrele caldarâmului şi le umbreau numai zidurile şi caisele.

Eustache răzbătea cu greu prin fluviul acela de oameni, care se încrucişa cu celălalt fluviu şi se scurgea cu încetineala de la un capăt la altul al podului, oprit de cel mai neînsemnat obstacol, precum sloiurile de gheaţă pe care le cară apa, formând din loc în loc mii de vârtejuri şi mii de vâltori în jurul unor scamatori, cântăreţi sau negustori ce-şi laudau marfa. Mulţi se opreau de-a lungul parapetelor ca să vadă trecând pe sub arcade plutele de buşteni şi şalupele, sau ca să se uite la minunata privelişte a Senei în jos de pod; Sena care se mărginea la dreapta, cu şirul lung de clădiri ale Luvrului, la stânga cu întinsa pajişte *Preaux-Cleres* dungată de frumoasele ei alei de tei, mărginită de sălcii cenuşii şi zburlite şi de sălcii verzi care plângeau în apă; apoi, pe fiecare mal, turnul Nesle şi turnul Bois care păreau că stau de strajă la porţile Parisului ca nişte uriaşi din romanele de odinioară.

Deodată, un puternic bubuit de petarde făcu să se întoarcă spre un singur punct ochii tuturor celor ce se plimbau sau căscau gura, vestind un spectacol demn să le reţină atenţia. Punctul acela era în centrul uneia din micile platforme în formă de semilună, în dreptul cărora, pe vremuri, se ridicau chioşcuri de piatră, şi care formau atunci spaţii goale deasupra fiecărui pilon al podului şi în

afara drumului. Acolo se așezase un scamator; întinsese o masă, iar pe masă se plimba o foarte frumoasă maimuță îmbrăcată într-un costum de diavol roșu și negru, cu coadă naturală, și care fără urmă de sfială făcea risipă de petarde și focuri de artificii spre marea pagubă a bărbilor și a gulerelor plisate care nu se dăduseră din timp deoparte.

În ceea ce-l privește pe stăpân, avea chipul leit al țiganului, un chip obișnuit cu o sută de ani în urmă, dar devenit rar încă din vremea aceea, și înecat astăzi în urâciunea și insignifianța capetelor noastre burgheze: profil ca de secure, frunte îngusta, nas foarte lung și foarte coroiat, care totuși nu se prelungea, ca nasul roman, în jos, ci dimpotrivă, avea vârful ridicat și abia depășea gura cu buze foarte proeminente și bărbia mică; apoi ochii alungiți și despicați pieziș sub sprâncenele ce desenau un V, părul negru și lung întregeau ansamblul fizionomiei; în sfârșit, în gesturile și în întreaga atitudine a corpului se simțea o mlădiere și o agerime ce vădeau o îndemânare cam ciudată a mâinilor și o mai veche deprindere cu nenumărate meserii și cu multe alte treburi pe deasupra.

Era îmbrăcat cu un vechi costum de bufon pe care-l purta cu demnitate; pe cap avea o pălărie mare-cu boruri largi, foarte ponosită și mototolită; toată lumea îi spunea jupân Gonin, fie din pricina abilității și a demonstrațiilor lui de dibăcie, fie pentru că se trăgea, într-adevăr, din acel faimos scamator care, sub Carol al VII-lea, a fondat teatrul *Enfants-sans-Souci*, și a fost primul purtător al titlului de Prinț al Proștilor, deținut în vremea acestei povestiri de seniorul d'Engoulevent ce-i apăra prerogativele suverane chiar și în fața celor mai înalți magistrați.

V. CE SCRIE ÎN PALMA

Văzând jonglerul că s-a strâns destulă lume, începu să facă felurite scamatorii care stârniră o gălăgioasă

admirație. Este adevărat că pehlivanul își alesese locul în semilună, și nu numai pentru a nu stânjeni circulația, cum se părea; dar în felul acesta n-avea spectatori decât în față, nu și în spate.

Drept e că pe atunci arta nu era ceea ce a devenit astăzi, când scamatorul lucrează înconjurat de public. Terminându-se scamatoriile, maimuța se duse prin mulțime și strânse o grămadă de mărunțiș, pentru care mulțumi foarte curtenitor, însoțindu-și salutul cu un țipăt ușor asemănător cu țârâitul greierului. Scamatoriile nu erau însă decât preludiul altor lucruri, și printr-un prolog foarte bine ticluit, noul jupân Gonin înștiință că mai avea, pe deasupra, și talentul de a prezice viitorul prin cartomancie, chiromancie și numerele pitagorice; ceea ce nu se putea plăti în bani, dar el o va face pentru un sol numai pentru a-i îndatora. Spunând acestea amestecă un pachet de cărți de joc, apoi maimuța, căreia el îi spunea Pacolet, împărți cărțile cu multă iscusință, dându-le tuturor celor ce întindeau mâna.

După ce satisfăcu toate cererile, stăpânul ei chemă rând pe rând curioșii în semilună, strigându-i pe numele cărții lor și le prezise tuturor soarta, bună sau rea, în vreme ce Pacolet, căreia îi dăduse o ceapă, ca răsplată pentru munca ei, înveselea lumea cu schimonoselile pricinuite de acest prânz, încântată și în același timp nenorocită, râzând cu gura și plângând cu ochii, scoțând la fiece mușcătură un mormăit de mulțumire și făcând o strâmbătură jalnică.

Eustache Bouteroue, care luase, de asemenea, o carte, se întâmplă să fie chemat ultimul. Jupân Gonin privi cu atenție fața lui prelungă și nătângă, și îi vorbi pe un ton emfatic:

— Iată trecutul: ți-ai pierdut tatăl și mama; ești de șase ani ucenic de postăvar în Hale. Iată prezentul: patronul ți-a făgăduit-o pe unica sa fiică; nădăjduiește să se retragă și – să-ți lase prăvălia lui. Pentru viitor, întinde mâna.

Eustache, foarte mirat, îi întinse palma; scamatorul îi

cercetă cu multă curiozitate liniile, își încruntă sprâncenele cu un aer de șovăială și chemă maimuța ca pentru a-i cere sfatul. Aceasta luă mâna, o privi, apoi se urcă pe umărul stăpânului ei de parcă i-ar fi spus ceva la ureche; dar numai își mișca buzele foarte repede, așa cum fac aceste animale când sunt nemulțumite.

— Ciudat lucru! strigă jupânul Gonin în cele din urmă, că o existență atât de simplă la început atât de burgheză, tinde spre o transformare atât de puțin obișnuită, spre un loc atât de înalt!... Ah! cocoșelule, o să-ți spargi găoacea; o să ajungi sus, într-un loc foarte sus pus... vei muri mai mare decât ești.

„Las! spuse Eustache în sinea lui, c-așa zic totdeauna oamenii ăștia. Numai că de unde știe lucrurile pe care mi le-a spus la început? Asta-i nemaipomenit!... doar dacă nu mă cunoaște cumva de mai știu eu unde”.

Între timp scoase din pungă scudul tocit al magistratului, rugându-l pe scamator să-i dea restul. Poate c-a vorbit prea încet; oricum; acela nu-l auzi deloc, căci continuă astfel, răsucind scudul între degete:

— Văd bine că știi să-ți trăiești viața; de aceea voi mai adăuga câteva amănunte la prezicerea foarte adevărată dar cam în doi peri pe care ți-am făcut-o. Da, prietene, bine-ai făcut că nu mai plătit cu un sol, ca ceilalți, deși scudul tău a pierdut mai bine de un sfert din valoare; dar n-are importanță, această monedă albă îți va fi o strălucitoare oglindă în care se va reflecta adevărul curat.

— Bine, dar ceea ce mi-ai spus despre înălțarea mea nu era adevărat? Întrebă Eustache.

— M-ai întrebat care-ți va fi soarta și ți-am spus, dar spuselor mele le lipsește glosarul... Așa că te-ntreb, ce-ai înțeles când în prezicerea mea ți-am spus că vei ajunge sus?

— Înțeleg că aș putea deveni sindic al postăvarilor și creditorilor, epitrop, magistrat municipal...

— Iată ce-nseamnă să nimerești cu oiștea de-a dreptul în gard!... Da' de ce să mi ajungi marele sultan al turcilor, Amorbachinul?... Ei, nu, *nu* stimabile, astea altfel trebuie înțelese; și pentru că dorești o lămurire a acestui oracol sibilin, îți voi spune că în vorbirea noastră a fi *sus pus* înseamnă pentru cei trimiși să pască oile sub lună același lucru ca și a *ajunge departe* pentru cei ce sunt trimiși să-și scrie povestea vieții lor pe ocean cu pene de cincisprezece picioare...

— Aha! acum dacă o să-mi explici și explicația asta a dumitale, de bună seamă că voi înțelege totul.

— Află că astea sunt două fraze cinstite pentru a înlocui vorbele: *spânzurătoare* și *galere*. Dumneata vei ajunge sus iar eu departe. Treaba asta e arătată la mine foarte limpede de această linie medicină tăiată în unghi drept de alte linii mai puțin apăsate; la dumneata, de linia care o taie pe cea din mijloc fără să se prelungească dincolo de ea, și de o alta carele, taie pieziș pe amândouă.

— Spânzurătoarea! strigă Eustache.

— Da' ce, dumneata ții neapărat la o moarte orizontală? întrebă jupân Gonin. Ar fi o copilărie; cu atât mai mult cu cât, iată, ai garanția că vei scăpa de orice alt fel de obștesc sfârșit la care e sortit fiecă muritor. Mai mult, e cu puțință ca atunci când maistrul juvăț te va ridica de gât cu brațul întins, dumneata să fii un bătrân dezgustat de lume și de toate... Ei, dar iată că sună clopotele de amiază și ăsta-i ceasul la care porunca primăriei ne alungă de pe Podul Nou până spre seară. Dacă însă vei avea vreodată nevoie de un sfat oarecare, de vreo vrăjitorie, de un descântec sau de o băutură de leac pentru propria dumitale folosință, în caz de primejdie, de dragoste sau de răzbunare, eu locuiesc acolo, la capătul podului, în Château-Gaillard. Vezi turnulețul acela cu acoperișul țuguiaț?...

— Numai o vorbă te-aș mai ruga să-mi spui, zise Eustache tremurând, fi-voi fericit în căsnicie?

— Adu-mi-o pe nevasta dumitale și-ți voi spune... Pacolet, fă-i o plecăciune domnului și sărută-i mâna.

Jonglerul își strânse masa, o puse sub braț, luă maimuța pe umăr și se îndreptă spre Château-Gaillard fredonând printre buze un foarte vechi cântec.

VI. CRUCE ȘI NIMICNICIE

E foarte adevărat că Eustache Bouteroue urma să se căsătorească în curând cu fiica postăvarului-croitor. Era un băiat bun, în comerț, se înțelege și care nu-și pierdea timpul liber cu fel de fel de jocuri, ca mulți alții, ci făcând socoteli, citind *îngrădirile celor șase corporații* și învățând puțin spaniolă, căci era folositor pentru negoț să știi s-o vorbești a-șa cum astăzi se vorbește engleza, datorită marelui număr de persoane de această naționalitate care locuiau la Paris. Așadar vreme de șa se ani, jupânul Goubard convingându-se de cinstea desăvârșită și de caracterul foarte bun al slujbașului său și, pe deasupra băgând de seamă că fiică-sa și el nutresc o oarecare dragoste, foarte virtuoaasă și cu multă strășnicie stăpânită de amândouă părțile, se hotărâse să-i unească de Sfântu-lon din vară, și-apoi să se retragă la Laon, în Picardia, unde avea o proprietate.

Eustache n-avea nicio avere; dar pe vremea aceea nu se obișnuia totdeauna să se mărite un sac de scuzi cu un alt sac de scuzi; părinții mai țineau uneori seamă de gusturile și de simpatiile viitorilor soți și își dădeau osteneala să cerceteze vreme mai îndelungată caracterul, purtarea și capacitatea persoanelor pe care le hărăzeau logodnei; erau foarte diferiți de tații de astăzi care cer mai multe garanții morale din partea unui servitor, când vor să-l angajeze, decât de la viitorul ginere.

Or, prevestirile jonglerului condensaseră într-o asemenea măsură ideile destul de puțin fluide ale ucenicului postăvar

încât îl lăsaseră năuc de-a binelea în mijlocul semilunii, și surd la vocile argintii care sporovăiau în clopotnițele de la Samaritaine și repetau *amiaza! Amiaza!...* Numai că la Paris amiaza sună vreme de un ceas, și în curând luă cuvântul, cu mai multă solemnitate, orologiul de la Luvru; apoi cel de la Grands-Augustins, apoi cel de la Châtelet; astfel încât Eustache, înspăimântat că a întârziat atât de mult, începu să alerge din toate puterile și, în câteva minute, lăsă în urma lui străzile Monnaie, Borel și Tirechappe; abia atunci încetini pasul și, după ce trecu de colțul străzii Boucherie de Beauvais, fața i se luminează văzând umbrelele roșii din piața *Halelor*, estrada pe care juca trupa *Les Enfants-sans Souci*, scara și crucea, și frumosul felinar al pilonului pe care se ridica un acoperiș din plumb. Acolo, în piața aceea, sub una din umbrele, viitoarea lui soție, Javotte Goubard, aștepta ca el să se reîntoarcă. Majoritatea negustorilor țineau astfel o tarabă în piața Halelor, păzită de cineva din familie și servind drept sucursală a prăvăliei lor întunecoase. Javotte își lua în fiecare dimineață locul lângă taraba tatălui ei și, ba stătea așezată printre mărfuri lucrând la o dantelă, ba se ridica pentru a chema trecătorii, sau ca să-i apuce zdravăn de braț și să nu le mai dea drumul până nu cumpără ceva; ceea ce n-o împiedica să fie, de fapt, cea mai sfioasă dintre fetele ajunse la *vârsta unui bou bătrân*, fără să se fi măritat încă! deși era plină de farmec, drăguță, blondă, înaltă și ușor adusă din spate, precum cea mai mare parte a fetelor care se ocupă de negoț și al căror mijloc e subțire și gingaș; în sfârșit, se făcea roșie ca fraga la cea mai neînsemnată vorbă ce-ar fi rostit-o în afara timpului petrecut la tarabă, deși le întrecea pe toate negustoresele din piață cu gura care-i *mergea ca o moară stricată și cu limba ei ascuțită* (în vorbirea negustorească de atunci).

De obicei, Eustache venea la amiază s-o înlocuiască sub umbrela roșie, iar ea să prânzească la prăvălie, împreună cu tatăl ei. Către această îndatorire se îndrepta acum

Eustache, foarte îngrijorat că întârzierea lui o fi scos-o din răbdări pe Javotte; dar de cum o zări din depărtare, i se păru că-i foarte liniștită, cu cotul proptit de un balot de marfă, și numai urechi la pălăvrăgeala zgomotoasă a unui frumos militar, aplecat peste același balot, fără să pară că ar vrea să cumpere ceva și de care nu-ți puteai da seama ce hram păzește pe-acolo.

— El e viitorul meu soț! spuse Javotte zâmbindu-i necunoscutului, care făcu o ușoară mișcare din cap, fără să-și schimbe poziția; atât numai că îl cântări pe ucenicul postăvar cu o privire de jos în sus, și cu disprețul acela pe care militarii îl nutresc pentru persoanele din tagma burgheziei al căror aspect e prea puțin impozant.

— Seamănă cu un trompet de la noi, observă el cu gravitate; numai că ălălalt are mai multă *corpurență* în picioare; să știi însă, Javotte, că într-un escadron trompetul înseamnă mai puțin decât un cal și ceva mai mult decât un câine...

— Iată-l pe nepotul meu, îi spuse Javotte lui Eustache, deschizând spre el ochii ei mari și albaștri, cu un zâmbet de nețărmurită satisfacție; a obținut un concediu ca să vină la nunta noastră. Ce bine s-a potrivit, nu-i așa?! E archebuzier cavalerist... Oh! ce uniformă frumoasă! Dac-ai fi și tu îmbrăcat la fel, Eustache... dar nu ești destul de înalt, și nici destul de puternic...

— Și cât timp, întrebă timid tânărul, ne va face domnul bucuria de a locui la Paris?

— Depinde, spuse militarul îndreptându-se din șale după ce lăsă să se facă puțin așteptat răspunsul său. Am fost trimiși în Berri ca să-i nimicim pe țăranii răsculați și dacă ăștia mai vor să stea liniștiți o vreme, stau pe puțin o lună; dar oricum, de Sân-Martin venim la Paris ca să înlocuim regimentul domnului d'Humieres, și-atunci voi putea să vă văd zilnic, și asta până nu se știe când.

Eustache îl examina pe archebuzierul cavalerist atât cât

putea face fără să-i întâlnească privirile și, ajunse la părerea că, hotărât lucru, depășea toate proporțiile fizice ce s-ar fi potrivit unui nepot.

— Când spun zilnic, reluă acesta din urmă, mă înșel; căci joia e marea paradă... dar ne rămâne seara și, de fapt, aş putea în ziua aceea să iau cina cu voi.

„Oare are de gând să cineze cu noi și în celelalte seri”? gândi Eustache. Dar nu mi-ai spus, domnișoară Goubard, că nepotul dumitale e atât de...

— Atât de bine făcut? Ei, da, a crescut într-adevăr! Doamne, uite, au trecut șapte ani de când nu l-am mai văzut pe sărmanul Joseph; și de-atunci a curs destulă apă pe gârlă...

„Iar lui destul vin pe sub nas, gândi ucenicul, uluit de fața strălucitoare a viitorului său nepot; că doar nu ți se îmbujorează obraji numai cu apă vopsită, iar sticlele de vin ale jupânului Goubard o să se ducă pe gâtlejul ăstuia înainte de nuntă, și poate și după...

— Să mergem la masă, tata cred că nu mai are răbdare! spuse Javotte ieșind de după tarabă. Oho, acum o să te iau de braț, Joseph!... Și când te gândești că eu eram cea mai mare, când aveam doisprezece ani și tu zece; mi se spunea mama... Dar ce mândră o să fiu acum la brațul unui archebuzier! O să mă scoți la plimbare, nu-i așa? Că eu ies foarte puțin; fiindcă nu pot merge singură; și duminica seara trebuie să iau parte la procesiune, pentru că fac parte din confreria Fecioarei de la Saints-Innocents; țin o panglică de la prapore...

Sporovăiala fetișcanei, întreruptă la intervale egale de pașii răsunători ai cavalerului, silueta ei grațioasă și ușoară ce sălta înlănțuită de cealaltă, masivă și țeapănă, se pierdură în curând în întunecimea surdă a pilonilor ce mărginesc strada Tonnellerie și nu lăsară în ochii lui Eustache decât ceață și în urechile lui doar un zumzet confuz.

VII. NIMICNICIE ȘI CRUCE

Am urmat până aici, pas cu pas, această acțiune burgheză care nu ne-a cerut ca s-o povestim mai mult timp decât i-a luat ei însăși propria-i desfășurare; și-acum, în ciuda respectului nostru, sau mai degrabă a profundei noastre stime față de riguroasa respectare a regulii celor trei unități chiar și în roman, ne vedem constrânși să facem, în privința uneia dintre ele, un salt de câteva zile. Frământările pe care le-a pricinuit lui Eustache apariția viitorului său nepot ar fi poate destul de interesant ca să fie relatate; deși, la drept vorbind, au fost mai puțin amare decât ne-ar putea lăsa să credem expunerea lor. Eustache s-a liniștit în curând *în privința* logodnicei sale: într-adevăr, Javotte nu făcuse altceva decât să păstreze o impresie prea proaspătă despre amintirile ei din copilărie care, într-o viață lipsită de întâmplări neobișnuite ca a sa, dobândeau o importanță mult prea mare. La început, ea nu văzuse în archebuzierul cavalerist decât copilul vesel și gălăgios, pe vremuri tovarășul ei de joacă, dar nu întârzie să bage de seamă că acest copil crescuse, că avea altă purtare, drept care deveni mai reținută față de el.

În ceea ce-l privește pe militar, în afară de anumite familiarități cât se poate de obișnuite, nu arăta față de tânăra lui mătușă intenții necuviincioase; zicea, precum Tabarin, că acum *damigeana e iubită lui*. În primele trei zile de la sosire n-o părăsise o clipă pe Javotte, ba chiar o conducea seara pe Promenada Reginei, fata fiind însoțită numai de bătrâna servitoare a casei, spre marea nemulțumire a lui Eustache. Dar toate astea se terminară repede; el se plictisi în curând de tovărășia ei și luă obiceiul de a ieși singur, cât era ziua de lungă, având însă grijă, e-adevărat, să se reîntoarcă acasă la orele de masă.

Prin urmare, singurul lucru care-l neliniștea pe viitorul

soț era că vede această rudă instalată atât de bine în casa care urma să devină a sa după nuntă, încât nu i se părea prea ușor s-o dea afară cu binișorul; fiindcă de la o zi la alta parcă se așeza tot mai temeinic la ei în locuință. Totuși, nu era nepotul Javottei decât prin alianță, fiind născut dintr-o fiică pe care răposata nevastă a jupânului Goiibard o avusese dintr-o primă căsătorie.

Cum să-i dai însă de înțeles că e pe cale să exagereze importanța legăturilor de familie și că în privința drepturilor și a privilegiilor pe care ți le conferă înrudirea, avea păreri prea lungi, prea categorice și, într-un anume fel, prea patriarhale?

Era probabil totuși că în curând avea să-și dea el însuși seama că-i nelalocul lui, iar Eustache se văzu silit să mai aibă răbdare.

După nuntă însă nimic nu se schimbă în obiceiurile archebuzierului, care chiar trăgea nădejde că va putea rămâne la Paris până la sosirea unității sale, dat fiind faptul că răsculații stăteau liniștiți. Eustache încercă să facă unele aluzii mușcătoare cum că anumiți oameni socotesc prăvăliile drept hanuri, și multe altele care nu fură luate în seamă, sau părură slabe; de altminteri, deocamdată nu îndrăznea să le vorbească deschis despre treaba asta soției și socrului, nevoind ca încă din primele zile de căsnicie să lase impresia că e un om al interesului, tocmai el care lor le datora totul.

Pe lângă toate astea, tovărășia soldatului nu era deloc distractivă: nu făcea decât să-și ridice în slăvi gloria care, pe jumătate, se baza pe victoriile lui în lupte nemaipomenite și-i aduseseră faima de spaima armatei; și jumătate pe vitejiile lui împotriva *crocanților*, nenorociții de țărani francezi cu care se războiau soldații regelui Henric pentru că nu puteau plăti birurile, și care nu păreau că se bucurau de faimoasa *găină din oală* promisă de rege.

Această lăudăroșenie nemăsurată era atunci destul de

obișnuită, așa cum se poate vedea din existența unor tipuri ca Taillebras sau Căpitanul Mațamore, reproduși foarte des în piesele comice ale epocii, și cred că trebuie atribuită invaziei victorioase a gasconilor, veniți la Paris în urma Navarezului. Acest cusur a slăbit în curând, răspândindu-se, iar câțiva ani mai târziu, baronul de Foeneste îl întruchipa mult mai îndulcit, dar cu un comic mai perfect, și în sfârșit, comedia *Mincinosul* îl arăta, în 1662, redus la proporții aproape comune.

Dar ceea ce-l supăra mai mult pe bunul Eustache în felul de a se purta al militarului era o» tendință neîntreruptă de a-l trata ca pe un copilăș; de a scoate în evidență laturile mai puțin favorabile ale fizionomiei sale, în sfârșit, de a-l pune față de Javotte, în orice prilej, într-o postură ridicolă, foarte neavantajoasă în acele prime zile în care un proaspăt căsătorit are nevoie să-și asigure respectul și o poziție solidă pentru viitor; adăugați, de asemenea, că nu-i nevoie de cine știe ce mare lucru ca să jignești mândria încă proaspătă și bătoasă a unui om așezat în propria lui prăvălie, cu patenta plătită și jurământul depus.

Un ultim necaz nu întârzie să pună capac la toate... Cum urma să facă parte din corpul de pază al meseriașilor, și cum nu voia, întocmai ca preacinstitul jupân Gouard, să-și facă serviciul în haine de burghez și cu o halebardă împrumutată de prin vecini, Eustache își cumpăraseră o sabie cu gardă, care nu mai avea garda, un coif și o cămașă de zale din aramă roșie scăpate prin minune de ciocanul arămarului, și petrecându-și trei zile ca să le curețe și să le lustruiască, reușise să le dea un oarecare luciu pe care nu-l avuseseră înainte; dar când le îmbracă și începu să se plimbe prin prăvălie, mândru de el însuși, și întrebă dacă-i vin bine noile veșminte, arcebutierul începu să râdă cu gura până la urechi și îl asigură că arată de parcă și-ar fi pus pe el toate cratițele și oalele din bucătărie.

VIII. BOBIRNACUL

Astfel stând lucrurile, se nimeri că într-o seară, să fi fost în 10 sau în 13, în orice caz într-o zi de joi, Eustache își închise prăvălia mai devreme; lucru pe care nu și l-ar fi îngăduit dacă n-ar fi lipsit jupânul Goubard, plecat cu două zile în urmă să-și vadă averea din Picardia, fiindcă-și făcuse socoteala că în trei luni avea să se mute acolo, după ce succesorul său se va fi fost bine pus pe picioare în locul lui și va fi dobândit deplina încredere a clienților și a celorlalți negustori.

Or, în seara aceea, archebuzierul întorcându-se acasă ca de obicei, găsi ușa încuiată și luminile stinse. Fapt care-l miră foarte mult, deoarece ora rondului de noapte nu sunase încă la Châtelet; și, cum niciodată nu se-ntorcea spre casă fără să fie oarecum aghezmuț cu vin, își arată uimirea printr-o înjurătură zdravănă, care-l făcu pe Eustache să tresară, și să se înspăimânte de îndrăzneț să hotărâre, deoarece urcase la mezanin dar nu se culcase încă.

— Hei, hei! strigă celălalt dând cu piciorul în ușă, da ce-azi, e zi de sărbătoare? O fi Sân-Mihai, ziua postăvarilor, a manglitorilor și-a hoților de buzunare?...

Și începu să bată cu pumnul în obloanele prăvăliei; ceea ce nu avu niciun rezultat, de parcă toți ar fi asurzit.

— Hei! unchiule și mătușo!... da ce, vreți să mă lăsați să dorm pe-afară, în stradă, ca să mă sfâșie câinii și alte animale?... Hei, hei! ale dracului rude! Chiar c-ar fi în stare! ... Hai bă; hai! coboară odată burghezule, c-am venit să te-ngrop în bani!... Dar-ar boala în ține de mitocan!

Fața de lemn a ușii rămase însă de neclintit la dojenile sărmanului nepot; vorbea în van, precum venerabilul Bede, care se apucase să predice unei grămezi de pietre.

Dar dacă ușile sunt surde, ferestrele nu sunt deloc oarbe, și există un mijloc foarte simplu de a le lumina privirea;

făcându-și pe loc această socoteală, soldatul ieși de sub galeria întunecată și se trase înapoi până-n mijlocul străzii Tonnellerie, după care, luând de pe jos o zburătură, nimeri cu ea atât de bine încât chiori una din ferestruicile de la mezanin. Era un incident la care Eustache nu se gândise, un semn de întrebare formidabil pus după această nedumerire la care se rezuma întregul monolog al militarului: De ce naiba nu-mi deschid ușa?...

Eustache luă pe-nepusă masă o hotărâre; căci un poltron care și-a vârât ceva în cap seamănă cu un sărântoc pus pe cheltuială, și împinge totdeauna lucrurile dincolo de orice măsură; ba mai mult, acum voia să arate de ce e în stare față de proaspăta lui soție, care poate că îl cam disprețuia văzând că de câteva zile a ajuns calul de bătaie al militarului, cu deosebirea că și calul îi mai trage uneori o copită celui care-l lovește mereu. Își puse deci pălăria în grabă pe cap și coborî val-vârtej pe scara îngustă la parter, înainte ca Javotte să mai apuce să-l oprească. Trecând prin încăperea din spatele prăvăliei își luă sabia și numai când simți în palmă arsura rece a mânerului ei de aramă se opri o clipă, continuând apoi să meargă cu pași ca de plumb spre ușa a cărei cheie o ținea în cealaltă mână. Dar o a doua fereastră se sparse cu mare zgomot, și pașii soției sale, pe care-i auzea în urma lui, îl făcură să-și recâștige întreaga-i energie; deschise hotărât ușa masivă și se înfipse în prag cu sabia scoasă din teacă, precum un arhanghel la *porțile paradisului pământesc*.

— Ce mai vrea și vagabondul ăsta noctambul? bețivul ăsta ordinar? scandalagiul ăsta nerușinat?... strigă el pe un ton care dacă ar fi fost luat cu numai două note mai jos ar fi putut părea speriat. Încă n-ai învățat cum să te porți cu oamenii cumsecade?... la șterge-o imediat de aici și cară-te să dormi împreună cu stârvurile de teapa ta, că altminteri chem vecinii sau paznicii de noapte să pună mâna pe tine!

— O-ho-ho! i-auzi ce-mi cântă acum zmeul ăsta!... În

seara asta îți luași inima-n dinți? Ei da, e cu totul altceva... îmi place să te-aud vorbind înălțător, ca Tranchemontagne, iar oamenii curajoși sunt slăbiciunea mea... Vino să te pup, cocoșelule!...

— Vezi-ți de treabă, dezmățatule! N-auzi că s-au trezit vecinii de zarva ta și-or să te ducă la primul corp de gardă ca pe-un zurbagiu și pungaș ce ești? Cară-te-ți spun; fără vorbă și să nu te mai prind p-acii!

Numai că, dimpotrivă, soldatul înaintă pe sub pilonii galeriei, ceea ce mai potoli puțin sfârșitul replicii lui Eustache:

— Că bine-ai mai glăsuat! îi spuse militarul acestuia din urmă; iar vorba cinstită merită răsplătită...

Cât ai zice pește ajunse lângă el și-i dădu peste nas un bobârnac care-l făcu pe tânărul negustor să roșească până în vârful urechilor:

— Păstrează restul dacă n-ai mărunțiș! strigă el; și să nu ne luăm rămas-bun, unchiule!

— Eustache nu putu îndura acest afront, mai umilitor, decât o palmă, ce-i fusese adus de față cu proaspăta sa soție; și, în pofida strădaniilor ei de a-l potoli, se avântă spre adversarul său care tocmai își lua tălpășița și-i trase o lovitură de sabie ce i-ar fi făcut cinste chiar și neînfricatului Roger, dacă spada ar fi fost ascuțită; dar ea nu mai tăia încă pe vremea războaielor religioase, și nu făcu nici măcar o zgârietură pe vesta din piele de bivoliță a soldatului; acesta îl apucă de amândouă mâinile, în așa fel încât într-o clipă Eustache scăpă sabia, după care începu să țipe cât îl ținea gura, și să dea furios cu picioarele în cișmele moi ale călăului său.

Noroc că Javotte veni să-i despartă, căci vecinii priveau lupta din dosul ferestrelor, dar nici prin gând nu le trecea să coboare ca să-i pună capăt; și Eustache, trăgându-și degetele învinețite din menghina naturală care le strânsese, trebui să le frece multă vreme pentru a le face

să piardă forma pătrată ce-o luaseră între mâinile militarului.

— Nu mi-e teamă de tine, strigă el, și-o să ne mai întâlnim noi! Vino, dacă ai curaj măcar cât un câine, vino mâine dimineață în Preaux-Cleros!... la orele șase, golanule, și-o să ne batem pe viață și pe moarte, tâlharule!

— Locul e bine ales, cocoșelule, și-o să facem treaba ca niște gentilomi. Pe mâine deci, și mă jur pe sfântu' Gheorghe că noaptea asta o să-ți pară foarte scurtă.

Militarul rosti aceste vorbe cu un dispreț pe care nu-l mai arătase până acum. Eustache se-ntoarse mândru spre nevastă-sa: felul cum își provocase adversarul îl făcuse să crească în proprii-i ochi cu vreo zece coți. Își ridică sabia și împinse ușa cu mare zgomot.

IX. CHATEANU-GAILLARD

Trezindu-se, tânărul negustor postăvar se pomeni că-i trecuse tot curajul din ajun. Nu-i fu deloc greu să recunoască în sinea lui că fusese cât se poate de ridicol propunând să se bată în duel cu archebuzierul, tocmai el care nu știa să mânuiască altă armă decât jumătatea de cot, folosită adesea în chip de sabie, pe vremea uceniciei, când se hârjonea cu tovarășii săi de joacă pe pajiștea de la Chartreux. Prin urmare luă fără zăbavă hotărârea de a rămâne acasă și de a-și lăsa adversarul să-l aștepte în Preaux-Cleres până s-o sătura.

După ce trecu ora hotărâtă, se sculă, deschise prăvălia și nu-i pomeni nimic soției sale de întâmplarea din ajun, așa cum și ea evită să facă vreo aluzie la cele petrecute cu o seară în urmă. Își luase micul dejun în tăcere; după care Javotte se duse, ca de obicei, să se așeze sub umbrela roșie, lăsându-și soțul ocupat să cerceteze, împreună cu servitoarea, o bucată de postav și să însemne defectele. Trebuie spus că își întorcea foarte des privirea spre ușă și

tremura de teamă că redutabila sa rudă ar putea veni să-l facă de două parale pentru lașitatea și lipsa lui de cuvânt. Or, spre ceasurile opt și jumătate, zări de departe uniforma archebuzierului răsărind sub galeria cu piloni cufundată încă în întuneric, precum unul din mercenarii lui Rembrandt, pe silueta căruia luceau trei puncte, cel al coifului, cel al cămășii de zale și cel al nasului; funestă apariție care creștea și se limpezea cu repeziciune, și al cărei pas metalic părea că bate fiecare minut din ultimul ceas al postăvarului.

Numai că aceeași uniformă nu îmbrăca același tipar căci, ca să vorbim mai simplu, acesta era un alt militar, camarad de-al celui alt, care, oprindu-se în fața prăvăliei lui Eustache, a cărui spaimă se potoli cu mare greutate, îi adresă cuvântul foarte calm și foarte politicos.

Îi aduse la cunoștință în primul rând faptul că adversarul său, așteptându-l vreme de două ore la locul de întâlnire fără să-l vadă venind, și socotind că un accident neprevăzut l-a împiedicat să ajungă acolo, se va întoarce a doua zi, în același loc, unde va rămâne tot atât timp, și că dacă așteptarea lui va fi tot zadarnică, va veni el însuși la prăvălia lui, îi va tăia urechile și i le va vâră în buzunar, așa cum făcuse, în 1605, celebrul Brusquet cu un scutier de-al ducelui de Chevreuse, pentru aceeași pricină, faptă care a fost aplaudată de întreaga Curte și, în general, a fost socotită de bun gust.

La acestea Eustache răspunse că adversarul său îi nesocotește curajul cu o asemenea amenințare și că îi va da înzecit socoteală; adăugă că piedica era datorată numai faptului că nu reușise încă să găsească pe cineva care să-i fie martor.

Celălalt păru satisfăcut de această explicație și voi să-l lămurească bine pe negustor că ar putea găsi excelenți martori pe Pont Neuf, în față la Samaritaine, unde aceștia se plimbau de obicei; oameni care nu aveau altă meserie și

care pentru un scud erau gata să îmbrățișeze pricina oricui, ba chiar să aducă dueliști într-ajutor. După aceste vorbe, făcu o plecăciune adâncă și plecă.

Rămas singur, Eustache căzu pe gânduri și o bună bucată de vreme se simți foarte descumpănit: mintea-i *zăbovea* între trei hotărâri principale. Ba se gândea să-l înștiințeze pe locotenentul civil că militarul îi face necazuri și îl amenință, și să-i ceară autorizația de a purta arme ca să se poată apăra; dar asta ducea tot la o luptă. Ba se hotăra să se ducă pe teren, prevenindu-i însă pe sergenți, în așa fel încât aceia să sosească chiar în clipa când ar fi început duelul; da, dar puteau sosi după ce se va sfârși. În fine, se mai gândea să-i ceară sfat țiganului de pe Pont Neuf, și în cele din urmă rămase la această hotărâre.

La amiază, servitoarea o înlocui, sub umbrela roșie, pe Javotte, care veni să ia prânzul cu soțul său; acesta nu scoase o vorbă în timpul mesei despre vizita ce o primise; apoi însă o rugă să stea ea în prăvălie cât va merge el *să-i prezinte marfa* unui gentilom de curând venit în oraș și care voia să-și facă niște haine. Își luă într-adevăr sacul cu mostre și se îndreptă spre Pont Neuf.

Château-Gaillard, situat la marginea apei, în partea de miazăzi a podului, era o clădire mică deasupra căreia se ridica un turn rotund, care pe vremuri fusese folosit ca închisoare, iar acum începea să se păraginească și să crape, nefiind deloc bun de locuință decât pentru cei ce n-aveau alt adăpost. După ce mersese o vreme cu pași nesiguri printre pietrele risipite pe jos, Eustache nimeri în fața unei mici uși în mijlocul căreia era ținut în cuie un liliac. Bătu ușurel în ușă și maimuța jupânului Gonin îi deschise imediat ridicând un zăvor, treabă pentru care fusese dresată, așa cum uneori sunt și pisicile de casă.

Scamatorul stătea la o masă și citea. Se întoarse cu gravitate și-i făcu semn tânărului să se așeze pe un scăunel. După ce acesta îi povesti pățania lui, țiganul îi

spuse că era vorba de lucrul cel mai puțin neplăcut ce i se poate întâmpla cuiva, dar că a făcut bine venind la el.

— Dumneata îmi ceri un *farmec*, un farmec magic ca să fii sigur că-ți învingi adversarul; nu-i așa că asta vrei?

— De bună seamă, dacă e cu puțință.

— Deși o grămadă de lume știe cică să facă farmece, nicăieri nu vei găsi ceva mai sigur decât la mine: las' că nici nu sunt așa ca altele, făcute cu artă drăcească; ci rezultă dintr-o cunoaștere adâncă a magiei albe, așa că nu pot, în niciun chip, primejdui mântuirea sufletului.

— Asta e bine, spuse Eustache, altminteri m-aș fi păzit să mă folosesc de ele. Aș vrea să știu însă de mă costă meșteșugul dumitale magic, ca să-mi dau seama dacă aș putea plăti.

— Gândește-te că dumneata îți cumperi aici viața, ba încă și gloria pe deasupra. Fiind deci înțeleși în privința asta, socotești că pentru aceste două minunate lucruri s-ar putea cere mai puțin de o sută de scuzi?

— O sută de draci să te ia! mormăi Eustache a cărui față se posomorî; păi asta înseamnă mai mult decât am eu!... și ce se va alege de viața mea fără pâine și de glorie fără îmbrăcăminte? Las' că poate nici nu-i vorba decât de o făgăduială mincinoasă de șarlatan care vrea să ducă de nas pe proști.

— Nu plătești decât după.

— Asta ar fi ceva... Și, mă rog, ce zălog ai vrea pânatunci?

— Doar mâna dumitale.

— Ei asta-i... Zău dacă nu sunt un mare nătărău că-ți ascult balivernele! Păi nu mi-ai prevestit c-o s-o sfârșesc în ștreang?

— Nici vorbă, și nu mă dezic.

— Ei, și dacă așa stau lucrurile, de ce să mă tem eu de duelul ăsta?

— N-ai de ce să te temi, doar de câteva împunsături și

tăieturi, care să deschidă sufletului dumitale cele mai largi porți. După care vei fi luat și ridicat pe *jumătate de cruce*, spânzurat, viu sau mort, precum cere ordonanța; și-n felul acesta soarta ți se va împlini. Înțelegeți?

Postăvarul înțelese atât de bine încât se grăbi să dea mâna cu scamatorul, în chip de consimțământ, cerându-i răgaz zece zile ca să facă rost de sumă, lucru cu care celălalt se învoi după ce însemnă pe zid ziua sorocită pentru plată. Apoi luă cartea marelui Albert, comentată de Corneille Agrippa și de abatele Trithême, o deschise la articolul *dueluri* și, pentru a-l asigura și mai mult pe Eustache că treaba pe care o face el nu are nimic drăcesc, îi spuse că între timp ar putea să rostească niște rugăciuni fără teamă că-i va pricinui vreo încurcătură. Ridică apoi capacul unui cufăr din care scoase o oală de pământ nesmălțuită, făcu în ea un amestec din diverse ingrediente ce păreau să-i fie arătate de carte, rostind în același timp pe șoptite un fel de descântec. Când termină, luă Mâna lui Eustache care, cu cealaltă, își făcu semnul crucii, și îl unse până la încheietura palmei cu mixtura ce tocmai o făcuse.

În sfârșit, mai scoase din cufăr o sticlă foarte veche și foarte unsuroasă și, înclinând-o ușor, răspândi câteva picături pe dosul palmei, rostind cuvinte latinești ce semănau cu formula folosită de preoți la botez.

Abia atunci simți Eustache, în tot brațul, un fel de comoție electrică de care se sperie peste măsură; mâna i se părea înțepenită și, în același timp, lucru deosebit de ciudat, i se răsucii și i se întinse de mai multe ori de-pocniră încheieturile, ca un animal ce se trezește, apoi nu mai simți nimic, i se păru că circulația revine la normal, iar jupân Gonin strigă că totul s-a isprăvit și că de-acum putea să înfrunte *cele mai temute* săbii, de la Curte sau din armată și să le străpungă câte o butonieră pentru toți nasturii fără rost cu care moda de atunci le împopoțona veșmintele.

X. ÎN PRE-AUX-CLERES

A doua zi de dimineață patru oameni traversau aleile înverzite din Pre-aux-Cleres, căutând un loc potrivit și destul de ascuns. Ajunși la poalele unei coline ce mărginea partea de miazăzi, se opriră într-un loc pregătit pentru jocul de bile, loc care li se păru un teren foarte bun ca să se dueleze nestânjeniți. Atunci Eustache și adversarul său își lepădară vestele iar martorii, potrivit obiceiului, le făcură un control *pe sub cămăși și pe sub pantaloni*. Nu se poate spune că postăvarul nu era tulburat, dar avea totuși încredere în farmecele țiganului; știut fiind că meșteșugurile magice, farmecele, băuturile de descântec și vrăjile n-au avut nicicând mai mult credit decât în epoca aceea, când au prilejuit un mare număr de procese, de care registrele tribunalelor sunt pline și fac dovada că judecătorii înșiși împărtășeau credulitatea generală.

Martorul lui Eustache, pe care-l năimise pe Pont Neuf pentru un scud, îl salută pe prietenul archebuzierului și-l întrebă dacă ar vrea să se bată și el; când celălalt îi răspunse că nu, el își încrucișă brațele cu nepăsare și se trase îndărăt ca să-i poată vedea pe dueliști.

Postăvarul nu-și putu stăpâni un soi de greață când îl văzu pe adversarul său salutându-l cu sabia și nu-i răspunse la salut. Rămase nemișcat, ținând sabia înaintea lui ca pe o lumânare și atât de stânjenit încât militarul, care de fapt nu era rău la suflet, își făgădui să nu-i facă decât o zgârietură. Dar abia se atinseseră săbiile că Eustache simți cum mâna-i trage după sine întregul braț și se mișcă strașnic de ager. Mai bine zis nici n-o mai simțea decât prin puterea cu care-i trăgea mușchii întregului braț; mișcările ei aveau o forță și o elasticitate nemaipomenite, care puteau fi asemuite numai cu cele ale unui arc de oțel; drept care militarul aproape că-și scrânti încheietura mâinii pârând o

lovitură de terță; iar quarta îi aruncă sabia la zece pași distanță, în timp ce spada lui Eustache, fără să se oprească din aceeași mișcare, îi străpunse trupul cu atâta violență încât garda îi rămase întipărită pe piept. Eustache care nu fandase și se lăsase tras pe neașteptate înaintea de propria-i mână, și-ar fi crăpat capul, căzând cât era de lung, dacă nu s-ar fi izbit cu fruntea de burta adversarului său.

— Doamne sfinte, ce mână are!... strigă martorul soldatului; tânărul acesta e mai ceva decât cavalerul *Tord-Chêne*! Nu-l ajută nici ținuta, nici fizicul; dar are brațul mai năprasnic decât un arc din Țara Galilor!

Între timp Eustache se ridicase cu ajutorul martorului și rămase o clipă năucit de cele petrecute; când însă îl văzu pe archebuzier zăcând întins la picioarele sale, pironit în pământ cu sabia, o luă la fugă în neștire și atât de repede încât uita în iarbă vesta sa de duminică garnisită cu fireturi de mătase.

Or, cum soldatul era mort de-a binelea, cei doi martori nu mai aveau nimic de câștigat rămânând la fața locului, drept care plecară în mare grabă. Făcură vreo sută de pași când cel al lui Eustache, dându-și o palmă peste frunte, strigă:

— la uite, am uitat să-mi iau sabia pe care i-am împrumutat-o!

Îl lăsa pe celălalt să-și vadă de drum și, revenind la locul luptei, începu plin de curiozitate să întoarcă pe dos buzunarele mortului, în care nu găsi decât niște zaruri, un capăt de sfoară și o pereche de cărți de taroc jerpelite și rupte pe la colțuri.

— M-a șmecherit! fir-ar să fie, m-a șmecherit! șopti el; încă un prăpădit care n-are un *sfanț*! îți suflă vântul prin buzunare, Țmăi suflă-n feștilă!

Educația enciclopedică a secolului ne scutește de a desluși, în această frază, și altceva decât spun ultimele cuvinte, care fac aluzie la meseria de archebuzier a defunctului.

Omul nostru neîndrăznind să ia nimic din uniformă, ca să nu se compromită în caz c-ar fi încercat să vândă ceva, se mulțumi să scoată cizmele militarului, le înfășură sub mantie împreună cu vesta lui Eustache și plecă bodogănind.

XI. OBSESIE

Postăvarul rămase câteva zile închis în casă, cu inima îndurerată de acea moarte tragică pe care o provocase pentru jigniri destul de neînsemnate, printr-un mijloc de condamnat și afurisit, pe lumea asta ca și pe cealaltă. Erau momente când înclina să creadă că totul a fost un vis, și dacă n-ar fi fost vesta uitată în iarbă, care *strălucea, prin absență*, ar fi zis că memoria îl minte.

În sfârșit, într-o seară, vrând să vadă cu proprii-i ochi locul acelor întâmplări, se duse la Pre-aux-Cleres așa, ca în plimbare. Vederea i se împăienjeni când recunoscuse locul unde se duelase, și fu silit să se așeze. Precum le era obiceiul, procurorii jucau aici bile înainte de cină; și lui Eustache, de îndată ce se risipi ceața care-i acoperea ochii, i se păru că vede pe teren, printre picioarele unuia dintre ei, o mare pată de sânge. Se ridică foarte încordat și grăbi pasul ca să iasă din alee, având mereu în fața ochilor pata de sânge care, păstrându-și forma se așeza pe toate obiectele asupra cărora privirea i se oprea în trecere, precum acele pete alburii ce le vezi multă vreme zburând în jurul tău după ce ți-ai ațintit ochii spre soare.

Revenind acasă i se păru că fusese urmărit; și abia atunci îi trecu prin minte că oamenii de la palatul reginei Marguerite, prin fața căruia trecuse dimineața cealaltă și chiar și în acea seară, poate că l-au recunoscut; și cu toate că legile asupra duelului nu erau în vremea aceea aplicate cu strășnicie, se gândi că de data asta ar fi fost cât se poate de potrivit să spânzure un biet negustor, ca să fie de învățătură pentru oamenii de la Curte, de care atunci nu

avea nimeni curajul să se lege așa cum avea să se întâmple mai târziu.

Aceste gânduri, împreună cu multe altele, îl tulburară toată noaptea: nu reușea o clipă să închidă ochii fără să vadă o mie de spânzurători amenințându-l cu pumnul, și de fiecare dată atârna în funie un mort care râdea îngrozitor, sau un schelet ale cărui coaste se desenau foarte limpede pe fața lată a lunii.

O idee fericită mătură însă toate aceste vedenii *diavolești*; Eustache își aduse aminte de locotenentul civil, vechi mușteriu de-al socrului său, și care îl mai primise înainte vreme cu destulă bunăvoință; își făgădui că va merge să-l caute în ziua următoare ca să-i mărturisească totul, convins fiind că îl va proteja, dacă nu din alte motive măcar din considerație pentru Javotte, pe care o știa de când era mică și pentru jupân Goubard, pe care-l prețuia foarte mult. În cele din urmă, sărmanul negustor reuși să adoarmă și se odihni pe perna acestei hotărâri înțelepte.

A doua zi pe la ceasurile nouă, bătea la ușa magistratului. Presupunând că vine spre a-i lua măsură pentru niște haine sau ca să-i vândă ceva, valetul îl introduse imediat la stăpânul său care, pe jumătate răsturnat într-un fotoliu, cu spătar înalt, citea ceva foarte plăcut. Ținea în mâini vechiul poem al lui Merlin Coccaie și se desfăta nespus de mult cu povestea vitejiilor lui Balde, vajnicul prototip al lui Pantagruel, ca și de șiretlicurile și pungășiile lui Cingar, acest tipar grotesc după care s-a modelat atât de fericit Panurge al nostru.

Jupânul Chevassut ajunsese tocmai la povestea mieilor, de care Cingar descotorosi, corabia aruncându-l în mare pe cel plătit de el și pe care toți ceilalți îl urmară numaidecât, când băgă de seamă că venise cineva la el și, punând cartea pe o masă, se întoarse spre postăvar foarte bine dispus.

Îl întreabă de sănătatea neveste-și și a socrului și făcu pe

socoteala lui tot felul de glume privind situația lui de proaspăt căsătorit. Eustache se folosi de această ocazie pentru a ajunge la pățaniile lui și, după ce-i povesti fără zăbavă despre cearta lui cu archebuzierul, încurajat fiind și de aerul patern al magistratului, îi mărturisi, de asemenea, și tristul ei deznodământ.

Celălalt îl privi atât de uimit de parcă în locul jupânului Eustache Bouteroue, negustor în galeria cu piloni, ar fi fost bunul uriaș Fracasse din cartea lui, sau credinciosul Falquet, care era jumătate om jumătate iepure: căci deși aflate între timp că era bănuț susnumitul Eustache, nu dăduse deloc crezare raportului și nici faptei, pusă pe seama unui negustor, înalt cât Gribouille sau Triboulet, care cică pironise la pământ, cu sabia, un soldat al regelui.

Când însă nu se mai putu îndoi în privința faptelor, îl asigură pe sărmanul postăvar că va face tot ce-i va sta în putință ca să potolească lucrurile și să-i abată pe oamenii justiției de pe urmele lui, făgăduindu-i că dacă martorii nu vor veni să-l acuze, va putea în curând să-și trăiască viața în liniște, fără să se mai teamă de funie.

Ba jupânul Chevassut îl petrecu până la ușă, asigurându-l din nou că toate se vor aranja când, în clipa în care să-și ia cu umilință rămas bun de la el, Eustache îndrăzni să-i tragă o palmă zdravănă, o palmă care lăsă fața magistratului jumătate roșie, jumătate vânătă, ca emblema Parisului, o palmă de care acesta rămase încremenit ca o stană de piatră, cu gura căscată de-un cot și la fel de mut ca un pește fără limbă.

Sărmanul Eustache fu atât de înspăimântat de această faptă încât se aruncă la picioarele jupânului Chevassut, și îi ceru iertare pentru necuviința lui cu vorbele cele mai rugătoare și cu cea mai mare umilință, jurându-se pe toți sfinții că fusese vorba de o mișcare convulsivă, de care nu și-a dat seama, și făcută fără voia lui, pentru care se roagă ca de Dumnezeu să aibă îndurare. Bătrânul îl ridică mai

mult uimit decât mânios; dar abia se văzu Eustache în picioare că-i dădu, cu dosul mâinii, pe celălalt obraz, perechea primei palme, atât de puternică încât cele cinci degete lăsară o scobitură adâncă în care li s-ar fi putut turna tiparul.

De data aceasta, faptele depășind orice măsură, jupânul Chevassut alergă spre clopoțel, să sune ca să-și cheme oamenii; dar postăvarul îl urmărea, continuând să-l croiască, ceea ce dădu loc unei scene nemaipomenite, deoarece la fiecare palmă cu care își gratifica protectorul, nenorocitul se pierdea în scuze plângărețe și în rugăminți încâlcite, al căror contrast cu faptele era de tot hazul; zadarnic însă căuta el să se oprească din elanul în care mâna îl târa, căci semăna cu un copil ce ține o pasăre mare legată cu o sfoară de picior. Nenorocitul de Eustache era astfel tras de mână în urmărirea locotenentului civil, care se învârtea în jurul meselor și al scaunelor, și suna, și țipa, turbat de mânie și durere. În sfârșit, valetii intrară, puseră mâna pe Eustache Bouteroue și îl aruncară la pământ gâfâind și fără vlagă. Jupânul Chevassut, care nu credea deloc în magia albă, nu putea înțelege altceva decât că fusese dus de nas și maltratat de-tânărul Eustache dintr-o pricină pe care nu și-o putea explica; de aceea chemă sergenții și-l lăsă pe tânăr în seama lor, sub dubla acuzație de moarte provocată prin duel și ultragii prin lovire aduse unui magistrat în propria-i locuință. Eustache nu se trezi din leșin decât atunci când auzi scârțâitul zăvoarelor care deschideau ușa celei ce-i fusese destinată.

— Sunt nevinovat!... îi strigă el temnicherului care-l împingea înăuntru.

— I-auzi, drăcie! îi replică acesta cu gravitate, da' unde crezi că te afli? Păi aici nu avem decât dintr-ăștia!

XII. DESPRE ALBERT CEL MARE ȘI DESPRE MOARTE

Eustache fu vârat într-una din celulele acelea în care, după cum spunea Cyrano, dacă l-ai fi văzut, ai fi putut crede că-i o lumânare pusă sub o ventuză.

— Dacă mi se dă, adăugă el după ce cercetase toate colțurile făcând o învârtitură pe loc, dacă mi se dă această haină de piatră ca veșmânt, e prea largă; dacă mi se dă ca mormânt, e prea strâmtă. Păduchii au aici dinții mai lungi decât trupul, și suferi întruna de pietre, care sunt afurisit de dureroase deși-s în afara mădulelor.

Eroul nostru putea acolo să se gândească în liniște la soarta lui nefericită și să blesteme fatalul ajutor primit de la scamator, care-i scosese o mână de sub autoritatea firească a capului; fapt din care, prin forța lucrurilor, avea să rezulte tot felul de încurcături. De aceea mare-i fu mirarea când îl văzu coborând într-o bună zi la el în temniță și întrebându-l cât se poate de liniștit cum o mai duce.

— Vedea-te-aș spânzurat, palavragiule și vrăjitorule, pentru farmecele tale afurisite! făcu el.

— Da ce te-a apucat, răspunse celălalt; parcă din vina mea n-ai venit în a zecea zi să-mi aduci suma stabilită ca să-ți ridic vraja?

— Ehe!... de unde să fi știut eu că ai nevoie atât de repede de banii ăia, spuse Eustache ceva mai puțin pornit, tocmai dumneata care faci aur cât poțesteți, precum scriitorul Flamei?

— Nici pomeneală! făcu celălalt, ba dimpotrivă! O s-ajung eu, fără îndoială, să săvârșesc această mare faptă ermetică, și tocmai sunt pe drumul cel bun; dar încă n-am reușit decât să transform aurul fin în fier foarte bun și foarte curat: secret pe care l-a descoperit și marele Raymundus Lullus spre sfârșitul vieții sale...

— Ehe, ce mai știință! spuse postăvarul. Și-acum, prin urmare, ai venit să mă scoți, în sfârșit, de-aici; nu-i așa? Ai picat la țanc! Tocmai când nu mai trăgeam nicio nădejde...

— Ai înțeles bine care-i tărașenia, prietene! Că-ntr-adevăr tocmai asta nădăjduiesc să pot face, să deschid porțile fără chei, ca să intru și să ies; și-o să vezi îndată prin ce mijloace o să reușesc.

Spunând acestea, țiganul scoase din buzunar cartea lui Albert cel Mare și, la lumina felinarului ce-l adusese cu sine, citi paragraful ce urmează:

MIJLOC EROIC DE CARE SE SLUJESC MIȘEII PENTRU A PĂTRUNDE ÎN CASE

„Se ia mâna tăiată a unui spânzurat, pe care trebuie să i-o fi cumpărat înainte de moarte; se cufundă, având grijă să fie ținută cu pumnul aproape închis, într-un vas de aramă conținând zimac și salpetru, împreună cu grăsime de *spondilis*. Se pune vasul la un foc făcut cu ferigă și verbină; în așa fel încât după un Sfert de ceas mâna să fie cu desăvârșire uscata și aptă să se conserve multă vreme. Apoi, după ce se va fi făcut o lumânare din untură de vițel de mare și sesam din Laponia, mâna se folosește ca sfeșnic pentru a ține această lumânare aprinsă; și în orice loc merge cel ce-o poartă înaintea sa, zăbrelele cad, zăvoarele se deschid, și toate persoanele ce-i ies în cale rămân încremenite.

Această mână, astfel pregătită, primește numele de „*mână slăvită*”.

— Ce născocire minunată! strigă Eustache Bouteroue.

— Așteaptă numai; deși dumneata nu mi-ai vândut mâna, ea-mi aparține de fapt, pentru că nu ți-ai răscumpărat-o în ziua hotărâtă, probă că sorocul fiind odată trecut, ea s-a purtat, prin spiritul de care e posedată, în așa fel încât eu să intru cât mai grabnic în stăpânirea ei. Mâine, tribunalul te va condamna la spânzurătoare; poimâine, sentința va fi executată, și în seara aceleiași zile eu voi culege acest fruct atât de râvnit și îl voi pregăti așa cum se cuvine.

— Ba asta nu! strigă Eustache; și chiar mâine vreau să le spun *domnilor* acelora toată taina.

— Foarte bine, n-ai decât... atât doar că atunci vei fi ars de viu pentru că te-ai folosit de magie, ceea ce te va obișnui din timp cu frigarea jupânului dracu'... Numai că lucrurile nu se vor petrece deloc așa, fiindcă horoscopul dumitale arată ștreangul, și nimic nu-ți poate schimba soarta.

Atunci nenorocitul de Eustache începu să țipe atât de tare și să plângă cu atâta foc, că te-apuca mila.

— Ei, haide, haide! dragă prietene, îl luă cu binișorul jupân Gonin, de ce să-nchizi ochii în fața destinului?

— Maică Precistă, îți dă mâna să vorbești așa, hohoti Eustache, dar când simți că moartea-i coala...

— Ei bine, și la urma urmelor ce-i moartea asta de care atâta ne tot minunăm?... După mine moartea-i o gogoriță!

„Nimeni nu moare înainte de a-i fi sosit ceasul!” spune Seneca Tragicul.

Ce, ești oare singurul vasal al acestei doamne carne? îi sunt și eu, și celălalt, și al treilea, ș-al patrulea, și... Martin, și Philippe!... Moartea nu respectă pe nimeni. E atât de îndrăzneță încât osândește, răpune și ia fără deosebire papi, împărați, regi, ba și magistrați, sergenți și alte canalii de aceeași teapă.

„Prin urmare n-are niciun rost să te jelui că vei face ceea ce toți ceilalți vor face mai târziu; situația lor e chiar mai nenorocită decât a dumitale; căci dacă moartea e un rău, ea nu e un rău decât pentru cei ce au să moară. Așa că dumneata nu mai ai decât o zi din acest rău, în timp ce majoritatea celorlalți vor avea parte de el douăzeci sau treizeci de ani, dacă nu chiar mai mult.

Un înțelept de demult spunea: „Ceasul care v-a dat viața v-a și ciuntit-o”. Căci ești în moarte în timp ce ești în viață; și când nu mai ești în viață, ești după moarte; sau, mai bine zis și ca să închei: moartea nu te privește nici mort nici viu;

viu, pentru că ești mort, pentru că nu mai ești.

Ajungă-ți prietene aceste raționamente pentru a avea curajul să bei fără să te strâmbi pelinul ce ți-e dat, și până atunci mai gândește-te la un frumos vers de Lucrețiu al cărui sens e acesta: „Trăiește cât de mult cu putință, căci nu vei știrbi cu nimic veșnicia morții!”

După aceste frumoase maxime, luate de la antici și de la moderni, ajustate și răstălmăcite potrivit gustului epocii, jupânul Gonin își ridică felinarul, bătu în ușa celei pe care gardianul veni să i-o deschidă, și peste deținut bezna se lăsă din nou precum o mantie de plumb.

XIII. ÎN CARE IA CUVÂNTUL AUTORUL

Persoanele care doresc să cunoască toate amănuntele procesului lui Eustache Bouteroue le vor găsi în *Hotărârile memorabile ale tribunalului din Paris*, care se află la biblioteca de manuscrise și a căror cercetare le va fi facilitată cu obișnuita-i solitudine de domnul Paris. Acest proces se află în ordine alfabetică imediat după cel al baronului de Boutteville, foarte curios, de asemenea, din cauza duelului său nemaipomenit, cu marchizul de Bussi, pentru care, spre a sfida și mai pe față decretul, veni anume din Lorena la Paris și se bătu chiar în Piața Regală, la ceasurile trei după-amiază, și tocmai în ziua de Paște (1627). Dar nu despre acesta ne ocupăm aici. În procesul lui Eustache Bouteroue este vorba numai de duel și ultragii aduse locotenentului civil, nu și de farmecul magic care a fost cauza tuturor nenorocirilor. Dar o notă anexa la celelalte piese face trimitere la *Culegere de povestiri tragice de Belleforest* (ediția de la Haga, cea de la Rouen fiind incompletă); acolo se mai găsesc și alte relații ce urmează să le dăm în legătură cu această întâmplare, pe care Belleforest o intitulează în chip destul de fericit *Mâna posedată*.

XIV. CONCLUZIE

În dimineața execuției sale, Eustache, pe care-l strămutaseră într-o celulă mai bine luminată decât prima, primi vizita unui confesor, venit a-i aducă o oarecare alinare sufletească.

La orele două, ieși din Châtelet. Tremura ca varga făcându-și rugăciunile și-fu condus în piața Augustinilor, între cele două arcade formate de Pomt Neuf și intrarea străzii Dauphine unde avu cinstea să aibă o spânzurătoare de piatră. Urcă scara cu destulă îndrăzneală, căci îl privea multă lume, acest loc de execuție fiind unul dintre cele mai frecventate. Dar pentru că înainte de a face acest mare *salut în nimic* osânditul caută cât mai multe pricini de zăbavă, în clipa când călăul se pregătea – să-i așeze ștreangul la gât cu atâta ceremonie de parc-ar fi fost Lâna de aur, căci aceste persoane exercitându-și profesiunea în fața publicului pun, de obicei, multă îndemânare și chiar o anume grație în treaba ce o fac, Eustache îl migă să binevoiască a se opri un moment fiindcă ar mai avea de spus două rugăciuni pentru sfântul Ignațiu și sfântul Ludovic de Gonzague, pe care, dintre toți sfinții, îi lăsase anume la urmă, dat fiind faptul că fuseseră beatificați tocmai în acel an 1609; dar omul acela îi răspunse că publicul mai avea și alte treburi și că ar fi o necuviință să-l lase să aștepte mai mult pentru un spectacol atât de neînsemnat cum este o simplă spânzurare; iar funia pe care o strângea în timp ce-i făcea vânt de pe scară tăie în două replica lui Eustache.

Se spune c-ar fi lucru sigur că tocmai când totul părea să se fi terminat și călăul se pregătea să plece acasă, jupânul Gonin se arată la una din ferestrele de la Chateau-Gaillard care dădea spre piață. În aceeași clipă, deși trupul postăvarului era cu desăvârșire țeapăn și neînsuflețit, mâna

Începu să i se zbată veselă, precum coada unui câine care-și vede stăpânul. Ceea ce stârni în mulțime un prelung strigăt de uimire, și cei care între timp porniseră să-și vadă de drum, se întoarseră în mare grabă, ca niște oameni care au crezut că piesa-i terminată și află c-a mai rămas de jucat încă un act.

Călăul propti din nou scara, pipăi picioarele spânzuratului în dosul gleznei: pulsul nu mai bătea; îi tăie o arteră: nu țâșni nicio picătură de sânge, dar brațul continua totuși să se miște în neștire.

Omul roșu nu înțelegea însă să stea cu brațele încrucișate; încercă să se cațere pe umerii osânditului atrăgând asupra sa huiduielile asistenței; dar mâna se purtă cu obrazul lui bubos la fel de necuviincios ca și cu cel al jupânului Chevassut, drept care omul, înjurând de toți dumnezeii, scoase un cuțit pe care întotdeauna îl purta pe sub veșminte și, din două lovituri, tăie mâna *posedată*.

Ea făcu un salt uluitor și căzu însângерată în mijlocul mulțimii care se retrase înspăimântată din fața ei; atunci făcând alte multe salturi, prin elasticitatea degetelor sale, și cum toți i se fereau din cale, ea ajunse în curând la picioarele turnului de la Château-Gaillard; apoi agățându-se, tot cu degetele, ca un crab, de asperitățile și de crăpăturile zidului, urcă astfel până la ambrazura unde țiganul o aștepta.

Belleforest se oprește la această concluzie ciudată și încheie cu următoarele cuvinte: „Această întâmplare, adnotată, comentată și ilustrată, a fost multă vreme subiect de conversație pentru toată lumea bună, ca și pentru oamenii de rând, totdeauna ahtiați de povestiri bizare și supranaturale; dar poate că nu e vorba decât de încă o istorioară de adormit copiii care nu trebuie crezută cu ușurință de persoanele serioase și cu scaun la cap”.

Traducere de MIHAI MURGU

THÉOPHILE GAUTIER

MOARTA ÎNDRĂGOSTITĂ

Mă întrebi, frate, dacă am iubit; da. Este o poveste ciudata și îngrozitoare și, cu toate că am șaiszeci și șase de ani de-abia îndrăznesc să scutur cenușa care a acoperit această amintire. Nu vreau să te refuz, dar n-aș povesti unui suflet mai puțin încercat o astfel de întâmplare. E vorba de evenimente atât de ciudate, încât nu pot crede că s-au întâmplat aievea. Timp de mai bine de trei ani am fost pradă unei iluzii curioase și diabolice. Eu, sărman preot de țară, am dus în vis, în fiecare noapte (de-ar da Dumnezeu să fi fost vis!) o viață de câine blestemat, o viață de om de lume și de Sardanapal. O singură privire prea binevoitoare asupra unei femei, și era cât pe-acți să-mi vând sufletul; dar, în sfârșit, cu ajutorul lui Dumnezeu și al sfântului meu patron am reușit să izgonesc duhul rău care pusese stăpânire pe mine. Existența mea se împletea cu o existență nocturnă cu totul diferită. În timpul zilei, eram un preot al Domnului, cast, făcându-mi rugăciunile și ocupându-mă de cele sfinte; noaptea, îndată ce închideam ochii, deveneam un tânăr senior, mare cunoscător de femei, priceput în rasele de câini și de cai, jucând barbut, bând și blestemând; și când în zori mă deșteptam, mi se părea că, dimpotrivă, adormeam și visam că sunt preot. Din această viață de somnambul am rămas cu amintiri despre lucruri și cuvinte pe care nu pot să le reneg și, cu toate că n-am ieșit niciodată dintre pereții casei parohiale, s-ar spune mai degrabă, auzindu-mă, că sunt un om care a trecut prin multe și e dezgustat de lume, care apoi s-a dedicat bisericii și ar vrea să-și termine în sânul lui Dumnezeu o viață prea agitată, decât un umil seminarist

care a îmbătrânit într-o parohie necunoscută, în fundul unei păduri și fără nicio legătură cu cele lumești.

Da, am iubit, cum nimeni pe lume n-a iubit; o dragoste nebună și furioasă, atât de puternică încât mă mir că nu mi-a zdrobit sufletul. Ah! ce nopți! ce nopți?

Din cea mai fragedă copilărie, am simțit chemare către preoție; de altfel, toată învățătura mea a fost îndreptată în această direcție și viața mea până la douăzeci și patru de ani n-a fost decât un lung noviciat. După ce am terminat teologia, am trecut rând pe rând prin toate treptele inferioare ale preoției și superiorii mei m-au găsit demn, deși eram foarte tânăr, să pășesc pe ultima și cea mai grea dintre ele. Ziua când trebuia să fiu hirotonisit se stabilise în săptămâna Paștilor.

Nu umblasem niciodată în lume; lumea se mărginea pentru mine la zidurile liceului și ale seminarului. Știam vag că există ceva numit femeie, dar nu mi-am oprit gândurile asupra ei, eram cu desăvârșire inocent. Nu-mi vedeam mama, bătrână și infirmă, decât de două ori pe an. Acestea erau singurele mele legături cu lumea din afară.

Nu regretam nimic, nu aveam nici cea mai mică șovăială în fața acestei făgăduieli irevocabile; eram bucuros și nerăbdător. Niciodată vreun logodnic n-a numărat ceasurile cu mai multă nerăbdare și aprindere: nu mai dormeam, visam că slujesc în biserică; a fi preot – nimic nu mi se părea mai frumos pe lume: aș fi refuzat să devin rege sau poet. Ambiția mea nu concepea altceva.

Îți spun toate acestea ca să-ți dai seama cât de mult ceea ce mi s-a întâmplat nu trebuia să mi se întâmple și că am fost victima unei halucinații inexplicabile.

Când a venit ziua cea «mare, am pășit către biserică cu un pas atât de ușor încât mi se părea că plutesc în aer sau că am aripi pe umăr. Mi se părea că sunt un înger și mă miram de chipul întunecat și preocupat al tovarășilor mei; căci eram mai mulți”. Petrecusem întreaga noapte în

rugăciuni și mă aflam într-o stare apropiată de extaz. Episcopul, un bătrân venerabil, mi se părea a fi însuși Dumnezeu Tatăl aplecat peste veșnicie și vedeam cerul printre bolțile templului.

Cunoști detaliile acestei ceremonii: binecuvântarea, împărtășania în cele două feluri, ungerea palmei cu uleiul catecumenic și, în sfârșit, sfântul sacrificiu oferit împreună cu episcopul. N-am să zăbovesc asupra acestor lucruri! O! ce dreptate are lov și cât de lipsit de prevedere e cel care-și crede ochilor! Mi-am ridicat întâmplător capul, pe care-l ținusem aplecat până atunci, și am zărit în fața mea, atât de aproape încât aș fi putut s-o ating, deși în realitate era la o distanță destul de mare, dincolo de balustradă, o femeie tânără, de o frumusețe rară, și îmbrăcată cu un fast regesc. A fost ca și cum mi s-ar fi luat un vâl de pe ochi. Am avut aceeași senzație ca un orb care și-ar fi recăpătat dintr-odată vederea. Episcopul, atât de strălucitor până atunci, se stinse deodată, lumânările deveniră mai palide în sfeșnicele lor de aur, ca stelele dimineața, și în toată biserica se așternu întunericul. Fermecătoarea făptură se desprindea pe acest fond întunecat ca o revelație angelică; era ca și cum s-ar fi luminat singură și în loc să primească lumină din afară părea că răspândește ea însăși lumină în jur.

Am închis ochii, cât se poate de hotărât să nu-i deschid, pentru a mă sustrage influenței obiectelor din jur; căci eram din ce în ce mai distrat și de-abia îmi dădeam seama ce fac.

O clipă după aceea, am deschis din nou ochii, căci printre gene o vedeam sclipind în culorile curcubeului într-o penumbră roșietică, așa cum se întâmplă când privești soarele.

O! ce frumoasă era! Cei mai mari pictori atunci când, urmărind în cer frumusețea ideală, au adus pe pământ portretul Madonei, nici nu se apropie de această realitate fabuloasă. Nici versurile poezilor, nici paleta pictorului nu

pot da o idee despre ea. Era destul de înaltă, cu o talie și un port de zeiță; părul, de-un blond blând, se despărțea în creștetul capului încât aluneca pe tâmpile ca două râuri de aur; parcă era o regină purtându-și diadema; fruntea, de o albeață care bătea în albastru, și transparentă, se întindea înaltă și senină deasupra unor sprâncene circumdate și aproape negre, ciudățenie care punea în lumină ochii verzi ca marea, de-o vioiciune și o strălucire orbitoare. Ce ochi! cu o străfulgerare hotărau soarta unui om; aveau o viață, o limpezime, o flacără, o sclipire pe care nu le-am mai văzut în ochii altor oameni; aruncau raze asemănătoare cu niște săgeți, care vedeau limpede că se opresc în inima mea. Nu știu dacă flacăra care-i lumina venea din cer sau din iad, dar cu siguranță că venea sau dintr-o parte, sau din cealaltă. Această femeie era sau un înger, sau un demon și poate amândouă la un loc; cu siguranță că nu ieșise din pântecul Evei, mama noastră a tuturor. Dinții îi sclipeau într-un surâs ușor și făcea gropițe la fiecare mișcare a gurii în mijlocul șatenului roz al feței adorabile. Iar nasul era de o finețe și de o mândrie regească, vădind cea mai aleasă obârșie. Luciri de agată sclipeau pe pielea netedă și albă a umerilor pe jumătate descoperiți, iar șiruri de perle mari, sidefii îi coborau pe piept. Din când în când, ridicând capul cu o mișcare unduită de șarpe sau de păun care-și înfoaie penele, își tremura gulerul înalt, plisat și brodat care îi înconjura gâtul ca o împletitură de argint.

Purta o rochie de catifea de un roșu-deschis și din mânecile largi căptușite cu hermină ieșeau niște mâini patriciene, de o mare delicatețe, cu degete lungi și pufoase, de o transparență ideală, încât lumina trecea prin ele ca prin degetele Aurorii.

Toate aceste amănunte îmi sunt tot atât de vii ca și cum s-ar fi petrecut ieri și, cu toate că eram grozav de tulburat, nimic nu-mi scăpa: cea mai ușoară nuanță, micul punct negru în colțul bărbiei, puful imperceptibil la colțul buzelor,

pielea catifelată a frunții, umbra tremurătoare a genelor pe obraz, toate le înregistram cu o luciditate uimitoare.

Pe măsură ce-o priveam, simțeam că se deschid în mine uși care până atunci fuseseră închise; răsuflători înfundate se deschideau în toate direcțiile lăsând să se întrevadă perspective necunoscute; viața îmi apărea sub un aspect cu totul nou; începeau să precumpănească alte gânduri decât până atunci. O frică îngrozitoare îmi sfâșia sufletul; fiecare minut care trecea mi se părea o secundă și un secol. Ceremonia continua totuși și mă ducea departe de lumea pe care dorințe născânde o asediau cu furie. Am spus totuși da, când aș fi vrut să spun nu, când totul în mine se revolta și protesta împotriva tiraniei pe care limba i-o impunea sufletului: o putere ocultă îmi smulgea fără voie cuvintele din gură. Așa se face poate că atâtea fete tinere pășesc spre altar cu hotărârea neînduplecată de-a refuza în chip răsunător soțul care li se impune și că niciuna nu-și realizează planul. Așa se face fără îndoială că atâtea sărmane novice îmbracă rasa, deși sunt hotărâte s-o sfâșie în clipa jurământului. Nu îndrăznești să provoci un asemenea scandal în fața lumii, nici să înșeli așteptările atâtor persoane; toate aceste voințe, toate aceste priviri parcă te apasă ca o povară; și apoi toate măsurile sunt atât de bine luate, totul este mai dinainte atât de bine pus la punct și într-un mod atât de evident irevocabil, încât gândul cedează acestei presiuni și totul se prăbușește.

Expresia ochilor frumoasei necunoscute se schimba după mersul ceremoniei. La început afectuoși și blânzi, deveniră apoi disprețuitori și parcă nemulțumiți că nu au fost înțeleși.

Am făcut un efort în stare să mute un munte ca să strig că nu vreau să mă fac preot; dar n-am izbutit: limba parcă mi-era bătută în cuie și mi-a fost cu neputință să-mi manifest dorința prin cel mai mic gest negativ. Treaz fiind, eram ca într-un coșmar, când vrei să strigi un cuvânt de care depinde toată viața ta, fără să reușești.

Ea păru că-și dă seama de martiriul meu, și ca și cum ar fi vrut să mă încurajeze, îmi aruncă o privire plină de făgăduieli divine. Ochii ei erau un adevărat poem iar privirile alcătuiau fiecare câte un cântec.

Îmi spunea:

„Dacă vrei să fii al meu, am să te fac mai fericit decât însuși Dumnezeu în raiul său; îngerii te vor pizmui. Sfâșie lințoliul acela funebru în care vor să te înfășoare; eu sunt frumusețea, tinerețea, viața; vino la mine, vom fi împreună dragostea. Ce-ar putea să-ți ofere Iehova în schimb? Vom trăi ca în vis și viața noastră nu va fi decât un veșnic sărut.

Aruncă vinul din potir și ești liber. Te voi duce cu mine către insule necunoscute; vei dormi pe sânul meu într-un pat cu totul și cu totul de aur, sub un baldachin de argint; pentru că te iubesc și vreau să te smulg *de* la Dumnezeul tău către care atâtea suflete nobile îndreaptă râuri de dragoste care nu ajung până la el.

Mi se părea că aud aceste cuvinte într-un ritm de o blândețe nesfârșită pentru că privirea ei aproape că vorbea, iar cuvintele pe care ochii ei mi le trimiteau răsunau în fundul sufletului meu ca și cum «o gură invizibilă mi le-ar fi suflat în inimă. Mă simțeam gata să renunț la Dumnezeu și totuși sufletu-mi îndeplinea orbește formalitățile ceremoniei. Frumoasa mea îmi aruncă o nouă privire atât de rugătoare, atât de disperată, încât lame ascuțite îmi sfârtecau inima și junghiuri de durere îmi sfâșiau pieptul, mai tare decât pe cel al Precistei îndurerate.

Se sfârșise, eram preot.

Niciodată o față de om n-a exprimat o spaimă mai sfâșietoare; fata tânără care-și vede logodnicul căzând și murind fulgerător, mama lângă leagănul gol al copilului, Eva pe pragul ușii raiului, zgârcitul care găsește un pietroi în locul comorii, poetul care a scăpat în flăcări manuscrisul unic al celei mai frumoase lucrări n-ar fi avut un aer mai abătut și mai nemângâiat. Sângele i se retrase cu totul din

obraz și se făcu albă ca marmura; brațele frumoase îi căzură de-a lungul trupului ca și cum mușchii i s-ar fi desprins de pe ele și se sprijini de un stâlp, deoarece i se tăiaseră picioarele și n-o mai susțineau. Iar eu, alb ca-varul, cu fruntea inundată de o sudoare mai sângeroasă decât cea a patimilor, „mă îndreptam clătinându-mă pe picioare spre ușa bisericii; mă sufocam; bolțile îmi cădeau pe umeri și mi se părea că Toată greutatea cupolei mi se lăsa pe creștet.

Când să trec pragul, o mână îmi apucă brusc mâna; o mână de femeie! Nu atinsesem niciodată o mână de femeie. Era rece ca pielea unui șarpe și locul mă ardea ca un fier roșu. Ea era. „Nenorocitul! nenorocitul! ce-ai făcut?” îmi spuse ea încet; apoi dispăru în mulțime.

Bătrânul episcop trecu; mă privi cu un aer sever. Aveam cea mai ciudată înfățișare cu putință; mă îngălbeneam, mă roșeam, mă lua cu amețeli. Unuia dintre tovarășii mei i se făcu milă de mine, mă apucă de mână și mă luă cu el; mi-ar fi fost cu neputință să regăsesc singur drumul spre seminar. După colțul unei străzi, în timp ce tânărul preot întorcea capul în altă parte, un paj negru, îmbrăcat ciudat, se apropie de mine și îmi dădu, fără să se oprească din mers, un mic portofel cu colțuri de aur cizelate, făcându-mi semn să-l ascund; i-am dat drumul pe mânecă și l-am păstrat acolo până când am fost singur în chilie. L-am deschis, nu se aflau înăuntru decât două foi de hârtie pe care era scris: „Clarimonda, la palatul Concini”. Eram pe atunci atât de puțin la curent cu cele lumești încât n-o cunoșteam pe Clarimonda, în ciuda celebrității ei. Am făcut o mie de presupuneri, unele mai extravagante decât altele; dar, la drept vorbind, ca s-o pot revedea, prea puțin îmi păsa ce putea fi, doamnă din înalta societate sau curtezană.

Dragostea aceea abia înfiripată se și înrădăcinase cu toată puterea; nici nu mă gândeam să încerc s-o smulg, într-atât simțeam că nu e cu putință. Această femeie pusese cu totul stăpânire pe mine, o singură privire fusese

de ajuns ca să mă schimbe; îmi insuflase voința ei; nu mai trăiam în mine, ci în ea prin ea. Mă dedam la toate extravagantele, sărutam pe mâna mea locul unde mă atinsese, îi repetam numele timp de ore întregi. Era de-ajuns să închid ochii ca s-o văd la fel d clar ca și când ar fi fost aievea și-mi repetam aceste cuvinte pe care mi le spusese în ușa bisericii: „Nenorocitul! nenorocitul! ce-ai făcut?” înțelegeam întreaga grozăvie a situației mele și îmi dădeam seama de laturile funebre și cumplite ale profesiei pe care o îmbrățișasem. Să fii preot! Adică să fii cast, să nu iubești, să nu deosebești nici sexul, nici vârsta ființelor, să întorci spatele frumuseții, să te legi la ochi, să te târăști în umbra de gheață a unei mănăstiri sau a unei biserici, să nu vezi decât muribunzi, să veghezi leșuri necunoscute și să porți singur, sub rasa neagră, propriul tău doliu, în așa fel încât să se poată croi din haina ta un lințoliu pentru propriul tău sicriu!

Simțeam cum viața urcă în mine ca un lac interior care se umflă și se revarsă; sângele îmi bătea puternic în vine; tinerețea mea, atât de mult timp înăbușită, izbucnea deodată ca un aloes care înflorește la o mie de ani și care se deschide fulgerător.

Cum să fac s-o revăd pe Clarimonda? Nu aveam niciun pretext ca să părăsesc seminarul, necunoscând pe nimeni în oraș; nu urma să rămân acolo, ci așteptam doar să mi se indice locul pe care trebuia să-l ocup: Am încercat să desprind gratiile de la geamuri; dar erau la o înălțime îngrozitoare și, neavând scară, nici nu trebuia să mă gândesc la una ca asta. Și, de altfel, nu puteam coborî decât noaptea; și cum m-aș fi descurcat în labirintul străzilor? Toate aceste greutăți care n-ar fi fost mari pentru un altul erau de netrecut pentru mine, biet seminarist îndrăgostit de curând, fără experiență, fără bani și fără haine.

Ah! dacă n-aș fi fost preot, aș fi putut s-o văd zilnic; aș fi

fost iubitul ei, soțul ei – îmi spuneam în orbirea mea; în loc să fiu înfășurat în tristul meu giulgiu aş avea haine de mătase și de catifea, lanțuri de aur, o spadă și panaș ca tinerii și frumoșii cavaleri. Părul meu în loc să fie dezonorat de tunsoarea călugărească mi-ar înconjura gâtul în bucle unduitoare. Dar un ceas petrecut în fața altarului, câteva cuvinte abia deslușite mă scoteau pentru totdeauna din rândul celor vii; eu însumi îmi pecetluisem piatra mormântului, închisesem cu mâna mea ușa temniței!

M-am așezat la fereastră. Cerul era minunat de albastru, pomii își îmbrăcaseră haina de primăvară, natura arbora o veselie ironică. Piața era plină de lume: unii plecau, alții veneau; tineri eleganți și fete frumoase se îndreptau perechi-perechi spre grădini și umbrare. Oamenii treceau cântând cântece de pahar; era o mișcare, o viață, o bucurie care puneau dureros în evidență tristețea și singurătatea mea. O tânără mamă își juca pe brațe copilul în pragul porții: îi săruta gurița roz pe care mai erau picături de lapte și îl necăjea cu mii de giumbușlucuri divine, pe care doar mamele știu să le născocescă. Tatăl, care stătea în picioare la o oarecare depărtare, le surâdea mulțumit privind acest grup fermecător și își stăpânea, cu brațele încrucișate la piept, bucuria. N-am putut suporta această priveliște, am închis geamul și m-am aruncat pe pat cu o ură și o gelozie cumplite, mușcându-mi pumnii și plapuma ca un tigru nemâncat de mult timp.

Nu știu câte zile am stat așa; dar, întorcându-mă într-un spasm furios, l-am zărit pe preotul Serapion care stătea în picioare în mijlocul camerei și mă privea atent.

Mi-a fost rușine de mine însumi și, cu bărbia în piept, mi-am acoperit ochii cu mâinile.

— Dragă Romuald, se petrece ceva extraordinar în dumneata, îmi spuse după câteva minute de tăcere Serapion; purtarea dumitale e cu adevărat inexplicabilă! Dumneata atât de cucernic, atât de calm și atât de blând,

te agiți în chilie ca o fiară sălbatică. Ia seama, frate, nu asculta povețele diavolului; necuratul, supărat că te-ai hărăzit pentru totdeauna Domnului, îți dă târcoale ca un lup răpitor și face o ultimă efortare ca să te atragă de partea lui. În loc să te dai bătut, dragă Romuald, fă-ți un scut din rugăciunile tale, din suferințele pe care ți le impui, și luptă curajos împotriva dușmanului; ai să-l învingi. Virtutea trebuie pusă la încercare și aurul iese mai fin din creuzet. Nu te speria și nu te descuraja; suflete foarte bine păzite și mai neînduplecate au avut astfel de clipe. Roagă-te, postește, meditează și necuratul se va retrage.

Discursul părintelui Serapion mă ajută să mă regăsesc și am devenit ceva mai calm.

— Veneam să-ți anunț numirea în parohia C ***; preotul de acolo a murit și sfinția sa episcopul m-a însărcinat să merg să te instalez; fii gata pentru mâine.

Am dat din cap că voi fi gata și preotul se retrase. Am deschis cartea de rugăciuni și am început să mă rog; dar rândurile se amestecară, firul gândurilor mi se încâlci în minte și cartea îmi alunecă fără să-mi dau seama.

Să plec mâine fără s-o mai văd! Să mai adaug încă o imposibilitate celor care existau de pe acum între noi! Să pierd pentru totdeauna speranța de a o mai vedea, afară doar dacă s-ar întâmpla o minune! Să-i scriu? prin cine să-i trimit scrisoarea? Acum, după ce promisem investitura, cui să mă destăinui, în cine să am încredere? Încercam o neliniște fără seamăn. Apoi, ceea ce preotul Serapion îmi spusese despre șiretlicurile diavolului îmi veni în minte; ciudățenia întâmplării, frumusețea supranaturală a Clarimondei, scânteierea fosforescentă a ochilor ei, senzația arzătoare a mâinii, tulburarea pe care mi-o pricinuisese, schimbarea bruscă ce se petrecuse în mine, cucernicia dispărută într-o singură clipă, toate acestea dovedeau clar prezența diavolului/și acea mână catifelată nu era poate decât mânășă cu care își acoperise ghearele.

Aceste gânduri mă înspăimântară, am ridicat cartea de rugăciuni care îmi alunecase de pe genunchi pe podea și am început din nou să mă rog.

A doua zi, Serapion a venit să mă ia; doi catări ne așteptau la poartă, încărcăți cu puținul nostru bagaj; am încălecat amândoi, de bine de rău. Tot străbătând străzile orașului, mă uitam la toate ferestrele și la toate balcoanele doar, doar voi vedea-o pe Clarimonda; dar era prea devreme și orașul nu deschisese încă ochii. Privirea mea încerca să străbată în spatele jaluzelelor și dincolo de perdelele tuturor palatelor prin fața cărora treceam. Serapion credea desigur că eram curios și admiram frumusețea arhitecturii, căci își încetineea mersul ca să mă lase să privesc. În sfârșit ajunserăm la poarta orașului și începurăm să urcăm dealul. Când am ajuns sus de tot, m-am întors ca să privesc încă o dată locul unde trăia Clarimonda. Umbra unui nor acoperea în întregime orașul; acoperișurile lui albastre și roșii se contopeau într-o culoare în care plutea ici și colo, ca niște fulgi albi de spumă, aburul dimineții. Datorită unei stranii iluzii optice, se contura, blond și auriu, sub singura rază de lumină, un edificiu care întrecea în înălțime construcțiile învecinate, complet acoperite de fum; deși se afla la mai bine de patru kilometri, părea foarte aproape. Se vedeau clar cele mai mici detalii, turnulețele, platformele, geamurile, până și giruetele în formă de coadă de rândunică.

Ce palat se vede acolo, departe, luminat de o rază de soare? îl întrebai pe Serapion.

Își duse mâna streășină la ochi și-mi spuse după ce se uită:

Este fostul palat pe care prințul Concini i l-a dăruit Curtezanei Clarimonda; se petrec acolo lucruri înfiorătoare.

În clipa aceea, nici acum nu știu dacă a fost adevărat sau doar o iluzie, mi s-a părut că văd ivindu-se pe terasă o formă zveltă și albă care străluci o secundă și se stinse. Era

Clarimonda!

O! Să fi știut ea oare că la ora aceea, din înaltul drumului povârnit care mă îndepărta de ea și pe care nu aveam să mai cobor, înfierbântat și neliniștit, îmbrățișam cu privirea palatul pe care-l locuia și că un joc derizoriu de lumină îl apropia de mine parcă, vrând să mă invite să pătrund acolo ca stăpân? Fără îndoială că știa, pentru că inima îi era prea legată de a mea ca să nu-i simtă cele mai mici zdruncinături și doar acest sentiment o făcuse, învăluită încă de umbrele nopții, să urce în înaltul terasei, în roua înghețată a dimineții.

Umbra acoperi palatul și nu se mai vedea decât un ocean nemișcat de case și mansarde în care nu se deosebeau nimic altceva decât niște valuri muntoase. Serapion dădu pinteni catărului său, iar cel călărit de mine se luă numaidecât după el și un cot al drumului îmi ascunse pentru totdeauna orașul S... căci n-aveam să mă mai întorc acolo. După trei zile de mers peste câmpuri destul de triste, văzurăm în depărtare, printre pomi, clopotnița bisericii în care urma să slujesc; și, după ce meraserăm pe câteva străzi întortocheate, mărginite de bordeie și de scurtături, ne aflarăm în dreptul fațadei unei clădiri nu prea impunătoare. Un pridvor împodobit cu câteva nervuri și doi sau trei stâlpi din gresie grosolan cioplită, un acoperiș de țigle și contraforți din aceeași gresie ca stâlpii, asta era tot: la stânga, cimitirul plin de bălării, cu o cruce mare de fier la mijloc; în dreapta și în umbra bisericii, casa parohială. Era o casă tare simplă, și de o curățenie rară. Intrarăm; câteva găini ciuguleau în țărână ici-colo vreun bob de ovăz; obișnuite pesemne cu haina neagră a preoților, nu se speriară de prezența noastră și de-abia dacă se dădură la o parte ca să ne lase să trecem. Se auzi un lătrat aspru și răgușit și văzurăm venind în goană un câine bătrân.

Era câinele predecesorului meu. Avea o privire lăncedă, părul cenușiu și purta semnele celei mai mari bătrâneți pe

care o poate atinge un câine. L-am mângâiat încet cu mâna și începu imediat să umble alături de mine cu un aer de mulțumire greu de redat. O femeie destul de în Vârstă veni și ea în întâmpinarea noastră și, după ce mă introduse într-o încăpere cu tavanul jos, mă întrebă dacă am intenția s-o păstrez. Îi răspunsei că da, o voi păstra și pe ea, și pe câine, și găinile, și tot mobilierul pe care stăpânul ei i-l lăsase la moartea lui, ceea ce o bucură nespus de mult, părintele Serapion dându-i pe loc prețul – pe care-l ceruse.

După ce m-am instalat, părintele Serapion se întoarse la seminar. Rămăsei deci singur și fără alt sprijin decât eu însumi. Amintirea Clarimondei începu din nou să mă bântuie și, oricât mă străduiam s-o izgonesc, nu izbuteam întotdeauna. Într-o seară, plimbându-mă pe aleile din grădină plantate pe margine cu merișor, mi se păru că văd printre carpeni un chip de femeie care îmi urmărea toate mișcărilor și, prin frunze, strălucind doi ochi ca marea; dar nu era decât o iluzie și, trecând de Partea cealaltă a aleii, n-am mai găsit decât urma unui picior pe nisip, atât de mic încât ai fi zis că-i un picior de copil. Grădina era împrejmuată de ziduri foarte înalte; am cotrobăit în toate colțurile, nu era nimeni. N-am putut niciodată să-mi explic această împrejurare care, de altfel, nu era nimic pe lângă lucrurile ciudate care aveau să mi se întâmple. Trăiam astfel de un an, îndeplinindu-mi conștiincios toate îndatoririle funcției mele, rugându-mă, postind, îndemnându-i și ajutându-i pe bolnavi, dând de pomană până la a mă lipsi de lucrurile cele mai trebuincioase. Dar simțeam în mine o cumplită sterilitate și izvoarele harului ceresc mi se închiseseră. Nu simțeam acea bucurie pe care o dă împlinirea unei misiuni sacre; gândul mi-era în altă parte și cuvintele Clarimondei îmi reveneau adeseori pe buze, ca un fel de refren involuntar. O, fraților, gândiți-vă bine la asta! Pentru că am Ridicat o singură dată privirea asupra unei femei, pentru o greșeală în aparență atât de ușoară, am resimțit timp de

mai mulți ani cele mai groaznice tulburări: viața mea era răscolită pe veci.

N-am să insist mai mult asupra acestor înfrângeri și biruinți lăuntrice, mereu urmate de noi căderi mai adânci și voi trece, fără să zăbovesc, la o împrejurare. Într-o noapte cineva sună apăsător la ușa mea. Bătrâna îngrijitoare se duse să deschidă și un bărbat cu chipul ars de soare și îmbrăcat cu haine scumpe, dar după o modă străină, cu un pumnal lung, apărură sub lumina lămpii ținută de Barbara. La prima vedere bătrâna se sperie; dar omul o liniștește și îi spune că trebuie să vorbească cu mine neîntârziat în legătură cu ceva privitor la slujba mea. Barbara îl poartă să urce. Tocmai era să mă culc. Omul îmi spune că stăpâna lui, o doamnă din lumea mare, era pe patul morții și ceruse un preot. I-am răspuns că sunt gata să-l urmez; am luat cu mine cele trebuincioase pentru Sfântul Maslu și am coborât în grabă. La poartă făceau spume de nerăbdare doi cai negri ca noaptea, scoțând pe nări două valuri de fum. Îmi țin scara și mă ajută să urc pe Unul din ei, apoi sări pe celălalt, sprijinindu-se doar cu o mână de oblâncul șei. Strânse din pulpe și lăsa dârlogul pe gâtul calului care porni ca o săgeată. Calul meu porni numaidecât la galop și se menținu în același pas cu al lui. Înghițeam pământul; drumul gonea sub noi, cenușiu și vărgat, iar siluetele negre ale copacilor goneau ca o armată în derută. Străbăturăm o pădure atât de întunecată, păcloasă și rece încât am simțit pe spinare un fior de groază superstițioasă. Buchetul de scânteii pe care potcoavele cailor noștri îl scoteau izbindu-se de pietre lăsa în urmă ca o dâră de flacăra și, dacă ne-ar fi văzut cineva, pe însoțitorul meu și pe mine, la această oră din noapte, ne-ar fi luat drept două fantome călare pe coșmar. Spiriduși treceau din când în când drumul și stăncuțele croncăneau jalnic în adâncul pădurii unde străluceau ici-colo ochii fosforescenți ai vreunei pisici sălbatice. Coama cailor sălta tot mai tare, sudoarea le șiroia pe coaste. Și

răsuflarea pripită le ieșea ca un șuier pe nas. Dar, când vedea că-și încetinesc mersul, tovarășul meu, ca să-i îmbărbăteze, scotea din gât câte un strigăt gutural ce nu avea nimic omenesc, și goana reîncepea năprasnic. În sfârșit, vârtejul se opri; o masă neagră ținută de câteva puncte sclipitoare se ridică deodată în fața noastră; pașii cailor se auziră mai tare pe o platformă de fier și intrarăm sub o boltă ce se deschidea hâdă între două turnuri enorme. O mare forfotă domnea în castel; slujitori cu torțe în mână străbăteau curțile dintr-un capăt într-altul, și luminile urcau și coborau din etaj în etaj. Am întrevăzut nedeslușit o arhitectură imensă, coloane, arcade, trepte și rampe, o construcție de un lux cu totul și cu totul regesc și feeric. Un paj negru, același care îmi dăduse biletul de la Clarimonda și pe care l-am recunoscut de îndată, veni să mă ajute să descalec și un majordom îmbrăcat în catifea neagră, cu un lanț de aur la gât și un baston de fildeș în mână, se îndreptă spre mine. Lacrimi grele îi curgeau din ochi de-a lungul obrazilor, pe barba albă.

— Prea târziu! făcu el dând din cap, prea târziu, domnule părinte; dar, dacă n-ați putut mântui sufletul, veniți să-i privegheați bietul trup.

Mă luă de braț și mă conduse în sala mortuara; plângeam la fel de tare ca și el, căci înțelesesem că moarta nu era alta decât acea Clarimonda pe care o iubeam atât de mult și atât de nebunește. Lângă pat se afla un scăunel de rugăciune; o flacără albăstruie pâlpâind deasupra unui vas de bronz arunca în toată camera o lumină slabă și îndoielnică, iar ici-colo sclipea în umbră câte un colț de mobilă sau de cornișă. Pe masă, într-o urnă cizelată, se afla un trandafir alb, ofilit, ale cărui frunze, cu excepția uneia singure care se mai ținea, căzuseră toate la piciorul vasului ca niște lacrimi aromate, o mască neagră, sfărâmată, un evantai, travestiuri de tot felul zăceau pe fotolii și arătau că moartea se strecurase în această locuință somptuoasă pe

neașteptate și fără să fie anunțată. Am îngenuncheat fără să îndrăznesc să-mi arunc privirea spre pat și am început să recit psalmii cu mare cucernicie, mulțumindu-i lui Dumnezeu că a pus un mormânt între această femeie și mine ca să pot rosti, în rugăciunile mele, numele ei acum sfințit. Dar încetul cu încetul elanul mi s-a domolit iar eu am început să visez.

Odaia aceea nu aducea întru nimic cu o odaie mortuară. În Loc de aerul stătut și înăbușitor cu care eram obișnuit la astfel de veghi mortuare, un fum languros de esențe orientale, nu știu ce parfum amoros de femeie plutea domol în aerul ușor încălzit. Acea licărire palidă părea mai degrabă o semiobscuritate orânduită în vederea voluptății decât sfeșnicul cu lumina lui galbenă care pâlpâie la căpătâiul morților. Mă gândeam la ciudată întâmplare care făcuse s-o revăd pe Clarimonda în clipa în care o pierdeam pentru totdeauna și un Suspin de părere de rău îmi ieși din piept. Mi se păru că cineva suspinase în spatele meu și m-am întors fără voia mea. Era ecoul. Făcând această mișcare privirea îmi căzu pe patul funerar pe care îl ocolise până atunci. Pe după perdelele de damasc roșu, cu flori mari, subliniate de torsade de aur, se vedea moarta culcata și cu mâinile împreunate pe piept. Era acoperită cu un văl de in de-o albeață orbitoare pe care purpura întunecată a tapetului o sublinia și mai mult; era atât de subțire încât nu răpea întru nimic din forma fermecătoare a trupului-și îți îngăduia să urmărești frumoasele linii unduite, asemănătoare cu gâtul unei lebede pe care nici moartea nu-l putuse înțepeni. Ai fi crezut că e o statuie de alabastru făcută de un sculptor priceput spre a fi pusă pe mormântul unei regine, sau o fată tânără adormită peste care ar fi căzut zăpada.

N-am mai putut rezista; aerul de alcov mă îmbăta, mirosul de trandafir pe jumătate veștejit mă amețea și-am început să mă plimb cu pași mari prin cameră, oprindu-mă

de fiecare dată în fața catafalcului, spre a contempla grațioasa făptură neînsuflețită sub transparența vălului. Gânduri stranii îmi treceau prin» minte; îmi închipuiam că nu a murit cu adevărat și că nu folosise decât un vicleșug pentru a mă atrage în palat la ea, ca să-mi împărtășească dragostea ei. O clipă chiar am crezut că văd piciorul mișcându-se sub vălul alb și că faldurile drepte ale lințoliului se clintesc din loc.

Îmi spuneam apoi: „E cu adevărat Clarimonda? ce dovadă am oare? Acest paj negru n-a putut trece în slujba altei femei? Nebun trebuie să fiu ca să sufăr și să mă frământ atât”. Dar inima-mi bătea ca un răspuns: „Ea e, – ea e”. M-am apropiat de pat și-am privit cu mai multă atenție, ca să mă dumiresc. Să-ți mărturisesc? Perfecțiunea formelor, deși purificată și sanctificată de umbra morții, mă tulbura mai voluptuos decât s-ar fi cuvenit, iar odihna aceea semăna într-atât cu un somn, încât te-ai fi putut înșela. Am uitat că venisem pentru un oficiu funerar, închipuindu-mi că sunt un tânăr soț care intră în camera miresei ce-și ascunde chipul din pudoare și nu vrea să se arate. Adânc îndurerat, nebun de fericire, tremurând de teamă și de plăcere, m-am aplecat asupra ei și am apucat de colțul pânzei; am ridicat-o încet, oprindu-mi răsuflarea de teamă să n-o trezesc. Vinele-mi băteau atât de tare încât simțeam că-mi șuieră la tâmpile, iar pe frunte îmi curgeau șiroaie de sudoare, ca și cum aș fi ridicat o dală de marmură. Era într-adevăr ea, Clarimonda, cea pe care o văzusem la biserică în timpul confirmării mele; era la fel de fermecătoare, și moartea părea la ea o cochetărie în plus. Paloarea obrazilor, buzele mai puțin colorate, pleoapele căzute ce desenau marginea genelor negre pe fața ei albă îi dădeau o expresie de castitate melancolică și de suferință gânditoare, având o putere de seducție de nespus; părul lung, despletit, și în care se mai afla câte o florică albastră, arăta ca o perniță sub cap, apărând cu buclele lui

goliciunea umerilor: - mâinile-i frumoase, mai pure, mai diafane decât azima, erau încrucișate într-o atitudine de odihnă cucernică și de rugăciune reculeasă, corectând ceea ce-ar fi putut părea prea seducător, chiar și în moarte: minunata rotunjime și fildeşul neted al brațelor care rămăseseră cu brățările lor de perle. Am stat multă vreme absorbit de o contemplare mută și, cu cât o priveam mai mult, cu atât puteam mai puțin să-mi închipui că moartea pusese stăpânire pe acest trup frumos. Nu știu dacă era o iluzie sau reflexul lămpii, dar ai fi spus că sângele începe din nou să curgă sub această paloare mată; totuși nemișcarea cea mai desăvârșită o stăpânea. I-am atins ușor brațul; era rece, dar nu mai rece decât mâna ei atunci când o atinsese pe a mea în ușa bisericii. Mi-am reluat poziția cu capul aplecat asupra capului ei, lăsând să-i picure pe obraji roua umedă a lacrimilor mele. Ah! ce sentiment amar de disperare și de neputință! Ce agonie a însemnat privegherea aceea! Aș fi vrut să-mi pot aduna viața ca pe o moviliță, ca să i-o dau și să suflu pe trupul ei înghețat flacăra ce mă mistuia. Se apropiau zorile și, simțind că sosește clipa despărțirii veșnice, nu m-am putut împiedica să depun o sărutare pe buzele neînsuflețite ale aceleia căreia îi dăruisem toată dragostea mea. O minune! o boare ușoară se împleti cu răsuflarea mea și gura Clarimondei răspunse apăsării mele: ochii i se deschiseră și își reluară puțin strălucirea, suspină și, ridicându-și brațele, mă luă de gât cu un aer nespus de fermecat:

— Ah! tu ești, Romuald, spuse cu o voce tărăgănată și dulce, ca ultimele vibrații ale unei harfe; dar ce faci? Te-am așteptat, atât de mult încât am murit; dar acum suntem cununați, voi putea să te văd și să merg la tine. Adio, Romuald, adio! Te iubesc; asta e tot ce mai voiam să-ți spun și îți înapoiez viața pe care ai readus-o asupra-mi timp de o clipă cu sărutarea ta; pe curând!

Capul îi căzu pe spate, dar tot mă înlănțuia cu brațele,

pentru a mă reține parcă. Un vârtej de vânt năprasnic smulse fereastra și pătrunse în cameră; ultima petală a trandafirului alb tremură câțva timp ca o aripă aninată de o tulpină, apoi se desprinse și zbură pe geamul deschis, luând cu sine sufletul Clarimondei. Lampa se-stinse și eu am căzut leșinat pe pieptul frumoasei răposate.

Când mi-am revenit în simțiri, eram culcat pe un pat în cămăruța mea din casa parohială și Câinele fostului preot îmi lungea mâna care ieșea din plapumă. Barbara se agita în cameră cu un tremurat senil, deschizând și închizând sertarele, sau amestecând prafuri prin pahare. Văzând că deschid ochii, bătrâna lăsa să-i scape un strigăt de bucurie, câinele lătra scurt și dădu din coadă; dar eram așa de slăbit, încât n-am putut să scot o singură vorbă, nici să fac vreo mișcare. Am aflat mai târziu că stătusem trei zile în această stare, nearătând prin nimic altceva că trăiesc decât printr-o respirație aproape imperceptibilă. Aceste trei zile nu le pot socoti drept trăite și nu știu unde mi-a rătăcit mintea în timpul acesta; nu am nicio amintire. Barbara mi-a povestit că același om cu chipul ars de soare care venise să mă ia noaptea mă adusesse dimineața într-o lectică închisă și se întorsese numaidecât apoi. Deîndată ce-am putut să-mi adun gândurile, mi-am depănat în minte toate împrejurările acelei nopți fatale. La început mi s-a părut că am fost victima unei iluzii magice; dar împrejurări reale și palpabile spulberară curând presupunerea. Nu puteam să cred că visasem, de vreme ce Barbara văzuse ca și mine bărbatul cu doi cai negri și-i descria foarte exact ținuta și înfățișarea. Totuși nimeni nu știa în împrejurimi un castel care să corespundă celui în care o regăsisem pe Clarimonda.

Într-o dimineață l-am văzut intrând pe părintele Serapion. Barbara îi trimisese vorbă că sunt bolnav și alergase în mare pripă să mă vadă. Deși această grabă dovedea afecțiune și interes pentru persoana mea, vizita lui nu mi-a

făcut plăcerea pe care ar fi trebuit să mi-o facă. Părintele Serapion avea în privire ceva pătrunzător și iscoditor care mă stânjenea. În fața lui mă simțeam stingherit și vinovat. Descoperise primul tulburarea mea lăuntrică și eram supărat de pătrunderea lui.

În timp ce mă întreba de sănătate pe un ton ipocrit și mios, ațintea asupra mea ochii lui galbeni de leu și-și înfîgea privirile ca niște sfredeli în sufletul meu. Apoi îmi puse câteva întrebări asupra felului cum mă îngrijeam de parohie, dacă mă simțeam bine aici, cum îmi petreceam timpul pe care slujba mi-l lăsa liber, dacă legasem cunoștință cu localnicii, care erau lecturile mele preferate și o mie de alte amănunte asemănătoare. La toate astea răspundeam cât se poate de scurt, iar el, fără să aștepte să termin, trecea la altceva. Această conversație nu avea, bineînțeles, nicio legătură cu ceea ce voia să spună. După aceea, fără altă introducere și parcă amintindu-și o veste pe care s-ar fi temut să n-o uite mai târziu, îmi spuse cu o voce limpede și puternică ce-mi răsună în ureche ca trâmbițele judecății de apoi:

— Marea curtezană Clarimonda a murit de curând/în urma unei orgii care a durat opt zile și opt nopți. A fost ceva infernal de frumos. S-au săvârșit iarăși nelegiuirile ospetelor lui Balhazar și ale Cleopatrei. Pe ce lume trăim, Doamne! Comesenii erau serviți de sclavi arămii care vorbeau o limbă necunoscută și care mi se par a fi fost adevărați diavoli; livreaua celui mai neînsemnat dintre ei ar fi putut sluji drept haină de gală unui împărat. S-au povestit întruna despre această Clarimonda lucruri foarte ciudate și toți amanții ei au sfârșit în chip năprasnic, sau vrednic de milă. S-a spus că era o femeie-vampir; dar eu cred că era Belzebut în carne și oase.

Tăcu și mă privi mai atent ca oricând, să vadă impresia pe care o produseseră cuvintele astea asupra mea. Nu m-am putut opri să nu fac un gest când am auzit numele

Clarimondei și știrea morții ei. În afară de durerea pe care mi-o pricinau prin ciudata coincidență cu scena nocturnă la care fusesem martor, mă tulbură și mă înspăimântă vădit, oricât aş fi vrut să mă stăpânesc. Serapion îmi aruncă o privire neliniștită și aspră; apoi îmi spuse:

— Fiule, trebuie să te previn, ai pășit deasupra unei prăpăstii; ferește-te să cazi în ea. Satana are gheare lungi și mormintele nu sunt întotdeauna o pavăză. Piatra Clarimondei ar fi trebuit să fie pecetluită de trei ori; căci se spune că nu a murit pentru prima dată. Dumnezeu să te aibă în pază, Romuald.

După ce spuse aceste cuvinte, Serapion se îndreptă spre ușă cu pași domoli și nu l-am mai văzut, căci plecă la S *** aproape deîndată.

Mă însănătoșisem complet și-mi reluasem ocupațiile obișnuite. Amintirea Clarimondei și cuvintele bătrânului preot îmi reveneau mereu în minte; totuși nicio întâmplare nelalocul ei nu confirmase prevestirile funebre ale lui Serapion și începeam să cred că temerile lui și spaimele mele erau prea exagerate; dar într-o noapte am avut un vis. De abia gustasem primele înghițituri ale somnului când auzii perdelele de la pat deschizându-se și inelele lunecând cu un zgomot puternic pe vergele; m-am ridicat repede într-un cot și am văzut o umbră de femeie care stătea în picioare în fața mea. Am recunoscut-o de îndată pe Clarimonda. Avea în mână un mic felinar de felul celor ce se pun la morminte, iar lumina dădea degetelor ei lungi o transparență-roz, ce se prelungea tot mai șters până la albul opac și lăptos al brațului gol. Avea drept orice veșmânt lințoliul de in care era înfășurată pe patul de moarte, și pe care îl strângea la piept, rușinată parcă de toaleta ei sumară, cu mânuța-i prea puțin cuprinzătoare; era atât de albă, încât culoarea pânzei se îngemăna cu cea a cărnii sub palida lumină a lămpii. Astfel înfășurată în țesătura aceea ușoară i se vedeau toate contururile trupului

și semăna mai mult cu o statuie de marmură antică, după scăldat, decât cu o femeie însuflețită. Moartă sau vie, statuie sau femeie, umbră sau trup, era la fel de frumoasă; dar strălucirea ochilor săi verzi era puțin ștearsă și gura, atât de roșie altă dată „nu mai era colorată decât de un roz-pal și dulce, aproape asemănător obrazului. Floricelele albastre pe care le observasem în păr erau cu totul uscate și-și pierduseră aproape frunzele; ceea ce nu o împiedica să fie fermecătoare, atât de fermecătoare încât, cu toată ciudățenia întâmplării și modul inexplicabil în care pătrunsese în Camera mea, nu m-am speriat nicio singură clipă.

Puse felinarul pe masă și se așeză la picioarele patului, apoi îmi spuse aplecându-se spre mine cu acea voce argintie și catifelată totodată pe care am auzit-o doar la ea:

— M-am lăsat așteptată tare mult, dragul meu Romuald, și te-ai gândit probabil că te-am uitat. Dar vin de tare departe și dintr-un loc din care nimeni nu s-a mai întors încă; nu există nici lună, nici soare în țara de unde sosesc; ci numai spațiu și umbră; nici drum, nici potecă; nici pământ pentru umblat, nici aer pentru zburat; și totuși iată-mă, căci dragostea e mai puternică decât moartea și va învinge în cele din urmă. Ah! câte figuri posomorâte și câte lucruri îngrozitoare am văzut în călătoria mea. Cât de greu sufletu-mi reîntors în această lume prin puterea voinței și-a regăsit trupul și a intrat în el! Ce eforturi a trebuit să fac ca să ridic piatra cu care fusesem acoperită! Uite! palmele îmi sunt rănite. Sărută-le ca să le vindec, dragostea mea!

Îmi așeză una după alta palmele reci pe gură; le-am sărutat într-adevăr de mai multe ori și ea mă privea cu un surâs de inefabilă plăcere.

Mărturisesc spre rușinea mea că uitasem cu desăvârșire sfaturile părintelui Serapion și haina pe care o purtam. Căzusem fără împotrivire de la primul asalt. Nici măcar nu încercasem să resping ispita; mâna Clarimondei îmi

transmitea răcoarea ei și simțeam fiori voluptuoși de-a lungul trupului. Biata copilă! În ciuda celor văzute, îmi vine greu și acum să cred că era un diavol; cel puțin nu părea, și niciodată Satana nu și-a ascuns mai bine ghearele și coarnele. Își îndoise picioarele sub ea, pe marginea patului, într-o poziție plină de leneșă cochetărie. Din când în când îmi dădea cu mâna ei mică prin păr, mi-l răsucea în bucle ca și cum încerca felurite pieptănături pentru chipul meu. Eu mă lăsam în voia ei cu cea mai vinovată plăcere și, în acest timp, ea sporovăia în chip fermecător. Lucru curios, nu mă miram câtuși de Puțin de o întâmplare atât de extraordinară și, cu ușurința pe care o ai în vedenii de-accepta drept foarte simple întâmplările cele mai ciudate, nu vedeam în toate decât ceva foarte firesc.

— Te iubeam cu mult înainte de a te fi văzut, dragă Romuald, și te căutam peste tot. Erai visul meu și când te-am zărit în biserică în momentul fatal, am spus numaidecât: „El este!” Ți-am aruncat o privire în care am pus toată dragostea pe care o avusesem, o aveam și urma s-o am pentru tine; o privire ce putea afurisi pe un cardinal și face să îngenunche un rege la picioarele mele, în fața întregii curți. Ai rămas de piatră și l-ai preferat pe Dumnezeuul tău.

Ah! ce geloasă sunt pe Dumnezeu, pe care l-ai iubit și-l mai iubești încă mai mult decât pe mine!

Ce nenorocită, ce nenorocită sunt! Sufletul tău n-o să fie nicidecum numai al meu, eu care am înviat datorită sărutării tale, răposata Clarimonda care înlătură din pricina ta pietrele mormântului și care vine să-ți închine o viață pe care n-a reluat-o decât pentru a te face fericit!

Cuvintele acestea erau urmate de mângâieri delirante care-mi zăpăciră simțurile și mintea. În asemenea măsură încât nu m-am temut, ca să o îmbunez, să cad în afurisenie, spunându-i că o iubesc la fel ca pe Dumnezeu.

Ochii i se aprinseră și străluciră ca crizoprasul.

— Adevărat! adevărat! La fel ca pe Dumnezeu! spuse ea

înlănțuindu-mă cu brațele-i frumoase. Dacă e așa ai să vii cu mine, ai să mă urmezi unde voi vrea. Ai să lași hainele astea negre și urâte. Ai să fii cel mai mândru și cel mai pizmuit dintre cavaleri, ai să fii amantul meu. Să fii amantul recunoscut al Clarimondei, care a refuzat pe un papă, nu-i puțin lucru! Ah! Ce viață frumoasă și fericită, ce trai plăcut o să ducem! Când plecăm, nobilul meu domn?

— Măine, mâine! strigai în delirul meu.

— Măine, fie! reluă ea. Voi avea timp să-mi schimb toaleta, pentru că asta e cam sumară și nu-i potrivită pentru călătorie. Mai trebuie să mă duc să-mi previn slujitorii, care mă cred cu adevărat moartă și mă plâng cât pot. Banii, hainele, caleștile, totul va fi gata; am să vin să te iau la ora asta. Adio, sufletul meu. Și-mi atinse cu buzele fruntea. Lampa se stinse, perdelele se strânseseră și n-am mai văzut nimic; un somn de plumb, un somn fără vise se abătu asupra mea și mă amorți până la ziuă. M-am trezit mai târziu decât de obicei și această ciudată vedenie m-a tulburat toată ziua; în cele din urmă m-am convins că nu erau decât aburii imaginației mele încinse. Totuși, senzațiile fuseseră atât de vii că era greu să cred că nu erau adevărate și m-am culcat nu fără o oarecare teamă de ceea ce se va întâmpla, după ce m-am rugat la Dumnezeu să mă ferească de gânduri rele și să-mi apere castitatea somnului...

Curând am adormit adânc și visul continuă. Perdelele se dădură la o parte și am văzut-o pe Clarimonda nu ca prima dată, palidă în lințoliul ei palid și cu violetele morții pe obraz, ci veselă, vioaie și elegantă, cu o haină de călătorie de catifea verde, împodobită cu fir de aur și ridicată într-o parte astfel încât să se vadă o fustă de șaten. Părul blond ieșea în bucle mari de sub pălăria de-fetru negru, cu pene albe, capricios răsucite; avea în mână o cravașă mică cu un fluier de aur la vârf. Mă atinse ușor cu el și-mi spuse:

— Ei! frumosule somnoros, așa te pregătești de drum?

Credeam că te găsesc în picioare. Scoală-te repede, nu avem timp de pierdut.

Am sărit din pat.

— Hai, îmbracă-te, și să mergem, spuse ea arătându-mi cu degetul un pachetel pe care-l adusese; caii se plictisesc la poartă și fac spume la gură. Ar fi trebuit să fim la zece leghe depărtare.

M-am îmbrăcat în grabă și-mi întinse ea hainele una câte una, râzând în hohote de stângăcia mea și spunându-mi cum să le îmbrac când nu nimeream. Îmi potrivea frumos părul și, când termină, îmi întinse o oglinjoară de Veneția „înconjurată de un filigran de argint și-mi spuse:

— Îți place cum arăți? vrei să mă iei în slujba ta ca valet?

Eram altul și nu m-am recunoscut. Nu mai semănăm cu mine cum nu seamănă o statuie terminată cu un bloc de piatră. Fostul *meu* chip părea să fie o eboșă grosolană a celui care se uita în oglindă. Eram frumos, și vanitatea îmi fu destul de măgulită de această metamorfoză. Hainele elegante, vesta brodată atât de scump făceau din mine cu totul alt om și am admirat puterea câtorva metri de stofă croită într-un anume fel. Croiala costumului meu îmi pătrundea în piele și după zece minute eram destul de încrezut.

M-am plimbat în lungul și-n latul camerei ca să mă obișnuiesc. Clarimonda mă privea cu o bucurie maternă și părea foarte mulțumită de opera ei.

— Acum, destul cu copilăriile; la drum, dragă Romuald! Mergem departe și altfel n-o să ajungem.

Mă lua de mână și mă trase după ea. Toate ușile se deschideau în fața ei de îndată ce le atingea și am trecut prin fața câinelui fără să-l trezim.

La poartă l-am găsit pe Margheriton; era scutierul care mă condusese; ținea în frâu trei cai, negri ca și primii, unul pentru mine, unul pentru el și unul pentru Clarimonda. Trebuie să fi fost cai andaluzi, născuți din iepe împreunate

cu zefirul; căci mergeau iute ca vântul, și luna care răsărise la plecarea noastră spre a ne lumina se rostogolea pe cer ca o roată desprinsă de la car; o vedeam în dreapta noastră sărind din pom în pom și gâfâind ca să se poată ține după noi. Ajunserăm în curând într-o câmpie unde, lângă câțiva pomi, ne aștepta o trăsură cu patru cai vâjnoși; ne urcarăm și vizitii îi puseră pe un galop nebunesc. O țineam pe Clarimonda de după mijloc și una din mâinile ei era îndoită într-a mea; își sprijinea capul de umărul meu și-i simțeam sânul pe jumătate gol atingându-mi brațul. Niciodată n-am simțit o fericire mai mare. Uitasem tot în momentul acela și nu-mi mâi aminteam că fusesem preot cum nu-mi aminteam ce făcusem în pânțele mamei, atât de puternică era fascinația pe care duhul său o exercita asupra mea. Cu începere din noaptea aceea firea mea s-a dedublat și au fost în mine două ființe, iar una nu o cunoștea pe cealaltă. Ba mă credeam un preot care visa în fiecare seară că e gentilom, ba un gentilom care visa că e preot. Nu mai puteam deosebi somnul de veghe și nu mai știam unde începe realitatea și unde sfârșește iluzia. Tânărul nobil încrezut și desfrânat râdea de preot, preotul ura desfrâul tânărului nobil. Două spirale împletite una cu cealaltă și suprapuse fără să se atingă niciodată reprezintă foarte bine această viață bicefală care a fost viața mea. În pofida ciudățeniei acestei situații, nu cred că am atins vreodată nebunia. Mi-au fost întotdeauna foarte clare percepțiile celor două existențe pe care le duceam. Numai că era un lucru absurd pe care nu mi-l puteam închipui: și anume cum sentimentul aceluiași eu putea exista în doi oameni atât de diferiți. Era o anomalie de care nu-mi dădeam seama, fie că mă credeam preotul sătucului ***, fie *il signor Romualdo*, amantul oficial al Clârimondei.

Fapt este că eram, sau cel puțin credeam că eram, la Veneția; nu am putut încă desprinde ce era iluzie și ce realitate în această ciudată aventură. Locuiam într-un palat

mare de marmură de Canaleio, plin de ferestre și de statui, cu două tablouri de Tițian din perioada cea mai bună, aflate în dormitorul Clârimondei, un palat demn de un rege. Aveam fiecare gondola și barcarolele noastre cu livrea proprie „camera de muzică, și preotul nostru. Clarimonda înțelegea viața în chip măreț și avea ceva din Cleopatra în firea ei; cât despre mine, duceam un trai de prinț, ca și cum aș fi fost din familia unuia din cei doisprezece apostoli sau a celor patru evangheliști ai serenisimei republici; nu m-aș fi dat în lături spre a-l lăsa să treacă pe doge și cred că, de la Satana care a-căzut din cer, nimeni nu era mai orgolios și mai insolent decât mine. Mă duceam la Ridotto și jucam un joc infernal. Frecventam cea mai aleasă societate din lume, băieți de familie ruinați, actrițe, escroci, paraziți și spadasini. Totuși, cu toată această viață dezordonată, îi rămâneam credincios Clarimondei. O iubeam cu disperare. Ea ar fi biruit până și societatea și ar fi statornicit nestatornicia. A o avea pe Clarimonda însemna că ai o sută de metrese, însemna să ai toate femeile, într-atât era veșnic alta, schimbătoare și diferită de ea însăși; un adevărat cameleon! Te făcea să săvârșești cu ea infidelitatea pe care ai săvârșit-o cu altele, împrumutând întru totul firea, felul și genul de frumusețe – al femeii care părea că-ți place. Ea îmi răsplătea de o sută de ori mai mult dragostea, iar tinerii patricieni și chiar bătrânii din Sfatul Celor Zece zadarnic iau făcut cele mai mărețe propuneri. Un Foscari merse până la a-i propune să fie nevasta lui; ea refuză tot. Avea destul aur; nu mai voia decât dragostea, o dragoste tânără, pură, trezită de ea și care trebuia să fie prima și ultima. Aș fi fost deplin fericit fără un coșmar blestemat care revenea în fiecare noapte în care mă credeam un preot de țară care se mortifica și făcea penitență spre a i se ierta excesele din timpul zilei. Liniștit prin faptul că mă aflam zilnic alături de ea, nu mă mai gândeam la modul în care făcusem cunoștință cu

Clarimonda. Totuși, ceea ce îmi spusese părintele Serapion îmi revenea din când în când în minte și nu-mi dădea pace.

De câțva timp Clarimonda nu se simțea prea bine; tenul își pierdea din strălucire zi de zi. Medicii care fură chemați nu dădeau de rostul bolii și nu știau cum s-o vindece. Era tot mai palidă și devenea din ce în ce mai rece. Se făcuse aproape atât de albă și de moartă ca în noaptea de pomină din castelul necunoscut. Sufeream cumplit văzând-o cum se stinge cu încetul. Ea, sensibilă la durerea mea, îmi surâdea blând și trist, cu surâsul fatal al oamenilor care știu că vor muri.

Într-o dimineață, stăteam așezat pe marginea patului ei și mâncam pe o măsuță ca să n-o părăsesc nicio clipă. Tăind o fructă, m-am tăiat din întâmplare destul de adânc. Sângele începu să-mi curgă șiroaie și câteva picături căzură pe ea. Ochii ei se luminară, fața ei luă o expresie de bucurie feroce și sălbatică pe care nu i-o cunoșteam. Sări jos din pat cu o suplețe de animal, o suplețe de maimuță sau de pisică și se năpusti asupra rănii mele începând s-o sugă cu un aer de nespusă voluptate. Bea sângele în înghițituri mici, încet și prețuindu-l ca un cunoscător care savurează un vin de Xeres sau de Siracuza; clipea pe jumătate și pupila ochilor ei verzi devenise prelungă în loc de rotundă. Din timp în timp se oprea ca să-mi sărute mâna, apoi începea din nou să apese cu buzele pe buzele rănii, ca să mai scoată câteva picături roșii. Când văzu că nu mai curge sânge, se sculă cu ochii umezi și strălucitori, mai roz decât o auroră de primăvară, cu mâna caldă și umedă, în sfârșit, mai frumoasă ca oricând și deplin însănătoșită.

— Nu voi muri! Nu voi muri! strigă ea aproape nebună de fericire și agățându-se de gâtul meu; voi putea să te mai iubesc încă multă vreme. Viața mea este într-a ta. Câteva picături din sângele tău bogat și nobil, mai prețios și mai binefăcător decât toate elixirurile din lume, mi-au redat viața.

Această scenă m-a preocupat multă vreme și mi-a inspirat ciudate îndoieli cu privire la Clarimonda și, chiar în seara aceea, când somnul m-a readus în casa parohială, l-am văzut pe părintele Serapion mai grav și mai îngrijorat ca oricând. Se uită atent la mine și îmi spuse:

— Nu ți-e de ajuns că-ți pierzi sufletul, vrei să-ți pierzi și trupul. Nenorocitul, în ce cursă ai căzut!

Tonul cu care îmi spuse aceste puține cuvinte m-a izbit puternic; dar, cu toate astea, impresia s-a șters curând și o mie de alte griji o izgoniră din minte. Totuși, într-o seară, am văzut în oglindă, a cărei poziție perfidă n-o calculasem, cum Clarimonda îmi punea niște prafuri în cupa de vin aromat pe care mi-o pregătea de obicei după-masă. Am luat cupa, m-am făcut că o duc la buze, și am așezat-o pe un dulap ca și când aș fi vrut să o beau mîi târziu pe îndelete și, profitând de o clipă în care ea stătea cu spatele, am aruncat conținutul sub masă; după care m-am retras în camera mea și m-am culcat, foarte hotărât să nu dorm și să văd ce se va întâmpla cu toate astea. N-am așteptat multă vreme; Clarimonda a intrat îmbrăcată de noapte și, după ce și-a scos capotul subțire, s-a culcat în pat lângă mine. Când s-a încredințat că dormi mi-a dezvelit brațul, a scos un ac din cap, apoi a început să bolborosească în șoaptă:

O picătură, numai o picătură roșie, puțin roșu în vârful acului meu!... De vreme ce mă mai iubești, nu trebuie să mor... Ah! bietul meu iubit! Sângele lui frumos de un roșu atât de viu, am să i-l beau. Dormi, singura mea comoară; dormi, zeul meu, copilul meu, nu-ți fac niciun rău, n-am să-ți iau din viață decât atât cât să n-o las să se stingă pe a mea. Dacă nu te-aș iubi atât, aș putea să mă hotărăsc să am alți amănți și să le secătuiesc vinele; dar de când te cunosc, urăsc pe toată lumea... Ah! ce braț rotund! Ce frumos e! ce alb! n-am să îndrăznesc niciodată să înțep această frumoasă vână albastră.

Și în timp ce spunea asta, plîngea și simțeam cum

lacrimile ei plouă pe brațul ce-l ținea în mână. În sfârșit, se hotărî, mă înțepa cu acul și începu să soarbă sângele care curgea. Deși n-a băut decât câteva picături, o apucă teama să nu-mi sleiască puterile și mi-a înfășurat mâna cu un bandaj, după Ce mi-a frecat locul cu o unsoare care a cicatrizat-o pe loc.

Nu mai puteam avea îndoieli. Părintele Serapion avea dreptate. Totuși, în ciuda acestei certitudini, nu puteam să n-o iubesc pe Clarimonda și i-aș fi dat bucuros tot sângele de care avea nevoie ca să-și susțină existența factice. De altfel, nu mă prea temeam; femeia din ea răsplătea vampirul și ceea ce auzisem, și văzusem mă liniștea pe deplin; aveam pe atunci vine sănătoase care n-ar fi secătuit prea repede și nu-mi tocmeam viața picătură cu picătură. Mi-aș fi înțepat singur brațul și i-aș fi spus: „Bea! și fie ca dragostea mea să pătrundă în trupul tău odată cu sângele! „Mă feream să fac cea mai mică aluzie la prafurile adormitoare pe care mi le pusese în pahar, la scena cu acul și trăiam în cea mai deplină înțelegere. Totuși, conștiința mea de preot mă frământa mai mult ca oricând și nu știam ce cazne să mai inventez ca să-mi supun și să-mi pedepsesc trupul. Deși toate viziunile pe care le aveam nu țineau de voința mea, și nu le provocam nici într-un fel, nu îndrăzneam să-l ating pe Christos, cu mâini atât de prihănite și de întinate de un desfrâu adevărat sau visat. Ca să nu mai cad în aceste halucinații obositoare, încercam să nu dorm, îmi țineam pleoapele deschise cu degetele și stăteam în picioare. Sprijinit de pereți, luptam cu somnul din toate puterile; dar urdorile adormirii mi se plimbau curând în jurul ochilor și văzând că orice lupta este de prisos, lăsam să-mi cadă brațele de descurajare și de oboseală și curentul mă purta iarăși pe maluri viclene. Serapion mă îndemna cu tărie, îmi reproșa aspru moliciunea și lipsa mea de cucernicie. Într-o zi, când fusem mai agitat ca de obicei, îmi spuse:

— Pentru a scăpa de obsesia asta nu există decât un singur mijloc și, cu toate că este violent, trebuie folosit: la boli mari, leacuri mari. Știu unde a fost îngropată Clarimonda; trebuie s-o dezgropăm și să vezi în ce stare jalnică este obiectul dragostei tale; n-ai să mai fii ispitit să-ți pierzi sufletul pentru un cadavru dezgustător, mâncat de viermi și gata să se prefacă în țărână; asta va face cu siguranța să te regăsești pe tine însuși.

Cât despre mine, eram atât de obosit de această viață dublă, încât am acceptat, vrând să știu o dată pentru totdeauna dacă preotul sau gentilomul era victima unei iluzii; eram hotărât să omor, spre folosul celuiilalt, pe unul din acești doi oameni care se aflau în mine sau să-i omor pe amândoi, căci o asemenea viață nu se putea prelungi. Părintele Serapion se înarmă cu un târnăcop, cu o pârghie și cu un felinar și, la miezul nopții, ne îndreptarăm către cimitirul din *** pe care îl cunoșteam bine. După ce am îndreptat lumina surdă a lămpii pe inscripțiile mai multor morminte, ajunserăm în sfârșit la o piatră pe jumătate ascunsă de ierburi înalte și năpădite de mușchi și de plante parazite pe care citirăm începutul inscripției:

*Aici odihnește Clarimonda
Care a fost în viață
Cea mai frumoasă fată din lume.*

— Aici este, spuse Serapion și, punând lampa pe pământ, vâra dalta sub piatră și începu să ridice. Piatra cedă și el se puse pe lucru cu târnăcopul. Eu mă uitam la el, mai negru și mai tăcut decât însăși noaptea; iar el, aplecat pe mormânt, era nădușit tot, gâfâia și răsuflarea-i scurtă părea un suspin de muribund. Spectacol ciudat, și cine ne-ar fi văzut de afară ne-ar fi luat drept profanatori și hoți de giulgiuri mai degrabă decât preoți ai Domnului. Zelul lui Serapion avea ceva dur și sălbatic care îl făcea să semene

cu un diavol mai degrabă decât cu un apostol sau un înger, și chipul lui cu trăsături aspre și prost luminate de felinar era înfricoșător. Simțeam cum îmi curge de-a lungul brațelor o sudoare înghețată și părul mi se ridica dureros în vârful capului; în sinea mea socoteam fapta neînduplecatului Serapion ca o nelegiuire îngrozitoare și aș fi vrut ca, din pânțelele norilor întunecați care se rostogoleau apăsător deasupra noastră, să iasă un triumghi de foc care să-l prefacă în scrum. Bufnițele cocoțate pe chiparoși, neliniștite de lumina lămpii, veneau să-și lovească greoi aripile prăfuite de sticla ei, gemând tânguitor; vulpile chelălăiau în depărtare, și nenumărate zgomote sinistre se desprindeau din tăcere. În sfârșit, târnăcopul lui Serapion se izbi de coșciug și scândurile cu un zgomot surd și sonor, cu acel zgomot îngrozitor pe care-l face neantul când îl atingi, dădu la o parte capacul și am văzut-o pe Clarimonda palidă ca marmura, cu mâinile pe piept; giulgiul alb nu făcea decât o singură cută de la cap la picioare. O picătură roșie strălucea ca un trandafir în colțul gurii decolorate. Când văzu, Serapion se înfurie:

— A! tu ești, diavole, curtezană nerușinată băutoare de sânge și de aur!

Și stropi cu apă sfințită trupul și coșciugul pe care desenă o cruce cu sfeștocul. Sărmana Clarimonda, de îndată ce fu atinsă cu stropii sfințiți, se prefăcu în pulbere; nu mai rămase decât un amestec îngrozitor și inform de cenușă și oase pe jumătate calcinate.

— Iat-o pe iubita dumitale, domnule Romuald, spuse necruțătorul preot arătându-mi acele triste rămășițe pământești, ai mai fi încântat să te plimbi la Lido și la Fusine cu frumoasa dumitale?

Am lăsat capul în jos; o mare năruire se produsese în mine. M-am întors acasă și domnul Romuald, iubitul Clarimondei, se despărți de bietul preot pe care-l însoțise atât de mult timp și într-un chip atât de ciudat. Numai că,

săptămâna următoare, am văzut-o iar pe Clarimonda; îmi spuse ca prima dată:

— Nenorocitul! Nenorocitul! Ce-ai făcut? De ce l-ai ascultat pe acel preot nerod? nu erai fericit? și ce-ți făcusem ca să violezi bietul meu mormânt și să descoperi nimicnia mea? Orice legătură între sufletele și trupurile noastre s-au rupt de aici înainte. Adio, ai să mă regreți.

Apoi se răspândi în aer ca fumul și n-am mai văzut-o.

Din păcate, spusese adevărul: am regretat-o de multe ori și o mai regret. Liniștea inimii mi-a fost scump plătită; dragostea pentru Dumnezeu nu prisosea, încât s-o poată înlocui pe a ei. Iată, frate, povestea tinereții mele. Nu te uita niciodată la o femeie și umblă întotdeauna cu ochii în pământ, pentru că oricât de cast și de calm ai fi, o clipă ajunge ca să pierzi veșnicia.

Traducere de Andreea Dobrescu-Warodin

IBRICUL DE CAFEA

*Am văzut sub văluri sumbre
Unsprezece stele.
Luna și cu soarele
Se-nclinău în față-mi.
În tăcere.
De-a lungul visului meu.
Viziunea lui Iosif*

I

Anul trecut, am fost invitat, împreună cu doi colegi de atelier, Arrigo Cohic și Pedrino Borgnioli, să petrec câteva zile într-o proprietate din fundul Normandiei.

Timpul, care la plecare făgăduia să fie minunat, se schimbă deodată și a plouat atâta încât drumurile desfundate erau ca albia unui torent.

Ne înfundam în noroi până la genunchi, un strat gros de pământ gras se lipise de tălpile cizmelor și, atârând greu, ne încetinea atât de mult mersul, încât nu ajunserăm la destinație decât o oră după apusul soarelui.

Eram frânți; de aceea, gazda noastră, văzând ce eforturi făceam ca să ne oprim căscatul și să ținem ochii deschiși, de îndată ce-am luat cina, puse pe slujitor să ne conducă pe fiecare în odaia lui.

Odaia în care urma să dorm eu era mare; am simțit, când am intrat, ca un fior, căci mi s-a părut că intru într-o lume aparte.

Într-adevăr, ai fi putut să te crezi pe timpul Regenței văzând deasupra ușilor un tablou de Boucher reprezentând cele patru Anotimpuri, mobilele supraîncărcate cu ornamente imitând stâncile, de cel mai prost gust, și suporturile oglinzilor sculptate greoi.

Totul era în ordine. Toaleta unde se aflau cutii de piepteni, pământufuri pentru pudră, părea să fi fost folosită în ajun. Două sau trei rochii șanjante, un evantai presărat cu paiete de argint erau răspândite pe parchetul bine lustruit și, spre marea mea mirare, o tabacheră de бага deschisă pe șemineu era plină cu tutun proaspăt.

N-am observat aceste lucruri decât după ce slujitorul, punând sfeșnicul pe măsuta de noapte, îmi ură noapte bună și mărturisesc, am început să tremur ca frunza. M-am dezbrăcat repede, m-am culcat și, ca să termin odată cu frica aceea prostească, am închis curând ochii întorcându-mă cu fața la perete.

Dar mi-a fost cu neputință să stau în această poziție: patul se clătina sub mine ca un val și pleoapele mi se deschideau. Am fost nevoit să mă întorc și să mă uit.

Focul care ardea arunca flăcări roșietice în cameră, în așa fel încât se deslușeau fără greutate chipurile de pe covorașul din perete și figurile din portretele afumate de pe ziduri.

Erau strămoșii gazdei noastre, cavaleri îmbrăcați în zale, consilieri cu perucă și frumoase doamne cu obrajii fardați, cu părul pudrat, alb, ținând un trandafir în mână.

Deodată focul începu să pâlpâie în chip straniu; o licărire palidă lumină încăperea și am văzut clar că ceea ce luasem drept simple tablouri erau ființe aieva; căci pupilele acestor ființe încadrate se mișcau, sclipeau în mod ciudat; buzele lor se deschideau și se închideau ca buzele oamenilor care vorbesc, dar nu auzeam decât tic-tacul pendulei și șuieratul vântului de toamnă.

O groază de neînvins puse stăpânire pe mine, părul mi se ridică măciucă în cap, dinții începură să-mi clănțâne gata să se spargă, o nădușeală rece îmi acoperi tot trupul.

Pendula sună ora unsprezece. Vibrarea ultimei bății se auzi prelung și când se stinse de tot...

O! nu, nu îndrăznesc să spun ce s-a întâmplat, nimeni nu

m-ar crede și aș fi fost luat drept nebun.

Lumânările se aprinseră singure; foalele, fără ca vreo ființă vizibilă să le imprime o mișcare, începură să sufle în foc, gemând ca un bătrân astmatic, în timp ce cleștele răscolea jarul și lopătica scotea cenușa.

Apoi, un ibric de cafea se aruncă de pe o masă unde era așezat și se îndreptă copăcel spre șemineu, așezându-se pe jar.

Câteva clipe după aceea, fotoliile începură să se miște și, agitându-și picioarele torsionate în chip uimitor, se așezară în jurul vetrei.

II

Nu știam ce să cred despre ceea ce vedeam; dar ce urma să văd era și mai extraordinar.

Unul din portrete, cel mai vechi dintre toate, al unui om gras, cu barbă cenușie, semănând cu imaginea pe care mi-o făceam despre Sir John Falstaff, scoase cu o strâmbătură capul din ramă și, după mari eforturi, își strecură umerii și burta voluminoasă pe după lemnul ramei și sări greoi pe jos.

De cum își trase sufletul, scoase din buzunarul hainei o cheie deosebit de mică; suflă înăuntru ca să se convingă că gaura era liberă și o aplică pe toate ramele una după alta.

Și toate ramele se deschiseră, lăsând să treacă cu ușurință chipurile pe care le cuprindeau.

Mici preoți dolofani, văduve uscățive și gălbejite, magistrați cu aer brav, îngropați în robe mari, negre, filfizoni cu ciorapi de mătase, culotă de prunelă și spada ridicată, toate aceste personaje ofereau un spectacol atât de ciudat încât, deși mi-era frică, nu m-am putut opri să nu râd.

Demnele personaje se așezară; ibricul sări ușor pe masă. Luară cafeaua în ceșcuțe japoneze, albe și bleu, care sosiră

în grabă de pe un dulăpior, fiecare dintre ele prevăzută cu o bucățică de zahăr și cu o linguriță de argint.

După ce luară cafeaua, ceștile, ibricul și lingurițele dispărură deodată și conversația începu, desigur cea mai curioasă pe care am auzit-o vreodată, căci niciunul din acești ciudați oameni nu se uitau unul la altul când vorbeau: toți aveau privirile îndreptate spre pendulă.

Nici eu nu mi le puteam desprinde de la ea și nici nu mă puteam abține să nu urmăresc acul care se îndrepta spre miezul nopții cu pașii imperceptibili.

În sfârșit sună și miezul nopții; o voce având exact timbrul pendulei se auzi și spuse:

— A sosit ora, trebuie să dansăm.

Toată adunarea se ridică. Fotoliile se retraseră printr-o mișcare de la sine; atunci fiecare cavaler luă mâna unei doamne și aceeași voce spuse:

— Poftiți domnilor din orchestră, începeți.

Am uitat să spun că desenul covorașului din perete reprezenta un concerto italian într-o parte iar în cealaltă o vânătoare de cerbi, cu mai mulți valeți sunând din corn. Cântăreții și gonașii care până atunci nu făcuseră niciun gest se înclinară aprobator.

Dirijorul ridică bagheta: o arie vioaie, de dans, răsună din cele două capete ale sălii. Întâi dansară menuetul.

Dar notele rapide ale partiturii executate de cântăreți nu se prea potriveau cu reverențele cele grave: așa încât fiecare pereche, după câteva minute, începu să facă piruete ca o sfârlează. Rochiile de mătase ale femeilor, mototolite în vârtejul dansului, scoteau sunete neobișnuite; ai fi zis că e zgomotul aripilor unui porumbel ce zboară. Vântul care intra pe dedesubt le umfla în chip uimitor, astfel că păreau niște clopote în mișcare.

Arcușul virtuozilor trecea atât de repede pe coarde, încât din ele săreau scânteii. Degetele flautiștilor se ridicau și coborau ca și cum ar fi fost de argint viu; obrajii le erau

umflați ca niște baloane și toate acestea formau un potop de note și de triluri așa de rapide, game ascendente și descendente atât de întortocheate, atât de neobișnuite, încât nici spiridușii n-ar fi putut urma un asemenea ritm, două minute măcar.

De altfel, ți-era mai mare mila să vezi toate strădaniile acestor dansatori ca să intre în cadență. Săreau, săltau, roteau piciorul, loveau călcâiele unul după altul în aer, la mare înălțime, așa încât sudoarea li se scurgea de pe frunte pe ochi, de le ștergea dresurile și sulimanurile. Zadarnic însă, căci orchestra le-o lua mereu înaintea cu două sau trei note.

Pendula sună ora unu; se opriă. Văzui atunci ceva care îmi scăpase: o femeie care nu dansa.

Era așezată într-un fotoliu mare, într-un colț al șemineului, și nu părea câtuși de puțin să ia parte la ceea ce se petrecea în jurul ei.

Niciodată, nici măcar în vis, nu văzusem ceva mai frumos; pielea uimitor de albă, părul blond-cenușiu, genele lungi, ochii albaștri atât de deschiși, atât de transparenti, încât îi vedeam sufletul prin ei, limpede ca o piatră pe fundul unui râu.

Am simțit că, dacă mi se va întâmpla vreodată să iubesc pe cineva, ea va fi aceea. Am sărit din pat de unde până atunci nu mă putusem mișca și m-am îndreptat spre ea, împins de ceva care acționa în mine fără să-mi dau seama; și m-am trezit la genunchii ei, cu una din mâinile sale în mâna mea, sporovăind cu ea de parcă aș fi cunoscut-o de douăzeci de ani.

Dar, lucru extraordinar și ciudat, în timp ce vorbeam, băteam tactul muzicii cu capul, căci muzica încetase să cânte; și cu toate că eram în culmea fericirii să vorbesc cu o femeie atât de frumoasă, picioarele-mi ardeau de pofta să dansez cu ea.

Totuși, nu îndrăzneam s-o invit. Se pare că înțelegese ceea

ce doream, căci ridicând spre cadranul pendulei mâna liberă, spuse:

— Când limba va fi acolo, vom vedea, scumpul meu Teodoro.

Nu știu cum se face, dar nu eram deloc surprins să aud că-mi spune pe nume, și am continuat să vorbim. În sfârșit, ora pomenită sună, vocea cu timbru de argint mai vibră o dată în cameră și spuse:

— Angela, poți să dansezi cu domnul dacă îți face plăcere, dar știi ce va urma.

— N-are importanță, răspunse Angela bosumflată.

Și-și petrecu brațul de fildeș pe după gâtul meu.

— *Prestissimo!* strigă vocea.

Și începurăm să valsăm. Sânul tinerei fete îmi atingea pieptul, obrazul ei catifelat era aproape de al meu și răsuflarea-i suavă flutura deasupra gurii mele.

Niciodată în viața mea nu simțisem o astfel de emoție; nervii îmi tresăreau ca niște arcuri de oțel, sângele îmi curgea în vine ca tot atâtea torente de lavă și auzeam cum îmi bate inima ca un ceas agățat de urechile mele.

Totuși, această stare nu avea nimic dureros. Eram inundat de o bucurie inefabilă și aș fi vrut să rămân așa și, lucru de mirare, deși orchestra cânta de trei ori mai repede, nu trebuia să facem niciun efort ca să fim în tact.

Cei de față, uimiți cât eram de sprinteni, strigau bravo și băteau din palme cât puteau, fără să se fi auzit ceva.

Angela care până atunci valsase cu o energie și o exactitate surprinzătoare, dădu dintr-odată semne de oboseală; se sprijinea de umărul meu ca și cum i s-ar fi tăiat picioarele; piciorușele ei care, cu o clipă înainte zburau pe podea, nu se mai desprindeau decât anevoie, ca și cum i-ar fi atârnat plumb de fiecare.

— Angela, ești obosită, spusei eu, să ne odihnim.

— Să ne odihnim, răspunse ea ștergându-și fruntea cu batista. Dar, în timp ce noi valsam, ceilalți s-au așezat cu

toții; nu mai e decât un singur fotoliu, iar noi suntem doi.

— Ce importanță are, îngerașul meu frumos? Am să te iau pe genunchi.

III

Fără să se împotrivească întru nimic, Angela se așează, înconjurându-mă cu brațele ca o eșarfă albă, ascunzându-și capul la pieptul meu ca să se încălzească, căci se făcuse rece ca marmura.

Nu știu cât timp am rămas în această poziție, căci toate simțurile mele erau absorbite în contemplarea acestei făpturi misterioase și fantastice.

Nu mai știam cât e ceasul și nici unde mă aflu; lumea reală nu mai exista pentru mine, și toate fibrele care mă legau de ea se rupseseră; sufletul, desprins din închisoarea lui de mâl, plutea nestingherit în infinit; înțelegeam ceea ce niciun om nu poate înțelege, gândurile Angelei revelându-mi-se fără ca ea să vorbească; deoarece sufletul îi strălucea în trup ca o lampă de alabastru și razele ce porneau din pieptul ei mă străpungeau dintr-o parte într-alta.

Ciocârlia cântă, o licărire palidă jucă pe perdele.

Îndată ce Angela o zări, se ridică degrabă, îmi făcu un gest de adio și, după câțiva pași, scoase un ținț și se prăvăli.

Îngrozit, m-am repezit s-o ridic... Sângele îmi îngheță în vine numai când mă gândesc: n-am găsit altceva decât ibricul de cafea sfărâmat în bucățele.

Văzând una ca asta, convins că fusesem victima vreunei iluzii diabolice, m-a apucat o asemenea frică, încât am leșinat.

IV

Când mi-am revenit în fire, mă aflu în pat; Arrigo Cohic

și Pedrino Borgnioli stăteau în picioare la căpătâiul meu.

De îndată ce am deschis ochii, Arrigo exclamă:

— Ah! slavă Domnului! De mai bine de o oră îți frec tâmpilele cu apă de colonie. Ce dracu' ai făcut în noaptea asta? De dimineață, văzând că nu coborî, am intrat în camera ta și te-am găsit întins pe jos cât ești de lung, îmbrăcat ca pe vremea bunicilor și strângând în brațe un ciob de porțelan, de parcă ar fi fost o fată tânără și drăguță.

— Fir-ar să fie! e costumul de nuntă al bunicului meu, spuse celălalt, ridicând pulpana de mătase pe fond roz și cu desen verde. Uite butonii de ștras și filigran pe care-i lauda atât. Teodoro l-o fi găsit prin vreun ungher și s-o fi îmbrăcat ca să se distreze. Dar de ce ți-a venit rău? adăugă Borgnioli. Mai merge când e vorba de-o femeiușcă cu umerii albi; îi desfaci corsetul, mărgelile, eșarfa și atunci, ai cea mai bună ocazie s-o vezi alintându-se.

— M-a cuprins doar o slăbiciune, mi se întâmplă uneori, am răspuns tăios.

M-am ridicat, m-am dezbrăcat de îmbrăcămintea aceea ridicolă.

Și apoi am luat micul dejun.

Cei doi colegi ai mei au mâncat mult, au băut și mai mult; eu aproape că n-am mâncat, îmi aminteam de cele întâmplate și eram ca absent.

După-masă, cum ploua cu găleata, a fost imposibil să ieșim; fiecare își găsi de lucru. Borgnioli bătu cu degetele pe geam marșuri războinice; Arrigo și gazda noastră jucară o partidă de dame; eu am scos din albumul meu o hârtie velină și am început să desenez.

Liniile aproape imperceptibile pe care le trăgeam cu creionul, fără vreun gând anume, prezentau întâmplător o asemănare uimitoare cu ibricul de cafea care jucase un rol atât de important în scenele din noaptea aceea.

— Ce ciudat seamănă capul ăsta cu al surorii mele Angela, spuse gazda, care terminase partida și privea cum

lucrez pe deasupra umărului meu.

Într-adevăr, ceea ce mi se păruse o clipă înainte a fi ibricul de cafea era într-un totu profilu blând și melancolic al Angelei.

— Pe toți sfinții din rai! trăiește sau a murit? strigai cu voce tremurândă, ca și când viața mea ar fi atârnat de răspunsul lui.

— A murit acum doi ani de o congestie pulmonară, a răcit după un bal.

— Ce păcat! am răspuns cu durere în glas.

Și oprind o lacrimă gata să cadă, am așezat foaia la loc în album.

Înțelesesem că nu mai există fericire pentru mine pe acest pământ!

Traducere de ANDREEA DOBRESCU-VARODIN